

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ
THE REFLECTION OF THAI RURAL SOCIETY IN THE NOVELS
OF CHOT SRISUWAN

CHANG XIAOQU

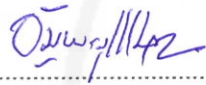
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
พ.ศ. 2558

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ
THE REFLECTION OF THAI RURAL SOCIETY IN THE NOVELS OF CHOT SRISUWAN

CHANG XIAOQU

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ตรวจสอบและอนุมัติให้
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)
เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558

รองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร สุขเกษม
ประธานกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

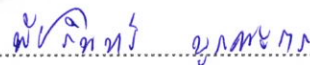
อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร
อาจารย์ที่ปรึกษา

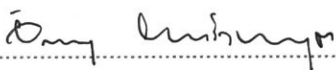
รองศาสตราจารย์ธิดา โมสิกรัตน์
กรรมการ

อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร
กรรมการ

อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร
ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

รองศาสตราจารย์อียสา จันทรวิธานุชิต
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิก สุนทรชัย
คณบดีคณะศิลปศาสตร์

ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ

CHANG XIAOQU 566024

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร, Ph.D.

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้ มีจุดหมายเพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ และวิเคราะห์อิทธิพลของนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ ที่มีต่อผู้อ่านโดยวิเคราะห์นวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ ที่มีเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับฉากและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชนบท จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ ความภูมิใจของลอย ไหมน้อย น้ำหาบเดียว ป่าไหวชายทุ่ง พระจันทร์ทรงกลด มือน้อยที่รัก ดอกไม้บานที่เชิงภู

ผลการวิจัยพบว่า ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ ได้แสดงให้เห็นสังคมชนบทไทย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ที่อยู่อาศัยของคนในสังคมชนบทไทยตั้งอยู่ใกล้ธรรมชาติ ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร ครู ตำรวจ ทหาร พราณ และค้าขาย 2) ด้านการศึกษานั้น เนื่องจากความไม่เจริญ อยู่ห่างไกลจากเมือง และครอบครัวลำบากจน การศึกษาที่สังคมชนบทไทยจึงอยู่ในระดับต่ำ และขาดโอกาสทางการศึกษา 3) ด้านเศรษฐกิจ คนในสังคมชนบทไทยทำอะไรทำนาซึ่งได้ผลผลิตค่อนข้างน้อย ซึ่งเผชิญกับความยากจนและภาวะหนี้สิน 4) ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรม พบว่าคนในสังคมชนบทไทยยังดำรงรักษาค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อแบบดั้งเดิมของไทย 5) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในชนบทไทย สะท้อนภาพความสัมพันธ์ที่อบอุ่นและบริสุทธิ์ของคนชนบท 6) ด้านลักษณะนิสัย คนในชนบทไทยเป็นคนที่ขยัน ประหยัด มีน้ำใจและเป็นมิตรกับผู้อื่น ผลการวิจัยด้านอิทธิพลของนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ ที่มีต่อผู้อ่าน พบว่า มีอิทธิพล 5 ด้าน ได้แก่ 1) กระตุ้นจิตสำนึกของมนุษย์ให้รักธรรมชาติและหวงแหนธรรมชาติเพื่อคนรุ่นนี้และคนรุ่นถัดไปได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติตลอดไป 2) เรียกร้องให้มนุษย์รู้จักความสำคัญของการศึกษาเพื่อที่เป็นผลประโยชน์ทั้งส่วนตัวและส่วนร่วม ให้สังคมชนบทพัฒนาก้าวหน้า 3) ส่งเสริมความเข้าใจอันดีของสมาชิกในสถาบันครอบครัว ทำให้สมาชิกในครอบครัวดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข 4) ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้มนุษย์เรามีจิตใจดีงาม สังคมสงบสุขและมั่นคง 5) ให้แง่คิดเกี่ยวกับศาสนา คือ การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

คำสำคัญ: ภาพสะท้อน สังคมชนบท นวนิยาย

THE REFLECTION OF THAI RURAL SOCIETY IN THE NOVELS OF CHOT SRISUWAN

CHANG XIAOQU 566024

MASTER OF ARTS (COMMUNICATIVE THAI AS A SECOND LANGUAGE)

RESEARCH ADVISOR: PATCHARIN BURANAKORN, Ph.D.

ABSTRACT

This research has the purpose to analyze Thai rural society in Chot Srisuwan's novels and analyze the influence of Chot Srisuwan's novels toward reader. The researcher analyzes 7 novels of Chot Srisuwan which consist of content and scene in rural areas as "Kwam Phoomjai Khong Loy", "Mai Noi", "Nam Hab Dieaw", "Pa Wai Chai Thung", "Phra Chan Song Klod", "Mon Noi Thi Rak" and "Dokmai Ban Thi Cheng Phu".

The research finds that Chot Srisuwan's novels reflect Thai rural society in 6 aspects as followings: 1) housing; people in rural society stay close to nature. Most of them work as farmers, teachers, policemen, soldiers, hunters and merchants. 2) Education; due to uncivilization, its location which is far from city and poverty, the education of Thai rural society is in lower level. Children are lack of education opportunity. 3) Economy; people in Thai rural society do farming with fewer products. They face to poverty, difficulty and debt. 4) Culture; people in Thai rural society maintains traditional Thai value, tradition and belief. 5) Relationship between people in Thai Rural society; it reflects the warm and pure relationship of people in rural areas 6) Behavior of people in Thai rural society; they are diligent, patient, generous and friendly to others.

With regards to the influence of Chot Srisuwan's Novels toward readers, the research finds 5 aspects of their influence as follows: 1) motivating human's conscious to love and keep their nature for their successors in order to have the natural resources forever 2) calling the awareness of education's importance which is beneficial for both privacy and public and make the community developed 3) supporting the good understanding among family members and encouraging family members live happily 4) cultivate the good moral in order that people have the good mind and society is peaceful and stable 5) religious ideas, they present "Karma": doing good, getting good in return but if doing bad, will get bad return.

Keywords: Reflecting, Rural society, Novel

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จเรียบร้อยได้ดี โดยได้รับความกรุณาและความช่วยเหลือจากอาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร ประธานหลักสูตรและอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งให้ความรู้ คำปรึกษา และคำแนะนำ การแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเมตตา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของอาจารย์ จึงขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมาก ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.พัชนี ตั้งยืนยง อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร และรองศาสตราจารย์ธิดา โมสิกรัตน์ ที่ได้สละเวลา อันมีค่าในการสอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์ และให้แนวคิด ข้อเสนอแนะ ที่เป็นประโยชน์ในการศึกษา วิเคราะห์นวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ ซึ่งส่งผลให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ถูกต้องมากขึ้น

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร สุขเกษม อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร และรองศาสตราจารย์ธิดา โมสิกรัตน์ กรรมการ สอบป้องกันวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำการปรับแก้ไขข้อมูล และการนำเสนอผลการวิจัยให้ถูกต้อง สมบูรณ์ตามระเบียบวิธีวิจัยด้านวรรณกรรม

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาที่ให้ความรัก ความห่วงใย และกำลังใจแก่ผู้วิจัยในการมาศึกษาเล่าเรียนในประเทศไทย

สุดท้ายขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ทุก ๆ คนที่คอยให้ความช่วยเหลือและคอยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย

CHANG XIAOQU

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 สมมุติฐานการวิจัย	3
1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย	3
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.6 คำนิยามศัพท์	4
1.7 วิธีดำเนินการวิจัย	5
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมชนบทไทย	7
2.1.1 ความหมายของสังคม	7
2.1.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชนบท	8
2.1.3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมชนบทไทย	10
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์วรรณกรรมกับสังคม	12
2.2.1 อิทธิพลของสังคมที่มีต่อวรรณกรรม	12
2.2.2 ภาพสะท้อนสังคมจากวรรณกรรม	13
2.2.3 อิทธิพลของวรรณกรรมที่มีต่อสังคม	14
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานวนิยาย	15
2.3.1 ความหมายของนวนิยาย	15
2.3.2 องค์ประกอบของนวนิยาย	16
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18
2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในวรรณกรรม	18
2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม	20
2.4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษานวนิยาย	23

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 ภาพสะท้อนสังคมชนบทในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ	27
3.1 ภาพสะท้อนสังคมชนบทในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ	27
3.1.1 สภาพสิ่งแวดล้อมในชนบทไทย	28
3.1.2 วิถีชีวิตในชนบทไทย	31
3.1.3 การประกอบอาชีพของคนในชนบทไทย	35
3.2 ภาพสะท้อนด้านการศึกษาในสังคมชนบทไทย	48
3.2.1 ปัญหาของการศึกษาในสังคมชนบท	49
3.3 ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจคนในชนบทไทย	50
3.3.1 ความยากจน	51
3.3.2 ภาวะหนี้สิน	52
3.4 ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรมในชนบทไทย	53
3.4.1 ค่านิยม	58
3.4.2 ขนบธรรมเนียมประเพณี	64
3.4.3 ความเชื่อ	69
3.5 ภาพสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างคนในชนบทไทย	72
3.5.1 ครอบครัวของคนในชนบท	72
3.5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับคนอื่นในสังคมชนบทไทย	74
3.5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมชนบทไทย	78
3.6 ภาพสะท้อนด้านบุคลิกลักษณะนิสัยของคนในชนบทไทย	79
3.6.1 ความขยัน	80
3.6.2 ความประหยัด	81
3.6.3 มีน้ำใจ	83
3.6.4 เป็นมิตรกับผู้อื่น	87
บทที่ 4 อิทธิพลในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณที่มีต่อผู้อ่าน	
4.1 กระตุ้นจิตสำนึกของมนุษย์ให้รักธรรมชาติและหวงแหนธรรมชาติ	89
4.2 เรียกร้องให้มนุษย์รู้จักความสำคัญของการศึกษา	92
4.3 ส่งเสริมความเข้าใจอันดีของสมาชิกในสถาบันครอบครัว	97
4.4 ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม	101

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.4.1 ความขยัน	101
4.4.2 การมีจิตใจดีงาม	105
4.4.3 ความกตัญญูทเวท	109
4.4.4 การมีน้ำใจ	111
4.4.5 ความประหยัด	114
4.4.6 ความซื่อสัตย์สุจริต	117
4.5 ให้แง่คิดเกี่ยวกับศาสนา	120
4.5.1 ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว	120
4.5.2 ประเพณีการบวช	123
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	126
5.2 อภิปรายผล	129
5.3 ข้อเสนอแนะ	131
บรรณานุกรม	132
ภาคผนวก	
เอกสารรับรองคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย	136
ประวัติผู้เขียน	137

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกกันไม่ออก วรรณกรรมเป็นผลผลิตทางความคิดของนักประพันธ์ เรื่องราวหรือเนื้อหาของวรรณกรรมมาจากประสบการณ์ทางสังคมที่นักประพันธ์ได้ประสบทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ตรีศิลป์ บุญขจร (2547 : 5-7) อธิบายว่า วรรณกรรมเป็นสมบัติที่สังคมขาดไม่ได้ เพราะเป็นการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของสังคมยุคหนึ่งไปอีกยุคหนึ่ง สมัยหนึ่ง ๆ สังคมเป็นอย่างไร วรรณกรรมก็จะสะท้อนออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน วรรณกรรมกับสังคมเป็นสิ่งที่ผูกพันกัน วรรณกรรมเกิดจากสังคม สังคมเป็นบ่อเกิดของวรรณกรรม วรรณกรรมเป็นการแสดงออกถึงความเชื่อถือหรือความคิดเห็นและความเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ในสังคม วรรณกรรมนั้นเป็นเครื่องแสดงออกและอนุรักษ์เอกลักษณ์ของสังคมไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมที่เป็นอย่างแยกกันไม่ได้

นวนิยายเป็นรูปแบบวรรณกรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งมีเนื้อหาใกล้เคียงกับความเป็นจริง ความผูกพันของนวนิยายกับสังคมจึงเป็นที่มองเห็นได้ไม่ยาก นวนิยายก่อให้เกิดความสะเทือนใจและความเพลิดเพลิน นอกจากนี้ วิทย์ ศิวะศิริยานนท์ (2541 : 197) อธิบายเพิ่มเติมว่า วรรณกรรมประเภทนวนิยายสะท้อนภาพของสังคม คือ เรื่องราวของกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันภายใต้ระบบวัฒนธรรมเดียวกัน สิ่งที่นักประพันธ์เขียนนวนิยายขึ้นก็ย่อมเป็นสิ่งที่มิในสังคมหรือได้รับอิทธิพลจากสังคม สิ่งแวดล้อม และระบบวัฒนธรรมรอบตัว ไม่ว่านักประพันธ์จะมีเจตนาสะท้อนภาพสังคมไว้ในเนื้อหานวนิยายหรือไม่ก็ตาม

วรรณกรรมเกิดจากนักประพันธ์ซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมได้บันทึกด้วยลายลักษณ์อักษรเป็นหลักฐานที่สะท้อนให้เห็นภาพของสังคมอย่างชัดเจน ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมไม่เคยแยกออกจากกัน แต่จะมีความเชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่น เพราะคนที่สร้างงานหรือนักประพันธ์เป็นคนหนึ่งในสังคมนั้น เพราะฉะนั้นนักประพันธ์ก็ย่อมจะนำความรู้ ประสบการณ์ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในสังคมนำมาบอกเล่าหรือไปสะท้อนออกมาในเรื่องราวของวรรณกรรม วิทย์ ศิวะศิริยานนท์ (2541 : 196) กล่าวว่า นอกจากการเป็นนักประพันธ์แล้ว นักประพันธ์ยังเป็นหน่วยหนึ่งในสังคมนั้น และเป็นพลเมืองของสังคมอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ นักประพันธ์จะต้องสนใจกับเหตุการณ์ที่พบเห็น เอาใจใส่ต่อเหตุการณ์บ้านเมือง ความเคลื่อนไหวของประเทศชาติตลอดจนผู้คนในสังคม ในฐานะที่นักประพันธ์เป็นหน่วยหนึ่งของยุคสมัยนั้นและเป็นพลเมืองของสังคม นักประพันธ์ก็จะใส่เรื่องราวต่าง ๆ จากประสบการณ์มาเขียนถ่ายทอดในวรรณกรรม จากคำกล่าวนี้ทำให้เราได้ว่า วรรณกรรมสังคมและนักประพันธ์มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกัน แยกออกไม่ได้

สังคมชนบทเป็นสังคมรูปแบบหนึ่งในสังคม และเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคมด้วย สังคมชนบท หมายถึง กลุ่มคนที่ไม่จำกัดเพศ ไม่จำกัดวัย ที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่มในเขตพ้นจากตัวเมือง หรือนอกเขตเทศบาลออกไป มีการสืบทอดต่อไปเรื่อย ๆ มีสถาบันและวัฒนธรรมที่ลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ประชากรส่วนใหญ่ในสังคมชนบทประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ชีวิตส่วนใหญ่อยู่กับธรรมชาติ ยึดมั่นในประเพณีอย่างเคร่งครัด มีการรู้จักมักคุ้นและเป็นกันเองต่อกัน มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันดี (ไพรัตน์ เดชะรินทร์ 2544 : 36)

ในสังคมชนบท ครอบครัวจะมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น ครอบครัวเป็นหน่วยที่สำคัญทางเศรษฐกิจ และมีลักษณะเบ็ดเสร็จช่วยกันทำงาน วัดเป็นสถานที่สำคัญอย่างหนึ่งและมีอยู่มากมาย เพื่อใช้สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ชาวชนบทส่วนใหญ่ยึดมั่นอยู่กับประเพณีเดิม ชาวชนบทเชื่อถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ชาวชนบทมีอัตราการเกิดสูง ระดับการศึกษาและเทคนิคในอาชีพต่ำ เป็นสังคมที่มีความสัมพันธ์กันตามประเพณี ชาวชนบทส่วนใหญ่ใช้เงินไปในพิธีกรรมต่าง ๆ ชาวชนบทมีระดับความคิดและความเข้าใจแคบ มักมองอยู่แต่เฉพาะเรื่องใกล้ ๆ ตัว ค่านิยมชาวชนบทไทย จะนับถือผู้ใหญ่ ยกย่องนักเลงหรือผู้มีอำนาจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตใจกว้างขวาง รู้จักบุญคุณ ไม่เอารัดเอาเปรียบ และไม่เบียดเบียนเพื่อนบ้าน รักญาติพี่น้องและท้องถิ่น

สังคมชนบทของประเทศไทยนั้นมีพื้นที่กว้างใหญ่มาก มีลักษณะแตกต่างหลากหลาย และมีความสลับซับซ้อน เชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง การทำความเข้าใจกับสิ่งเหล่านี้อย่างจริงจัง เป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่สุด ที่จะนำไปสู่การพัฒนาชนบทที่มั่นคงและถาวร (โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. 2524 : คำนำ)

โชติ ศรีสุวรรณ นับเป็นนักประพันธ์ผู้มีผลงานต่อเนื่องยาวนานคนหนึ่ง เขาได้สร้างสรรค์งานเขียนสู่สายตาผู้อ่านอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะผลงานประเภทวรรณกรรมเยาวชนมีความโดดเด่นมากจนได้รับรางวัลต่าง ๆ เช่น ได้รับรางวัลชมเชยจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติจากนวนิยายเยาวชนเรื่องแรก “ความภูมิใจของลอย” ได้รับรางวัลดีเด่นระดับมัธยมศึกษาจากคณะกรรมการสำนักงานปราบปรามและเองกันผู้ประพฤติมิชอบในวงราชการจากนวนิยายเยาวชน เรื่อง “ไหมน้อย” “ดอกไม้บานที่เชิงภู” ได้รับรางวัลดีเด่นจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ได้รับคัดเลือกเป็น “1 ใน 100 หนังสือดีเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทย” “พระจันทร์ทรงกลด” ได้รับรางวัลจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ กระทรวงการศึกษาธิการ ฯลฯ

โชติ ศรีสุวรรณ เป็นนักประพันธ์ที่มีความสามารถในการเขียนเรื่องเกี่ยวกับสังคมชนบทไทย คงจะเป็นเพราะโชติ ศรีสุวรรณเติบโตมากับผืนทุ่งนั่นเอง ทำให้เขาได้ซึมซับเอาบรรยากาศกลิ่นไอท้องทุ่งอย่างอímเอมใจ ถอดเอาเกร็ดชีวิตและลมหายใจของเยาวชนที่อยู่ในชนบท มาร้อยเรียงเป็นสื่อภาษา เพื่อถ่ายทอดความเป็นไปของเด็ก ๆ อันเนาแนบอยู่กับธรรมชาติที่บริสุทธิ์ ให้ผู้คนได้รับรู้ถึง

ความเป็นอยู่อันน่าที่เอื้ออาทรต่อกัน ในด้านความสัมพันธ์วรรณกรรมกับสังคม โชติ ศรีสุวรรณ ได้แนวคิดมาจากประสบการณ์ชีวิตของเขา กับสภาพสังคม ซึ่งมีความสัมพันธ์ในลักษณะไม่สอดคล้องกัน สังคมจริงมีลักษณะที่วุ่นวายและสับสน มีการทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมากขึ้น ผู้เขียนกลับสร้างภาพของสังคมที่สงบสุขงดงาม เพื่อต้องการให้มนุษย์ในสังคมปรับปรุงสภาพจิตใจและการกระทำของตนให้ดีขึ้น เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมต่อไป ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่ศึกษาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จึงสนใจศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายของ โชติ ศรีสุวรรณ ซึ่งจะทำให้เป็นข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจเรื่องของสังคมชนบทไทยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ
2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ ที่มีต่อผู้อ่าน

1.3 สมมุติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีสมมุติฐานดังนี้

1. ภาพสะท้อนของสังคมชนบทไทยที่ปรากฏในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ ได้สะท้อนสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมชนบทไทย คนในสังคมชนบทไทยมีชีวิตที่ยากจนลำบากและขาดโอกาสเรียน คนในสังคมชนบทไทยเป็นมิตรกับคนอื่น มีนิสัยขยัน ประหยัด อดทน และกตัญญู
2. นวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ มีอิทธิพลต่อผู้อ่านในด้านกระตุ้นจิตสำนึกของมนุษย์ให้รักธรรมชาติ เรียกร้องให้มนุษย์รู้จักและกระทำหน้าที่ของตน แนะนำให้มนุษย์กลับไปดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและให้แง่คิดเกี่ยวกับศาสนา

1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยทั้งสองด้าน คือแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม แนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของวรรณกรรมที่มีต่อสังคมหรือผู้อ่าน ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมจากวรรณกรรม

ภาพสะท้อนจากวรรณกรรม คือสภาพความเป็นอยู่ของสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมจากการนำเสนอของนักประพันธ์ ทั้งด้านความเป็นอยู่ ประเพณีธรรมเนียม วัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อ เป็นต้น วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม เพราะว่่านักประพันธ์เป็นคนอยู่ในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งด้านประเพณีธรรมเนียม วัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อ เป็นต้น นักประพันธ์ได้นำประสบการณ์ชีวิตทั้งนั้นไปสร้างสรรค์เป็นวรรณกรรมขึ้น และแทรกในวรรณกรรม

ทำให้วรรณกรรมที่เขาสร้างสรรค์มีลักษณะ ทำนองการเขียนเฉพาะของตัวเอง แตกต่างจากวรรณกรรมของนักประพันธ์คนอื่น

2. แนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของวรรณกรรมที่มีต่อสังคมหรือผู้อ่าน

นักประพันธ์มักจะนำความรู้ ประสบการณ์ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในสังคมนำมาบอกเล่าหรือไปสะท้อนออกมาในเรื่องราวของวรรณกรรม การศึกษาวรรณกรรมจึงสามารถมองเห็นถึงความคิด โลกทัศน์ของนักประพันธ์หรือคนในยุคสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี สิ่งที่มีอิทธิพลต่อสังคมนี้มี 2 ลักษณะ คือ อิทธิพลด้านการกระทำและอิทธิพลด้านความคิดของมนุษย์

1) อิทธิพลด้านการกระทำ

อิทธิพลด้านการกระทำของวรรณกรรมที่มีต่อสังคมหรือผู้อ่าน คือ สิ่งที่ผู้อ่านสามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจนจากงานเขียนของนักประพันธ์ เช่น การแต่งกาย อาหารการกิน

2) อิทธิพลด้านความคิดของมนุษย์

อิทธิพลด้านความคิดของมนุษย์ คือ ค่านิยม ความรู้สึก ความปรารถนาและชีวิตจิตใจของคนในวรรณคดีและความรู้สึกของนักประพันธ์ อิทธิพลเหล่านี้ไม่ได้ปรากฏชัดในงานเขียนของนักประพันธ์ แต่นักประพันธ์ได้สอดแทรกในการแต่งวรรณกรรมไปด้วย ผู้อ่านจะต้องสังเกตจากน้ำเสียงของนักประพันธ์เป็นสำคัญ

จากการวิจัยแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิจัยข้อมูลต่าง ๆ

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษานวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่

1. นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย สำนักพิมพ์ ต้นอ้อ พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2532
2. นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย สำนักพิมพ์หมึกจีน พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2533
3. นวนิยายเรื่อง น้ำหาบเดียว สำนักพิมพ์หมึกจีน พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2533
4. นวนิยายเรื่อง ป่าไผ่ชายทุ่ง สำนักพิมพ์ปลาตะเพียน พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2535
5. นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด สำนักพิมพ์บริษัท ต้นอ้อ แกรมมี่ จำกัด พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2540
6. นวนิยายเรื่อง มือน้อยที่รัก สำนักพิมพ์มติชน พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2556
7. นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู สำนักพิมพ์ บางหลวง พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2536

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยเรื่องนี้มีการนิยามคำศัพท์ ดังนี้

1. ภาพสะท้อน หมายถึง สิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพต่าง ๆ ในสังคม ทำให้ผู้อ่านรู้และเข้าใจสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชนบทไทยและในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างคน บุคลิกลักษณะนิสัยของคนในชนบทไทย

2. อิทธิพลของวรรณกรรมที่มีต่อผู้อ่าน หมายถึง ผู้แต่งมีทัศนคติที่มีอิทธิพลต่อผู้อ่านในทั้งด้านความคิดความรู้สึกและการสร้างค่านิยมลงไปในวรรณกรรม ผู้อ่านมีความสอดคล้องกัน

3. สังคมชนบท หมายถึง สังคมที่เป็นเขตพื้นที่ที่พ้นจากตัวเมืองออกไป มีการสืบทอดต่อไปเรื่อย ๆ มีสถาบันและวัฒนธรรมที่ลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ประชากรส่วนใหญ่ใน สังคมชนบทประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ชีวิตส่วนใหญ่อยู่กับธรรมชาติ ยึดมั่นในประเพณีอย่างเคร่งครัดมีการรู้จักมักคุ้นและเป็นกันเองต่อกันมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันดี

4. นวนิยาย หมายถึง บทประพันธ์ร้อยแก้วขนาดยาวที่แต่งขึ้นเพื่อความบันเทิง โดยสมมุติตัวละคร เหตุการณ์ โครงเรื่อง และสถานที่เพื่อให้เกิดความสมจริง

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม และลักษณะชนบทไทย เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

2. ศึกษาชีวประวัติและผลงานวรรณกรรมของโชติ ศรีสุวรรณ

3. คัดเลือกวรรณกรรมของโชติ ศรีสุวรรณ เฉพาะที่เป็นนวนิยาย จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ ความภูมิใจของลอย ไหมน้อย น้ำหอบเดียว ป่าไผ่ชายทุ่ง ดอกไม้บานที่เชิงภู พระจันทร์ทรงกลด ม้อนน้อยที่รัก

4. อ่านนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ ทั้ง 7 เรื่อง ได้แก่ ความภูมิใจของลอย ไหมน้อย น้ำหอบเดียว ป่าไผ่ชายทุ่ง ดอกไม้บานที่เชิงภู พระจันทร์ทรงกลด ม้อนน้อยที่รัก

5. วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ

6. วิเคราะห์อิทธิพลของนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ ที่มีต่อผู้อ่าน

7. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้มีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับดังนี้

1. ทำให้รู้และเข้าใจภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ
2. ทำให้รู้และเข้าใจอิทธิพลของนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ ที่มีต่อผู้อ่าน
3. ทำให้ผู้อ่านสามารถนำความรู้เกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ ไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตด้วยความเข้าใจสังคมชนบทไทยและใช้กับรักษาธรรมชาติแวดล้อมที่งดงามในชนบทไทยไว้ตลอดไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- 2.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมชนบทไทย
 - 2.1.1 ความหมายของสังคม
 - 2.1.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชนบท
 - 2.1.3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมชนบทไทย
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์วรรณกรรมกับสังคม
 - 2.2.1 อิทธิพลของสังคมที่มีต่อวรรณกรรม
 - 2.2.2 ภาพสะท้อนสังคมจากวรรณกรรม
 - 2.2.3 อิทธิพลของวรรณกรรมที่มีต่อสังคม
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานวนิยาย
 - 2.3.1 ความหมายของนวนิยาย
 - 2.3.2 องค์ประกอบของนวนิยาย
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในวรรณกรรม
 - 2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม
 - 2.4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษานวนิยาย

2.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมชนบทไทย

สังคมเป็นการรวมกันของผู้คน โดยผู้คนมีความผูกพันกันในด้านผลประโยชน์ ค่านิยม และเป้าหมาย สังคมไม่ใช่เกี่ยวกับคนคนเดียวแต่เกี่ยวกับคนหมู่มากที่อยู่รวมกัน มีความสัมพันธ์กัน สังคมชนบทจะเป็นรูปแบบหนึ่งของสังคม แต่คนในสังคมชนบทนี้ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรม ศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมชนบทไทย จึงมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 ความหมายของสังคม

สังคมมีความหมาย ดังที่นักวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้

พัทธา สายหู (2544 : บทนำ) กล่าวว่า สังคมคือคนที่อยู่ร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน เป็นหมู่คณะเดียวกัน มีการกระทำต่อกันเป็นการเสนอสนองประโยชน์ของกันและกัน ทำให้เกิดมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ยึดเหนี่ยวได้ และเกิดความรู้สึกผูกพันที่จะบำรุงรักษาความเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันนั้นไว้

สังคมไม่ใช่สังคมของคนอื่นที่อยู่นอกตัวเสมอไป ถึงแม้ว่าสังคมจะเป็นเรื่องของคนหมู่มากที่ไม่ใช่เป็นเรื่องเฉพาะส่วนบุคคล แต่ถ้าสังคมคือหมู่มากที่อยู่ร่วมกันหมู่นั้นนั้น เป็นสังคมของเราเองที่ตัวเราเป็นสมาชิกคนอยู่ด้วย เรื่องของสังคมก็เป็นของคนที่ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับตัวเราเอง และเป็นเรื่องของคนที่ตัวเราเองต้องไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับเขา สังคมเป็นสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่งของชีวิตที่เราต้องประสบพบเห็นอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน เหมือนสิ่งแวดล้อมอย่างอื่นที่เป็นธรรมชาติ ดิน น้ำ ลม ไฟ และสิ่งมีชีวิตทั้งหลายที่เราได้รู้ได้ด้วยวิทยาศาสตร์ และนำมาใช้เป็นประโยชน์แก่ชีวิต

สังคม หรือ สังคมมนุษย์ คือการอยู่ร่วมกันของมนุษย์โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันหลายรูปแบบ เช่น อาชีพ อายุ เพศ ศาสนา ฐานะ ที่อยู่อาศัย ฯลฯ สำหรับระบบสังคมที่รวมถึงสิ่งมีชีวิตประเภทอื่นนอกเหนือจากมนุษย์อาจใช้คำว่าระบบนิเวศ ซึ่งมีความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ กับสภาพแวดล้อม สังคมของมนุษย์เกิดจากกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจร่วมกันไม่ว่าจะในด้านใด เช่น ประเทศ จังหวัด และอื่น ๆ และมักจะมีวัฒนธรรมหรือประเพณี รวมถึงภาษา การละเล่นและอาหารการกินของตนเองในแต่ละสังคม การที่มนุษย์รวมกันเป็นสังคมนั้น ช่วยให้ผู้หนึ่งสามารถสร้างและพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้ ซึ่งอาจเป็นไปได้ถ้าต้องทำสิ่งนั้นโดยลำพัง ขณะเดียวกันสังคมที่พัฒนาหรือกำลังพัฒนาเป็นเมืองขนาดใหญ่ ซึ่งมีการใช้เทคโนโลยีช่วยในการทำงานอย่างมากมาย ก็อาจส่งผลให้ประชากรที่ไม่สามารถปรับตัวตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงเกิดความรู้สึกโดดเดี่ยวหรือความรู้สึกว่าตนเองไม่มีส่วนร่วมในสังคมขึ้นมาได้

2.1.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชนบท

ชนบทมีความหมาย ลักษณะ และวิถีชีวิตของผู้อยู่อาศัย ดังมีสาระสำคัญดังนี้

โกศล วงศ์สวรรค์ (2543 : 117) กล่าวว่า ชุมชนหรือสังคมแบบชนบท คือสังคมที่มีจำนวนประชากรไม่หนาแน่น ยึดถือธรรมเนียมประเพณี มากกว่ากฎหมาย มีความสัมพันธ์แบบกันเอง ไม่ว่าจะชุมชนขนาดเล็กหรือใหญ่เพียงใด จะมีลักษณะชีวิตของชนบทอยู่ทั่ว ๆ ไป ไม่เคร่งต่อสุขบัญญัติ รัฐไม่กำหนดและบริการอะไรมากนัก อยู่กันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย ชุมชนที่อยู่โดดเดี่ยวไม่ปะปนกับชุมชนใด จะคงความเป็นชนบทได้มากและยาวนาน เพราะไม่มีอิทธิพลของลักษณะของเมืองเข้าไปแทรกแซงและจูงใจ ส่วนในเขตชนบทที่สื่อสารคมนาคมสะดวกกำลังพัฒนา อิทธิพลของเมืองจะซึมแทรกเข้าไปมาก ชุมชนชนบทบางแห่งจึงปฏิรูปตัวเองมีสภาพเปลี่ยนไปเป็นชุมชนแบบเมืองมากขึ้นทุกที ปัจจัยที่ช่วยปรับปรุงและยกฐานะจากลักษณะชนบทเป็นเมืองไปที่ละน้อย ๆ ก็คือความเจริญเทคโนโลยี วิทยาการใหม่ วัฒนธรรมที่อารยะ ชุมชนที่เป็นสังคมแบบชนบทจะมีลักษณะพึ่งตัวเองได้ สิ่งจำเป็นของชีวิตที่เป็นยอดปรารถนาคือปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร น้ำ ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม ไม่มีการแข่งขันกันมากนัก สิ่งจำเป็นของชีวิต ไม่ใช่โทรศัพท์มือถือ รถยนต์ราคาแพง ไฟฟ้า ตู้เย็น ไมโครเวฟ

โกศล วงศ์สวรรค์ (2543 : 132) กล่าวว่า ชนบท เป็นอาณาบริเวณที่มีประชากรมนุษย์อยู่รวมกันเป็นจำนวนที่เบาบางไม่หนาแน่น มีความสัมพันธ์กันแบบส่วนตัว เป็นคนรู้จักกัน อยู่ร่วมกันใน

ลักษณะพึ่งพาเกี่ยวพัน มีค่านิยม ความเชื่อ แบบของความประพฤติคล้ายหรือเหมือนกัน มีวัฒนธรรม ย่อม หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นเดียวกัน ส่วนใหญ่ชีวิตขึ้นอยู่กับ

1. ธรรมชาติ ดินฟ้าอากาศดี ฝนอำนวย ก็ได้ผลิตผลดี มีกินมีใช้
2. มีความเฉื่อยชา ขาดความกระตือรือร้นในการสร้างฐานะ ไม่ค่อยจะมีความผิตรีเริ่ม มีชีวิตอยู่เป็นวัน ๆ ชีวิตไม่ต้องมีการแข่งขันเหมือนคนในเมือง กินอยู่ง่าย ๆ ไม่ละโมภ ไม่เครียดกับ วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง

3. งานขาดประสิทธิภาพ เพราะไม่มีการกดดัน การงานเป็นไปตามใจอยากทำ ไม่ค่อยจริงจังกับชีวิต ไม่เคร่งต่อกฎเกณฑ์ยึดหยุ่น ไม่ค่อยเป็นไปตามระเบียบ ทำงานแบบผ่อนปรนยึดหลัก อะลุ่มอล่วย ไม่เข้มงวดเคร่งต่อการควบคุมความประพฤติ

4. มาตรฐานการครองชีพต่ำ ความเป็นอยู่มีรสนิยมและมาตรฐานต่ำในเมือง ไม่มีสิ่งฟุ้งเฟ้อล่อใจ อยู่ง่ายกินง่าย ชีวิตง่าย ๆ ไม่เห่อเหิม เสื้อผ้าไม่หรูหรา

5. ความเจริญไปได้ช้า เพราะคนในชนบทปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์นิยม ขี้เกรงใจ พยายามหลีกเลี่ยงการขัดแย้ง ปฏิบัติต่อกันโดยยึดถือหลักขนบธรรมเนียม ประเพณี แต่หันหลังเป็นหลัก วิทยาการใหม่ ๆ จึงแทรกซึมเข้าไปได้ยาก

อานนท์ อาภาภิรม (2521 : 95-103) กล่าวว่า สังคมชนบท หมายถึงกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ใน อาณาเขตเดียวกัน มีความระลึกร่วมกันว่าเป็นพวกเรา ตลอดจนมีผลประโยชน์หรือความสนใจและบริหาร การทางสังคมร่วมกัน ชาวชนบทจึงมีความรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี เนื่องจากได้รับประโยชน์ใช้สอยใน ส่วนที่เกี่ยวกับสถาบันทางสังคม เช่น วัด โรงเรียน สถาบันอนามัย และมีผลประโยชน์บางประการ ร่วมกัน เช่น มีรายได้ผลิตผลทางการเกษตรร่วมกัน ใช้ประโยชน์จากแผ่นดินผืนเดียวกัน มีโอกาส ทำงานร่วมกัน ตลอดจนได้รับผลดีหรือผลเสียจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ในท้องถิ่นของตนร่วมกัน เช่น ฝนดีหรือฝนแล้ง น้ำท่วมหรืออุทกภัย เหล่านี้ เป็นต้น

ชาวชนบทมีชีวิตเผชิญหน้ากับธรรมชาติและต้องใช้ชีวิตต่อสู้กับธรรมชาติโดยตรง ชาวชนบท มักจะทำงานอยู่ในโล่งแจ้ง มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับธรรมชาติ เช่น แสงแดด ผืนแผ่นดิน ป่าไม้ พืช และสัตว์เลี้ยงส่วนชาวนานั้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะเป็นป่าคอนกรีตหรือสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ชีวิตของชาวชนบทส่วนใหญ่จะมีความผูกพันอยู่กับความไม่แน่นอนกับธรรมชาติ เช่น การผิปกติของ ฤดูกาล ความแห้งแล้ง อุทกภัย โรคและแมลงศัตรูพืชที่มักก่อให้เกิดความเสียหายแก่พืชพันธุ์ในไร่นา

เมื่อเปรียบเทียบกับชีวิตในนครแล้วจะเห็นว่าในชนบทนั้นมีความโดดเดี่ยว ทั้งนี้เป็นลักษณะ ของสภาพเกษตรกรรมนั้นทำให้เกิดความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ต่ำ กล่าวคือ ชาวชนบทจะอยู่ กันกระจัดกระจายออกไปตามลักษณะพื้นที่เกษตรกรรม การมีชีวิตอย่างโดดเดี่ยวตามสภาพ สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวแล้ว ทำให้ลักษณะของธุรกิจในครัวเรือนของสังคมชนบทเป็นไปใน รูปของการช่วยกันดำเนินงานในไร่นา เพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลักใหญ่ ซึ่งก่อให้เกิด

ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว และการติดต่อภายนอกของครอบครัวชนบทนั้น มักจะมุ่งไปสู่เพื่อนบ้านที่ใกล้เคียงสนิทสนมในละแวกบ้านเดียวกัน และจะค่อย ๆ ขยายออกไปสู่บ้านทั่วไปในชุมชนนั้น ชาวชนบทมักใช้สิ่งบริการในชุมชนร่วมกัน เช่น ไปวัดเดียวกัน ทำให้ชาวชนบททั่วไปรู้จักกันหัวบ้านท้ายบ้าน ซึ่งแตกต่างไปจากชาวนครที่มักจะไม่ค่อยรู้จักกัน แม้แต่คนที่อยู่บ้านใกล้เคียง

ชีวิตของชาวชนบทมีอาชีพทางเกษตรกรรมเป็นหลัก ประชาชนมีชีวิตอยู่กับธรรมชาติที่แวดล้อม อาศัยรวมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ หมู่บ้านที่ชาวบ้านอาศัยอยู่นั้นมีลักษณะเป็นหย่อม และถือว่าหมู่บ้านนั้นเป็นหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาคที่มีขนาดเล็กที่สุด การแบ่งชั้นวรรณะแทบจะไม่มีเลย และโดยลักษณะของสังคมชนบทอาจกล่าวได้ว่าทุกคนรู้จักกันเป็นการส่วนตัวมากที่สุด และมักไปมาหาสู่กันภายในท้องถิ่นทำให้เกิดความสนิทสนมเกลียวกัน

2.1.3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมชนบทไทย

นางลักษณ์ เทพสวัสดิ์ (2543 : 33) กล่าวว่า ดั้งที่ทราบกันทั่วไปแล้วว่า ประมาณ 80% ของประชากรของประเทศไทยอาศัยอยู่ในชนบท และมีอาชีพหลักในการเกษตรกรรม สังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังเป็นสังคมเกษตรกรรมคือมีการปลูกข้าวเป็นหลัก ดังศิลาจารึกในสมัยพ่อขุนรามคำแหงว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” แม้ว่าปัจจุบันสังคมไทยจะเปลี่ยนจากเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรมบ้างแต่ก็ยังไม่ทิ้งเกษตรกรรม นอกจากนี้ยังนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ เข้ามาดำเนินงานด้านเกษตรกรรมจนเป็นผลทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มมา

เกษตรกรไทยจัดว่าเป็นบุคคลสำคัญของประเทศ เรามักจะได้ยินคำเปรียบเทียบอยู่เสมอ ๆ ว่า “เกษตรกรเชิงชั้น เป็นกระดูกสันหลังของชาติ” กระดูกสันหลังเป็นโครงสร้างหลักที่สำคัญของร่างกายคนเราฉันใด เกษตรกรไทยก็เป็นกำลังอันสำคัญและโครงสร้างที่สำคัญของประเทศชาติฉันนั้น

อานนท์ อาภาภิรม (2521 : 103-107) กล่าวว่า สภาพชีวิตความเป็นอยู่โดยทั่วไปของชาวชนบทไทยมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ชาวชนบทรู้จักติดต่อคุ้นเคยเห็นหน้ากันโดยตรง ทั้งนี้เป็นเพราะชาวชนบทอาศัยรวมกันเป็นกลุ่มเล็กแทบทุกคนภายในกลุ่มรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี ว่าคนนั้นคนนี้เป็นลูกเต้าเหล่าใคร ประกอบกับชาวชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม สมาชิกในสังคมต่างมีความสนใจในเรื่องอย่างเดียวกันคือ งานเกษตรกรรม และความร่วมมือกันเป็นอย่างดี เพราะสภาพของงานเกษตรเปิดโอกาสให้สมาชิกของสังคมร่วมทำงานอย่างใกล้ชิด เช่น การเกี่ยวข้าว ในยามพักผ่อนหย่อนใจก็จับกลุ่มรวมกันสนุกสนาน เช่น รำวง นอกจากนั้นสภาพธรรมชาติอันได้แก่ ฝน ภูมิอากาศ และน้ำส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของสมาชิกของสังคมชนบทเสมอหน้ากันหมด เช่น ปีใดฝนแล้งสมาชิกก็จะได้รับความเสียหายในการเกษตรร่วมกัน ปีใดฝนฟ้าดีผลิตผลก็เจริญงอกงามโดยทั่วหน้า สภาพธรรมชาติดังกล่าวหลอมจิตใจ และผลประโยชน์ของสมาชิกสังคมของสังคมชนบทเข้าด้วยกัน อนึ่ง สภาพทางภูมิศาสตร์อันได้แก่ อาณาเขตอันจำกัดและการติดต่อกับสังคมภายนอกเป็นไปอย่างไม่

สะดวกนักทำให้สัมพันธภาพของมวลสมาชิกของสังคมเป็นไปอย่างแน่นแฟ้น สมาชิกไม่ค่อยมีโอกาสทราบความเป็นไปของสังคมอื่นนัก จึงมีความสนใจเฉพาะเรื่องราวในหมู่สมาชิกของสังคมของตนเท่านั้น

2. ชาวชนบทชอบความสนุกสนาน การทำงานกับการเล่นสนุกสนานของชาวชนบทมักดำเนินไปด้วยกัน กล่าวคือ ก่อนทำงานหรือหลังทำงานสำคัญ ๆ นั้น มักจะมีการจัดเลี้ยงอย่างเอิกเกริก ทำให้สิ้นเงินสิ้นทอง และเนื่องจากลักษณะนิสัยชอบความสนุกสนานทำให้ชาวชนบทไม่ค่อยทำอะไรอย่างเอาจริงจังเอาจัง ตลอดจนไม่เคร่งครัดกับเวลาทำงานและผลงาน จึงกล่าวได้ว่าการรักความสนุกสนานเป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพและพัฒนาชุมชนของตน

อนนท์ อาภาภิรม (2521 : 5 - 7) กล่าวว่า ภาคเหนือมีเนื้อที่ทั้งหมด 55,928,000 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 17.40 ของเนื้อที่ทั้งประเทศ พื้นที่ส่วนมากเป็นภูเขาและป่าไม้ โดยที่มีเนื้อที่ป่าไม้ถึงประมาณร้อยละ 74.38 ของเนื้อที่ทั้งหมด ป่าไม้ในภาคนี้มีความจำเป็นต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก เพราะอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้สักและไม้อันมีค่าอื่น ๆ ส่วนเนื้อที่นาและเนื้อที่เพาะปลูกพืชไร่อื่น ๆ นั้นมีจำนวนน้อย แต่ทว่าปริมาณการผลิตที่ได้รับนั้นมีอัตราสูง ทั้งนี้เพราะว่าในภาคนี้มีการชลประทานที่ดี เกษตรกรสามารถทำการปลูกพืชไร่ต่าง ๆ หลังจากการเก็บเกี่ยวข้าว และสามารถทำนาปีละ 2 ครั้งได้เป็นอย่างดีตลอดจนถึงลักษณะของดินที่ใช้ในการเพาะปลูก และดินฟ้าอากาศก็อำนวยประโยชน์ให้เป็นอย่างดีด้วย เกษตรกรในภาคนี้มีความขยันขันแข็งไม่ค่อยจะปล่อยที่ดินให้อยู่ว่างโดยเปล่าประโยชน์

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเนื้อที่ทั้งหมด 106,391,000 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 33.12 ของเนื้อที่ทั้งประเทศ และเป็นภาคที่มีเนื้อที่มากเป็นอันดับ 2 รองจากภาคกลาง เนื้อที่ดินในภาคนี้ไม่ค่อยเหมาะต่อการทำนาและเพาะปลูกนัก ทั้งนี้เพราะเหตุว่าเป็นภาคที่แห้งแล้งและกันดารน้ำ เพราะฉะนั้นผลได้ต่อไร่จึงค่อนข้างต่ำกว่าทุก ๆ ภาคของประเทศไทย ปัจจุบันนี้รัฐบาลมีโครงการที่จะพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่แทบทุกด้าน คาดว่าต่อไปภาคนี้คงจะเป็นภาคที่อุดมสมบูรณ์ไม่แพ้ภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเนื้อที่ถือครองทำการเกษตรมากกว่าภาคอื่น ๆ คือ ร้อยละ 20.30 ของเนื้อที่ทั้งหมด หรือจำนวน 24,328,235 ไร่ เป็นเนื้อที่ป่าไม้ร้อยละ 28.81 หรือจำนวน 40,522,306 ไร่ และอีกร้อยละ 0.38 เป็นเนื้อที่หนองบึง ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 37.51 หรือจำนวน 39,168,794 ไร่ เป็นเนื้อที่ที่ยังคงรกร้างว่างเปล่า ภูเขา แม่น้ำ ลำคลอง เคหสถาน ทางหลวง และอื่น ๆ ซึ่งกำลังเป็นที่สนใจในด้านการปรับปรุงและพัฒนาการกันอยู่ในปัจจุบัน

ภาคกลาง ภาคนี้เป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำนาเป็นส่วนมาก มีเนื้อที่ทั้งหมด 115,063,000 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 35.82 ของทั้งประเทศ นับว่าเป็นภาคที่ใหญ่ที่สุด มีเนื้อที่ถือครองทำการเกษตรมากเป็นอันดับ 2 รองจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ร้อยละ 20.42 หรือจำนวน 23,495,495 ไร่ ภาคนี้ถือได้ว่าเป็นอู่ข้าวอู่น้ำของประเทศไทย ปริมาณข้าวที่ผลิตได้ในภาคนี้มีถึง

ประมาณร้อยละ 50.03 หรือเท่ากับ 57,575,794 ไร่ แต่ป่าไม้ในภาคนี้มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศน้อยกว่าภาคเหนือ ทั้งนี้เพราะว่าป่าไม้ในภาคนี้ส่วนมากเป็นป่าโป่ง ไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจของประเทศไทยน้อย เนื้อที่อีกร้อยละ 0.22 หรือเท่ากับ 254,548 ไร่ เป็นเนื้อที่หนองหรือบึง ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 29.33 เป็นเนื้อที่รกร้างว่างเปล่า เป็นภูเขา แม่น้ำ ลำคลอง เคหสถาน ทางหลวงและอื่น ๆ

ภาคใต้ ภาคนี้มีเนื้อที่น้อยกว่าภาคอื่น ๆ กล่าวคือ มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 43,868,000 ไร่ หรือร้อยละ 13.66 ของเนื้อที่ทั้งหมดของประเทศ และลักษณะที่ดินในภาคนี้เป็นดินร่วนปนทราย มีฝนตกชุกมากกว่าทุก ๆ ภาค จึงเหมาะสมต่อการทำสวนยางพารา สวนมะพร้าว และสวนผลไม้บางชนิด ภาคนี้มีเนื้อที่ที่เป็นป่าไม้ไม่น้อยกว่าในภาคอื่น ๆ คือ 23,398,398 ไร่ ส่วนเนื้อที่ที่เป็นหนองบึงมีถึงร้อยละ 1.40 หรือจำนวน 924,994 ไร่ การที่ภาคนี้มีหนองและบึงมากกว่าในภาคอื่น ๆ นั้น ก็เพราะว่าในภาคนี้มีเนื้อที่ที่เป็นทะเลสาบในจังหวัดสงขลาและพัทลุงรวมอยู่ด้วย ซึ่งมีจำนวนถึง 161,750 ไร่ ส่วนเนื้อที่ที่เหลืออีกประมาณ 11,818,801 ไร่ หรือร้อยละ 26.44 เป็นเนื้อที่รกร้างว่างเปล่า เป็นภูเขา แม่น้ำ ลำคลอง เคหสถาน ทางหลวงและอื่น ๆ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์วรรณกรรมกับสังคม

ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมเป็นเรื่องที่ปฏิเสธไม่ได้ เพราะวรรณกรรมเป็นฝีมือของผู้เขียน ผู้เขียนเป็นหน่วยหนึ่งของคนรุ่นนั้นและเป็นพลเมืองของสังคม ข้อมูลที่ผู้เขียนเก็บมา ประพันธ์เป็นวรรณกรรมก็มาจากชีวิตประจำวัน แล้ววรรณกรรมจึงสามารถสะท้อนให้เราเห็นภาพสังคมอย่างชัดเจน

2.2.1 อิทธิพลของสังคมที่มีต่อวรรณกรรม

นักวิชาการได้อธิบายว่าสังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรม ดังมีสาระสำคัญดังนี้

สมพร มั่นตะสูต (2524 : 236) กล่าวถึงความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมว่าวรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับสังคม ในฐานะที่สังคมเป็นผู้ผลิตวรรณกรรมซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างของสังคม เช่น การเมือง การปกครอง กฎหมาย ประเพณี วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการศึกษา วรรณกรรมจึงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทั้งรูปแบบ เนื้อหา เพราะจิตใจ ความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนซึ่งถูกกำหนดโดยสังคมขณะนั้น

พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (2522 : 52) กล่าวว่า สังคมเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ แต่มนุษย์คือ ผู้ผลิตความคิดและแนวคิด การสร้างสรรค์ความคิด จะต้องเชื่อมโยงกับการพัฒนาวิธีการผลิต ความสัมพันธ์ทางการผลิตและสังคม ดังนั้นวรรณกรรมจึงเปลี่ยนแปลงตามความเป็นจริงทางสังคม มิใช่เปลี่ยนแปลงตามจิตใจของผู้เขียน เพราะจิตใจของผู้เขียนถูกกำหนดโดยชีวิตของผู้คนในเวลานั้นจะแตกต่างกันก็ตรงที่เป็นชีวิตสังคมของผู้คนชั้นใดของสังคมเท่านั้น ซึ่งเป็นต้นเหตุให้วรรณกรรมแตกต่างกันออกไป

ตรีศิลป์ บุญขจร (2547 : 6) กล่าวว่า นักเขียนอยู่ในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งด้านวรรณกรรมที่เขาฟังหรืออ่านจนประเพณีที่เขาพบเห็น ศาสนา ปรัชญา และการเมืองที่พบเจอ สภาพการณ์ของปัจจัยเหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งกำหนดโลกทัศน์ (ทรรศนะที่มีต่อโลก) และชีวิทัศน์ (ทรรศนะที่มีต่อชีวิต) ของเขา การพิจารณาอิทธิพลของสังคมต่อนักเขียน ควรให้ความสนใจว่านักเขียนได้รับอิทธิพลจากสังคมมาอย่างไร และเขามีท่าทีสนองตอบต่ออิทธิพลเหล่านั้นอย่างไร

อิทธิพลของสังคมที่มีต่อวรรณกรรมยังเป็นไปได้ในอีกลักษณะหนึ่งคือ สภาพเศรษฐกิจและการเมืองกำหนดแนวโน้มของวรรณกรรม ปัจจัยทางเศรษฐกิจอาจทำให้นักเขียนต้องเขียนตามใจผู้อ่านหรือตามใจเจ้าของสำนักพิมพ์ ส่วนด้านการเมือง การจำกัดขอบเขตในการแสดงความคิดเห็นก็เป็น การบั่นทอนเสรีภาพของนักเขียน ฐานะของนักเขียนในสังคมจึงเป็นสิ่งที่ควรสนใจ นักเขียนที่ดีจะปลดปล่อยตนเองให้ เป็นอิสระจากการบีบบังคับทางเศรษฐกิจ Lucien Goldman นักวิจารณ์วรรณกรรมที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งเรียกนักเขียนที่ตกอยู่ใต้อิทธิพลทางสังคมว่า “นักเขียนชั้นสอง”

2.2.2 ภาพสะท้อนสังคมจากวรรณกรรม

การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมจะเห็นภาพสะท้อนของสังคมที่ผู้เขียนถ่ายทอดเป็นเรื่องราว ดังที่นักวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้

สุชาติ สวัสดิ์ศรี (2530 : บทนำ) กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นกระจกเงาสท้อนภาพทางสังคม เป็นดัชนีชี้กระบวนการทางวัฒนธรรม ตลอดจนเสนอให้เห็นการยึดถือคุณค่าของสังคมในแต่ละยุคสมัย ความเป็นไปทางการเมือง ความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ และระดับการศึกษา

อิงอร สุพันธุ์ภูมิ (2552 : คำนำ) กล่าวว่า วรรณกรรมกับสังคมนั้นแยกจากกันไม่ออกสมัยหนึ่ง ๆ สังคมเป็นอย่างไรวรรณกรรมก็จะสะท้อนออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน วรรณกรรมกับสังคมเป็นสิ่งที่ผูกพันกัน แล้ววรรณกรรมจะสะท้อนทั้งความคิด ความเชื่อ และความเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดยั้ง

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2531 : 96) กล่าวว่า นักเขียนคนเดียวเปรียบได้กับบุคคลสามคน คือ นอกจากเป็นนักเขียนแล้ว ยังเป็นบุคคลร่วมยุคสมัยและเป็นพลเมืองในสังคมด้วย ฉะนั้นนอกจากนักเขียนจะต้องตระหนักในอาชีพของตนแล้ว ในฐานะที่เป็นบุคคลร่วมสมัย ก็ไม่สามารถละเลยกับเหตุการณ์ที่ตนเห็นได้ และในฐานะที่เป็นพลเมืองในสังคมก็ต้องใส่ใจในเหตุการณ์บ้านที่เกิดขึ้น ความเคลื่อนไหวของประเทศชาติตลอดจนชนชั้นและอาชีพที่ตนเป็นส่วนหนึ่งด้วย

ตรีศิลป์ บุญขจร (2547 : 5-6) กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคมทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม ด้านรูปธรรม หมายถึง เหตุการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นในสังคม ส่วนด้านนามธรรม หมายถึง ค่านิยมในชีวิตรัตนจิตใจของคนในสังคม ตลอดจนความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน Raymond Williams ผู้ศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคม เรียกนามธรรมในวรรณกรรมว่าเป็น “โครงสร้างของความรู้สึก” ซึ่งหมายถึงทั้งค่านิยม ความรู้สึก ความปรารถนาและชีวิตรัตนจิตใจของคนในทรรศนะและความรู้สึกของผู้เขียน ดังนั้น วรรณกรรมจึงเป็นการตอบสนองทั้งทางด้านการกระทำและความคิดของมนุษย์ต่อสังคม

นักเขียนบางคนมีความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นอย่างมากเขาจะสะท้อนความปรารถนาที่จะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น วรรณกรรมของเขาฉายให้เห็นสิ่งที่เรียกว่าอุดมการณ์ซึ่งอาจจะเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองก็ได้อุดมการณ์ที่สะท้อนในวรรณกรรมอาจเป็นไปได้ทั้งสองลักษณะ คือ ลักษณะแรก ผู้เขียนมิได้ตั้งใจ แต่พิจารณาได้จากโลกทัศน์และชีวิทัศน์ของเขา ลักษณะที่สอง ผู้เขียนตั้งใจหยิบยกอุดมการณ์มาเป็นเนื้อหาของวรรณกรรม

สรุปได้ว่า การพิจารณาวรรณกรรมในฐานะเป็นภาพสะท้อนของสังคม จึงควรให้ความสำคัญกับตัววรรณกรรม และกลวิธีในการเสนอเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่อาจปรากฏในวรรณกรรมชิ้นนั้น ๆ ด้วย

2.2.3 อิทธิพลของวรรณกรรมที่มีต่อสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของวรรณกรรมต่อสังคม นักวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้

พิชัย ศรีภูไฟ (2542 : 105) กล่าวว่า มนุษย์เป็นผู้สร้างวรรณกรรมและได้บันทึกเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยเอาไว้ วรรณกรรมมีอิทธิพลต่อสังคม วรรณกรรมมีอิทธิพลในการเสริมสร้างทัศนคติต่อบุคคลในสังคม ซึ่งจะมีผลในการเปลี่ยนแปลงลักษณะสังคมได้ ขณะเดียวกัน นักเขียนซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมก็ย่อมแสดงความรู้สึก และความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ตรีศิลป์ บุญขจร (2547 : 7) กล่าวว่า นักเขียนที่ยิ่งใหญ่นอกจากจะเป็นผู้มีพรสวรรค์ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมให้มีชีวิต โนม่น้ำจืดใจผู้อ่านแล้วยังเป็นผู้มีทัศนะที่กว้างไกลกว่าคนธรรมดา ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะเขามีความเข้าใจและเข้าถึงสภาพของมนุษย์และสังคม Leo Rosenthal นักสังคมวิทยา กล่าวว่า “ศิลปินวาดภาพที่เป็นจริงเสียยิ่งกว่าตัวความจริงเอง” ซึ่งหมายถึง นักเขียนสามารถเข้าใจโลกและมองสภาพความเป็นจริงได้ลึกกว่าคนทั่วไปมองเห็นด้วยทัศนะที่กว้างไกลและลุ่มลึก ภาพที่เขาให้จึงเป็นจริงยิ่งกว่าความเป็นจริง เพราะเป็นแก่นแท้ที่กลั่นกรองแล้วของความเป็นจริง ด้วยเหตุนี้วรรณกรรมที่ยิ่งใหญ่จึงเป็นอมตะ เพราะไม่เพียงแต่จะเสนอภาพปัจจุบันอย่างถึงแก่นของความเป็นจริงเท่านั้น แต่ยังสามารถสะท้อนความเป็นไปได้ในอนาคตได้อีกด้วย

อิทธิพลของวรรณกรรมต่อสังคมอาจเป็นไปได้ทั้งด้านอิทธิพลจากภายนอก เช่น การแต่งกาย หรือการกระทำตามอย่างในวรรณกรรม และอิทธิพลจากภายในคือ อิทธิพลทางความคิด การสร้างแง่คิด คุณธรรม ค่านิยมรวมทั้งความรู้สึกนึกคิด นักเขียนจึงมีบทบาทในฐานะผู้นำแนวความคิดของสังคม และผู้นำทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่ง

สรุปได้ว่า วรรณกรรมกับสังคมมีอิทธิพลต่อกันและกัน สังคมเป็นแหล่งที่วรรณกรรมเกิดขึ้น สังคมกำหนดความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนและรูปแบบกับเนื้อหาวรรณกรรม วรรณกรรมเป็นกระจกเงาสะท้อนภาพสังคมในยุคสมัยนั่นเอง

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานวนิยาย

นวนิยาย เป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งนักประพันธ์แต่งขึ้นด้วยประสบการณ์ ค่านิยม มุมมอง ความเข้าใจของส่วนตัว ประกอบด้วยตัวละคร แก่นเรื่อง โครงเรื่อง ฉาก บรรยากาศ นวนิยาย เป็นวรรณกรรมที่เขียนขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านเพลิดเพลินและได้รับความรู้เรื่องใหม่ ๆ ศึกษาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับนวนิยายได้รายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.1 ความหมายของนวนิยาย

ในปัจจุบันสำหรับความหมายของ “นวนิยาย” นักวิชาการหลายท่านก็ยังไม่ได้เห็นความหมาย ที่ตรงกันแต่อย่างไรก็ไม่พ้นความหมายต่อไปนี้

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554 : 608) กล่าวว่า นวนิยาย หมายถึง บันเทิงคดี ร้อยแก้วขนาดยาวรูปแบบหนึ่ง มีตัวละคร โครงเรื่อง เหตุการณ์ในเรื่อง และสถานที่ที่ทำให้เนื้อเรื่องมีความสมจริง อิงอร สุพันธ์ุณี (2552 : 1) กล่าวว่า นวนิยาย หมายถึง นิยายแบบใหม่ มาจากภาษาอังกฤษว่า novel คำนี้ใช้เป็นครั้งแรกเพื่อเรียกนิยายสร้างใหม่ของบอคาจิโอ (Boccaccio) ที่แต่งขึ้นเมื่อราว ค.ศ.1335-1340 ต่อมาในศตวรรษที่ 18 แดเนียล เด็ฟโ (Daniel Defoe) นักเขียนชาวอังกฤษ เขียนเรื่อง โรบินสัน ครูโซ (Robinson Crusoe) ขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1719 ส่วนนวนิยายไทยนั้น เพิ่งเริ่มขึ้นในปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ส่งพระราชโอรส ชุนนาง และสามัญชนบางคนไปศึกษาต่อต่างประเทศ เมื่อเจ้านายและสามัญชนที่ได้รับการศึกษากลับจากต่างประเทศ ก็นำรูปแบบการประพันธ์แบบใหม่เข้ามาด้วยนั่นก็คือนวนิยาย

วนิดา บำรุงไทย (2544 : 9) กล่าวว่า นวนิยายเป็นวรรณกรรมบันเทิงคดี (Fiction) รูปแบบหนึ่งซึ่งเป็นที่นิยมอ่านกันอย่างแพร่หลายในโลกปัจจุบันเป็นเวลายาวนานกว่าศตวรรษ แม้ในยุคโลกาภิวัตน์ที่ก้าวไกลอย่างรวดเร็วและรุนแรงด้วยกระแสของเทคโนโลยีการสื่อสารที่พัดพาเข้ามาพร้อมด้วยสื่อประสิทธิภาพสูงอันหลากหลาย ซึ่งมีผู้ค้างข้อสังเกตว่า อาจจะเข้าสวมบทบาทแทนสื่อสิ่งพิมพ์หรือวรรณกรรมรูปเล่ม อย่างไรก็ตาม ณ วันนี้ การผลิตและการอ่านวรรณกรรมประเภทนี้ ทั้งในแง่ของการให้ความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายอารมณ์ตลอดจนการปลูกฝังค่านิยม และการให้สาระแนวคิดต่าง ๆ จึงยังคงเป็นสิ่งที่สังคมโลกต้องให้ความสนใจ

วิภา กงกะนันท์ (2540 : 1) กล่าวว่า คำว่า “นวนิยาย” นี้ นักวิชาการด้านวรรณคดีศึกษาของไทยยอมรับกันแล้ว ว่าเป็นคำที่ใช้ในความหมายตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Novel” เช่น รายชื่อวิชา “นวนิยายและเรื่องสั้นของไทย” ในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งเปิดสอนมากกว่า 20 ปีแล้ว มีชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า “Thai Novel and short stories”

กาญจนา วิชญาปกรณ์ (2534 : 12) กล่าวว่า นวนิยายคือเรื่องสมมุติ (Fiction) ประเภทร้อยแก้วขนาดยาว ซึ่งเล่าเหตุการณ์เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคม แม้จะเป็นเพียงเรื่องสมมุติ

แต่ก็มีความสมจริงที่มาจาก การวางลักษณะของตัวละคร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครพฤติกรรม อารมณ์ ความรู้สึก ความคิดที่ตัวละครแสดงออกเมื่อพบปัญหา หรือเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้ เพราะผู้เขียนได้จินตนาการบุคคลและเหตุการณ์ต่าง ๆ จากเค้าความจริงที่พบเห็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ความสมจริงของนวนิยายนี้จะปรากฏจากการรับรู้และรับรสของผู้อ่าน คือ ผู้อ่านจะ เกิดอารมณ์สะท้อนใจคล้ายตามตัวละคร และเหตุการณ์ในเรื่องราวกับผู้อ่านประสบการณ์นั้นด้วย ตนเอง

2.3.2 องค์ประกอบของนวนิยาย

องค์ประกอบของนวนิยายจะเป็นสิ่งที่สำคัญมากซึ่งจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจแนวคิดสำคัญของ ผู้แต่งได้ง่าย

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2536 : 182-187) กล่าวว่า นวนิยายย่อมมีองค์ประกอบสำคัญของเรื่อง คล้ายคลึงกับเรื่องสั้น เพราะต่างก็เป็นเรื่องบันเทิงคดีเหมือนกัน แต่เนื่องจากนวนิยายมีขนาดยาวกว่า เรื่องสั้นมาก จึงมีผลทำให้ส่วนประกอบต่าง ๆ ของนวนิยายมีรายละเอียดแตกต่างไปจากเรื่องสั้นอย่าง เห็นเด่นชัดเจน มีนักวิชาการได้อธิบายองค์ประกอบนวนิยายไว้ดังต่อไปนี้จากเรื่องสั้นอย่างเห็นเด่นชัด ตามไปด้วย คือ

1. แก่นเรื่อง คือ แนวคิดสำคัญของเรื่องและผู้แต่งมุ่งจะสื่อให้ผู้อ่านทราบ แต่ด้วยเหตุที่ นวนิยายมีขนาดยาว นวนิยายจึงมีจุดที่จะให้แก่มองผู้อ่านได้หลายจุด แนวคิดในนวนิยายจึงแบ่งออก ได้เป็น 2 ประเภท คือ ความคิดของเรื่องทั้งเรื่องเรียกว่า แนวคิดเอกและความคิดเฉพาะบางตอนของ เรื่องเรียกว่าแนวคิดรอง

2. โครงเรื่อง โครงเรื่องของนวนิยายประกอบด้วยปัญหาขัดแย้งด้านพฤติกรรม ด้าน เหตุการณ์หรือด้านอารมณ์ของตัวละคร เพื่อให้ผู้อ่านสนใจอยากรู้ค่าเฉลยในตอนจบ โครงเรื่อง นวนิยายมีลักษณะซับซ้อนมีโครงเรื่องย่อย ๆ หลายโครงแทรกอยู่ภายในโครงเรื่องใหญ่ เพราะ ว่า นวนิยายเป็นเรื่องเล่าที่มีขนาดยาว มีจุดที่จะให้แก่มองผู้อ่านได้หลายจุด มีตัวละครที่แสดงพฤติกรรม ตามท้องเรื่องได้หลายตัวและมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครแต่ละตัวตามสถานที่ต่าง ๆ ได้หลาย เหตุการณ์ตามมามากด้วย ผู้แต่งนวนิยายจึงจำเป็นต้องอาศัยโครงเรื่องย่อย ๆ อีกหลายโครงมาช่วยเสริม โครงเรื่องใหญ่ให้มีความสมบูรณ์ โครงเรื่องย่อยจึงมีความสำคัญน้อยกว่าโครงเรื่องใหญ่ โครงเรื่องย่อย อาจเป็นเรื่องอีกเรื่องหนึ่งที่เกิดขึ้นกับตัวละครประกอบ แต่ขณะเดียวกัน โครงเรื่องย่อยนี้ก็มีส่วน เกี่ยวข้องกับตัวละครเอกด้วย หรืออาจเป็นเรื่องซ้ำกันที่เกิดขึ้นกับตัวละครเอกตอนหนึ่งเพื่อสื่อนิสัย เฉพาะตัวของตัวละครเอกและช่วยให้ผู้อ่านเกิดความสนุกสนานไปพร้อมกันด้วยก็ได้

โครงเรื่องย่อยมีลักษณะเช่นเดียวกับโครงเรื่องใหญ่ คือประกอบด้วยปมปัญหา ขัดแย้งและการคลายปมเหมือนกัน โครงเรื่องย่อยอาจมีเนื้อเรื่องเป็นไปทำนองเดียวกับโครงเรื่อง ใหญ่เหมือนเนื้อเรื่องตรงกับข้ามกับโครงเรื่องใหญ่ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้แต่งเป็นสำคัญว่าจะใช้โครงเรื่อง

ย่อยแบบใดมาสนับสนุนโครงเรื่องใหญ่ให้สมบูรณ์และเด่นชัดขึ้น อย่างไรก็ตาม เนื้อสร้างโครงเรื่องย่อยแล้ว ผู้แต่งจะต้องสานต่อและต้องให้ประสานสอดคล้องกับโครงเรื่องใหญ่ด้วย เพราะโครงเรื่องย่อยที่สร้างขึ้นโดยไม่จำเป็นอาจทำให้โครงเรื่องใหญ่ขนาดเอกภาพได้

3. ตัวละคร คือ ผู้ที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ในเรื่องหรือเป็นผู้ที่แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ในเรื่อง ตัวละครนั้นนับเป็นองค์ประกอบสำคัญส่วนหนึ่งของนวนิยาย เพราะถ้าไม่มีตัวละครแล้ว เรื่องราวต่าง ๆ ในนวนิยายก็ย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ ตัวละครในนวนิยายย่อมมีได้ไม่จำกัดทั้งในส่วนที่เป็นตัวละครเอกและตัวละครประกอบที่เหมาะสม ตัวละครเอกของเรื่องคือตัวละครที่เป็นศูนย์กลางของเรื่องอาจมีทั้งฝ่ายชายฝ่ายหญิง หรืออาจมีเพียงฝ่ายเดียวก็ได้ ตัวละครประกอบมีส่วนช่วยเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่องทำให้เรื่องดำเนินไปด้วยดี

4. บทสนทนา คือ คำพูดที่ตัวละครใช้ได้ต่อกันในเรื่อง บทสนทนาต้องเหมาะสมกับบุคลิกภาพของตัวละคร ต้องสอดคล้องกับบรรยากาศในเรื่องและที่สำคัญต้องสมจริง คือมีคำพูดที่เหมือนกับบุคคลมีชีวิตจริงใช้พูดจากัน บทสนทนาในนวนิยายอาจเป็นเรื่องราวของสงคราม เศรษฐกิจ การศึกษา การคมนาคมปัญหาของเด็กวัยรุ่น การค้าของเถื่อน วงการธุรกิจเพชรพลอย วงการแพชชั่น วงการภาพยนตร์ ข่าวสังคมซุบซิบ หรือเรื่องของอาหาร ฯลฯ

5. ฉาก คือ สถานที่และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์รวมทั้งสภาวะแวดล้อมแห่งสังคมซึ่งเป็นแหล่งที่เกิดเหตุการณ์ทั้งหมดและเหตุการณ์เฉพาะในแต่ละตอนของเรื่องเป็นส่วนที่มีความสำคัญและความจำเป็นสำหรับนวนิยายซึ่งเป็นบทประพันธ์ที่มักจะต้องการให้ผู้อ่านทั้ง “เห็น” และ “รู้สึก” ในเรื่องราวที่เกิดขึ้นด้วยเหตุนี้

6. บรรยากาศ คือ รายละเอียดต่าง ๆ ที่ผู้แต่งสร้างขึ้นในงานเขียนเพื่อให้เกิดอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งและมีส่วนทำให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ของตัวละคร เช่น การสร้างบรรยากาศที่สงบเงียบบริสุทธิ์ของสังคมชนบท ผู้แต่งอาจจะกล่าวถึงหมู่บ้านเล็ก ๆ ในชนบทเกือบทุกบ้านจะเลี้ยงไก่หมา วัว ควาย ยามเช้าจะมีเสียงไก่ขัน ได้กลิ่นโคลนสาบควายลอยตามลมที่โชยมาเป็นระยะ ๆ ชาวบ้านมีน้ำพริก ปลาร้า แกงส้มและผักต่าง ๆ เป็นอาหารประจำวัน ยามค่ำมีแสงจากเดือนดาวและตะเกียงช่วยขับไล่ความมืด ฯลฯ และสภาพการณ์เช่นนี้ย่อมทำให้ตัวละครมีชีวิตที่เรียบง่ายสุขสงบเป็นต้น

สรุปได้ว่า โครงเรื่อง ตัวละคร แก่นเรื่อง บทสนทนา เป็นองค์ประกอบของนวนิยายอย่างสำคัญและขาดไม่ได้ องค์ประกอบของนวนิยายจะต้องปรากฏเป็นภาพ ทั้งพฤติกรรม ความรัก ความทุกข์ และความสุข ของตัวละครจะนำผู้อ่านเข้าสู่จินตนาการ สามารถให้ความเพลิดเพลินต่อผู้อ่าน นวนิยายจึงเป็นความนิยมจากประชาชน ซึ่งจะสามารถช่วยให้ผู้วิจัยมีแนวทางการศึกษานวนิยายในด้านองค์ประกอบของนวนิยายให้ชัดเจนมากขึ้น

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในวรรณกรรม

จุไรรัตน์ โสพัฒน (2548) ศึกษาวิจัย เรื่อง “ภาพสะท้อนชีวิตชาวอีสานในบันเทิงคดีของลาว คำหอม” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนชีวิตชาวอีสานในบันเทิงคดีของลาว คำหอม ผลการวิจัยพบว่า บันเทิงคดีของลาว คำหอม สะท้อนภาพชีวิตของชาวอีสาน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ชาวอีสานประสบกับปัญหาความยากจน ปัญหาการไร้ที่ดินทำกิน ปัญหาภาวะหนี้สิน และปัญหาราคาสินค้าตกต่ำ ด้านการศึกษาพบว่า ชาวอีสานขาดโอกาสทางการศึกษา และขาดบุคลากรทางการศึกษา ด้านการเมืองการปกครองพบว่า ชาวอีสานต้องประสบปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปัญหาละเมิดประชาธิปไตย และปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบจากกลุ่มผู้มีอิทธิพล ด้านศาสนาพบว่า ชาวอีสานส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ยึดมั่นในประเพณีอันดีงาม และด้านบุคลิกลักษณะของชาวอีสานพบว่า ชาวอีสานส่วนใหญ่เป็นคนมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น เป็นคนซื่อ มีอารมณ์ขัน เป็นมิตรกับผู้อื่น และตื่นกลัวเจ้านาย ส่วนลักษณะท้องถิ่นนิยมที่ปรากฏในบันเทิงคดีของลาว คำหอมมี 5 ประการ ได้แก่ ภาษาถิ่น วิถีชีวิต ความเชื่อ สถาปัตยกรรมศาสตร์ และประเพณี ลักษณะท้องถิ่นนิยมที่ปรากฏแสดงให้เห็นสภาพชีวิต และความรู้สึกนึกคิดของชาวอีสานซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

รุ่งตะวัน อ่วมอินทร์ (2548) ศึกษาวิจัย เรื่อง “ความเปลี่ยนแปลงของชนบทในสังคมไทยภาคกลางในวรรณกรรมของวัฒน์ วรรณยางกูร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทภาคกลางในนวนิยายและเรื่องสั้นของวัฒน์ วรรณยางกูร จากนวนิยาย 11 เรื่อง เรื่องสั้น 94 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่าวรรณกรรมของวัฒน์ วรรณยางกูร แบ่งเป็น 2 ช่วง ช่วงแรก พ.ศ. 2513-2524 เสนอภาพความเปลี่ยนแปลงของชนบทไทยภาคกลางตามทฤษฎีวรรณกรรมเพื่อชีวิต โดยเสนอว่าสังคมชนบทมีสภาพล่มสลาย ชีวิตของชาวนาชาวไร่และผู้ใช้แรงงานถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุน และเจ้าหน้าที่รัฐที่ประพฤติมิชอบ และอิทธิพลของวัฒนธรรมใหม่จากสังคมเมือง ชนบทมีสภาพเป็นสังคมที่ถูกกระทำ ผู้เขียนใช้วรรณกรรมชี้นำประชาชนไปสู่สังคมที่ดีกว่าโดยการต่อสู้เรียกร้องความชอบธรรมในสังคมด้วยพลังมวลชน วรรณกรรมช่วงที่ 2 (พ.ศ. 2525-2541) เสนอภาพความเปลี่ยนแปลงของชนบทในสังคมไทยภาคกลางที่ได้รับผลกระทบจากวาทกรรม การพัฒนาของรัฐ อันได้แก่ การพัฒนาทางคมนาคม ความเป็นสังคมเมือง ความเป็นสังคมอุตสาหกรรม ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม อิทธิพลของสื่อและเทคโนโลยี และการย้ายถิ่นเข้าไปทำงานในเมือง ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านค่านิยม วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของสังคมชนบท วัฒน์เสนอทัศนะอย่างชัดเจนว่าการที่รัฐมุ่งพัฒนาความเจริญทางวัตถุเพียงด้านเดียว มิได้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน เขาเสนอแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและยั่งยืนเป็นทางออกในการสร้างสังคมชนบทให้เป็นสังคมที่สงบสุขอย่างยั่งยืน

จันทร์ดา เขียวแก้ว (2547) ศึกษาวิจัย เรื่อง “วิถีชีวิตของสังคมชนบทไทยในบทเพลงลูกทุ่ง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของสังคมชนบทไทย ซึ่งแยกประเด็นศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านที่หนึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวและการสมาคม ด้านที่สองเป็นการศึกษาเกี่ยวกับ

การประกอบอาชีพและอาหารการกิน ส่วนด้านที่สามการศึกษาเกี่ยวกับศาสนา คติความเชื่อ ผลการวิจัยพบว่า วิถีชีวิตของสังคมชนบทไทยที่เกี่ยวกับครอบครัวและการสมาคม พบว่าในการก่อตั้งครอบครัว จะมีคติในการเลือกคู่ครองที่เหมาะสมกับงานอาชีพของท้องถิ่น มีความขยัน ครอบครัวของชาวชนบทจะมีความรักความผูกพันกันในระดับสูง มีการช่วยเหลือกันทำมาหากิน ปัญหาทางด้านครอบครัวที่พบคือ ครอบครัวชนบทมีฐานะยากจน มีหนี้สิน บางครอบครัวพบปัญหาการหย่าร้าง และปัญหาคนชราถูกทอดทิ้ง ด้านนันทนาการ ชาวชนบทชอบร้องรำ พร้อมจังหวะเสียงดนตรี ดุภาพยนตร์และฟังเพลงจากวิทยุ ด้านการสื่อสารชาวชนบทมีการติดต่อถึงกันด้วยการเขียนจดหมาย เป็นส่วนมาก สื่อมวลชนที่ถืออิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวชนบทไทย คือ วิทยุ และโทรทัศน์ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาด้านการใช้ภาษาและค่านิยมที่ไม่เหมาะสม ด้านการศึกษาพบว่า เด็กชาวชนบทยังเป็นเด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษามาก เนื่องจากความยากจนและขาดทุนทรัพย์สำหรับใช้จ่ายในการศึกษา ในส่วนของค่านิยมพบว่าชาวชนบท หลงในวัตถุนิยม ชอบความสนุก เฮฮา และชอบจัดงานใหญ่ซึ่งก่อให้เกิดความสิ้นเปลือง วิถีชีวิตที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และอาหารการกิน พบว่าชาวชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร มีการทำนา ทำสวน ทำไร่ นอกจากนี้ยังมีอาชีพอื่น ๆ เช่น เลี้ยงสัตว์

อภิมาส มากัญญ (2543) ศึกษาวิจัย เรื่อง “การวิเคราะห์นวนิยายสังคมชนบทจากหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง 2533)” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์นวนิยายสังคมชนบทจากหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในด้านองค์ประกอบ และกลวิธีการประพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ด้านองค์ประกอบของนวนิยายสังคมชนบททั้ง 7 เรื่อง ได้แก่ เรื่องราวและแก่นเรื่อง พบว่าเป็นเรื่องในทำนองเดียวกัน คือ เกี่ยวกับการพัฒนาสังคมให้มีความเจริญขึ้น ตัวละครในเรื่องผู้แต่งได้สร้างให้มีความสมจริงและแสดงบทบาทเองมากที่สุด วัตถุประสงค์และฉากที่นำมาใช้ คือ สภาพสังคมและวัฒนธรรมในชนบทตามภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ที่พบใน 7 เรื่องนี้ คือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ผู้เขียนเสนอพรรณนาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดเพื่อพัฒนาและทำประโยชน์แก่สังคมโดยใช้ตัวละครสำคัญเป็นผู้ดำเนินเรื่อง รูปแบบการประพันธ์เป็น ร้อยแก้ว ภาษาที่ใช้มีความสอดคล้องกับเนื้อเรื่องสั้น กระชับ เข้าใจง่าย มีภาษาถิ่นในเรื่องปูลากง ลูกอีสาน ผีเสื้อ และดอกไม้ ด้านกลวิธีการประพันธ์ ทุกเรื่องมีโครงเรื่องที่ไม่ซับซ้อน สนุกสนาน น่าติดตาม มีการเปิดเรื่องได้อย่างน่าสนใจ ดำเนินเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ มีเพียงเรื่องทุ่งมหาราช ที่ใช้การดำเนินเรื่องแบบย้อนกลับ ทุกเรื่องปิดเรื่องแบบสุชานาฏกรรม มีการใช้น้ำเสียงในบทสนทนา และเครื่องหมายวรรคตอนทำให้เนื้อเรื่องมีความสมบูรณ์ นวนิยายทั้ง 7 เรื่อง ให้แง่คิดในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าในด้านการทำประโยชน์เพื่อสังคม และการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ให้เข้ากับการดำเนินชีวิตปัจจุบันได้

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังที่ได้กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่า มีผู้คนไม่น้อยที่ได้วิจัยเกี่ยวกับนวนิยายจากด้านต่าง ๆ และได้วิเคราะห์อย่างละเอียด ผู้แต่งได้ใช้กลวิธีที่น่าสนใจ ได้สะท้อนภาพสังคมต่าง ๆ ให้ผู้อ่านได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะภาพสังคมชนบท

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม

เกศรินทร์ คันธมาลา (2552) ศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคม วรรณคดีเรื่อง พระสีเสิร์กลอนสวด” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมวรรณคดีเรื่อง พระสีเสิร์กลอนสวด ด้วยกระบวนการวิจัยเอกสารและนำเสนอผลแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาสรุปว่า วรรณคดีเรื่องนี้ สะท้อนสังคม 5 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ กล่าวถึงอาชีพ คือ เกษตรกรรม และกสิกรรม 2) ด้านการเมืองการปกครอง เสนอภาพว่า กษัตริย์ทรงเป็นผู้ปกครองบ้านเมืองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ รวมทั้งเสนอคุณลักษณะของกษัตริย์ ว่าทรงเป็นพุทธมามกะที่ดี และตั้งมั่นในทศพิธราชธรรม 3) ด้านครอบครัวสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาทั้งชนชั้นกษัตริย์และไพร่ฟ้า ว่า กษัตริย์มีพระชายาได้มากพระองค์ โดยพระมเหสีต้องทรงรับสภาวะนี้แต่โดยดี ส่วนสามัญชนชั้นภรรยาที่มีอำนาจต่อรองและอาจขัดขืนไม่ยินยอมให้สามีมีภรณาน้อย นอกจากนี้ ได้สะท้อนถึงหน้าที่พระมเหสีต่อพระสวามี และความสัมพันธ์ในพระราชวงศ์ ทั้งความรักของพระชนนีต่อพระธิดา และความรักของพระอัยกาต่อพระนัดดา 4) ด้านวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ และค่านิยม ได้เสนอสภาพความเป็นอยู่บางประการของคนในยุคสมัยของวรรณคดีดังกล่าว ส่วนใหญ่กล่าวถึงประเพณีต่าง ๆ ของราชสำนัก วัฒนธรรมที่ปรากฏคือ การกินหมาก ส่วนด้านความเชื่อ มีความเชื่อเรื่องเคราะห์กรรม ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ การสะเดาะเคราะห์ และความเชื่อเรื่อง การเวียนว่ายตายเกิด รวมทั้งความเชื่อเรื่อง ความฝัน ด้านค่านิยม สะท้อนความมุ่งหวังที่ บรรลุนิพานของพุทธศาสนิกชน ค่านิยมในความกตัญญู และความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล 5) ภาพสะท้อนด้านการศึกษา แสดงว่าการศึกษานอกระบบโดยผ่านพระพุทธศาสนา บุคคลภายในครอบครัว รวมทั้งจากผู้เป็น “ครู” โดยตรง

ลลิตา ศุภธนสินเชษม (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเยาวชนที่ได้รับรางวัลแวนแก้วปี พ.ศ. 2544-2547 มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา แนวคิด กลวิธี การประพันธ์และคุณค่าทางคุณธรรมจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเยาวชน ประเภทนวนิยาย ผลการวิจัยพบว่า ด้านเนื้อหาแนวคิด ผู้เขียนสะท้อนแนวคิดเรื่องมิตรภาพความรัก ความผูกพัน แนวคิดเรื่องความเจริญทางเทคโนโลยีและทางวัตถุ แนวคิดเรื่องครอบครัวขาดความรัก ความอบอุ่น แนวคิดเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรม แนวคิดเรื่องการค้าพบความดั่งามที่อยู่ในตนเองและแนวคิดเรื่องการผจญภัย ด้านกลวิธีการประพันธ์พบว่า ผู้เขียนวางโครงเรื่องไม่สลับซับซ้อน ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายโดยเริ่มเรื่องด้วยการบรรยายฉาก บรรยายพฤติกรรมตัวละคร การดำเนินเรื่องผู้เขียนนิยมใช้กลวิธีการสร้างความขัดแย้งที่เกิดจากสาเหตุภายนอก มีการดำเนินเรื่องตามลำดับปฏิทิน ส่วนใหญ่ผู้เขียนเป็นผู้เล่าเรื่องและปิดเรื่องแบบสุชานาฏกรรมทั้งหมด ด้านตัวละครผู้เขียนสร้างตัวละครแบบสมจริงเพื่อเป็นแบบอย่างในการกระทำแก่ผู้อ่านและตัวละครแบบเหนือจริงเพื่อก่อให้เกิด

จินตนาการและเกิดความบันเทิงใจ ด้านฉาก ผู้เขียนเน้นฉากแบบโลกปัจจุบันและแบบโลกจินตนาการ ด้านบทสนทนาผู้เขียน มีการใช้คำภาษาปาก ภาษาถิ่น คำแสดงภาพ คำแสดงอาการ คำหยาบ และด้านใช้ภาพจน์มีอุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้ง่ายและก่อให้เกิดอรรถรสจากการอ่าน คุณค่าทางคุณธรรมจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเยาวชน มีคุณค่าด้านต่าง ๆ คือ เรื่องความเมตตากรุณา ความมีน้ำใจ ความอดุสาหะ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความสามัคคี การประหยัด ความกตัญญู ความใฝ่รู้ ความขยัน ความอดทน ความพอเพียง คุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้อ่านควรยึดถือและปฏิบัติ ผู้เขียนเน้นเรื่อง ความเมตตาเพราะเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องปลูกฝังให้เกิดในใจของเยาวชน

วิภา ปานประชา (2549) ศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของสลา คุณวุฒิ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพสะท้อนทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ในเนื้อเพลงของสลา ผลการวิจัยพบว่าภาพสะท้อนด้านสังคม พบว่า บทเพลงส่วนใหญ่สะท้อนในด้านการสื่อสารด้วยการใช้โทรศัพท์มือถือ นอกจากนี้ ยังได้สะท้อนในเรื่อง การคมนาคม เทคโนโลยี การศึกษา ครอบครัว ปัญหาสังคมและสาธารณสุข คิดเป็นร้อยละ 20.81 แสดงให้เห็นได้ว่า สลา คุณวุฒิ ได้ให้ ความสนใจในเรื่องของสังคมมากพอสมควร ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ ปรากฏว่า ส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นถึงสาเหตุและผลกระทบจากความยากจนของชาวนาอีสาน นอกจากนี้ ยังสะท้อนการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ปัญหาเศรษฐกิจ กระบวนการผลิตและการบริโภค คิดเป็นร้อยละ 14.74 แสดงให้เห็นได้ว่า สลา คุณวุฒิให้ความสนใจต่อประเด็นทางเศรษฐกิจไม่มากนัก จึงมีเนื้อหาที่สะท้อนภาพทางเศรษฐกิจในบทเพลงในระดับที่น้อย ภาพสะท้อนด้านการเมืองการปกครอง สลา คุณวุฒิ ได้กล่าวถึงนโยบาย 30 บาท รักษาทุกโรค ซึ่งเป็นนโยบายแห่งรัฐ ส่วนด้านการปกครอง มิได้กล่าวถึงโดยตรง แต่ได้เปรียบเทียบการเลือกตั้งกับความรัก โดยคิดเป็นร้อยละ 0.58 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สลา คุณวุฒิ มีความสนใจต่อประเด็นการเมืองการปกครองน้อยมาก ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรม พบว่า บทเพลงส่วนใหญ่ จะใช้ภาษาถิ่นอีสาน สอดแทรกอยู่เป็นจำนวนมากและส่วนหนึ่งมีภาษาอังกฤษปะปนอยู่ด้วย นอกจากนี้ ยังได้สะท้อน ค่านิยม ความเชื่อ การพักผ่อนหย่อนใจ ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและเทศกาล ลักษณะที่อยู่อาศัย การบริโภคอาหารและการแต่งกาย คิดเป็นร้อยละ 63.87 แสดงให้เห็นว่า สลา คุณวุฒิ มีความสนใจต่อวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตอย่างมาก จึงได้นำเอาประเด็นทางวัฒนธรรมสอดแทรกไว้ในบทเพลงเป็นจำนวนมาก

ปึงอนงค์ อ่ำปะละ (2548) ศึกษาวิจัย เรื่อง “ภาพสะท้อนสังคมในนวนิยายของโบทันตามแนว วาทกรรมวิเคราะห์” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์จากนวนิยายของโบทันที่ตีพิมพ์ครั้งแรกในช่วงปี พ.ศ. 2535-2540 จำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ เกิดแต่ลม ไฟในดวงตา นวลนางข้างเตียง ดาวแต่มีดิน ทิพย์ดุริยางค์ เพรงกรรมคลื่นเหนือน้ำ ชุ่มสะบันงา และรอยอดีต วิธีการวิเคราะห์ว่าทกรรมพิจารณา การเดินเรื่องจากตัวละคร แฉก บทสนทนา และโครงเรื่อง ผ่านคำและประโยค โดยผู้วิจัยใช้วิเคราะห์ ว่าทกรรมพิจารณาการเดินเรื่องจากตัวละคร ฉาก บทสนทนา และโครงเรื่อง ผ่านคำและประโยค

โดยผู้วิจัยใช้วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคม 5 ด้าน คือ ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ ครอบครัว การศึกษา ชีวิตความเป็นอยู่ และปัญหาสังคม ผลการวิจัยพบว่า ภาพสะท้อนสังคมทั้ง 5 ด้านเป็นภาพสะท้อนของชนชั้นกลางในสังคมเมืองหลวงภายใต้เศรษฐกิจฟองสบู่ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานการบริโภคเพื่อยกระดับฐานะทางสังคม นอกจากนี้สถานะภาพของชนชั้นกลางยังเกี่ยวข้องกับสภาวะครอบครัวซึ่งเป็นปัจจัยที่กำหนดระดับการศึกษา อาชีพและวิถีชีวิตของคนในสังคมให้แตกต่างกันตามค่านิยมอันเกิดจากการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาปรับใช้ เกิดการเปลี่ยนแปลงหลังจากการปรับเปลี่ยน วิถีชีวิตดั้งเดิมให้ทันสมัย และแสดงออกทางถูกต้อง ก่อให้เกิดผลกระทบตามมาคือ การเกิดปัญหาสังคมที่เป็นผลสะท้อนมาจากการกระทำของคนในสังคม

นิจันรันตร์ แจ่มสมบุรณ์ (2546) ศึกษาวิจัย เรื่อง “วิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมในวรรณกรรมนิราศของสุนทรภู่” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมในวรรณกรรมนิราศของสุนทรภู่ จำนวน 7 เรื่อง ใน 5 ด้าน คือ ภาพสะท้อนเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ ภาพสะท้อนเกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ ภาพสะท้อนเกี่ยวกับศิลปกรรม ภาพสะท้อนเกี่ยวกับการดำรงชีวิต และภาพสะท้อนเกี่ยวกับธรรมชาติ โดยศึกษาจากเอกสารแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามจุดมุ่งหมายและเสนอผลงานการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่าภาพสะท้อนเกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ พบว่า ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่ประชาชนให้ความเคารพเลื่อมใสศรัทธามาก มีการนำเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มาประพฤติปฏิบัติ เช่น การทำบุญตักบาตร การเดินทางไปกราบไหว้วันมีสการพระตามอารามต่าง ๆ สำหรับความเชื่อ พบว่า สังคมสมัยต้นรัตนโกสินทร์มีความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ เทพ เทวดา เทพารักษ์ ความเชื่อเรื่องของกรรม ความเชื่อเรื่องในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ เทพ เทวดา เทพารักษ์ ความเชื่อเรื่องของกรรม ความเชื่อเรื่องพระศรีอารีย ความเชื่อเรื่องความเป็นอนิจจัง ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ความเชื่อเรื่องของไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องของผี นางไม้ เจ้าป่า เจ้าเขา ความเชื่อในเรื่องของโชคลาง และยังมีเชื่อในเรื่องของยาอายุวัฒนะอีกด้วย ภาพสะท้อนเกี่ยวกับการดำรงชีวิต พบว่า สังคมในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ที่ปรากฏในวรรณกรรม ได้สะท้อนให้เห็นในเรื่องของการสร้างถิ่นที่อยู่อาศัย การแต่งกาย อาหารการกิน การประกอบอาชีพ การคมนาคม การมหรสพ การละเล่น และการเมืองการปกครองไว้อีกด้วย ภาพสะท้อนเกี่ยวกับธรรมชาติ พบว่า สภาพธรรมชาติในสมัยต้นรัตนโกสินทร์นั้น เป็นธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วย สัตว์นานาชนิดทั้งสัตว์น้ำและสัตว์บก ได้แก่ จระเข้ แมงดา ปู ปลา เต่า แรด ลิง ชะนี นกยูง และทาก เป็นต้น ส่วนพืชได้แก่พันธุ์ไม้ต่าง ๆ เช่น ต้นโพธิ์ ไทร พิกุล พ้อม นมสวรรค์ ลั่นทม นมนาง เล็บนาง มะตูม มะเฟือง เป็นต้น ตลอดจนธรรมชาติตามชายฝั่งทะเลที่มีคลื่น หาดทราย กาบหอยที่สวยงาม นอกจากนั้นยังมีพืชสมุนไพรที่มีอยู่ในป่าตามธรรมชาติ โดยมนุษย์ได้นำมาสกัดเป็นยารักษาโรคชนิดต่าง ๆ มากมาย

พงษ์ศักดิ์ กุลชาติ (2544) ศึกษาวิจัย เรื่อง “วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 ถึง พ.ศ. 2543” มีความมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยที่ปรากฏในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์ จากการวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยทั้ง 5 ด้าน

คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านการเมืองการปกครอง ด้านศาสนา และด้านวิถีชีวิต ความเชื่อ และความเป็นอยู่ทั่ว ๆ ไป ปรากฏว่า นวนิยายเรื่องลูกอีสานของคำพูน บุญทวี และนวนิยายเรื่อง คำพิพากษาของชาติ กอบจิตติ จะสะท้อนภาพสะท้อนสังคมไทยไว้ครบทั้ง 5 ด้าน โดยกล่าวเน้นหนัก ในด้านวิถีชีวิต ความเชื่อ และความเป็นอยู่ทั่ว ๆ ไป สภาพเศรษฐกิจ และด้านศาสนามีความสำคัญ รองลงมา ส่วนด้านการเมืองการปกครอง และด้านการศึกษา กล่าวถึงน้อย นวนิยายเรื่องปูนปิดทอง ของกฤษณา อโศกสิน และนวนิยายเรื่องเจ้าจันทร์ผมหอม นิราศพระธาตุอินทร์แขวน จะเน้นสภาพ สังคมด้านวิถีชีวิต ความเชื่อ และความเป็นอยู่ทั่ว ๆ ไป ตามด้วยด้านเศรษฐกิจ และด้านศาสนา ส่วนด้านการศึกษา กล่าวถึงน้อย และด้านการเมืองการปกครองไม่มีการกล่าวถึงเลย นวนิยายเรื่อง ตีลังสูงซุงหนักของนิคม รายยวา สะท้อนสังคมไทยไว้ครบทั้ง 5 ด้าน ด้านเศรษฐกิจกล่าวถึงมากที่สุด รองลงมาคือด้านวิถีชีวิต ความเชื่อ และความเป็นอยู่ทั่ว ๆ ไป อีก 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านศาสนา และด้านการเมืองการปกครอง จะกล่าวถึงน้อย นวนิยาย เรื่องเวลาของชาติ กอบจิตติจะ สะท้อนภาพสังคมไทยได้น้อยด้านที่สุด โดย มีเพียง 3 ด้านเท่านั้น คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านศาสนา และด้านวิถีชีวิต ความเชื่อและความเป็นอยู่ทั่ว ๆ ไป นวนิยายเรื่องประชาธิปไตยบนเส้นขนานของ วินทร์ เลียววาริณ สะท้อนภาพสะท้อนสังคมไทย ไว้เพียง 4 ด้าน คือ ด้านการเมือง การปกครอง จะถูกกล่าวเน้นหนักเป็นอันดับแรก ส่วนอีกสามด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านวิถีชีวิต ความเชื่อ และความเป็นอยู่ทั่ว ๆ ไป กล่าวให้ความสำคัญใกล้เคียงกัน และนวนิยายเรื่องอมตะของ วิมล ไทรนิมิต ซึ่งเป็นวนิยายซีไรต์เรื่องล่าสุดก็มีภาพสะท้อนสังคมไทยไว้ครบทั้ง 5 ด้าน โดยด้าน เศรษฐกิจ และด้านศาสนา จะถูกเน้นความสำคัญมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านวิถีชีวิต ความเชื่อ และความเป็นอยู่ทั่ว ๆ ไป และด้านการศึกษา ส่วนด้านการเมืองการปกครองถูกกล่าวถึงน้อยที่สุด

จากวิจัยต่าง ๆ ที่ศึกษามาจะเห็นได้ว่า มีผู้วิจัยหลายคนได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง วรรณกรรมกับสังคมมี วรรณกรรมกับสังคมเป็นสิ่งที่ผูกพันกัน วรรณกรรมเกิดจากสังคม สังคมเป็น บ่อเกิดของวรรณกรรม วรรณกรรมเป็นการแสดงออกถึงความเชื่อถึงหรือยึดถึงความคิดเห็นและ ความเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ในสังคม วรรณกรรมนั้นเป็นเครื่องแสดงออกและอนุรักษ์เอกลักษณ์ของ สังคมไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมที่เป็นอย่างแยกกันไม่ได้

2.4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษานวนิยาย

พิมลรัตน์ บังศรี (2552) ศึกษาวิจัย เรื่อง “วิเคราะห์นวนิยายของกิ่งฉัตร” มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์องค์ประกอบทางวรรณกรรมและลักษณะ วรรณกรรมประชานิยมในนวนิยายของ กิ่งฉัตร ทั้งหมด 21 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบทางวรรณกรรม ซึ่งประกอบด้วยแก่นเรื่อง คือ ด้านความรัก ด้านครอบครัว ด้านสังคม และด้านคติความเชื่อ โครงเรื่องแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ การเปิดเรื่องแบบพรรณนาและการบรรยายฉาก เหตุการณ์ และตัวละคร ดำเนินเรื่องโดยใช้ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับเรื่องเหนือธรรมชาติและ

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมและสังคม การปิดเรื่องแบบสุขนาฏกรรมเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะของตัวละคร คือ ลักษณะภายนอกและลักษณะภายใน ฉากเป็นธรรมชาติ ได้แก่ ทะเล ป่าภูเขา แม่น้ำและการตกแต่งอาคารบ้านเรือนอย่างสวยงาม บทสนทนาใช้บทสนทนาที่แสดงบทบาทของตัวละครเอกอย่างตรงไปตรงมา การใช้บทสนทนาแสดงพฤติกรรมของตัวละครเอกที่ดำเนินให้เห็นความน่าสนใจเหมาะสมกับเนื้อหาของนวนิยาย ลักษณะประชานิยมในนวนิยายของกึ่งฉัตรมีความเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามยุคสมัยเป็นผลมาจากการรับอิทธิพลตะวันตก ดังนั้น นวนิยายในรูปแบบเดิมที่เนื้อเรื่องเน้นด้านการเมืองเปลี่ยนเป็นด้านบันเทิงมากขึ้น ทำให้เกิดลักษณะวรรณกรรมประชานิยมในด้านความรัก กึ่งฉัตรสะท้อนให้ความรักของหนุ่มสาวเกิดจากความรักที่มั่นคง ศรัทธาคำนึกถึงความถูกต้อง ความเหมาะสม ความปรารถนาดีต่อกัน สามารถแบ่งปันความสุข ทุกข์ ให้เกียรติและปกป้องรักษาศักดิ์ศรีซึ่งกันและกัน นวนิยายนี้เป็นที่นิยมเพราะผู้คนเกิดความเบื่อหน่ายปัญหาด้านการเมือง ทำให้ผู้อ่านต้องการหลีกเลี่ยงจากปัญหาที่ซ้ำซาก จำเจแล้วต้องการที่จะพักผ่อนและหันมาอ่านเรื่องเบาสมอง ด้านครอบครัว ผู้เขียนสะท้อนครอบครัวของสังคมไทย กับบทบาท หน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวความรับผิดชอบต่อครอบครัวและตนเองสูง ด้านการเมืองและสังคม ผู้เขียนเสนอด้านสังคม ค่านิยม วิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย มีความผูกพัน ด้านการศึกษา กึ่งฉัตรมองเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา เพราะปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้สิทธิและเสรีภาพแก่ผู้หญิงเท่าเทียมกันในเกือบทุกด้าน ทำให้ผู้หญิงมีโอกาสศึกษาหาความรู้ได้ทัดเทียมกับผู้ชายมากขึ้น และได้รับการยอมรับทางสังคม ด้านการประกอบอาชีพ กึ่งฉัตรแสดงถึงอุดมคติในการทำงานของผู้หญิงยุคใหม่ที่สามารถพึ่งพาตนเอง กล้าหาญ เสียสละและอดทนต่อปัญหา อุปสรรค ผู้เขียนผสมผสาน ระหว่างลักษณะวรรณกรรมประชานิยมที่มีผลผลิต ความแปลกใหม่ของเนื้อหา วรรณกรรมเหล่านี้เป็นเหตุเป็นผลมากกว่าวรรณกรรมในยุคสมัยเก่าหลายประการ โดยสรุปผลการวิจัย นวนิยายของกึ่งฉัตรชี้ให้เห็นว่าผลงานของกึ่งฉัตรมีความแปลกใหม่ของวรรณกรรม ประชานิยมจึงควรแก่การศึกษาและนำมาประยุกต์ใช้ในงานวรรณกรรมอื่น ๆ ต่อไป

รัตนา สิริหาญอุดม (2547) ศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษานวนิยายของมานพ ถนอมศรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและประเมินคุณค่าในด้านวรรณกรรม และในด้านพันธกิจสังคม ผลการวิจัยพบว่า งานของมานพ ถนอมศรี นั้น มีคุณค่าทั้งในด้านวรรณกรรมและ พันธกิจสังคม จุดเด่นในด้านวรรณกรรมที่พบในงานนวนิยาย จนถึงได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ของผู้เขียนคือ การใช้สัญลักษณ์ทางเพศและฉากอีโรติก ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากนวนิยายตะวันตก ส่วนในด้านพันธกิจสังคมนั้น พบว่า งานของผู้เขียนนั้น มักจะสะท้อนปัญหาโสเภณี และปัญหาชุมชนแออัดไว้ เมื่อวิเคราะห์ดูภูมิหลังของผู้เขียนแล้ว จะเห็นได้ว่านักประพันธ์ ผลงาน และสังคมนั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น เนื่องจากผู้เขียนเกิดและเติบโตมาในชุมชนแออัด มีโอกาสพบเห็นสภาพโสเภณีจนเข้าใจคนกลุ่มนี้เป็นอย่างดีนั่นเอง ส่วนวิธีการแก้ปัญหาที่ผู้เขียนมีได้นำเสนอวิธีการแก้ปัญหาอย่างตรงไปตรงมาในงานของเขา ทว่าได้

สอดแทรกข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ไว้ โดยหวังว่า ผู้อ่านจะตีความและเข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนพยายามชี้ให้เห็น เพื่อร่วมมือกันทำให้สังคมนี้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

จิตฐิตา นาคเกษม (2545) ศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของประภัสสร เสวิกุล” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทางวรรณศิลป์ในนวนิยายของประภัสสร เสวิกุล ด้านโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉากและบรรยากาศ และการใช้ภาษา วิเคราะห์ วิถีชีวิต ด้านค่านิยม และภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในนวนิยาย ผลการวิจัยพบว่า ประภัสสร เสวิกุล ได้ใช้ประสบการณ์ การค้นคว้าข้อมูลและจินตนาการ มาผูกเป็นโครงเรื่อง โดยนิยมเริ่มเรื่องด้วยการบรรยายฉาก บรรยายตัวละคร บรรยายถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นปัญหา สารัตถะสำคัญเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนทั่ว ๆ ไป ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำเข้าสู่เนื้อเรื่องได้อย่างรวดเร็ว ได้ใช้ข้อขัดแย้งที่เกี่ยวกับเรื่องทัศนคติ ค่านิยม และสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคมมาเป็นการดำเนินเรื่องเป็นส่วนใหญ่และนิยมปิดเรื่องแบบโศกนาฏกรรมมากกว่าลักษณะอื่น ตัวละครส่วนใหญ่เน้นแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาได้อย่างสมจริงและมีชีวิตชีวาน่าประทับใจ นอกจากนี้ยังมีการสร้างฉาก บรรยากาศ ทั้งในประเทศและต่างประเทศได้อย่างละเอียดและชัดเจน ดังนั้นนวนิยายของประภัสสร เสวิกุล จึงแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตและค่านิยมของคนในแต่ละสังคมได้อย่างชัดเจนและกว้างขวาง ขณะเดียวกันก็สื่อให้เห็นสภาพชีวิตของผู้คนในสังคม พบว่า ในด้านครอบครัวมีทั้งครอบครัวที่มีความอบอุ่นและครอบครัวที่มีปัญหาความขัดแย้งกันในครอบครัว ด้านพฤติกรรมของคนในสังคมมีปัญหาเรื่องพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม ด้านเศรษฐกิจมีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจที่ประสบภาวะขาดทุนในยุคฟองสบู่แตก และด้านการเมือง การปกครองมีปัญหาในเรื่องการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง ความขัดแย้งทางความคิดในลัทธิการเมืองที่แตกต่างกัน ซึ่งประภัสสร เสวิกุล สามารถสะท้อนสภาพชีวิตและความเป็นไปของสังคมได้อย่างสมจริง มีมุมมองที่กว้างไกล มีความแปลกใหม่และน่าสนใจ ทั้งนี้ยังส่งเสริมให้ผู้อ่านช่วยกันรักษาคุณงามความดี เช่น ในด้านวิถีชีวิต ค่านิยม และคุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

ณรรฐวรรต จันทนะโสตร์ (2545) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เชิงสังคมในนวนิยายเรื่องสายโลหิตและญาติกา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของนวนิยายเรื่องสายโลหิตและญาติกากับประวัติศาสตร์ไทย และประวัติครอบครัวของผู้แต่ง โดยศึกษาในด้านโครงเรื่อง แก่นเรื่อง การดำเนินเรื่อง ตัวละคร ฉาก และศึกษาองค์ประกอบเชิงสังคมที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง สายโลหิตและญาติกา ผลการวิจัย พบว่า โสภาค สุวรรณ ได้ศึกษารายละเอียดของประวัติศาสตร์ไทย ตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในนวนิยาย เรื่องสายโลหิตและตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชการปัจจุบันในนวนิยายเรื่อง ญาติกา โดยนำมาเป็นโครงเรื่องร่วมกับวิถีชีวิตของตัวละคร ซึ่งจินตนาการขึ้น และบางส่วนได้จากประวัติของบุคคลในครอบครัวผู้แต่ง โดยให้ตัวละครได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในยุคนั้น ๆ ด้านแก่นเรื่องของนวนิยายเรื่อง

สายโลหิตและญาติกา คือ “ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” ในขั้นตอนของการดำเนินเรื่อง มีการสร้างโครงเรื่องของตัวละคร ฉาก บรรยากาศและบทสนทนา โดยใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องรวมไว้แล้วประกอบ ทำให้สามารถถ่ายทอดฉาก บรรยากาศ เหตุการณ์ แนวคิดของยุคนั้น ๆ ให้แก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ส่วนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสังคมที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องสายโลหิตและญาติกา โสภาค สุวรรณ สามารถนำความรู้และเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์มาแสดงให้เห็นสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไทยในด้านต่าง ๆ ทั้งระบบชนชั้นระบบการศึกษา ระบบครอบครัวและระบบเศรษฐกิจ ทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจโครงสร้างสังคมไทย เช่น ระบบศักดินา การศึกษาอบรมตามระบบอุปถัมภ์ การศึกษาตามอิทธิพลของชาติตะวันตก การครอบครัวขยายและการประกอบอาชีพของคนไทยในยุคต่าง ๆ ภาวะสังคมไทยในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 สงครามโลกครั้งที่ 2 และหลังสงคราม รวมถึงการเมืองการปกครอง วัฒนธรรมไทย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ วิถีชีวิต การแต่งกาย บ้านเรือนที่อยู่อาศัยและด้านอื่น ๆ ทำให้นวนิยายของโสภาค สุวรรณ เป็นนวนิยายที่ใช้ฉากประวัติศาสตร์ที่มีความสมบูรณ์ เพราะมีความถูกต้องและสมจริง ผู้แต่งได้พรรณนาให้เห็นถึงความจงรักภักดีอย่างแน่นแฟ้นต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ของประชาชนชาวไทยในอดีต โดยเฉพาะบรรพบุรุษของผู้แต่ง

สรุปได้ว่า มีการศึกษานวนิยายในด้านต่าง ๆ และมีผู้วิจัยจำนวนมากที่นำนวนิยายมาศึกษา ล้วนได้สะท้อนภาพสังคมให้ผู้อ่านได้อย่างชัดเจนหรือความเป็นอยู่ของยุคใดสมัยใด สามารถสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมและความเป็นอยู่ของยุคใดสมัยใด สามารถสะท้อนให้เห็นดำรงชีวิตของตัวละคร ผู้อ่านจะได้ความรู้ความเข้าใจของสังคมโดยผ่านนวนิยาย นวนิยายนั้นจึงมีคุณค่าสำหรับผู้อ่าน

บทที่ 3

ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมชนบทในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ ในด้านต่าง ๆ จำแนกเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 3.1 สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชนบทไทย
 - 3.1.1 สภาพสิ่งแวดล้อมในชนบทไทย
 - 3.1.2 วิถีชีวิตในชนบทไทย
 - 3.1.3 การประกอบอาชีพของคนในชนบทไทย
- 3.2 ภาพสะท้อนด้านการศึกษาในสังคมชนบทไทย
 - 3.2.1 ปัญหาของการศึกษาในสังคมชนบทไทย
- 3.3 ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจคนในชนบทไทย
 - 3.3.1 ความยากจน
 - 3.3.2 ภาวะหนี้สิน
- 3.4 ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรมในชนบทไทย
 - 3.4.1 ค่านิยม
 - 3.4.2 ขนบธรรมเนียมประเพณี
 - 3.4.3 ความเชื่อ
- 3.5 ภาพสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างคนในชนบทไทย
 - 3.5.1 ครอบครัวของคนในชนบทไทย
 - 3.5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับคนอื่นในสังคมชนบทไทย
 - 3.5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมชนบทไทย
- 3.6 ภาพสะท้อนด้านบุคลิกลักษณะนิสัยของคนในชนบทไทย
 - 3.6.1 ความขยัน
 - 3.6.2 ความประหยัด
 - 3.6.3 มีน้ำใจ
 - 3.6.4 เป็นมิตรกับผู้อื่น

3.1 สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชนบทไทย

นวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ ได้สะท้อนสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมชนบทไทยไว้อย่างชัดเจน ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1 สภาพสิ่งแวดล้อมในชนบท

ชาวชนบทอีสานโดยทั่วไปส่วนใหญ่อยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ต้องการธรรมชาติที่เอื้ออำนวย ต้องการดิน น้ำที่อุดมสมบูรณ์ แต่สภาพภูมิศาสตร์ของภาคอีสานที่ไม่เอื้ออำนวย ชาวชนบทอีสานต้องประสบกับปัญหาภัยแล้ง ทำให้การทำมาหากินฝืดเคือง ชาวชนบทอีสานส่วนมากมีชีวิตยากจนและยากลำบาก

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงเมื่อมีฝนตกลงมา บรรยากาศยามเช้าของชนบทจะสดใสและเย็นสบาย ดอกฟ้าทองและสิ่งที่ชาวบ้านปลูกไว้ก็สดใส นกก็ส่งเสียงร้องเจื้อยแจ้ว ทำให้บรรยากาศของชนบทสดใสยิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง

รุ่งเช้าของวันที่มีอากาศสดใสและเย็นสบาย เนื่องจากฝนตกลงมากลางดึก ดอกฟ้าทองสีเหลืองบานสดใสอยู่ท่ามกลางใบสีเขียวขจี เก้าฟ้าทองบนร้านค้าด้านริมรั้วติดกอไม้ ต่างพันเกี่ยวเลี้ยวลดขึ้นปกคลุมกิ่งไม้โยกไหวใบดอกสีเหลืองทอง เล่นลมยามเช้า ขณะที่กลุ่มควั่นเหนือหลังคาลอยอ้อยอิ่งอยู่กับความสลัวอันบางเบา นกนางเขนหลายตัวเอียงคอเมียงมอง ส่งเสียงร้องเจื้อยแจ้ว เพิ่มบรรยากาศยามเช้าให้สดใสยิ่งขึ้น

(ไหมน้อย. 2533 : 59)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า แม้ว่าชาวชนบทอีสานต้องประสบกับปัญหาภัยแล้งเสมอ แต่เมื่อมีฝนตกลงมา อากาศของชนบทอีสานก็จะสดใสเหมือนกัน ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชนบทจะฟื้นฟู ต้นไม้ที่งอกงามดีและนกต่าง ๆ ร้องส่งเสียงไพเราะ กลุ่มควั่นเหนือหลังคา บรรยากาศนี้สะท้อนให้เห็นว่าคนในสังคมชนบทไทย ไม่ได้เผชิญกับอากาศที่เลวร้ายเสมอไป แต่ก็มีโอกาสพบธรรมชาติที่สดชื่นได้เช่นกัน

นวนิยายเรื่อง น้ำหาบเดียว กล่าวถึงอากาศแห้งแล้งทำให้น้ำสระวัดแห่งขอจดจติดกันสระเนื่องจากฝนที่ตกลงมาช่วงฤดูฝนมีปริมาณน้อย จึงทำให้ไม่มีน้ำสะสมในสระ ชาวชนบทต้องไปตักน้ำมาใช้ทุกวัน น้ำเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในชีวิตประจำวันของชาวชนบท ดังตัวอย่าง

น้ำสระวัด แห่งขอจดจติดกันสระ ตรงแอ่งกลางสระที่เคยลึกกว่าส่วนอื่น ยังพอมีน้ำขังอยู่ ทว่าก็ขุ่นจนมองเห็นเป็นสีขาวคล้ายน้ำมะพร้าว แม้สระจะมองดูค่อนข้างกว้าง แต่เนื่องจากฝนที่ตกลงมาช่วงฤดูฝนมีปริมาณน้อย จึงทำให้น้ำไหลเข้าไม่เต็มสระ หลังจากถูกผู้คนในหมู่บ้านตักเข้าเย็น น้ำจะค่อยขอตกลงจนเหลือติดกัน สระตรงที่เคยลึกกว่าส่วนอื่นเท่านั้น ทว่าพื้นสระที่แห้งจะมองเห็นซากสาหร่าย กอบัวที่เคยชูช่อยามน้ำเปี่ยมสระสงบแนบนิ่ง

กับพื้นโคลนเลนและตามพื้นเลนจะมีรอยเท้าหนูฟูกที่ออกจากป่า
ข้างวัดลงมากินน้ำและหากุ้งชีวิตคคเล็กกินยามค่ำคืน
ตอนกลางวันแดดร้อนจัดจะมีพวกนกเจ้า นกกระยางย่องจับปลา
เล็กปลาน้อย และแมลงน้ำตัวเล็ก ๆ เป็นอาหารมิได้ขาด

(น้ำหาบเดียว. 2533 : 9)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า อากาศแห้งแล้งเป็นลักษณะของภูมิศาสตร์ภาคอีสาน ฝนที่ตกลงมา
มีปริมาณน้อยในชนบทอีสาน แม้กระทั่งในฤดูฝนก็เช่นกัน ก็ไม่มีฝนตก แต่ชีวิตของชาวชนบทอีสานที่
ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ต้องพึ่งพาอาศัยกับธรรมชาติ ต้องกันสิ่งต่าง ๆ จากธรรมชาติ เนื่องจากชนบท
อีสานอากาศแห้งแล้งและน้ำไม่อุดมสมบูรณ์ ชัดแคลนน้ำ ทำให้ชีวิตประจำวันของชาวบ้านชนบท
ลำบากมากขึ้น แต่ก็ต้องดำเนินชีวิตต่อไปเหมือนสัตว์ ต้นไม้และสิ่งอื่น ๆ ที่ต้องเผชิญกับอากาศ
แห้งแล้งเหมือนกัน

นวนิยายเรื่อง ป่าไหวชายทุ่ง กล่าวถึงหมู่บ้านโคกมั่งงอยยังเป็นหมู่บ้านที่ไม่พัฒนาเท่าไร
ถนนดินที่เชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านกับตัวอำเภอมีสภาพเป็นทางเกวียนที่เต็มไปด้วยหลุมบ่อและ
ชาวบ้านแคมีเกวียนเป็นพาหนะ ดังตัวอย่าง

โคกมั่งงอย หมู่บ้านชนบทที่อยู่ห่างจากอำเภอเกือบสิบ
กิโลเมตรยังนับได้ว่าเป็นหมู่บ้านกึ่งดารการพัฒนาเข้าไม่ถึง
ถนนดินที่เชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านกับตัวอำเภอมีสภาพเป็นทาง
เกวียนที่เต็มไปด้วยหลุมบ่อจนเป็นอุปสรรคต่อการสัญจรไปมา
เกวียนจึงเป็นพาหนะคู่ทุกข์คู่ยากของชาวบ้านที่ใช้ในการเดินทาง
และบรรทุกผลิตผลเกษตรออกมาขายที่ตลาดในตัวอำเภอ

(ป่าไหวชายทุ่ง. 2535 : 10)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า หมู่บ้านชนบทอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง เป็นชนบทที่ยังไม่พัฒนาและ
ยากจนลำบาก ไม่มีพาหนะที่เดินทางได้สะดวกสบาย มีแต่เกวียนเป็นพาหนะที่สามารถทำให้ชาวบ้าน
เดินทางสะดวกและบรรทุกของได้ สิ่งที่ยำนวนัยของสังคมชนบทไทยไม่สมบูรณ์ ทำให้ชาวชนบทติดต่อกับ
โลกนอกยากขึ้น มีผลทำให้เศรษฐกิจไม่เจริญ และชีวิตของชาวชนบทยากลำบาก

นวนิยายเรื่อง ป่าไหวชายทุ่ง กล่าวถึงหมู่บ้านโคกมั่งงอยคล้าย ๆ กับหมู่บ้านอื่น ๆ พื้นที่รอบ
หมู่บ้านเป็นทุ่งกว้างและมีป่าโคกที่ยังมีสภาพป่าอุดมสมบูรณ์ด้วยไม้พันธุ์ต่าง ๆ มีอาหารป่าหลายอย่าง
ให้ชาวบ้านเก็บไปทำกับข้าวกินได้ นอกจากนี้ยังมีสัตว์ป่าต่าง ๆ อยู่ในป่า ดังตัวอย่าง

ชาวบ้านโคกมั่งงอยมีอาชีพทำไร่ทำนา เช่นเดียวกับ
หมู่บ้านอื่น ๆ ในแถบตำบลนี้ จากสภาพพื้นที่รอบหมู่บ้านเป็น
ทุ่งกว้างเลยต่อจากนั้นก็ป่าโคกที่ยังมีสภาพป่าอุดมสมบูรณ์ด้วยไม้

พันธุ์ต่าง ๆ เห็ด ผักหวาน ดอกกระเจียว ต้นกระบุกป่า ก็ยังมีอุดม
ให้เก็บไปต้มแกงเป็นอาหาร สัตว์ป่าพวกแย้ กิ้งก่า กระแต
พังพอน หนูทุก หนูท้องขาว และนกต่าง ๆ ยังมีมากมายให้เด็ก ๆ
เลี้ยงควายไล่ล่าไปเป็นอาหารในแต่ละวัน

(ป่าไผ่ชายทุ่ง. 2535 : 10)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า สิ่งแวดล้อมในชนบทธรรมชาติไม่ได้แห้งแล้งทุกที่ที่ แต่งบางหมู่บ้านยัง
รักษาความสมดุลไว้ได้และยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและคนในชุมชน มีทรัพยากรธรรมชาติอย่าง
อุดมสมบูรณ์ พืช สัตว์ ต้นไม้ที่มีสภาพสีเขียวยังมีอยู่ ความใกล้ชิดความผูกพันมีอยู่อย่างแน่นแฟ้น สิ่ง
ที่อุดมสมบูรณ์ทำให้ชาวบ้านชนบทพึ่งพาอาศัยอยู่กับธรรมชาติได้ ซึ่งเป็นทุ่งกว้างและใกล้ป่าที่สะดวกต่อ
การทำมาหากิน

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงสภาพของหมู่บ้านที่มีความแห้งแล้ง ปริมาณฝนตก
น้อย ดินแตกเหมือนตาข่าย ลมพัดฝุ่นผงจมนองไม่เห็นสีเขียวของใบต้นไม้ ดังตัวอย่าง

บ้านทุ่งโพในยามบ่ายคล้อยคงเหมือนกับหมู่บ้านทั่วไปใน
แถบนี้ ร้อนแห้งแล้ง ดินในไร่นาแยกแแตกกระแหวงประสานกันราวกับ
ตาข่าย แม้ในยามตะวันอ่อนล้าแสงมากแล้ว ลมแล้งยังคงหอบ
ฝุ่นผงเศษหญ้าฟางแห้งปลิวว่อน ใบไม้ริมทางเดินที่ทอดเข้า
หมู่บ้านมีคราบละอองฝุ่นจับหน้าเตอะ แทบจะมองไม่เห็นสีเขียว
ของใบเอาเสียเลย

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 : 1)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า สภาพสิ่งแวดล้อมของชนบทไทยไม่ได้ดีเสมอ อากาศแห้งแล้ง
เป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของชนบทอีสาน ชาวชนบทอีสานต้องประสบภัยแห้งแล้งทุกปี อากาศแห้งแล้ง
ทำให้ดินในไร่นาแตกอย่างรุนแรง ฝุ่นเต็มทั้งหมู่บ้าน เกือบมองไม่เห็นสีเขียวของใบไม้ อากาศ
แห้งแล้งจึงส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น แต่ว่าสิ่งแวดล้อมจะ
ดีหรือร้ายอย่างไร ชาวบ้านก็ต้องดำรงชีวิตอยู่ที่นั่นตลอดเวลา

จะการวิเคราะห์นวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณสรุปได้ว่า ชาวไร่ชาวนาในชนบทชีวิตที่ผูกพันกับ
ธรรมชาติอย่างแยกกันไม่ออก ชาวไร่ชาวนาได้ผลผลิตหรือไม่ต้องขึ้นอยู่กับสภาพของธรรมชาติ ถ้ามี
ฝนปริมาณมากจะได้ผลผลิตดี ถ้าอากาศแห้งแล้ง ชาวไร่ชาวนาก็ได้ผลผลิตน้อย ในชนบทไทยไม่มี
การค้าขาย ชาวบ้านทำไร่นาอาชีพธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของชาวบ้าน หากอากาศ
แห้งแล้ง ชาวบ้านไม่มีน้ำที่สะอาดมาใช้ ชีวิตชาวบ้านจึงเหมือนกับการเอาหลังตากฟ้า หน้าก้มดินเพื่อ
สู้กับภัยแห้งแล้งให้มีชีวิตอยู่รอดได้

3.1.2 วิถีชีวิตในชนบท

ผู้ที่อาศัยอยู่สังคมชนบทอีสาน ส่วนมากมีวิถีชีวิตแวดล้อมด้วยธรรมชาติและ การประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นไร่เป็นนา ระบบเศรษฐกิจเป็นแบบผลิตเพื่อให้อาชีพพออยู่ พอกินหรือผลิตเพื่ออาชีพ บ้านเรือนปลูกรวมกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่บ้าน นอกจากนี้ ก็จะมีสัตว์เลี้ยงด้วย เช่น ไหม หม่า หมู ไก่ เป็ด ม้า ช้าง เป็นต้น

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย กล่าวถึงลอยไปขุดปูให้แม่ทำกับข้าว เมื่อวันไหนแม่ทำแกงอ่อมปูใส่ผักชี ใบหอย ลอยจะกินข้าวจนท้องกางและวิธีที่ทำแกงอ่อมปูให้รสพอดีต้องมีมือตีดังตัวอย่าง

วันนี้ลอยเตรียมเสียมกับข้อมมาด้วย ตั้งใจจะขุดปูไปให้แม่ทำกับข้าวตอนเย็น รสแกงอ่อมปูของแม่อร่อยนัก ถ้าวันใดแม่แกงอ่อมปูใส่ผักชี ใบหอม ลอยกินข้าวได้จนท้องกาง

วิธีแกงอ่อมปู แม่จะเอาปูล้างจนสะอาด เอาใส่ครกตำจนแหลกละเอียด เทน้ำผสมไปพอควร แล้วกรองเอาเนื้อ มันปูใส่หม้อ ผสมเครื่องแกง ผักเอาขึ้นตั้งไฟจนเดือดเติมน้ำปลาจนได้รสพอดี กลิ่นหอมจะลอยกรุ่นครัวจนลอยเร่งให้พี่จำปีหาสำหรับข้าวออกกินเร็ว ๆ

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 44)

จากตัวอย่างจากได้เห็นได้ว่า คนที่อยู่ในสังคมชนบทไทยมีการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย ชีวิตประจำวันของคนที่อยู่ในสังคมชนบทไทยมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ หาสัตว์ในธรรมชาติก็จะทำอาหารกินได้ เป็นชีวิตที่เรียบง่าย คนในสังคมชนบทไทยรู้จักใช้สิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติมาทำอาหาร การกินที่มีรสพอดีอร่อย ทำให้ชีวิตที่ลำบากมีความสุขมากขึ้นวิธีทำอาหารก็ไม่ได้เป็นเรื่องง่าย ๆ ต้องใส่เครื่องปรุงรสหลายอย่างจึงได้มีอาหารอร่อย ๆ

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงพี่พุตซ้อนชวนไหมน้อยไปเก็บเห็ดที่ป่ามาทำแกง หลังจากถูกเบ็ดจับปลาในเวลาเข้ามิด เด็ก ๆ ที่ชนบทของไทยส่วนใหญ่ต้องช่วยพ่อแม่ทำมาหากินได้ ดังตัวอย่าง

พอพ้นหมู่บ้านก็ถึงทุ่งนา มองเห็นเงาตะคุ่มของต้นไม้เพียงกลาง ๆ ลมพัดใบข้าวเสียดสีกันดังอยู่หวีดหวิว พวกเด็ก ๆ ตื่นขึ้นมาถูกเบ็ดแต่เข้ามิดเหมือนกัน เสียงตะโกนถามกันดังอยู่โหวกเหวก

“เอ็งได้กี่ตัว”

เสียงพากันตะโกนตอบว่า “ได้หกตัว เสียตายตัวที่เจ็ด มันพันกอข้าวแน่นไปหน่อย พอจะยกคันเบ็ดขึ้นเลยหลุดลงน้ำเสียฉิบ”

(ไหมน้อย. 2533 : 91)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ชนบทที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมือง ห่างไกลจากความเจริญ วิธีการดำเนินชีวิตมีความยากลำบากที่ต้องหาอาหารกับตามแบบเดิม สะท้อนว่าการดำรงชีวิตของชาวชนบทพึ่งธรรมชาติเป็นสำคัญ การดำเนินชีวิตประจำวันของชาวชนบทขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ชาวชนบทมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย โดยเฉพาะทำมาหากินจะนำสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาตินำประกอบอาหาร ไม่จำเป็นต้องไปซื้อข้าวปลาอาหารในธรรมชาติ นา และป่าก็มีอาหารของกิน หากคนชนบทไทยชนบทยังมีความพออยู่พอกินที่ไม่ต้องอดอยากหิวโหย

นวนิยายเรื่อง น้ำหาบเดียว กล่าวถึงกาสิกับบัวผันต้องไปตักน้ำทุกวัน ทุกบ้านจะมีโอ่งเก็บน้ำฝน แต่ในฤดูร้อนนั้น ฝนตกลงมามีปริมาณน้อย ทำให้ขาดแคลนน้ำใช้อาบ น้ำดื่ม น้ำรดต้นดังตัวอย่าง

“ตัก...เอาเอะกาสิ จะหาบถึงเปล้ากลับบ้านก็ดูกระไร
เอาไปตั้งทิ้งไว้มันคงจะใสมั้ง” บัวผันบอกอย่างตบตบ ขณะ
เจ้าตัวใช้ขันช้อนน้ำใสถึงจนเต็มหาบ

“ดีเหมือนกัน อย่างน้อยก็เอาไปรดต้นดอกไม้ ต้นโกสนก็
เริ่มเขียวแล้ว” กาสิตัดสินใจเห็นพ้องด้วย

ฤดูร้อนอันรุนแรงและยาวนานนี้ ทำให้น้ำใช้อาบเป็น
ปัญหาอย่างหนักของชาวบ้านทุกครัวเรือน น้ำดื่มหากมีโอ่งมังกร
โอ่งแดงเก็บน้ำฝนไว้หลาย ๆ ลูกก็ไม่ใช่ปัญหาเพราะน้ำดื่ม
ไม่เปลืองเหมือนน้ำใช้อาบ แต่ครัวเรือนที่ไม่มีโอ่งเก็บน้ำฝนก็เป็น
เรื่องลำบากไม่แพ้กัน

(น้ำหาบเดียว. 2533 : 41)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า น้ำเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับมนุษย์เรา เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ หากอยู่ในสังคมชนบทไทยนอกจากมีโอ่งเก็บน้ำฝนใช้ หากไม่พอใช้ ต้องไปตักน้ำทุกวัน เป็นหน้าที่ของเด็ก ๆ ครัวเรือนที่ไม่มีโอ่งเก็บน้ำฝน ก็เป็นเรื่องลำบาก ต้องแสวงหาน้ำมาใช้ให้พอเพียงโดยวิถีชีวิตของคนในชนบทจึงมีหน้าที่รับผิดชอบของทุกคนทั้งผู้ใหญ่และเด็ก

นวนิยายเรื่อง ป่าไผ่ชายทุ่ง กล่าวถึงอินตาตื่นมาใช้เกลือเข้าปากถูแทนแปรงสีฟัน เทน้ำลงฝ่ามือปาดหน้าสองสามทีจึงเช็ดหน้าด้วยผ้าขาวม้าที่คล้องคอก็ออกมาจากในเรือน แค่นี้ก็ถือว่าล้างหน้าแปรงฟันแล้ว ดังตัวอย่าง

อินตาเดินมาถูคิ้วตัวลงนั่งข้างตุ่มน้ำ ใช้ปลายนิ้ว
แตะเกลือในถ้วยป้อนเข้าปาก แล้วถูแทนแปรงสีฟัน ครัวหนึ่งก็
ใช้กระบวยจ้วงน้ำในตุ่มกลั้วคอดังคร้อก ๆ ก่อนจะบ้วนทิ้ง
เขาเทน้ำลงฝ่ามือปาดหน้าสองสามทีจึงเช็ดหน้าด้วยผ้าขาวม้าที่

คล่องคอออกมาจากในเรือน เท่านั้นก็เพียงพอสำหรับการล้างหน้า
 แปรงฟันของเขา อินต้าย้อนเข้าไปในครัวเห็นแม่กำลังก่อไฟ
 นึ่งข้าว กลิ่นควันกระจายฟุ้งไปทั่วครัว แม่กำลังใช้พัดใบตาลพัดลม
 ให้ไฟติดพื้นลูกวาบ ควันโขมงเมื่อครู่ค่อยจางหายไปในที่ที่สุด

(ป่าไผ่ชายทุ่ง. 2535 : 55-56)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนที่อยู่ในสังคมชนบทไทยมีวิถีชีวิตอย่างเรียบง่าย ตื่นมาใช้เกลือ
 แปรงฟัน น้ำเช็ดหน้าก็เรียบริบแล้ว ของใช้ในชีวิตประจำวันจึงยังแบบธรรมชาติ ไม่ต้องซื้อมาใช้สอย
 ไม่ต้องแสวงหาสิ่งของอุตสาหกรรมที่ผลิตเองไม่ได้ แสดงให้เห็นว่าสังคมชนบทไทยยังไม่พัฒนา
 เศรษฐกิจและยังไม่ได้ถูกอิทธิพลเมืองที่เป็นทุนนิยมเข้ามาครอบ

นวนิยาย พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงคนชนบทของไทยที่ต้องไปหางานทำเพื่อหาเงินมา
 ใช้สอย ลุง ดังที่เพชรไปเลี้ยงช้างหารายได้โดยทำงานลากไม้ที่ป่าวังน้ำเขียวและจะชวนมิตรเอาช้างไป
 ทำงานลากซุงด้วย ดังตัวอย่าง

เย็นวันหนึ่ง เพชรลูกชายโซได้มาหามิตรที่บ้าน ลุงคำมาย
 กินข้าวเย็นอิมก่อนใคร ๆ ออกมานั่งย่อยอาหารที่ปลายชานบ้าน
 เมื่อเพชรขึ้นบันไดเรือนมาทุดนั่งข้างๆ แก่ ลุงคำมายเอ่ยถามขึ้น
 ว่า “เพชร หมู่นี้เอาช้างไปเลี้ยงที่ไหน”

“ที่แรมเอาช้างไปลากไม้ที่ป่าวังน้ำเขียวครับ” เพชรตอบ
 และพูดต่อว่า “ผมจะมาชวนมิตรเอาช้างไปลากซุง ผมจะได้อาศัย
 ช้างไปวังน้ำเขียวด้วย อาจะให้มีมิตรไปหรือเปล่าครับ”

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 : 140)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในชีวิตประจำวันของชาวชนบทมีสัตว์ต่าง ๆ เลี้ยงไว้ทำงาน
 นอกจากควายและวัวเป็นสัตว์ที่ช่วยคนในสังคมชนบทไทยทำไร่ทำนา และเป็นพาหนะบรรทุกของ
 ต่าง ๆ ได้แล้ว ยังเลี้ยงช้างที่เป็นสัตว์สำคัญสำหรับคนในสังคมชนบทไทย ใช้ช้างลากไม้ลากซุงเพื่อ
 หาเงินมาเลี้ยงครอบครัวได้ สัตว์ที่ชาวบ้านเลี้ยงไว้เพื่อช่วยการทำมาหากินได้ ไม่ว่าจะสัตว์ใด
 ก็มีผลประโยชน์ต่อชีวิตของมนุษย์เรา

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงเมื่อเสร็จงานเอาบุญกลางบ้าน พ่อกับสมานเตรียมตัว
 ลองนาช่วยกันไถตะพินนาแปลงอื่น ๆ และเตรียมหว่านกล้า แม่จะเตรียมข้าวปลาอาหารให้พ่อกับ
 สมานกินที่นา ก่อนช่วยปักดำกล้าข้าว แม่กับปอຍใหม่จะทำงานบ้านและทอผ้าไหม ดังตัวอย่าง

เสร็จงานเอาบุญกลางบ้าน หลังอาหารเข้าตอนสาย ๆ
 พ่อให้สมานจับสองควายหนุ่มเทียมล้อบรรทุกจอบ เสียม แอก ไถ
 และคราดลงนา สมานขับรถเกวียนได้คล่องโดยมีพ่อนั่งไปด้วย

ลงนาช่วงแรก ๆ พ่อกับสมานช่วยกันไถตะพินนาแปลง อื่น ๆ และเตรียมหว่านกล้า เมื่อต้อนกล้ายาวพอปักดำแม่จึงจะลงนามาช่วยพ่อปักดำกล้าข้าว หลังจากเตรียมข้าวปลาอาหารใส่ตะกร้าไว้ให้สมานยกขึ้นเกวียนสำหรับทั้งคู่เป็นอาหารกลางวันเรียบร้อยแล้วนั่นเอง

ระหว่างนี้แม่ยังไม่ได้ลงนาเพราะมัวสาละวันอยู่กับงานบ้านซึ่งมีปอยใหม่เป็นลูกมือคนสำคัญ เรื่องงานบ้านงานเรือนปอยใหม่ช่วยให้แม่เบามืออย่างมาก ช่วยได้แทบทุกอย่างแม้จะยังไม่คล่องอย่างงานสาวไหม มัดหมี่ ทอผ้า เพราะปอยใหม่พยายามเรียนรู้จากคำแนะนำของผู้เป็นแม่ แม่เอ่ยชมลูกสาวคนเดียวว่ามี ความพยายามสนใจเรื่องที่แม่สอน แม้เรื่องยาก ๆ เกี่ยวกับการทอผ้าก็จำได้ไว

(มือน้อยที่รัก. 2556 : 126)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ชีวิตในชนบทของชาวอีสาน ทุกคนมีหน้าที่ทำงานแยกตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน พ่อและลูกชายคนโตจะเป็นคนที่รับผิดชอบงานทำไร่ทำนาและเลี้ยงควาย แม่กับลูกสาวจะเป็นคนทำอาหารและทำงานบ้านงานเรือน เมื่องานที่ไร่นั้นจะยุ่งขึ้น แม่จะไปช่วยงานที่ไร่นั้น ลูกสาวจะเป็นคนที่ทำงานบ้านงานเรือนแทนแม่ ตักน้ำ ถูบ้าน ทำกับข้าว เลี้ยงสัตว์ ทอผ้า เป็นต้น เป็นวิถีชีวิตของชาวชนบทอีสาน คนในชนบทไทยไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ต่างคนต่างมีหน้าที่ของตนช่วยกันทำมาหากิน ไม่มีใครมีเวลาว่างเปล่า

นวนิยาย มือน้อยที่รัก กล่าวถึงว่าคืนไหนก้านไม่มีการบ้าน ก้านกับพ่อจะอยู่ที่ชานบ้าน หลังอาหารมื้อค่ำ พ่อชอบเล่านิทานก้อมและนิทานพื้นบ้านให้ลูกฟัง แฝงความหวังให้ทุกคนได้หัวเราะครื้นเครง ดังตัวอย่าง

ถ้าคืนไหนไม่มีการบ้าน ก้านจะเคล้าเคลียอยู่กับพ่อที่ชานบ้าน หลังอาหารมื้อค่ำ หากคืนใดท้องฟ้าไร้ดวงเดือน มีดาวพราวเต็มแผ่นฟ้า สะท้อนแสงวิบวับบนผืนม่านกำมะหยี่สีดำ ก้านจะอ่อนพ่อเล่านิทานให้ฟัง ปอยใหม่ก็ชอบฟังนิทานที่พ่อเล่า พ่อมีชุดนิทานก้อม (นิทานสั้น ๆ) หรือนิทานพื้นบ้านที่แฝงความตลกหวังให้ทุกคนได้หัวเราะครื้นเครง ปอยใหม่จะรีบเก็บถ้วยชามไปล้าง และทำงานในครัวช่วยแม่ให้เสร็จเรียบร้อยแล้วมานั่งฟังนิทานของพ่อที่ชานบ้าน ท่ามกลางสายลมยามหัวค่ำพัดเอื่อย ๆ มองเห็นยอดไผ่ใบมะม่วงลุ่มเย็นสบาย

(มือน้อยที่รัก. 2556 : 28)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ชีวิตประจำวันของคนในสังคมชนบทไทยในเวลาค่าคืนเต็มไปด้วย ความสนุกสนาน ชาวชนบทอีสานใช้ชีวิตพักผ่อนอย่างเรียบง่าย ผู้ใหญ่กับเด็ก ๆ มีความสัมพันธ์อย่าง สนิทสนม อยู่กับครอบครัวอย่างมีความสุข ชาวชนบทอีสานแม้ว่าทำงานหนักแต่ก็หาวิธีทำให้ชีวิต มีความสุขและเพลิดเพลิน เล่านิทานให้ลูก ๆ ฟัง นอกจากนี้ได้หัวเราะครื้นเครงและสนุกสนาน เป็นการถ่ายทอดความรู้จากนิทานมาสั่งสอนลูกทางอ้อม

จากการวิเคราะห์นวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณสรุปได้ว่า วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบท อีสานเรียบง่าย มีความสงบสุขและชีวิตชีวา แม้ว่าชนบทอีสานยังไม่พัฒนา แต่อาหารการกิน อุดมสมบูรณ์ที่มีอยู่ในธรรมชาติ ชาวบ้านจะมีชีวิตที่พึ่งพาธรรมชาติอย่างแนบชิด ดังเช่น อาหารหลัก ของชาวชนบทอีสานส่วนใหญ่เอามาจากธรรมชาติ มีอาหารป่ามากมาย ในชนบทอีสานแรงงานที่ใช้ใน การเกษตรยังเป็นแรงงานคนและแรงงานสัตว์อยู่มาก ควาย วัว ช้างเป็นสัตว์สำคัญสำหรับชาวชนบท อีสาน เกษตรกรเป็นอาชีพหลักของชาวบ้าน ชาวบ้านจะใช้เวลาทุกวันเกือบทั้งปีทำไร่ทำนา วิถีชีวิต ของชาวบ้านสัมพันธ์กับธรรมชาติ อาศัยอยู่กับธรรมชาติ และต้องพึ่งพาอาศัยอยู่กับธรรมชาติตลอด ทั้งชีวิต

3.1.3 การประกอบอาชีพของคนในชนบทไทย

นวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณได้นำเสนอภาพประกอบอาชีพของชาวชนบทอย่างละเอียด เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบท คนที่อาศัยอยู่ในชนบทต่างคนต่างมีวิธีการของตนในการทำ มาหากินเพื่อที่จะได้มีชีวิตอยู่รอดต่อไป วิธีการทำมาหากินที่เป็นหลักของคนที่อาศัยอยู่ในชนบท แบ่ง ได้เป็นอาชีพเกษตรกรรม นอกจากนี้มีอาชีพการค้าขาย อาชีพข้าราชการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.3.1 อาชีพเกษตรกรรม

อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของชาวชนบทอีสาน แต่ด้วยสภาพอากาศที่ร้อนและ แห้งแล้ง ทำให้มีผลผลิตน้อย เพราะการทำเกษตรกรรมส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนซึ่งทำให้มีรายได้ ไม่แน่นอน

1) ทำไร่ทำนา

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย กล่าวถึงพ่อเป็นชาวนาที่ขยันขันแข็ง ไม่เคยปล่อยให้เวลาในแต่ละช่วงฤดูให้ผ่านไปโดยไร้ประโยชน์ เก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ ก็ปลูกผักต่าง ๆ ตลอดปี นอกจากพ่อเป็นคนขยันทำงานแล้ว ลูกทุกคนก็ช่วยทำไร่ทำนาด้วย ดังตัวอย่าง

*ลอยภูมิใจในตัวพ่อยิ่งนัก พ่อเป็นคนขยันขันแข็ง ไม่เคย
ปล่อยให้เวลาในแต่ละช่วงฤดูให้ผ่านไปโดยไร้ประโยชน์ เมื่อเก็บเกี่ยว
ข้าวเสร็จพ่อจะพาที่จำปี พี่สาวคนโต เตรียมร้อมปลูกแตงกวา
ถั่วฝักยาวและผักต่าง ๆ สระน้ำ พ่อจะขุดร่องปลูกในบึงรอบ ๆ
สระน้ำ พ่อขุดเป็นแปลงยาวขนานกันไป ห่างกันระหว่างแปลง
ประมาณ 2 เมตร ขุดพลิกหน้าดินขึ้นตากแดดสักวันหรือสองวัน
แล้วพ่อกับพี่จำปีจะเอาปุ๋ยคอกซึ่งเป็นมูลวัว ควายและเบ็ด ซึ่งพ่อ*

หาบมากองรวมกันไว้หลายวันแล้ว พี่จำปีเอาปุ๋ยครบทุกร่องแล้ว
พ่อเอาไฟเผา ทั้งฟางและปุ๋ยถูกไฟไหม้ควันลอยกรุ่นตลอดวัน
พ่อกับพี่จำปีปลิกตัวมาขุดร่องเพาะเมล็ดพันธุ์ฝักซึ่งอยู่ฝั่งหนึ่งของ
สระน้ำ กว่าจะขุดได้ครบทุกแปลง ไฟก็ไหม้ปุ๋ยหมดพอดี...ลอยเคย
ถามพ่อว่า

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 22-23)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า การทำนาเป็นอาชีพหลักและอาชีพสำคัญของคน
ในสังคมชนบทอีสาน ชวนาของชนบทไทยทำงานแบบพอเพียง ปลูกข้าวเก็บไว้กินเอง ส่วนใหญ่
ทำแค่พอกินพอใช้ ชวนาขยันทำงาน ไม่ว่าจะผู้ใหญ่หรือเด็ก ๆ ก็ช่วยกันทำนาเพื่อทำมาหากินให้ชีวิตอยู่
รอดได้ นอกจากการรู้จักการชีวิตอย่างพอเพียง ขยันทำงานและพึ่งพาตัวเองแล้ว ชวนาจะต้อง
ชวนขยายหาความรู้ด้วย เช่น การเพาะขยายเมล็ดพันธุ์ ทำปุ๋ยอินทรีย์เอง จะได้ลดต้นทุน
การปลูกข้าว ไม่ต้องไปหาซื้อปุ๋ยเคมีให้เปลืองเงิน และได้เป็นวิธีรักษาสิ่งแวดล้อมของชนบทไทยด้วย

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงพี่คำปล้องต้องทำงานทั้งปี เลี้ยงควายเป็น
งานประจำของพี่คำปล้อง นอกจากเลี้ยงควาย พี่คำปล้องต้องช่วยทำไร่ทำนาเมื่อถึงหน้านา ไม่ปล่อยให้
เวลาให้ไร้ประโยชน์ ดังตัวอย่าง

ไหมน้อยรู้สึกสงสารพี่คำปล้องเหมือนกัน ไม่ว่าจะ
หน้าแล้งหลังฝน พี่คำปล้องต้องมืองานทำตลอดปีคือเลี้ยงควาย
ที่เหลืออยู่สามตัว พอถึงหน้านา พี่คำปล้องยังช่วยพ่อไถนาบ้าน
คันทนา เสริมดินเพื่อเก็บกักน้ำให้อยู่ได้นาน ๆ

(ไหมน้อย. 2533 : 10)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในชนบทส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร
การเกษตรเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับดิน น้ำ และอากาศเป็นอย่างมาก ชีวิตคนในชนบทจึงสัมพันธ์กับ
ธรรมชาติ การทำไร่ทำนาเป็นอาชีพหลักของคนในสังคมชนบทอีสาน การใช้ชีวิตของครอบครัวและ
รายได้เกือบทั้งหมดมาจากการทำเกษตร อยู่ในสังคมชนบทไทยเมื่อเด็ก ๆ จบชั้นประถมศึกษา
ภาคบังคับแล้ว บางส่วนก็จะมาเรียนต่อในอำเภอหรือเมืองในชั้นที่สูงขึ้นไป เด็กบางส่วนก็จะ
อยู่บ้านช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน เลี้ยงน้อง หรือช่วยทำงานเกษตรภายในครอบครัว รุ่นต่อรุ่นต่อไป

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงพ่อต้องส่งเงินให้พี่คำตัน เงินจำนวนนี้ถือว่า
มากมาย เพราะที่ชนบทหาเงินยาก ทุกคนต้องทำงานหนักมาก และทำงานหลายอย่างพอกินพอใช้
จึงได้จะมีผลผลิตไปขายที่ตลาด ได้เงินเล็กน้อยก็ต้องส่งให้พี่คำตัน ดังตัวอย่าง

“พ่อ ทำไมพ่อจึงส่งเงินให้พี่คำตันทีละหลาย ๆ ร้อย”

ไหมน้อยถามพลางจ้องมองดูใบละร้อยในมือพ่อ จำนวนเงินสิบ

กว่าไบนั้น มากมายสำหรับครอบครัวของพ่อ เพราะเงินแต่ละบาท
ได้มาจากทุกคนที่ทำงานหนักจนแทบไม่มีเวลาหยุด หน้าแล้งพืชุด
ซ้อนปลูกผักขายหาเงินช่วยพ่อแม่อีกทางหนึ่ง ส่วนแม่เลี้ยงตัวไหม
ซึ่งชาวอีสานเรียกว่า ตัวม้อน

(ไหมน้อย. 2533 : 11)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทไทยส่วนใหญ่จะเป็นชาวไร่ชาวนา
การทำเกษตรเป็นงานที่สำคัญของชาวบ้าน ชีวิตพึ่งอยู่กับธรรมชาติ เนื่องจากผลผลิตของชาวชนบท
ไทยใช้ในการดำรงชีวิตและมีราคาต่ำ จึงทำให้ชาวบ้านมีรายได้น้อย แม้ว่าทำงานหนักทุกวัน แต่ชีวิต
ของชาวชนบทยังอยู่อย่างยากจนลำบาก ถ้าหากมีลูกไปเรียนหนังสือถึงระดับสูงที่ยิ่งลำบากมากขึ้น
จึงทำให้ลูกอีสานไม่ค่อยมีโอกาสได้เรียนถึงระดับสูง ก็ต้องออกจากการเรียนมาช่วยพ่อแม่ทำไร่นา
เพื่อหาเงินเลี้ยงครอบครัว

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงช่วงหลังวันเข้าพรรษา มีฝนตกอย่าง
สม่ำเสมอ ปริมาณน้ำจะพอเพียง น้ำที่อุดมสมบูรณ์ทำให้ข้าวในนาออกรวงดี สะท้อนให้เห็นว่า
ชาวบ้านชนบทอีสานส่วนใหญ่จะปลูกข้าวเหนียว ดังตัวอย่าง

หลังพระเข้าพรรษา ฝนฟ้าก็ยังตกสม่ำเสมอ ซึ่งส่วนมาก
จะตกยามค่ำคืน น้ำท่าเต็มนาเต็มหนอง ข้าวกล้าในนาออกงาม
ชูก้านกอเขียวช่อม ข้าวเบาที่พ่อแม่ปักดำนาเขินตั้งท้องต้นกลมใกล้
จะออกรวงเต็มที่แล้ว ข้าวเบาหรือ “ข้าวดอ” เป็นพันธุ์ข้าวเหนียว
บางท้องที่เรียกว่า “ข้าวสามเดือน” ขณะพันธุ์ข้าวอื่น ๆ แดกกอง
ออกงาม ข้าวดอจะออกรวงก่อนเพื่อน เพราะอายุพันธุ์ข้าวเหนียว
ชนิดนี้เพียงสามเดือนเท่านั้น

(ม้อนน้อยที่รัก. 2556 : 269)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ชาวบ้านชนบทอีสานส่วนใหญ่จะมีอาชีพทำนา
เป็นหลัก การดำรงชีวิตของชาวบ้านจะพึ่งธรรมชาติเป็นสำคัญ การทำการเกษตรเป็นแบบพึ่งน้ำฝน
ชาวบ้าน ทำนาต้องมีน้ำที่อุดมสมบูรณ์จะทำนาได้ มิฉะนั้นข้าวจะไม่ออกงาม สังคมชนบทอีสานใช้ข้าว
หลาย ๆ พันธุ์มาทำนาปลูกข้าว นิยมปลูกที่สุดคือข้าวเหนียว เพราะข้าวเหนียวเป็นอาหารหลักของ
ชาวชนบทอีสาน

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงคมคายพาเพื่อน ๆ ไปเที่ยวที่ไร่
ที่นาของพ่อ พ่อปลูกอ้อยที่ดอน ปลูกข้าวที่ลุ่ม ส่วนอ้อยก็ตัดไปขาย ทำให้พ่อก็คิดถึงพ่อเป็นผู้ที่ไม่มีไร่
ไม่มีนาที่เอามาปลูกข้าวและปลูกอ้อย ดังตัวอย่าง

“โน่นไง นาเราทำไร่อ้อยด้วย พ่อจะปลูกอ้อยแถวที่ตอน
ส่วนที่ลุ่มก็ปลูกข้าว ตอนนี่พ่อกำลังตัดอ้อยไปขาย พอฝนมาอ้อยก็
แตกขึ้นใหม่” คมคายเล่าให้ทุกคนฟัง

“มีที่ไร่ที่นาอย่างพ่อเธอก็ดีนะ ได้ทำทั้งนาข้าวและ
ไร่อ้อย” พงศ์พูดพลางคิดอยากให้พ่อมีไร่นาอย่างพ่อคมคายบ้าง
วันหยุดเรียนจะได้ทำไร่ตัดอ้อยช่วยพ่อแม่ หน้านาก็เลี้ยงควายให้
มันกินหญ้าริมคันนา ฟังเสียงกบเขี่ยตร้องบนหลังควายน่าเพลินใจ
(ดอกไม้บานที่เชิงภู. 2556 : 63)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ชาวชนบทอีสานส่วนใหญ่จะเป็นชาวนา แต่มี
ส่วนน้อยไม่มีไร่ไม่มีนา ชาวชนบททำนาตามฤดูกาล เนื่องจากการทำนาปลูกข้าวต้องมีน้ำอุดมสมบูรณ์
จึงสามารถทำนาได้ สะท้อนให้เห็นคนที่เป็นคนดั้งเดิมในท้องถิ่นจะมีไร่นามีชีวิตพึ่งพาอาศัยอยู่กับ
ธรรมชาติ ทำมาหากินจากธรรมชาติ แต่ถ้าเป็นคนที่อพยพจากพื้นที่อื่นจะไม่มีไร่นาทำมาหากิน
ต้องไปทำอาชีพอย่างอื่น

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงพ่อบุญสินบอกว่าฝนลงมาแรง ๆ
อีกสักครึ่งเอาทำบุญกลางบ้านแล้วก็จะลงไถนา ส่วนเวลาที่ไม่ต้องทำนา พ่อของบุญสินก็เหมือนคนอื่น
ไปเก็บของป่ามาขายเพื่อหารายได้เพิ่ม ดังตัวอย่าง

“พ่อเราบอกว่าฝนลงมาแรง ๆ อีกสักครึ่งเอาบุญ
กลางบ้านแล้วก็จะลงไถนา” บุญสินพูดทำลายความเงียบขึ้น
หลังจากที่เดินเงียบมานาน

พ่อของบุญสินเป็นคนพื้นที่นี้จึงมีไร่นาทำกิน พอหมด
หน้าทำนาก็ ขึ้นภูเก็บของป่ามาขายเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ ใน
หมู่บ้าน

(ดอกไม้บานที่เชิงภู. 2556 : 108)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า การทำไร่ทำนาเป็นอาชีพหลักของคนในสังคมชนบท
อีสาน การใช้ชีวิตของครอบครัวและรายได้เกือบทั้งหมดมาจากการทำเกษตร แต่การทำเกษตรทำให้
ชาวบ้านชาวนามีรายได้น้อย ไม่พอกินไม่พอใช้ ดังนั้นชาวชนบทไทยต้องไปหาของในธรรมชาติ
เพื่อนำมาขายหาเงินเสริมรายได้ให้พอเพียงกับค่าใช้จ่ายของครอบครัว

2) เลี้ยงสัตว์

ในสังคมชนบทไทยส่วนใหญ่เลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ โดยทั่วไปเลี้ยงไก่ เป็ด หมู ควาย
ช้าง เป็นต้น ไม่ว่าสัตว์ชนิดใดก็มีประโยชน์ต่อคนในสังคมชนบทไทย ช่วยให้มีเงินกำไรได้ ทำให้ชีวิต
ของเด็ก ๆ มีชีวิตชีวา เกิดความสนุกสนานเมื่อไปเลี้ยงควาย เลี้ยงช้าง เลี้ยงเป็ด เป็นต้น

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย กล่าวถึงภารกิจประจำวันของลอยคือเลี้ยงเปิด ช่วยแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ ที่บ้านมีเปิดหลายร้อยตัว ลอยต้องไปเลี้ยงเปิดที่หนองน้ำทุกวัน ดังตัวอย่าง

ลอยเด็กชายวัย 13 หลังจากเรียนจบป. 6 จากโรงเรียนในหมู่บ้านแล้ว ก็ไม่ได้เรียนต่อในโรงเรียนมัธยมเช่นเพื่อน ๆ ที่มีฐานะดี ภารกิจประจำวันที่ลอยพอจะช่วยแบ่งเบาพ่อแม่ได้ก็คือเลี้ยงเปิด พ่อเลี้ยงเปิดซึ่งกำลังไข่ออยู่ 200 ตัว ลอยต้อนเปิดไปเลี้ยงที่หนองน้ำซึ่งห่างจากหมู่บ้านออกไปไกลโซทีเดียว

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 8-9)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า อยู่ในสังคมชนบทไทยส่วนใหญ่จะมีอาชีพเลี้ยงสัตว์เสริมจากการทำนา คนที่ทำหน้าที่นี้จะเป็นเด็ก ๆ การเลี้ยงสัตว์ในสังคมชนบทอีสานส่วนมากจะเลี้ยงอิสระในธรรมชาติไม่เป็นระบบ ทุกอย่างจะพึ่งพาธรรมชาติส่วนใหญ่ ปล่อยเปิดตามหนองน้ำที่อยู่ในทุ่งนาไม่ต้องให้อาหาร

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงไหมน้อยเห็นตัวไหมเล็ก ๆ ต้องการอาหารก็รีบไปเก็บใบหม่อนที่ปลูกไว้ในสวน ไหมน้อยเป็นคนที่ทำงานบ้านงานเรือน ต้องเลี้ยงดูสัตว์ต่าง ๆ ที่บ้าน เป็นหน้าที่ประจำวันของไหมน้อย ดังตัวอย่าง

ตอนกลางวันต่อมา ไหมน้อยเปิดตู้ไข้ พบว่ามีมันแตกเป็นไหมเล็ก ๆ แล้วอย่างพร้อมเพรียงกัน สีออกดำและเล็กมาก ความยาวยังไม่ถึงครึ่งเซนติเมตร

ตัวไหมเล็ก ๆ เหล่านั้นเริ่มขูลำตัวสายไปมา แสดงว่ามีมันต้องการอาหารแล้ว ไหมน้อยครอบกะละมังไว้อย่างเดิม รีบลงจากบ้านเดินเข้าไปเก็บใบหม่อนในสวน

(ไหมน้อย. 2533 : 31)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทอีสานมีอาชีพเสริมคือเลี้ยงไหม ต้องการปลูกหม่อนมากมายเพื่อเลี้ยงไหม เนื่องจากเป็นอาชีพเสริม ชาวบ้านส่วนใหญ่จะเลี้ยงกันในครัว และปลูกต้นหม่อนรอบบ้านเพื่อสะดวกเก็บใบหม่อน ภูมิประเทศของชนบทอีสานเหมาะสมกับเลี้ยงไหม และการเลี้ยงไหมส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของผู้หญิง

นวนิยายเรื่อง ป่าไผ่ชายทุ่ง กล่าวถึงอินตามีเพื่อนร่วมเลี้ยงควายที่อยู่ในวัยเดียวกันหลายคน งานประจำวันของเด็กฝูงนี้ก็คือต้อนควายพันหมู่บ้านออกมาแล้วปล่อยให้พวกมันกินหญ้าไปเรื่อย ๆ ตอนเย็นก็ต้อนควายกลับคอก ส่วนเวลาว่างเด็ก ๆ จะไปหาของป่าหรือเล่นเกมส์กันที่ทุ่งนาอย่างสนุกสนาน ดังตัวอย่าง

อินตา มีเพื่อนร่วมเลี้ยงควายที่อยู่ในวัยเดียวกันหลายคน มีเมฆ หวอย จ๋อย และแล ตอนสายวันนี้ก็เช่นทุกวัน เมื่อทุกวันนี้ ตอนควายพันหมู่บ้านออกมาแล้วก็ปล่อยให้พวกมันแทะเล็มกินหญ้าไปเรื่อย ๆ เด็กทุกคนไม่ต้องพะวงกับพวกมันมากมายนัก เพราะยังเป็นช่วงท้องนาโล่งโล้วไม่มีข้าวกล้าของใครให้ระมัดระวัง เนื่องจากยังไม่ถึงฤดูปักดำนั่นเอง พวกเด็ก ๆ เพียงจับตามองดูควายของตนว่าจะเบนหน้าไปทางไหนเท่านั้นเป็นพอ

(ป่าไผ่ชายทุ่ง. 2535 : 11)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า การเลี้ยงสัตว์ที่ใช้ทำนาคือควาย โดยเฉพาะควายเป็นสัตว์สำคัญที่สุดของคนในสังคมชนบทไทย ดังนั้นเลี้ยงควายก็เป็นเรื่องสำคัญเพื่อจะได้ใช้งานได้ดีหน้าที่เลี้ยงควายเป็นหน้าที่ของเด็ก ๆ เด็ก ๆ ที่ชนบทไทยส่วนใหญ่จะเรียนจบประถมศึกษาแล้วไม่ได้เรียนต่อแล้ว เด็ก ๆ รุ่นเดียวกันก็จะพากันไปเลี้ยงควายที่ไร่ที่นา เพื่อแบ่งเบางานของพ่อแม่ ช่วยทำมาหากินเลี้ยงครอบครัว

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงมโนกับเพื่อน ๆ ไปเลี้ยงช้างที่ป่าแยกกันไปหาแหล่งหญ้าให้ช้างของตน การผูกช้างให้กินหญ้าในแต่ละวันไม่ให้ห่างไกลกันนัก ต้องให้ช้างทุกเชือกมองเห็นกัน ถ้าหากเกิดสภาพที่อันตราย ช้างจะได้ช่วยกัน ดังตัวอย่าง

เด็กทั้งสามแยกกันไปหาแหล่งหญ้าให้ช้างของตน การผูกช้างให้กินหญ้าแต่ละวันจะผูกล่ามอยู่ไม่ไกลกันนัก ช้างทุกเชือกจะมองเห็นกัน เมื่อทุกคนย้ายและล่ามช้างในที่ที่มีหญ้าและใบไม้กองงามแล้ว เด็กทั้งสามก็กลับมารวมกันที่ร่มไม้ใหญ่ต้นเดิมนั่งคุยกันอยู่ครู่ใหญ่ เจ้าพลายน้อยก็ตามมา มันเหมือนกับเด็ก ๆ ที่ต้องกันมีเพื่อนเล่น

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 : 46)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ชาวชนบทอีสานเลี้ยงช้างด้วย ช้างเป็นสัตว์ตัวใหญ่ ดังนั้นเลี้ยงช้างก็ยากกว่าเลี้ยงสัตว์อื่น ๆ ชาวชนบทอีสานเลี้ยงช้างส่วนมากจะผูกช้างไปกินหญ้าและใบไม้ คนชนบทไทยเลี้ยงช้างจะใช้วิธีที่ให้ช้างกินหญ้าที่ที่เดียวกัน ให้มองเห็นกันเพื่อความปลอดภัยของช้าง โดยการเลี้ยงช้างจะเป็นหน้าที่ของเด็กชาย

3) พราน

คนในสังคมชนบทไทยเพื่อหารายได้เพิ่ม ในช่วงนอกเวลาทำไร่นาจึงไปล่าสัตว์ที่ป่า ส่วนสัตว์ป่าที่ได้มาก็เอาไปขาย บางครอบครัวไม่มีไร่นาทำ ก็ต้องไปล่าสัตว์มาขายเพื่อเลี้ยงครอบครัว

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงกำนันจรัลให้ปิ่นถัน ออกรับไปใช้ในการหาของป่ามาส่งให้กำนันจรัล ชีวิตของถันคลุกคลีกับล่าสัตว์ตั้งนานแล้ว เรื่องใช้ปิ่นสำหรับถันไม่ใช่เรื่องยาก ดังตัวอย่าง

“นี่โรเฟิลเก็บเสียงนะ คนใช้ปิ่นอย่างถันคงจะหัดใช้ได้
ไม่ยากนัก ถันจะให้ถันไปใช้ในการหาของส่งสวนอาหารของถัน
ส่วนกระสุนถ้าหมดให้ถันมารับกับถันอีก” กำนันจรัลบอก
ถันยกมือไหว้ก่อนจะรับอาวุธร้ายทันสมัยกระบอกนั้น
แม้มันจะอยู่ในซองหุ้มมิดชิด แต่ก็พอจะมองเห็นรูปร่างของมัน
เพราะชีวิตของถันคลุกคลีอยู่กับปืนมาจนบัดนี้
(ดอกไม้บานที่เชิงภู. 2556 : 35)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนที่อยู่ในสังคมชนบทไทยมีบางส่วนมีอาชีพเป็นพราน คนเหล่านี้จะเป็นคนที่รับจ้างไปหาของป่ามาขาย พรานหาเงินเลี้ยงสมาชิกของครอบครัวก็ต้องยอมรับไปหาของป่าและล่าสัตว์ นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นพรานของสังคมชนบทไทยพึ่งพากับอาวุธ ถ้ามีอาวุธแล้วจะหาสัตว์ต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น เมื่อคนรวยต้องการสัตว์ พรานที่มีงานทำหารายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งก็ทำให้เกิดความเสียหายต่อธรรมชาติจากการกระทำของมนุษย์เรา

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงพ่อของครูเป็นพรานใหญ่ที่ใคร ๆ สมัยนั้นต่างก็รู้จัก ครูได้เรียนจบก็เพราะพ่อไปล่าสัตว์บนภู ครูเป็นคนที่มีความรู้มากกว่าคนอื่น ครูอยากให้ชาวบ้านรักษาธรรมชาติ ไม่ต้องล่าสัตว์ ไม่ต้องไปรับจ้างทำงาน ดังตัวอย่าง

“ครูก็อยากให้ชาวบ้านเอาอย่างพ่อมดคาย ไม่ต้องไป
รับจ้างตัดไม้ ไม่ต้องล่าสัตว์บนภูมากินมาขาย” พงศ์พูดถึงความรู้
ที่ครูเคยเล่าให้ฟัง
“แต่ครูเราได้เรียนจบเป็นครูก็เพราะสัตว์บนภูนี้ พ่อของ
ครูเป็นพรานใหญ่ที่ใคร ๆ สมัยนั้นต่างก็รู้จัก” บุญสินพูดถึงเรื่องที่
ครูเคยนำมาเล่าให้เด็ก ๆ ฟังในห้องเรียน
(ดอกไม้บานที่เชิงภู. 2556 : 109)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า อาชีพพรานมีตั้งแต่สมัยก่อนแล้ว คนที่มีอาชีพเป็นพรานไม่ได้อยากเป็นพราน เพราะต้องเลี้ยงครอบครัว ต้องหาเงินส่งลูกไปเข้าโรงเรียนเพื่อการศึกษาสูง ลูกหลานของพรานรู้จักตอบแทน พยายามไม่ทำอาชีพ และอยากให้คนอื่นมีความคิดมาร่วมกันรักษาธรรมชาติและอนุรักษ์สัตว์ป่าซึ่งเป็นหน้าที่ของชาวบ้านทุกคน แต่ความยากจนลำบากทำให้บางคนเลือกอาชีพไม่ได้ โดยเฉพาะคนที่ไม่มีไร่ไม่มีนา ต้องรับจ้างทำงานและเป็นพรานไปล่าสัตว์มาขายให้คนอื่นเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว

3.1.3.2 อาชีพการค้าขาย

การทำอาชีพค้าขายในสังคมชนบทไทยยังไม่เข้าไปชนบท เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่จะทำเกษตรกรรม ไม่คิดจะเปลี่ยนชีวิต ทุกวันทำงานหนักทำไร่ทำนา แต่ก็มีบ้างที่ทำอาชีพค้าขายบ้าง สำหรับคนที่รู้จักหารายได้เพิ่มขึ้นพัฒนาตนเอง

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย กล่าวถึงแม่ค้าเป็นคนในตลาดมีเล่ห์เหลี่ยม เอาเปรียบคนชนบทที่เป็นคนแก่ แม่ค้าคนกลางส่วนใหญ่จะมารับของที่ออกตันฤดู รัปไปขายต่อในทันทีก็จะทำให้ได้กำไรงาม ดังตัวอย่าง

แม่ค้าพวกนี้มักจะเป็นคนในตลาดมีเล่ห์เหลี่ยม ถ้าจับตา
ดูไม่ทันแล้วอาจถูกโกงซึ่ง ๆ หน้า พี่จำปีเคยเล่าให้ฟังว่า นำสงสาร
ชาวบ้านที่เป็นคนเฒ่าคนแก่เอาของไปขาย โดนพวกแม่ค้ารับของ
ขายต่อมารุมหน้ารุมหลัง แสบเดียวของหมดหาบ แต่ได้เงิน
ไม่กี่บาท เพราะถูกโกง หยิบฉวยไปอย่างไม่นึกสงสาร ปลอ่ยให้
คนแก่นั่งพุ่มพายน้ำตา ร้องไห้ด้วยความเสียดายข้าวของที่สูญไป

สินค้าที่มักจะถูกจุกจุกจนดูไม่ทัน มักจะเป็นของที่ออก
ตันฤดู เช่น ข้าวหลาม ข้าวเหนียว ไข่แดง ผักและผลไม้ในสวน
ที่พอเก็บหรือสุกก่อนคนอื่น ๆ หากแม่ค้าคนกลางรับไปขายต่อ
ในทันทีก็จะทำให้ได้กำไรงาม

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 10-11)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในสังคมชนบทไทย ชาวบ้านจะเอาผลผลิตไปขายที่ตลาด ให้แม่ค้าคนกลางเพื่อได้กำไรบ้างมาเป็นค่าใช้จ่ายของครอบครัว คนที่รับซื้อของของชาวบ้าน คือแม่ค้ากลาง คนเหล่านี้ซื้อกับชาวบ้านแล้วเอาไปขายต่อให้คนอื่น แต่แม่ค้าคนกลางส่วนใหญ่จะไม่มีน้ำใจ เอาไรต์เอาเปรียบของชาวบ้าน ไม่นึกสงสารชาวบ้าน การค้าขายทำให้ชาวชนบทไทยเปลี่ยนเป็นคนที่ไม่มีความซื่อสัตย์สุจริต

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงน้ำบัวผันอยากไปขายของที่ตลาด ก็มาถามแม่ไหมน้อยมีของอะไรจะเอาไปขายด้วย เพราะของน้ำบัวผันน้อยไป อยากให้เต็มหาบ แม่ก็เอาข้าวโพดฝักน้ำบัวผันไปขายที่ตลาด ดังตัวอย่าง

“ป้ามีอะไรให้ฉันไปขายไหมพรงนี้เข้าฉันจะไปขาย
ขนุนสุกของมันน้อยอยากได้ของเพิ่มพอให้เต็มหาบ”

“ก็มีข้าวโพดกำลังมัดอยู่นี้แหละ ว่าจะให้พุดซ้อนเอาไป
ขาย ถ้าน้ำบัวผันจะไปขายเสียเลยก็ยิ่งดี ฉันเอามัดละสี่บาท

น้ำเอาไปขายห้าบาทแล้วกัน หรือจะไปทำเป็นสีฝักหาก็ได้นะ
ข้าวโพดหวานฝักใหญ่ ๆ ทั้งนั้น”

(ใหม่น้อย. 2533 : 20-21)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า อยู่ในสังคมชนบทไทยจะขายพืชพันธุ์ที่ปลูกไว้หรือหาได้ในธรรมชาติ ชาวบ้านจะช่วยกันเอาผลผลิตไปขายที่ตลาดเพื่อหารายได้บ้าง สังคมชนบทไทยกำลังเปลี่ยนแปลงอยู่ แต่ก่อนชนบทเป็นชุมชนที่ทำการผลิตแบบพอยังชีพเพื่อกินเพื่อใช้ในครัวเรือนเป็นหลัก ปัจจุบันนี้ไปสู่การผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด การผลิตไม่ใช่เพื่อการบริโภคเองอย่างเดียว แต่เพื่อขายและเพื่อกำไร เพราะความยากจนเป็นปัญหาอย่างหนึ่งของชาวชนบทไทย ดังนั้นชาวบ้านจึงมีอาชีพใหม่เป็นพ่อค้าแม่ค้า นำผลผลิตไปขายที่ตลาดได้เงินมาจ่ายค่าใช้จ่ายของครอบครัว

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงชาวสังคมชนบทอีสานยากจนและลำบาก บางคนไม่มีที่ดินทำเกษตรกรรม ก็เปลี่ยนวิธีทำมาหากินไปทำการค้าขาย เช่น หาหมูมาขายที่หมู่บ้านเพื่อชีวิตรอดได้ ดังตัวอย่าง

“ไม่ได้หรรอกป่า ถ้าขายเท่านั้นผมไม่ได้ค่าเหนื่อยเลย ทูน
ไปรับเขามายังไม่ได้อีก ถ้าป่าจะเอาจริง ๆ สองร้อยเก้าสิบ” คนขาย
บอกหน้าเราะบายยิ้มสมกับเป็นพ่อค้า

แม่ต่ออรองราคาอยู่สักครู่หนึ่งเห็นว่าคนขายไม่ลดให้อีก
แม่ก็หันมาสำรวจลูกหมูทั้งสองอย่างพินิจ เห็นว่าขนาดมันใหญ่
กว่าเจ้าต่างและเจ้าดำ ตอนซื้อครั้งแรกราคาเท่ากัน เปรียบกันดู
แล้วคูใหม่ยังได้ราคาดี ไม่แพงเกินแม่ก็บอกตกลง

(ใหม่น้อย. 2533 : 52)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า การค้าขายเป็นวิธีการทำมาหากินส่วนหนึ่งสำหรับชาวสังคมชนบทอีสาน ความคิดของคนในชนบทกำลังเปลี่ยนแปลง ความคิดที่ชาวชนบทต้องทำไร่นาจะเปลี่ยนไปแล้ว การค้าขายทำให้ชาวบ้านมีอีกทางเลือกหนึ่งเพื่อชีวิตรอดได้ โดยเฉพาะชาวบ้านที่ไม่มีที่ดินทำไร่นา ได้มีโอกาสทำมาหากินมีรายได้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รับมาจากภายนอก แล้วค่อย ๆ เผยแพร่ไปสู่ชนบทที่อยู่ห่างไกล

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงในอำเภอมีร้านจรัลค้าไม้และวัสดุก่อสร้างอยู่ริมถนนสายใหญ่ มีพนักงานขายไม่ต่ำกว่าสิบคน ร้านเปิดตลอดเวลาตอนกลางวัน ทำให้ลูกค้าเลือกซื้อได้ง่ายขึ้น ดังตัวอย่าง

ร้านจรัลค้าไม้และวัสดุก่อสร้างตั้งอยู่ริมถนนสายใหญ่ของ
อำเภอ เป็นร้านขนาดสามคูหา ทางซ้ายมือเป็นทางเข้าออกมี

แนวรื้อหนาแน่น ประตูบานใหญ่ที่เปิดตลอดเวลาตอนกลางวันนั้น
กว้างขวาง รถบรรทุกขนาดสิบล้อแล่นเข้าออกได้สะดวก เพราะ
ข้างในบริเวณกว้างสะดวกต่อการขนย้ายไม้ขึ้นลง ข้างหลังร้าน
เป็นโรงเรือนพักไม้แปรรูป จัดแบ่งไว้เป็นหมวดหมู่ เหมาะแก่
การใช้งานและเลือกซื้อหาได้ง่ายขึ้น ในร้านมีพนักงานขายไม้ต่ำ
กว่าสิบคน

(ดอกไม้บานที่เชิงภู. 2556 : 151)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในสังคมชนบทไทยมีสินค้าต่าง ๆ จำหน่ายในร้านค้า แสดงให้
เห็นว่าในสังคมชนบทไทยมีอาชีพการค้าขายด้วย อาชีพการค้าขายทำให้คนขายมีฐานะร่ำรวยมีชีวิต
ดีขึ้นและทำให้คนในสังคมชนบทซื้อของสะดวกขึ้น แสดงให้เห็นสังคมชนบทไทยได้พัฒนาก้าวหน้า
ความเจริญของสังคมชนบททำให้ชีวิตของชาวบ้านสะดวกขึ้น สามารถซื้อของต่าง ๆ ง่าย
ไม่จำเป็นต้องเดินทางไปถึงตัวเมืองหรือที่อื่น ซึ่งต้องเดินทางไกล

3.1.3.3 อาชีพข้าราชการ

ในสังคมชนบทไทยมีคนทำอาชีพข้าราชการแต่ไม่มากนัก เพราะคนที่อยู่ในสังคม
ชนบทไทยส่วนใหญ่จะไม่ได้เรียนต่อ ระดับศึกษาน้อย แต่มีคนจำนวนน้อยได้เรียนถึงระดับสูง
เพื่อจบแล้วก็ทำอาชีพเป็นข้าราชการ ส่วนใหญ่จะเป็นครู ตำรวจ และทหาร

1) ครู

ครูเป็นผู้ที่มีความรู้ที่จะให้คำแนะนำหรือสอนผู้อื่น เป็นนักเรียน
หรือ นักศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน การทำหน้าที่หรือมีอาชีพในการสอน
นักเรียน สอนวิชาความรู้ สอนให้มีหลักการคิด รวมถึงมีแนวการปฏิบัติในการทำงาน โดยวิธีสอน
ของครูจะแตกต่างกันออกไป โดยคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ ความสามารถ และเป้าหมายของนักเรียน
แต่ละคน

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงลูกศิษย์คนหนึ่ง เรียกครูใหญ่ว่าพ่อ เพราะ
ลูกศิษย์นับถือครูใหญ่เสมือนเป็น ‘พ่อ’ ที่ดูแลนักเรียนนอกจากเป็นครูสอนวิชาความรู้ ดังตัวอย่าง

“คุณพ่อครูใหญ่ครับ” ผู้ใหญ่บ้านวัยสี่สิบหันไปทาง
ครูใหญ่อย่างนอบน้อมเพราะตนก็เป็นลูกศิษย์ของครูใหญ่คนหนึ่ง
จึงนับถือเสมือนเป็น ‘พ่อ’ และเป็นครูบาอาจารย์ของตน

(ไหมน้อย. 2533 : 144)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า อยู่ในสังคมชนบทไทยมีบางคนทำอาชีพครูและ
ถือว่าเป็นคนที่สำคัญสำหรับสังคมมนุษย์เรา ครูได้รับความนิยมน ความเคารพ และการยกย่องจาก
ชาวบ้าน ครูเป็นตัวอย่างที่ดีของชาวบ้าน ครูแต่ละคนมีคุณสมบัติและนิสัยจะไม่เหมือนกัน ชาวบ้านจะ

นับถือครูมาก ไม่ว่าจะครูเป็นคนดีหรือเป็นคนที่มีประพดติกรรมไม่ดี ลูกศิษย์ก็นับถือและให้เกียรติคุณครูตลอดเวลา

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงลูกของกำนันทุกคนเรียนสูง ๆ และได้ทำงานเป็นข้าราชการ มีหน้ามีตา ลูกสาวของกำนันก็เป็นครูสอนอยู่โรงเรียนมัธยมประจำจังหวัด ดังตัวอย่าง

*มโนนำพลายทองคำเทียบศาลา บนหลังช้างของเขามีเมีย
กำนันอุ้มผ้าไตรนั่งเคียงคู่กับลูกสาวที่เป็นครู ปรากฏทองกับนิดา
นั่งข้างเคียงมาด้วย ปรากฏทองเคยบอกมโนว่า พี่สาวที่เป็นครูของ
เธอสอนอยู่โรงเรียนมัธยมประจำจังหวัด นาน ๆ จะกลับมาเยี่ยม
บ้านสักครั้ง ลูกหลานกำนันล้วนแต่เรียนสูง ๆ ได้ทำงานเป็น
ข้าราชการมีหน้ามีตาทุกคน มโนได้แต่ชื่นชมความเป็นอยู่ของ
ปรากฏทองกับพี่น้องของเธอ พ่อเคยบอกว่าการได้เรียนสูง ๆ
ทำให้คนมีปัญญาทำงานดี ๆ มีคนนับหน้าถือตา มโนตั้งความหวัง
ว่าบางทีเขาอาจจะได้เรียนสูง ๆ บ้าง*

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 : 84)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนที่มีความเป็นอยู่ที่ดีจะได้เรียนถึงระดับสูง และจะได้งานดี ๆ ทำโดยเฉพาะงานข้าราชการ เช่น ครู วิศวกร ฯลฯ ก็อยากได้งานเป็นครู เพราะเป็นครูทำให้เราความเป็นอยู่ดีขึ้น สร้างฐานะได้ คนอื่นจะให้เกียรติ ครูเป็นคนที่คุณต้องนับถือ เพราะครูเป็นผู้ที่มีความสามารถให้คำแนะนำ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการเรียนของนักเรียน คนที่อยู่ในสังคมชนบทไทยส่วนใหญ่จะสั่งสอนลูกว่าต้องตั้งใจเรียน ถ้าได้เป็นครูหรือข้าราชการ ชีวิตเราจะได้เปลี่ยนแปลง จะได้ยกระดับของคุณภาพชีวิต แต่ที่ชนบทไทยส่วนมากจะไม่สามารถส่งลูกไปเรียนถึงระดับสูง

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงครูอุทัยพยายามไปคุยกับชาวบ้านเรื่องอนุรักษ์สัตว์ป่า อยากให้ลุงโมกบอกอนุญาตให้พะยอมไปเล่นลำเพลินกับคณะได้ ดังตัวอย่าง

*“เอาเถอะครู ลุงพอจะเข้าใจ ครูเก่งมากที่เปลี่ยน
ความรู้สึกของเด็ก ๆ ได้ ลุงจะไม่รับปากดอกว่าลุงจะเลิก ทุกอย่าง
อยู่ในใจลุงนี้แหละ แต่ลุงมีหูตาสว่างขึ้นก็เพราะครูและการกระทำ
ของเด็ก ๆ ลุงอนุญาตให้พะยอมไปเล่นลำเพลินกับคณะได้”
ตอนท้ายลุงโมกบอกอนุญาต*

(ดอกไม้บานที่เชิงภู. 2556 : 350)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ครูเป็นบุคคลที่สำคัญมากในสังคมชนบทไทย เพราะคนชนบทไม่ค่อยมีความรู้และการศึกษา บางทีจะทำให้ชาวชนบททำสิ่งที่ไม่ดี ดังนั้นครูจะเป็นคน

ชี้แนวทางให้คนในสังคมชนบท ให้ก้าวไปสู่สังคมที่ดี นอกจากสอนความรู้แก่เด็กแล้ว ยังสามารถให้เปลี่ยนความรู้สึก ความคิดของผู้ใหญ่และเด็ก ๆ ทำให้ชาวบ้านรู้อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ ครูเป็นอาชีพที่มีประโยชน์ต่อสังคมมนุษย์ที่ขาดไม่ได้ ครูเปรียบเสมือนพ่อแม่คนที่สอง ที่คอยอบรมสั่งสอนให้ลูกศิษย์มีความรู้ และเป็นคนดีของสังคม บทบาทของครูมีความสำคัญมากต่อประเทศชาติ

2) ตำรวจ

ในสังคมชนบทไทยมีตำรวจจำนวนน้อย ส่วนใหญ่จะอยู่ในเมือง ตำรวจมีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน จับกุมคนที่ผิดกฎหมาย ดูแลรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะ ป้องกันความปลอดภัยของประเทศชาติและประชาชน

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย กล่าวถึงอุดมถูกโจรจับไป ลอยไปช่วยอุดม แต่สุดท้ายก็ถูกจับไปด้วย ชาวบ้านและตำรวจมาช่วยกันจับพวกโจร ตำรวจสั่งให้พวกโจรทิ้งอาวุธทั้งหมด แต่พวกโจรไม่ยอม ดังตัวอย่าง

ชายฉกรรจ์ผู้หากินในทางผิดกฎหมาย พลุตามร่างโกทัง
สองไป แต่เสียงหนึ่งคำรามขึ้น

“เปรี้ยง” โจรร่างใหญ่ล้มคว่ำเลือดทะลักออกจากหัวไหล่
คนอื่น ๆ พลอยหมอบตัวลงเตรียมพร้อม เสียงปืนดังประสานกัน
ขึ้น พวกโจรหยามใจที่มันจับจุดได้ว่า เสียงปืนนั้นมีจำนวน
น้อยกว่า และตอนนี้เงียบเสียงไปแล้ว พวกโจรเคลื่อนตัวเข้าหา
แต่ในทันใดนั้นโจรชะงักเมื่อมีเสียงขู่ส่ำหับตะโกนมาว่า

“ทิ้งอาวุธทั้งหมด ตอนนี้เจ้าหน้าที่ได้ล้อมไว้หมดแล้ว”
สิ้นเสียงเจ้าหน้าที่ตำรวจภายใต้การนำทางของผู้ใหญ่บ้านและชู
ก็พุมารายล้อมพวกโจรไว้

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 90-91)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทของไทยมีบางคนที่มินิสัยไม่ดี ทำให้สังคมชนบทไทยไม่ปลอดภัย สังคมชนบทไทยต้องการความคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตำรวจเป็นอาชีพสำคัญที่มีประโยชน์ต่อสังคมมนุษย์เรา ตำรวจเป็นคนที่ป้องกันความปลอดภัยของประชาชน ทำให้ประชาชนมีสภาพสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและสงบสุข นอกจากความช่วยเหลือของตำรวจ ชาวบ้านก็ต้องระวังระไวพวกโจรด้วย

ในนวนิยายเรื่อง น้ำหาบเดียว กล่าวถึงอยู่ที่ชนบทไทยอากาศแห้งแล้ง ขาดน้ำ กาสักกับบัวผันก็ชวนไปตักน้ำที่สระของกำนัน เพราะมีแต่สระน้ำของกำนันมีน้ำมากกว่าที่อื่น กำนันชู้ว่าจะจับส่งตำรวจ ดังตัวอย่าง

“ขโมยตักน้ำเรอะปิดป้ายไว้ไม่มีตาอ่านรีง” เสียงใหญ่
 หัวตั้งมาจากฝั่งสระอีกด้าน สักครู่ชายวัยห้าสิบเศษร่างสูงใหญ่ก็
 โผล่พรุดออกมาจากแนวกอไผ่บนคูสระ เด็กทั้งสองตะลึงร่างสั้น
 งั้นงก แทบปล่อยทาบหล่นจากบ่า ต่างยืนบนราวสะพานประสาน
 ตามองก้านันผู้มั่งคั่งด้วยอาการอกสั่นขวัญหาย

“ขโมยน้ำนี้ เดียวจับส่งตำรวจซะเลย” ก้านันขู่ก่อนสำหรับ
 ถามอีกว่า “พวกเอ็งเป็นลูกใคร”

(น้ำหยาบเคียว. 2533 : 55)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า สังคมชนบทไทยมีคนส่วนน้อยทำร้ายคนอื่น ทำให้
 สังคมชนบทไทยไม่ปลอดภัย ตำรวจเป็นคนที่ป้องกันทรัพย์สินของประชาชน และช่วยสร้างสังคมที่มี
 ความสุขสงบ เมื่อมีคนทำเรื่องผิดกฎหมาย ทำร้ายคนอื่น หรือขโมยของของคนอื่น ตำรวจต้อง
 ปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนเพื่อเกิดประโยชน์ต่อมนุษยสังคมน

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจมาจับก้านันจรัล
 ก้านันจรัลไม่ยอมรับความผิดของตนเอง เพราะเขามีสัตว์ป่าไว้ในครอบครอง ตัดไม้ทำลายป่า
 มีโรงงานไม้แปรรูปที่ผิดกฎหมาย ดังตัวอย่าง

“นี่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ! ก้านันอย่าขัดขืน ยอมให้จับซะ
 ดี ๆ ” เจ้าหน้าที่ตำรวจนายหนึ่งประกาศขึ้น ขณะควบคุมตัว
 ก้านันจรัลลงจากรถ

“จับผมในข้อหาอะไร ! ” ก้านันจรัลถามด้วยอารมณ์พลุ้ง
 พล่าน เมื่อก้านันจรัลก้าวพ้นรถ เจ้าพนักงานสองนายก็รวบตัวใส่
 กุญแจมือ

“จับในข้อหาไม้สัตว์ป่าไว้ในครอบครอง ตัดไม้ทำลายป่า
 และมีโรงงานไม้แปรรูปที่ผิดกฎหมาย” เจ้าหน้าที่ตำรวจชี้แจง

(ดอกไม้บานที่เชิงภู. 2556 : 369)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ตำรวจเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ เนื่องจากในสังคม
 ชนบทไทยมีคนร้ายจำนวนมาก ทำเรื่องและทำธุรกิจที่ผิดกฎหมาย ทำลายธรรมชาติ ทำให้สังคมไม่
 ปลอดภัยและเกิดความเสียหาย จึงต้องการความช่วยเหลือของตำรวจเพื่อคืนปลอดภัยและสงบสุขให้
 ชาวบ้านและสังคมมนุษย์ หน้าที่ของตำรวจคือค้นหาหลักฐานที่พอเพียงเพื่อจับคนที่ผิดกฎหมาย
 และรักษาความสงบสุขของชาวบ้าน

3) ทหาร

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงลูกชายคนโตของครุใหญ่เป็นทหารอยู่ในกรุงเทพฯ เมื่อน้องสาวเพ็ญศิริเป็นโรคผิวหนัง เขาก็ดูแลน้องสาวและพาน้องสาวไปหาหมอตั้งตัวอย่าง

เพ็ญศิริกลับจากกรุงเทพฯ แล้วอาการผดผื่นคันตามผิวหนังของเธอไม่มีทีท่าจะทุเลาเลย ทั้ง ๆ ที่พี่ชายคนโตก็พาไปให้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางโรคผิวหนังตามโรงพยาบาลใหญ่ ๆ ตรวจรักษาอาการของโรคผิวหนังทำให้เธอเหมือนคนเป็นโรคหัวหนวดตาเล่อ พ่อแม่และพี่ชายก็กักกันเป็นทุกชีวิตกักจน เพราะยังทายากินยาเหมือนกับยังเพิ่มอาการผื่นผดตามผิวหนังนั้นให้เป็นอย่างมากขึ้น เพ็ญศิริกลายเป็นคนซึมเศร้าจางร่างกายซูบผอมกินไม่ได้นอนไม่ค่อยหลับ ผิงผุดผ่องซึ่งเจ้าตัวภูมิใจในความสบายบัดนี้ไม่มีหลงเหลืออยู่เลย ส่งกระຈกเห็นเงาตนเองครั้งใด เพ็ญศิริก็ต้องนั่งร้องไห้เสียใจ

(ไหมน้อย. 2533 : 151)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ทหารเป็นผู้ที่รักษาความมั่นคงและบำรุงประเทศเป็นผู้มีเกียรติ ย่อมถือได้ว่าเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ ๆ เสียสละและมีเกียรติควรค่าแก่การยกย่องและเชิดชูสถาบันทหารเป็นสถาบันเก่าแก่ที่มีมานานตั้งแต่โบราณกาล บรรพบุรุษ ทหารอยู่ในสังคมชนบทยังไม่มีเท่าไร ทหารมีฐานะสูงและมีความสำคัญในสังคมไทย ชาวบ้านจึงอยากให้ลูก ๆ เป็นทหาร

จากการวิเคราะห์ตัวอย่างสรุปได้ว่า อยู่ในสังคมชนบทไทยมีอาชีพหลายอย่าง ทำให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวชนบท คนที่อาศัยอยู่ในชนบทต่างคนต่างก็มีวิถีการของตนในการทำมาหากินเพื่อจะได้มีชีวิตอยู่รอดต่อไป อาชีพบางอย่างทำให้ชาวบ้านร่ำรวยได้แต่เป็นอาชีพผิดกฎหมาย อาชีพบางอย่างทำให้คนอื่นมองเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติ อาชีพบางอย่างทำให้สังคมมนุษย์เรามีความสงบสุข ไม่ว่าอาชีพไหนก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมมนุษย์

3.2 ภาพสะท้อนด้านการศึกษาในสังคมชนบทไทย

การศึกษาทำให้มีความสามารถในการหารายได้เลี้ยงชีวิตและการศึกษาเป็นช่องทางของการพัฒนาตนเองจนถึงพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและการเมือง สังคมชนบทอีสานมีเศรษฐกิจไม่เจริญ ชาวบ้านสังคมชนบทอีสานส่วนใหญ่เป็นคนยากจนและมีลูกหลายคน ขาดโอกาสรับการศึกษาและเรียนหนังสือ จึงขาดแคลนความรู้ ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ไม่เข้าใจว่าการศึกษาต้องศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาพัฒนามนุษย์

3.2.1 ปัญหาของการศึกษาในสังคมชนบทไทย

ในสังคมชนบทไทยมีปัญหาต่าง ๆ ทำให้เด็ก ๆ ขาดโอกาสเรียน มีการศึกษาต่ำ ไม่มีความรู้ไปพัฒนาตนเองและสังคม

3.2.1.1 ปัญหาของเด็ก

เด็ก ๆ ของสังคมชนบทไทยปกติอยู่ที่ทุ่งนา ไม่ได้ไปเมืองเปิดหูเปิดตา ไม่ได้คิดความสำคัญของการศึกษา ไม่รู้ว่าความรู้สามารถเปลี่ยนชีวิตได้ เด็กของสังคมชนบทไทยคิดว่าการเลี้ยงควาย ทำงานบ้าน ช่วยพ่อแม่ทำมาหากินเป็นเรื่องสำคัญที่สุด

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงก้านไม่ชอบไปโรงเรียน ถ้าวันไหนได้ไปนากับพ่อแม่ นับเป็นความสุขมาก ก้านคิดว่าอยู่ที่ทุ่งนาสนุกกว่าอยู่ที่โรงเรียน นอกจากได้ขี่ล้อหรือขี่เกวียนแล้ว ยังได้ปลาและยิงนกด้วย ดังตัวอย่าง

ก้านรู้สึกเริงร่า การได้ขี่ล้อหรือขี่เกวียนไปนากับพ่อแม่ นับเป็นความสุขเหนือสิ่งใดสำหรับก้าน เด็กน้อยภาวนาอยากได้ถึงวันเสาร์-อาทิตย์บ่อย ๆ ก้านรู้สึกเป็นอิสระกว่าอยู่โรงเรียนได้ จับกบจับเขียด หาเหยื่อปักเบ็ดได้ปลาช่อนตัวโต หรือเตรียมหนังสือไว้ยิงนกที่บินมาใกล้ลูกตะขบ

(ม้อนน้อยที่รัก. 2556 : 200)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า การศึกษาในสังคมชนบทไทยมีปัญหา เด็ก ๆ เป็นคนที่จะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศ จึงต้องการการเรียนมีความรู้ แต่เด็ก ๆ คิดว่าอยู่โรงเรียนไม่มีความสุข ไม่สนุกสนาน แต่อยู่ในไร่ในนา ได้ทำสิ่งที่สนุกสนาน เพราะคนในสังคมชนบทไทยขาดความรู้ ขาดการศึกษามารุ่นต่อรุ่น และวิธีการสอนของครูไม่ได้ให้เด็ก ๆ เกิดความสนใจ จึงทำให้เด็ก ๆ ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงพรตเป็นเด็กที่ไม่ชอบไปโรงเรียน เห็นพ่อแม่ไปตลาดก็อยากไปด้วย ไม่คิดว่าตนเองต้องเข้าไปโรงเรียน พรตเป็นเด็กที่ไม่สนใจเรียน ใคร ๆ ก็รู้สึกเขาเอาใจยาก และต่างจิตต่างใจกับคนอื่น ดังตัวอย่าง

“เรื่องอะไรกัน”

“เจ้าลูกชายตัวดีของแคะแหละ มันจะไม่ไปโรงเรียน เรียกกินข้าวก็ไม่ยอมมากิน ทั้งที่พงศ์ไปถึงโรงเรียนแล้วมั้ง”

พ่อเดินขึ้นมาบนบ้าน ทردادตัวลงนั่งข้างลูกชาย ใช้มือโอบหลังพลาฟพูดว่า

“ต้องไปโรงเรียนนะพรต”

“พี่พรตอยากไปตลาดกับพ่อ” พลอยสอดขึ้น

“ไปตลาด แล้วจะขาดโรงเรียน พรตจะเรียนทันเพื่อนเขา
 เหมอ ตลาดไปวันไหนก็ได้ แต่เรียนไม่ทันเพื่อนนะจะลำบาก ครูที่
 โรงเรียนก็จะติเอาด้วย” พ่อให้เหตุผล

(ดอกไม้บานที่เชิงภู. 2556 : 149)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า เด็ก ๆ ที่สังคมชนบทไทยส่วนใหญ่จะไม่สนใจเรียน
 ไปโรงเรียนก็ถือว่าเป็นเรื่องน่ารำคาญมาก ไปโรงเรียนก็เพราะถูกบังคับ แสดงว่าเด็ก ๆ ที่สังคมชนบท
 ไทยยังไม่รู้ความสำคัญของการศึกษา นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นข้อบกพร่องของพ่อแม่เป็นคนที่
 ใกล้ชิดกับเด็ก ๆ ไม่ได้แนะแนวทางที่มีประโยชน์ให้เด็ก ๆ มีความคิดว่ามนุษย์เราต้องการการศึกษา
 และเข้าใจความสำคัญของการศึกษา

3.2.1.2 ปัญหาของผู้ใหญ่

ชาวบ้านสังคมชนบทไทยส่วนมากจะมีครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ มีคนจำนวนมาก
 เป็นแรงงานในการทำไร่ทำนาที่เป็นเรื่องสำคัญที่สุด คนในครอบครัวต้องช่วยกันทำมาหากิน ไม่คิดว่า
 การศึกษามีความสำคัญต่อมนุษย์ จึงไม่สนใจให้ลูกไปเรียน

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงพะยอมมาชวนจำเรียงไปโรงเรียน แต่เขา
 ไม่รู้แม่ของจำเรียงกำลังห้ามเขาไปโรงเรียน ต้องการให้จำเรียงเก็บเห็ดที่ป่าแล้วเอาไปขาย นอกจากนี้
 ยังต้องส่งข้าวให้พ่อ เลี้ยงควายและทำงานต่าง ๆ ดังตัวอย่าง

“จำเรียง จำเรียง ไปโรงเรียนเถอะ ”

พะยอมไม่รู้จำเรียงมีเรื่องขัดใจกับแม่ กำลังก้มหน้านั่ง
 ร้องไห้ร้องไห้อยู่ในห้องนอน สักครูหนึ่งได้ยินเสียงน้ำแหวด แม่ของ
 จำเรียงตะโกนออกมาว่า

“อีลูกไม่รักดี กูบอกว่าจะพาไปเก็บเห็ดมาขาย เออะอะก็
 อ้างแต่ครูแต่โรงเรียน ปากท้องมึงไม่กินรีใจ วันปิดก็ไม่หยุด เสาร์
 อาทิตย์ก็ไม่เว้น เวลาไหนก็มีแต่จะไปโรงเรียน วันไปเรียนทำโมง
 หกโมงเย็นยังไม่ถึงบ้าน มันทำอะไรของมันนักหนา เมื่อไรเอ็งจะ
 ออกมาปล่อยควายแล้วไปส่งข้าวพ่อ ” ทนรออยู่ครูหนึ่งไม่เห็นลูก
 สาวโผล่หน้าออกมา ผู้เป็นแม่เดินออกจากครัว ย่ำพื้นเรือนตึง ๆ
 เข้าไปชะโงกหน้ามองลูกสาวหน้าห้องนอน

(ดอกไม้บานที่เชิงภู. 2556 : 224)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้ใหญ่ในสังคมชนบทไทยส่วนใหญ่เป็นคนที่ไม่มีความรู้และ
 มีการศึกษาน้อย ไม่สนใจสนับสนุนการศึกษาของลูก คิดว่าลูกจะช่วยพ่อแม่ทำมาหากิน เป็นเรื่อง
 สำคัญกว่าไปเรียนที่โรงเรียน นอกจากนี้ สังคมชนบทไทยก็ยังไม่พัฒนา ผู้ใหญ่ไม่เข้าใจว่าการศึกษา

มีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก ความไม่เจริญของชนบททำให้ชาวบ้านไม่ได้เรียนรู้จักโลกนอก ถ้าหากผู้ใหญ่ชนบทไทยยังไม่เปลี่ยนแปลงความคิดที่ล้าสมัย และไม่สร้างโอกาสให้ลูกหลานมีการศึกษาสูง ลูกหลานก็จะเป็นคนที่ไม่มีความรู้และมีการศึกษาน้อยอย่างรุ่นก่อน ความรู้จะสามารถเปลี่ยนแปลงสภาพความยากจนลำบากของครัวเรือน ไม่ใช่เอาแรงงานลูกมาทำงานเพื่อแบ่งเบาภาระกิจของผู้ใหญ่

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงแม่ของเขไม่ให้ไปโรงเรียน คิดว่าลูกชู้เกียด ไม่ช่วยพ่อแม่ทำงาน อ่างแต่จะไปโรงเรียน จึงตะโกนตามหลังมาถึงโรงเรียน และไม่เกรงใจว่าจะมีใครได้ยิน เหมือนเป็นความตั้งใจบั่นให้ครูได้ยิน ดังตัวอย่าง

“มึงหยุดเดี๋ยวนี้ละ! ไอ้ลูกไม่รักดี ชู้เกียดสันหลังยาว ใช้ทำอะไรก็อ่างแต่โรงเรียน ไม่รู้โรงเรียนอะไร ไม่มีวันปิดวันหยุด...” เสียงนางผู้เป็นแม่ตะโกนตามหลังอย่างไม่นึกเกรงใจว่าครูจะได้ยิน ยิ่งตอนท้าย ๆ ดูเหมือนจะเน้นให้ครูที่มองได้ยินชัด ๆ

(ดอกไม้บานที่เชิงภู. 2556 : 232)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้ใหญ่ในสังคมชนบทไทยไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ต้องการให้ลูกไปช่วยทำมาหากิน ผู้ใหญ่เป็นคนที่การศึกษาน้อย ความคิดยังไม่ทันสมัย คิดว่าทำอะไรทำนาเป็นสิ่งที่จำเป็นการศึกษาหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ ความรู้ใหม่ ๆ ยังพัฒนาไปไม่ถึงสังคมชนบทไทย ทำให้ผู้ใหญ่ในสังคมชนบทไทยไม่ได้ดูแล ไม่สนับสนุนการเรียนของลูก ใช้แรงงานของลูก ทำให้คนในชนบทรุ่นต่อไปก็เป็นคนที่ไม่มีความรู้ ชีวิตก็จะมี ความลำบากเช่นเดิม ไม่สามารถพัฒนาตนเองและทำให้สังคมชนบทล้าหลังต่อไป

3.2.1.3 สภาพของครอบครัว

คนที่อยู่ในสังคมชนบทไทยส่วนใหญ่เป็นชาวนา สภาพครอบครัวส่วนใหญ่จะลำบาก ยากจน ไม่มีความสามารถส่งลูกไปเรียนถึงระดับการศึกษาสูงเป็นเรื่องที่ยากมาก เด็ก ๆ ที่มีฐานะต่ำ เรียนจบประถมก็ไม่ได้เรียนต่อแล้ว ต้องอยู่บ้านช่วยพ่อแม่ทำมาหากิน เนื่องจากครอบครัวมีลูกจำนวนมาก พ่อแม่จึงทำงานหนัก ถ้าลูกช่วยทำงานได้ ก็ได้แบ่งเบาภาระของผู้ใหญ่

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย กล่าวถึงลอยเป็นเด็กที่เรียนจบประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนในหมู่บ้านแล้วก็ได้เรียนต่อ เพราะลอยต้องช่วยพ่อแม่เลี้ยงเปิดที่หนองน้ำ ลอยไม่เหมือนเพื่อน ๆ ที่มีฐานะดีได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา ดังตัวอย่าง

ลอยเด็กชายวัย 13 หลังจากเรียนจบ ป.6 จากโรงเรียนในหมู่บ้านแล้ว ก็ไม่ได้เรียนต่อในโรงเรียนมัธยมเช่นเพื่อน ๆ ที่มีฐานะดี ภารกิจประจำวันที่ลอยพอจะช่วยแบ่งเบาพ่อแม่ได้ก็คือ

เลี้ยงเปิด พ่อเลี้ยงเปิดซึ่งกำลังไข้อยู่ 200 ตัว ลอยต้อนเปิดไปเลี้ยง
ที่หนองน้ำซึ่งห่างจากหมู่บ้านออกไปไกลโซ่ทีเดียว

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 10)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า เด็กชนบทไทยได้เรียนมากหรือน้อยส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับ
สภาพครอบครัว เด็กที่อยู่ในครอบครัวลำบากยากจน จะไม่มีโอกาสเรียนถึงระดับสูง คนยากจน
จึงเสียเปรียบและทัศนคติเป็นคนด้อยโอกาสไม่ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมและชีวิตไม่มีคุณภาพ ไม่มี
ความรู้พอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัย จึงทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในบ้านเมือง คนชนบท
ไทยไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ก็จะมี ความยากจนที่ส่งผลกระทบต่อลูกหลาน

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงไหมน้อยและพี่น้องขาดโอกาสเรียนหนังสือ นอกจาก
พี่คนโตคนเดียวได้เรียนสูง แม้ว่าพ่อแม่อยากให้ลูกทุกคนเรียนสูง ๆ แต่ความยากจนลำบากทำให้
พ่อแม่ไม่มีความสามารถส่งให้ลูกไปเรียนหนังสือทุกคน แค่นี้พี่คนโตคนเดียวก็ทำให้ครอบครัวลำบาก
มากขึ้น ดังตัวอย่าง

ปีนี้อายุย่างเข้าสิบสามปีพอจบ ป.6 ไหมน้อยก็ไม่ได้เรียน
ต่อมัธยมเช่น เพื่อน ๆ ที่จบรุ่นราวคราวเดียวกัน ทั้ง ๆ ที่การเรียน
ของ ไหมน้อยเป็นที่หนึ่งมาตลอดจนจบ ป.6

พ่อเคยบ่อนเสียตายถึงการเรียนของลูกทุกคน เพราะ
ทุกคนเรียนเก่ง ความหวังของพ่อนั้น ตั้งใจให้ลูกได้เรียนสูง ๆ
ระหว่างที่ส่งพี่ต้นเรียนครู พ่อทำงานหนักมาก ไม่ว่างงานในไร่
หรืองานรับจ้างหลังจากฤดูทำนา เพื่อสะสมเงินส่งให้พี่คำตัน
แม้กระนั้นก็ยังไม่พอเพียงกับค่าใช้จ่ายส่วนตัวและค่าเล่าเรียน
พ่อต้องขายควายในคอกอีกสี่ตัว พี่คำตันจึงเรียนจบและสอบบรรจุ
ครูได้ เงินเดือนไม่ทันตกเบิกพี่คำตันก็แต่งงานเสียแล้ว พ่อต้องไป
กู้เงินมาให้พี่คำตันแต่งงาน จนทุกวันนี้ยังใช้หนี้เขาไม่หมดเลย
ไหมน้อยเคยถามพ่อตอนที่พี่คำตันเรียนอยู่ปีสุดท้าย

(ไหมน้อย. 2533 : 10)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในชนบทอีสานส่วนใหญ่จะเป็นคนที่ลำบากยากจนและมี
ลูก หลายคน คนที่อยู่ในชนบทก็พยายามแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองและได้ดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ
แต่ความยากจนทำให้คนชนบทเป็นคนที่ไม่สามารถศึกษาได้มากที่สุด โดยเฉพาะกลุ่มเด็กของชนบทกำลัง
เป็นวัยที่ต้องการเรียนความรู้ แต่เด็กในชนบทต้องช่วยพ่อแม่ทำมาหากิน การศึกษาของเด็ก ๆ ที่
ชนบทจึงมีสภาพที่กระท่อนกระแท่น ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัย

นวนิยายเรื่อง ป่าไผ่ชายทุ่ง กล่าวถึงอินตาเรียนจบชั้นประถมศึกษาไม่ได้เรียนถึงระดับสูงเช่นกัน ต้องออกจากโรงเรียนช่วยพ่อแม่เลี้ยงควาย อินตาช่วยพ่อแม่ทำงานทุกอย่างเท่าที่เด็กวัยเขาจะทำได้ ดังตัวอย่าง

อินตา เด็กชายวัย 12 ปี เขาเรียนจบชั้น ป. 4 (การศึกษาสมัยนั้น) ก็ออกมาเลี้ยงควายให้พ่อแม่ สภาพความเป็นอยู่และฐานะของครอบครัวทำให้เขาไม่ได้เรียนต่อระดับสูงขึ้นไป อินตาช่วยพ่อแม่ทำงานทุกอย่างเท่าที่เด็กวัยเขาจะทำได้ แต่งานประจำวันของอินตาต้องทำทุกวันคือเลี้ยงควาย พ่อมีควายไว้ช่วยทำนาเพียงตัวเดียว แต่มันก็เป็นควายตัวผู้ที่แข็งแรงมาก อินตาเรียกมันว่า “ไอ้ลอม”

(ป่าไผ่ชายทุ่ง. 2535 : 10)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ความยากจนทำให้คนชนบทด้อยโอกาสการศึกษา ยิ่งขาดโอกาสเรียนยิ่งทำให้คนชนบทยากจน ยิ่งมีฐานะร่ำรวยยิ่งมีโอกาสเรียนถึงระดับสูง แล้วสร้างฐานะได้ การศึกษาจึงส่งเสริมให้ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนแตกต่างกันมากขึ้น ถ้าคนด้อยโอกาสได้รับการศึกษาที่เหมาะสมและมีคุณภาพแล้ว ปัญหาต่าง ๆ ในบ้านเมืองก็จะลดน้อยลงไปได้โดยปริยายและยังทำให้เขากลายเป็นกำลังสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างดีด้วย

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงมโนเรียนจบชั้นประถมศึกษาไม่ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาแล้ว เพราะนอกจากลำบากยากจน ยังไม่เหมือนคนอื่น มีพ่อ ยายกับแม่จึงไม่มีปัญญาส่งเขาไปเรียนต่อ ก็ต้องออกจากโรงเรียนช่วยแม่ทำไร่ทำนาเพื่อทำมาหากิน ดังตัวอย่าง

มโนยิ้มพลางประสานตากับผู้เป็นญาติ ขณะที่เสียดยายบอกว่า “ออกโรงเรียนสามสี่ปีแล้ว นี้อายุก็สิบห้าเข้าไปแล้ว”

“จบ ป.6 เทรอ” ลุงเชิดจ้องหน้าถาม

“ครับ” มโนตอบสั้น ๆ เสหลบสายตามองพื้น

“ทำไมถึงไม่เรียนต่อชั้นมัธยม” ลุงเชิดถามต่ออย่างสนใจ ยายตอบแทนว่า

“ก็เงินทองนั้นแหละมันขัดสนจนไม่พอจะส่งเรียนโรงเรียนมัธยมก็อยู่ไกล เจ้าตัวอยากเรียน แต่แม่กับยายไม่มีปัญญาส่งมันเรียน เลยออกมาช่วยแม่ทำไร่ทำนา มันทำให้แม่เบาแรงเยอะทีเดียว”

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 : 5)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ชาวชนบทส่วนใหญ่อยู่ในสภาพยากจน จึงไม่มีเงินส่งลูกให้ศึกษาเล่าเรียนในระดับสูงได้ เด็ก ๆ ต้องช่วยพ่อแม่ทำมาหากิน ทำหน้าที่ของตนเท่าที่ทำได้ เฉพาะครอบครัวที่ขาดแรงงาน ยังต้องการเด็ก ๆ ช่วยทำงานเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ เพื่อแบ่งเบาภารกิจของผู้ใหญ่นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงสมานกับปอยไหมเรียนจบแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ ทั้งสองพี่น้องก็ไม่ได้เรียนต่อแล้ว เพราะพ่อแม่ขาดแคลนเงินส่งเรียนและที่บ้านต้องการแรงงานช่วยทำงาน ดังตัวอย่าง

สมานกับปอยไหมเรียนจบแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดของโรงเรียนสมัยนั้น (การศึกษาสมัยนั้นเมื่อ 40-60 ปีผ่านมา) ทั้งสองไม่ได้เรียนต่อระดับมัธยมเพราะพ่อแม่ขาดแคลนเงินส่งโรงเรียน จึงต้องออกจากโรงเรียนช่วยพ่อแม่ทำนาทำสวนตามสภาพ

(ม้อนน้อยที่รัก. 2556 : 17)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า การศึกษาของคนในสังคมชนบทอีสานมีการศึกษาน้อย อยู่ชนบทอีสานส่วนใหญ่จะเป็นคนที่ยากจนลำบากและมีลูกหลายคน พ่อแม่จึงไม่สามารถส่งลูกทุกคนไปเรียนถึง ระดับสูง ส่วนใหญ่แค่เรียนถึงประถมศึกษาปีที่ 4 ก็ต้องกลับบ้านช่วยพ่อแม่ทำไร่ทำนาเพื่อเลี้ยงครอบครัว สาเหตุของการที่คนอีสานได้เรียนหนังสือน้อยหรือเรียนไม่จบ เนื่องมาจากครอบครัวไม่มีเงินส่งให้เรียนหนังสือและต้องการให้ลูกมาช่วยงานในไร่นานามากกว่า สะท้อนภาพคนชนบทอีสานยังไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา

จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ชาวชนบทส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย เนื่องจากชนบทอยู่ห่างไกลจากศูนย์การปกครอง ทำให้ขาดแคลนสถานศึกษา ครูผู้สอน และอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในสภาพยากจน จึงไม่มีเงินส่งลูกให้ศึกษาเล่าเรียนในระดับสูงได้ การประกอบอาชีพก็ทำได้แค่เลี้ยงตนเองและครอบครัวเท่านั้น เพราะไม่สามารถนำความรู้จากการศึกษามาพัฒนาการประกอบอาชีพได้ นอกจากนี้ ปัญหาของผู้ใหญ่ก็เป็นเหตุผลส่วนหนึ่งที่ทำให้การศึกษาของสังคมชนบทไทยอยู่ที่ระดับน้อย ผู้ใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดการศึกษาเด็ก ๆ ในชนบทจึงขาดโอกาสที่ดีในการได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น

3.3 ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจของคนในชนบทไทย

สภาพเศรษฐกิจของชาวอีสานมีปัญหามากกว่าภาคอื่นของประเทศไทย เพราะภาคอีสานมีอากาศแห้งแล้ง ทำให้ผลผลิตของชาวอีสานน้อย และราคาต่ำ นอกจากนี้ ชาวชนบทอีสานไม่เก่งที่ทำการค้าขาย ทุกวันมีแต่ทำไร่ทำนา จึงทำให้ปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น ดังปรากฏในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ ได้แก่ 2 ประเด็น

3.3.1 ความยากจน

สภาพชีวิตและสังคมของชาวชนบทอีสานในด้านเศรษฐกิจมีสาเหตุมาจาก สภาพภูมิอากาศที่แห้งแล้ง ราคาของผลผลิตต่ำ ทำให้เกิดความยากจนและปัญหาต่าง ๆ

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงพ่อได้ซื้อเสื้อผ้าใหม่ให้ป๋วยคนเดียว ทำให้ป๋วยดีใจกว่าทุกวัน แต่คนอื่นยังใส่ชุดเก่าทุกวันอยู่ เพราะครอบครัวของไหมน้อยยากจน ไม่มีเงินซื้อเสื้อผ้าใหม่ให้ทุกคน ดังตัวอย่าง

*เข้านี้เด็กชายอยู่ชุดเสื้อกางเกงใหม่ พ่อเจียดเงินซื้อมาให้
ป๋วยเพียงคนเดียวในวันที่นำเงินไปใช้เจ้าหนี้ การดูตรงอกเสื้อ
เป็นรูปเปิดใส่ชุดทหารเรือทำให้ป๋วยดูร่าเริงแจ่มใสกว่าทุกวัน เด็ก
ก็มองเสื้อชุดใหม่ของตนบ่อย ๆ ด้วยความภูมิใจ บางครั้งแทบจะ
สะอึกซาตัวเองล้ม*

(ไหมน้อย. 2533 : 10)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ชาวชนบทอีสานมีชีวิตความเป็นอยู่ยากจนมาก โดยเฉพาะครอบครัวที่มีลูกหลายคนมีหนี้สิน ได้เงินมาก็ใช้ให้เจ้าหนี้หมด ครอบครัวที่มีลูกหลายคน พ่อแม่ไม่สามารถซื้อเสื้อผ้า ข้าวของให้ลูกได้ทุก ๆ คน การที่ชาวชนบทอีสานชีวิตลำบากและยากจนซึ่งขาดแคลนข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน จึงเป็นภาพชีวิตของชาวอีสานอันเกิดจากความยากจนนั่นเอง

นวนิยายเรื่อง ป่าไหวชายทุ่ง กล่าวถึงจ้อยเป็นคนที่ไม่มีพ่อ ถ้าหากมีพ่อครอบครัวของจ้อยคงจะไม่ได้ยากจนลำบาก จ้อยนึกถึงร่างกายของน้องฝ่ายผอมกินข้าวไม่ค่อยได้ เพราะไม่มีกับข้าวดี ๆ ให้น้องกิน จ้อยเป็นห่วงน้องมาก ดังตัวอย่าง

*จ้อยนอนคิดถึงเหตุการณ์นั้นอยู่นานทีเดียว จนเมื่อหม่อม
มองไปทางน้องซึ่งนอนหลับอยู่ข้าง ๆ เห็นร่างกายน้องฝ่ายผอม
กินข้าวไม่ค่อยได้เพราะไม่มีกับข้าวดี ๆ กิน จ้อยนึกเลยไปว่าถ้ามี
ลูกนกบั้งสูงเหลืองหอมกรุ่นคงจะทำให้น้องกินข้าวได้บ้างพอมี
เรี่ยวมีแรง จ้อยเป็นห่วงน้อง หากพ่อไม่ด่วนตายจากเขากับน้องคง
ไม่ลำบากเช่นนี้*

(ป่าไหวชายทุ่ง. 2535 : 41)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ชีวิตของคนในสังคมชนบทไทยยากจนลำบาก มีรายได้ได้ไม่พอกินไม่พอใช้ นอกจากนี้ต้องติดหนี้สินด้วย ชาวบ้านอยากได้นั้นอยากได้นี้ไว้ชดเชยความยากลำบากที่ผ่านมา โดยเฉพาะเด็ก ๆ ที่เกิดมาเป็นลูกของคนยากจน ในช่วงเวลาที่กำลังเติบโต ก็ไม่ได้กินของที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย จึงทำให้ร่างกายตัวเล็กและฝ่ายผอม สะท้อนให้เห็นชนบทไทยที่ยากจนมาก

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงแม่ไม่มีเงินให้กำนซื้อข้าวที่โรงเรียน กำนต้องกลับมา
กินข้าวที่บ้าน เพื่อนนักเรียนรุ่นเดียวของกำนใส่แต่เสื้อผ้าชุดเก่า ๆ ทุกคนเท้าเปลือยเปล่าไม่มีรองเท้า
ใส่ บางคนเสื่อกางเกงมีรอยปะขาดแห่งสองแห่ง ดังตัวอย่าง

“เออ...” แม่รับคำแล้วพูดต่อว่า “แม่ไม่มีเงินให้
พักเที่ยงกลับมากินข้าวบ้านแล้วกัน”

“เฮ้ย...กำน ไปโรงเรียนรึยัง” เสียงเพื่อนนักเรียนรุ่น
ราวคราวเดียวกันร้องเรียกอยู่หน้าบ้าน ยืนเป็นกลุ่มคอยทำอยู่
แต่ละคนสวมชุดนักเรียนเสื้อขาวกางเกงสีทึบ มือ ด้วยเป็นเสื้อผ้า
ชุดเก่า ๆ ทุกคนเท้าเปลือยเปล่าไม่มีรองเท้าใส่ บางคนเสื่อกาง
มียรอยปะขาดแห่งสองแห่ง

(ม้อนน้อยที่รัก. 2556 : 26)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ครอบครัวของเด็ก ๆ ของสังคมชนบทไทยมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี
ไม่มีเสื้อผ้าที่ใส่ ชีวิตของคนในสังคมชนบทไทยลำบากยากจน ผู้ใหญ่ไม่มีความสามารถสร้างโอกาสที่ดี
ให้ลูก เนื่องจากไม่มีความรู้มาก ทำให้พ่อแม่ต้องประกอบอาชีพทางการเกษตร ผลิตสินค้าซึ่งเป็น
วัตถุดิบต้องหาวิธีแปรรูปต่าง ๆ แต่ราคาของผลผลิตขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลางหรือนายทุน เป็นผู้กำหนด
ราคา จึงได้เงินไม่พอเป็นค่าอาหาร และซื้อเครื่องอุปโภคต่าง ๆ

จากการวิเคราะห์ตัวอย่างสรุปได้ว่า เศรษฐกิจของคนในสังคมชนบทไทยมีรายได้ไม่พอกับ
รายจ่าย ไม่สามารถจะหาสิ่งจำเป็นมาสนองความต้องการทางร่างกายและจิตใจได้อย่างเพียงพอ
จนทำให้คนที่อยู่ในสังคมชนบทไทยมีสภาพความเป็นอยู่และฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีต่ำกว่าเกณฑ์
มาตรฐานที่สังคมวางไว้ ความยากจนทำให้ชาวบ้านสูญเสียบุคลิกภาพที่ดี ครอบครัวขาดเครื่องอุปโภค
บริโภคที่จำเป็นแก่ดำรงชีพ ไม่สามารถจะส่งบุตรหลานเล่าเรียนได้เท่าที่ควร

3.3.2 ภาวะหนี้สิน

ชาวชนบทอีสานเพื่อความอยู่รอดของครอบครัวทำให้ต้องกู้หนี้ยืมสินมาใช้จ่ายเพื่อบริโภค
ค่าใช้จ่ายของครอบครัว ค่าเรียนของลูก เงินจัดงานแต่งงานของลูกและอื่น ๆ ถ้ามีภัยก็จะแล้งไม่ได้
เก็บผลผลิต ก็ไม่มีเงินมาใช้จ่ายเหล่านี้ จึงต้องไปยืมเงินกับคนอื่น

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงพ่อเสียชีวิตไม่ได้ให้ลูกเรียนสูง ๆ ทุกคน เฉพาะพี่คำตัน
คนเดียวก็ทำให้ครอบครัวติดหนี้อยู่ ไม่ว่าจะค่าเรียนหรือเงินแต่งงาน ดังตัวอย่าง

พ่อเคยบ่นเสียชีวิตถึงการเรียนของลูกทุกคน เพราะทุก
คนเรียนเก่ง ความหวังของพ่อนั้น ตั้งใจให้ลูกได้เรียนสูง ๆ
ระหว่างที่ส่งพี่ตันเรียนครู พ่อทำงานหนักมาก ไม่ว่างงานในไร่
หรืองานรับจ้างหลังจากฤดูทำนา เพื่อสะสมเงินส่งให้พี่คำตัน

แม้กระนั้นก็ยังไม่พอเพียงกับค่าใช้จ่ายส่วนตัวและค่าเล่าเรียน
 พ่อต้องขายควายในคอกอีกสี่ตัว พี่คำตันจึงเรียนจบและสอบบรรจุ
 ครูได้เงินเดือนไม่ทันตกเบิกพี่คำตันก็แต่งงานเสียแล้ว พ่อต้องไป
 กู้เงินมาให้พี่คำตันแต่งงานจนทุกวันนี้ยังใช้หนี้เขาไม่หมดเลย
 ใหม่น้อยเคยถามพ่อตอนที่พี่คำตันเรียนอยู่ปีสุดท้าย

(ใหม่น้อย. 2533 : 10)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือเงินแต่งงานของลูกทำให้ชาวชนบทอีสาน
 ต้องประสบกับภาวะหนี้สิน จำเป็นต้องขายควายหลายตัวของตนเองและทำงานหนัก ว่างานแล้ว
 รับจ้างงานทำและยืมหนี้กับเจ้าหนี้ นวนิยายได้สะท้อนให้เห็นว่า แม้ว่าชาวชนบทอีสานประสบกับ
 ความยากจน

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงพ่อแม่ของมิตรกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายในครอบครัว
 ในช่วงหน้าแล้ง เพื่อให้ครอบครัวอยู่รอดได้ พวกเขาต้องเอาไรไปจำนองเจ้าแกลในอำเภอบ้าง ทำให้มีหนี้สิน
 สูงเกือบแสนบาท ดังตัวอย่าง

“ไม่...ไม่นะพ่อ ผมไม่ยอมขายเจ้ามะเตื่อเต็ดชาด” มิตร
 ร้องขึ้น “เจ้าพลายมะเตื่อจะต้องอยู่กับผม” มิตรเสียงเครือ พี่
 ทั้งสองของมิตรปิดปากเงียบ ต่างรู้ภาระอันหนักอึ้งของพ่อกับแม่
 ที่กู้เงินมาใช้จ่ายในครอบครัวยามหน้าแล้งติดต่อกันสองสามปีที่
 ผ่านมาเพื่อความอยู่รอด ลุงคำมายต้องเอาที่นาสิบกว่าไร่ไป
 จำนองกับเจ้าแกลในอำเภอบ้าง บัดนี้ทั้งต้นละดอกเบ็ยรวมเป็นเงิน
 เกือบแสน

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 : 94)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ภัยแล้งในประเทศไทยส่วนใหญ่มีผลกระทบต่อเกษตรกรกรรม
 โดยเป็นภัยแล้งที่เกิดจากขาดฝนหรือฝนแล้ง พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้งมาก ภัยแล้งจึงส่งผล
 เสียหายต่อกิจกรรมทางการเกษตร ทำให้ชาวนาไม่ได้รับผลผลิตจากไร่นา แต่ครอบครัวต้องมีค่าใช้จ่าย
 ทุกวัน จึงทำให้คนในสังคมชนบทไทยต้องกู้เงินกับคนรวย และติดหนี้สินมาเรื่อย ๆ จนไม่มี
 ความสามารถคืนหนี้สิน การมีหนี้สินจำนวนมากและหนี้ก็เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้คนในชนบทมีชีวิต
 อย่างทุกข์ยากลำบาก และไม่มีความสุข

จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า สภาพของสังคมชนบทไทยเป็นความยากจนและติดหนี้สิน คนใน
 สังคมชนบทไทยต้องทำอะไรทำนา รอผลผลิตออกมา拿去ขาย ราคาของผลผลิตซึ่งขึ้นอยู่กับพ่อค้า
 คนกลางหรือนายทุน เป็นผู้กำหนดราคา ได้เงินมาพอเป็นค่าอาหาร และซื้อเครื่องอุปโภคต่าง ๆ แต่ได้

เงินไม่มากนัก บางทีค่าใช้จ่ายของครอบครัวยังไม่พอ ก็จะไปหาทางกู้ยืม ดังนั้นคนชนบทจึงมีหนี้สินเป็นจำนวนมาก

3.4 ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรมในชนบทไทย

ในการศึกษาสภาพวัฒนธรรมไทย ผู้วิจัยจะศึกษาวัฒนธรรมไทยในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.4.1 ค่านิยม

ค่านิยมเป็นความคิดหรือความเชื่อที่บุคคลพิจารณาแล้วว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องและมีคุณค่า จึงนำมาใช้ในการประกอบการตัดสินใจที่จะแสดงพฤติกรรมออกมาในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน ภาพสะท้อนด้านค่านิยมปรากฏในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ ประกอบด้วยค่านิยมต่าง ๆ คือ ความกตัญญู ไม่พยายาบท การมีการศึกษาสูง ชอบทำบุญ มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล

3.4.1.1 ความกตัญญู

ความกตัญญู เป็นการกระทำความดีอย่างหนึ่งที่พึงปรารถนาของทุกคน ที่มีความกตัญญู ย่อมจะทำให้ตนเองให้มีความสุขและทำผู้อื่นให้มีความสุขด้วย ความกตัญญูเป็นคุณธรรมที่เป็นพื้นฐานของมนุษย์ ในสังคม มนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งอื่น ในส่วนจิตใจมนุษย์ก็ได้รับการปลูกฝังอบรมคุณลักษณะคุณค่าทางจิตใจจากคนอื่น ความกตัญญูนี้ เป็นคุณธรรมที่มนุษย์พึงปฏิบัติมิใช่เฉพาะต่อมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น แต่ให้มีแม้แต่ต่อสัตว์และพืชทั้งหลายด้วย

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย กล่าวถึงอุดมได้บั้งกิ่งกำสุกเหลืองหอมกรุ่นไปฝากแม่ และดีใจที่เห็นแม่กินข้าวได้หมดจาน อุดมอยากดูแลแม่ในตอนกลางวัน แต่ภาระเลี้ยงควายทำให้เขาทำเช่นนั้นไม่ได้ ดังตัวอย่าง

อุดมดีใจที่เห็นแม่กินข้าวได้หมดจาน แม้จะเป็นข้าวเพียงทัพพีก็ยังนับว่ามากกว่าทุกวันที่แม่ของเขากินได้ เมื่อวานเขาบั้งกิ่งกำสุกเหลืองหอมกรุ่นไปฝาก ทำให้แม่มีกับข้าวกินแทนข้าวคลุกเกลือหรือพริกป่น ตามที่จริงนั้นอุดมอยากอยู่ดูแลแม่ในตอนกลางวัน แต่เขาก็ทำเช่นนั้นไม่ได้ ควายผู้ใหญ่บ้านที่เขารับผิดชอบทุกวันนี้ ทำให้เขาและแม่มีข้าวหุง และมีเงินพอเจียดไปซื้อยาให้แม่กินแก้ไข้

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 69-70)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ค่านิยมในเรื่องความกตัญญูสำหรับคนในสังคมชนบทไทย กตัญญูต่อพ่อแม่ถือเป็นหน้าที่ของลูกทุกคนที่ควรกระทำ พ่อแม่นั้นเป็นผู้ให้คำแนะนำสั่งสอนลูกด้วยเจตนาที่จะให้ลูกได้รู้วิธีการดำเนินชีวิตที่ดี และเป็นการตอบแทนพ่อแม่ที่ได้ให้กำเนิดและอบรมเลี้ยงดูจนเติบโตใหญ่ ลูกจะห่วงใยทุกข์สุขของพ่อแม่ แบ่งเบาภาระของพ่อแม่ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณทั้งสิ้น

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงพ่อแม่พยายามให้พี่คำตันเรียนถึงระดับสูงและได้เป็นครู แต่พี่คำตันนาน ๆ ไม่กลับมาสักครั้ง เงินทองก็ไม่เห็นส่งมาให้พ่อแม่ ยิ่งเอาม้ามาให้พ่อแม่ ช่วยเลี้ยง ทำให้ชีวิตของพ่อแม่ยิ่งลำบาก ดังตัวอย่าง

“แล้วเรื่องเงินทองล่ะ คำตันมันพูดถึงหรือเปล่า” แม่พูด
เสียงเขม้อย่างมีอารมณ์

“ไม่พูดถึงเลย บอกแต่ให้ช่วยเลี้ยงม้าสักสองสามเดือน
มันเป็นม้าศึกษาธิการอำเภอ เจ้านายของพี่คำตันนั่นแหละ”
ไหมน้อยให้รายละเอียด

“บ้าแท้ ๆ เลย” สีหน้าแม่บอกให้รู้ว่าไม่สบอารมณ์จริง ๆ
“ใครจะมีเวลาเลี้ยงดูให้ ไ้เลี้ยงม้านี้ก็ไม่รู้ว่าเขาเลี้ยงกัน
ยังไง เกิดมาพ่อแม่ก็ไม่เคยเลี้ยงสักที ถ้าเป็นวัวควายค้ำปล้องมัน
ยังพอจะเลี้ยงให้ได้ ตามันไม่ดูหรือไง พ่อแม่น้อง ๆ ยากจนทำงาน
กันสายตัวแทบจะขาด แต่ละคนแทบไม่มีเวลาได้นั่ง ยังหาเรื่อง
ยุ่งยากมาให้อีก เมื่อไม่มีเวลาเลี้ยงให้เขาก็ไม่รู้รับมาให้ยากทำไม”
แม่บ่น

(ไหมน้อย. 2533 : 103-104)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ค่านิยมที่ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณของคนในสังคมชนบทไทยควรสืบทอดต่อลูกหลาน เพราะในสมัยนี้ลูกหลานไม่รู้ความสำคัญของกตัญญูพ่อแม่ ยังทำให้พ่อแม่ลำบากมากขึ้น ไม่รู้ตอบแทนพ่อแม่ พ่อแม่เป็นคนที่ให้กำเนิดและเลี้ยงเราเติบโต พ่อแม่เป็นผู้มีพระคุณอย่างยิ่งใหญ่ของลูก ๆ เลี้ยงลูกด้วยความรัก ด้วยเมตตาและกรุณาธรรม มีแต่ความปรารถนาจะให้ลูกรักมีความสุขและความเจริญ พ่อแม่นั้นเป็นผู้ให้คำแนะนำสั่งสอนลูกด้วยเจตนาที่จะให้ลูกได้รู้วิธีการดำเนินชีวิตที่ดี เมื่อพวกเขาต้องการเราเลี้ยงดูแล้ว ลูกต้องรู้ทำหน้าที่ของตน รับผิดชอบต่อคนที่เคยช่วยเหลือเรา ทำให้พวกเขามีความสุข

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงคนที่ซื้อช้างเจ้ามะเต๋อไป ไม่ได้เลี้ยงดูมันด้วยความรัก เพียงคิดเอาประโยชน์จากเจ้ามะเต๋อ มองมันเป็นตัวเงินตัวทอง สุดท้ายรถลอบลื้อคว่ำทับเจ้ามะเต๋อตาย มโน เถิน มิตรทั้งสามคนจึงตัดสินใจไปวชนเณรอุทิศบุญกุศลให้เจ้ามะเต๋อ ดังตัวอย่าง

“เจ้ามะเต๋อไม่น่าด่วนมาตายเร็วอย่างนี้เลย ข้าอุตส่าห์
เก็บสะสมเงินไว้เป็นค่ารถจะไปในเมืองเพื่อเยี่ยมมันสักครั้ง แต่มัน
ก็มาตายเสียก่อน” มิตรรำพึงรำพัน พลอยทำให้บรรยากาศ
ซึมเศร้าลงไปอีก

“ลุงครับ ให้ผมไปวชนเณรอุทิศบุญกุศลให้เจ้ามะเต๋อได้ไหม
ครับ” มโนตัดสินใจถามลุงคำมาย

“ถ้าลูกหลานคิดได้เช่นนี้ยิ่งเป็นการดี” ลุงคำมายพูด
 “ผมก็จะบวชครับลุง เราจะบวชเณรทั้งสามคนเลย” เถิน

บอก

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 : 159)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทไทยมีค่านิยมที่กตัญญู มนุษย์มิใช่กตัญญู เฉพาะต่อมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น แต่ให้มีแม่แต่ต่อสัตว์และพืชทั้งหลายด้วย มนุษย์บวชให้สัตว์ก็ถือว่าเป็นกตัญญูสัตว์ เพราะสัตว์เคยช่วยมนุษย์เราทำงานหารายได้ เมื่อสัตว์สิ้นชีวิตแล้ว อยากรให้วิญญาณของมันมีความสุขสงบ สะท้อนให้เห็นคนในสังคมชนบทไทยรู้ตอบแทน มีค่านิยมที่กตัญญูและมีจิตใจงดงาม

3.4.1.2 ไม่พยาบาท

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงป้อมกับตุ้เคยเป็นเพื่อนนักเรียนร่วมชั้นกันในสมัยเรียนระดับประถม และอีกคนหนึ่งชื่อไหมน้อยนับถือเป็นพี่ชาย ทั้งสามคนเคยทำร้ายไหมน้อย แต่สุดท้ายไหมน้อยก็ไม่โกรธ ไม่เกลียด ไม่พยาบาทปองร้ายใคร ดังตัวอย่าง

“พูดถึงความเสียหายแล้ว หนูเสียใจที่สุดในชีวิตที่ทุกคน
 กล่าวทำกับหนูได้ลงคอ เพราะป้อมและตุ้ก็เคยเป็นเพื่อนนักเรียน
 ร่วมชั้นกันสมัยเรียนระดับประถม ส่วนพี่อาจหนูนับถือเหมือนเป็น
 พี่ชายคนหนึ่ง เมื่อได้พอกับแม่พูดเช่นนี้ หนูก็จะหักห้ามใจตัวเอง
 คือ ไม่โกรธ ไม่เกลียด ไม่พยาบาทปองร้ายใคร หนูขอเพียงให้
 ทุกคนสารภาพยอมรับผิด และจะไม่คิดทำกับหนูอีกเท่านั้นก็พอ”
 ไหมน้อยพูดชัดถ้อยชัดคำ

(ไหมน้อย. 2533 : 148)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทไทยใจกว้าง ไม่พยาบาทกับเพื่อนบ้าน ถ้าพยาบาทกับคนอื่น จะทำให้เรามีความรู้สึกที่ไม่พอใจ โกรธ เกลียด มองในแง่ร้าย คิดร้าย มองเห็นคนอื่นเป็นศัตรู ความรู้สึกเหล่านี้ทำให้ใจกระสับกระส่ายไม่เป็นสมาธิ อย่างนี้ทำให้จิตใจของตนเองเดือดร้อน ชาวชนบทที่สั่งสอนลูกหลานไม่พยาบาทกับคนอื่น แม้ว่าคนอื่นเคยทำร้ายเราอย่างไร พยายามให้อภัย ไม่โกรธ ไม่เกลียด

นวนิยายเรื่อง น้ำหอบเดียว กล่าวถึงกำนันเคยลงโทษกาสิกับบัวผัน เพราะสองคนไปขโมย ตักน้ำที่สระของกำนัน เมื่อกำนันรู้ตัวเองทำผิด ก็ขอโทษกับเด็กสองคน กาสิกับบัวผันทั้งสองคนไม่โกรธ ไม่เกลียด และให้อภัยกับพ่อกำนัน ดังตัวอย่าง

“หนูสองคนนี่ใช่ขี้ ที่ถูกพ่อกำนันลงโทษวันนั้น”
 กำนันเอียงหน้าถาม เมื่อกาสิกับบัวผันไปสร้งน้ำกำนันที่

นั่งอยู่หัวแถว

“ใช่ค่ะ” กาสีตอบระบายยิ้ม ขณะใช้ช้อนตักพุดจุ่มน้ำ
 อบไทยพรมลงปลายมือกำนัน

“หนูทั้งสองโกรธพ่อกำนันรีเปลา” กำนันชงโกหน้าเข้ามา
 ถามเด็กหญิง

“วันนั้นโกรธค่ะ...แต่...” เด็กทั้งสองตอบพร้อมกันราวกับ
 นัดกันไว้

“แต่อะไรล่ะ” กำนันถามเสียงนุ่ม

“แต่วันนี้พวกหนู ไม่โกรธพ่อกำนันแล้ว หนูต้องขอโทษ
 พ่อกำนันด้วยที่โกรธ” กาสีประสานสายตาทูตกับกำนัน กำนัน
 ยิ้มพลาญยกมือลูบศีรษะเด็กทั้งสอง

“หนูทั้งสองเป็นเด็กดี พ่อกำนันต้องขอโทษพวกหนู
 เหมือนกัน”

(น้ำหยาบเดียว. 2533 : 78-79)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทไทยมีค่านิยมในเรื่องไม่พยายาบาทกับคนอื่น โดยเฉพาะเด็ก ๆ อยู่ในวัยที่ต้องการสั่งสอน ผู้ใหญ่กับเด็กต้องเข้าใจกันจะได้แก้ไขปัญหาได้ ผู้ใหญ่เป็น คนที่มีอายุมาก ประสบการณ์มากกว่าเด็ก ๆ ผู้ใหญ่ต้องชี้แนะแนวทางให้แก่เด็ก ๆ แต่ผู้ใหญ่ก็ควรฟัง ความคิดเห็นของเด็ก ๆ เข้าใจความคิดของเด็ก ๆ และพร้อมที่จะให้ทำปรีกษาเด็ก ๆ ในฐานะที่เป็น อายุุน้อย ไม่บังคับเด็ก ๆ เมื่อมีปัญหาขัดแย้งกันทั้งผู้ใหญ่และเด็กสองฝ่ายต้องเข้าใจซึ่งกันและกัน และไม่คิดไม่พยายาบาทกัน

3.4.1.3 การมีการศึกษาสูง

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงพ่อของไหมน้อยอยากให้ลูกทุกคนเรียนสูง ๆ เพราะ ลูกทุกคนเรียนเก่ง แต่ความยากจนของครอบครัวทำให้พ่อไม่สามารถส่งลูกทุกคนไปเรียนถึงระดับสูง แต่มีพี่คำตันคนเดียวได้เรียนจบเป็นครู ดังตัวอย่าง

พ่อเคยบ่นเสียดายถึงการเรียนของลูกทุกคน เพราะทุก
 คนเรียนเก่ง ความหวังของพ่อนั้น ตั้งใจให้ลูกทุกคนได้เรียนสูง ๆ
 ระหว่างที่ส่งพี่คำตันเรียนครู พ่อทำงานหนักมาก ไม่ว่าจะงานในไร่
 หรืองานรับจ้างหลังจากฤดูทำนา เพื่อสะสมเงินส่งให้พี่คำตัน
 แม้กระนั้นก็ยังไม่พอเพียงกับค่าใช้จ่ายส่วนตัวและค่าเล่าเรียน
 พ่อต้องขายควายในคอกอีกสี่ตัว พี่คำตันจึงเรียนจบและสอบบรรจุ
 ครูได้เงินเดือนไม่ทันตกเบิกพี่คำตันก็แต่งงานเสียแล้ว พ่อต้องไป

กู้เงินมาให้พี่คำตันแต่งงานจนทุกวันนี้ยังต้องใช้หนี้เขาไม่หมดเลย
ใหม่น้อยเคยถามพ่อตอนที่พี่คำตันเรียนอยู่ปีสุดท้าย

(ใหม่น้อย. 2533 : 10)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทไทยมีค่านิยมการมีการศึกษาสูง คนมีการศึกษาสูง ใ่ว่าจะเป็นคนดีมีปัญญาดีทุกคนไป เพราะแม้มีวิชาความรู้ดีและมีความสามารถสูง การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาแรงงาน นอกจากนั้น เรามักเชื่อกันด้วยว่าหากจัดให้มีการศึกษามากขึ้น แรงงานจะมีทักษะสูงขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชีวิต

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงลูกของกำนันที่เรียนสูง ๆ และทุกคนมีฐานะ ความเป็นอยู่ที่ดี ดังที่ลูกสาวของกำนันก็เป็นครูสอนอยู่โรงเรียนมัธยมประจำจังหวัด และนาน ๆ จะได้กลับมาเยี่ยมบ้านสักครั้ง ดังตัวอย่าง

มโนนำพลายทองคำเทียบศาลา บนหลังช้างของเขามี
เมียกำนันอุ้มผ้าไ้ตรนั่งเคียงคู่กับลูกสาวที่เป็นครู ปรารค์ทองกับ
นิตยานั่งข้างเคียงมาด้วย ปรารค์ทองเคยบอกมโนว่า พี่สาวที่เป็น
ครูของเธอสอนอยู่โรงเรียนมัธยมประจำจังหวัด นาน ๆ จะกลับมา
เยี่ยมบ้านสักครั้ง ลูกหลานกำนันล้วนแต่เรียนสูง ๆ ได้ทำงานเป็น
ข้าราชการมีหน้ามีตาทุกคน มโนได้แต่ชื่นชมความเป็นอยู่ของ
ปรารค์ทองกับพี่น้องของเธอ พ่อเคยบอกว่าการได้เรียนสูง ๆ
ทำให้คนมีปัญหา ทำงานดี ๆ มีคนนับหน้าถือตา มโนตั้งความหวัง
ว่าบางทีเขาอาจจะได้เรียนสูง ๆ บ้าง

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 : 84)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทไทยมีค่านิยมการมีการศึกษาสูง เพราะมีการศึกษาสูงสามารถสร้างฐานะได้ สามารถเปลี่ยนสภาพชีวิตที่ยากจนลำบาก ไม่ว่าผู้ใหญ่หรือเด็ก ก็รู้ความสำคัญของการศึกษา เข้าใจการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาตนเอง ครอบครัวและสังคม แต่ความยากจนทำให้เด็กด้อยโอกาสเรียน ต้องงดเรียนอยู่บ้านช่วยพ่อแม่ทำมาหากิน

3.4.1.4 ขอบทำบุญ

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงคนที่ซื้อช้างเจ้ามะเตือไป ไม่ได้เลี้ยงดูมันด้วยความรัก เพียงคิดเอาประโยชน์จากเจ้ามะเตือ มองมันเป็นตัวเงินตัวทอง สุดท้ายรถลือบล้อคว่ำทับเจ้ามะเตือตาย มโน เถิน มิตรทั้งสามคนจึงตัดสินใจไปขอขมาขอโทษบุญกุศลให้เจ้ามะเตือ ดังตัวอย่าง

“พวกเขาไม่ได้เลี้ยงดูมันด้วยความรักอย่างเรา เขาเพียง
คิดเอาประโยชน์จากเจ้ามะเตือ เพราะเขามองมันเป็น
ตัวเงินตัวทองเท่านั้น” ลุงคำมายเสียงสั่นเครือ มิตรพูดอะไร

ไม่ออก หลายครั้งที่เขายกมือปาดน้ำตาที่ซึมออกมาอย่างไม่รู้ตัว
เดินร่วมเสียใจอยู่ที่บ้านของมิตรด้วย

“เจ้ามะเต๋อไม่น่าด่วนมาตายเร็วอย่างนี้เลย ข้าอุตส่าห์
เก็บสะสมเงินไว้เป็นค่ารถจะไปในเมืองเพื่อเยี่ยมมันสักครั้ง แต่มัน
ก็มาตายเสียก่อน” มิตรรำพึงรำพัน พลอยทำให้บรรยากาศ
ซึมเศร้าลงไปอีก

“ลุงครับ ให้ผมไปบวชเณรอุทิศกุศลให้เจ้ามะเต๋อได้ไหม
ครับ” มโนตัดสินใจถามลุงคำมาย

“ถ้าลูกหลานคิดได้เช่นนี้ยิ่งเป็นการดี” ลุงคำมายพูด

“ผมก็จะบวชครับลุง เราจะบวชเณรทั้งสามคนเลย” เดิน

บอก

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 : 159)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ประเพณีของคนในสังคมชนบทไทย ที่นับถือพระพุทธศาสนา
ส่วนมากนิยมให้ลูกหลานได้เข้าสู่การบรรพชาอุปสมบท เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ถึงแม้ว่าจะ
ดำรงภาวะของความเป็นนักบวช เพียงชั่วระยะเวลาอันเล็กน้อย ก็ยังมีความพอใจในภาวะเช่นนั้น
มนุษย์บวชให้สัตว์ก็ถือว่าเป็นกตัญญูสัตว์ เพราะสัตว์เคยช่วยมนุษย์เราทำงานหารายได้ เมื่อสัตว์
สิ้นชีวิตแล้ว อยากรให้วิญญาณของมันมีความสุขสงบ สะท้อนให้เห็นว่าคนในสังคมชนบทไทยรู้จัก
ตอบแทนคนที่มิพระคุณ จึงมีค่านิยมของการมีกตัญญูและมีจิตริใจงดงาม

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงแม่ของปอยไหมชอบทำบุญมาก ทำข้าวเม่าอ่อน
ไปทำบุญ แม้ว่าลูกอยากกินมาก ก็ต้องทำบุญก่อน จึงเหลือไว้ให้ลูกกิน ดังตัวอย่าง

“แม่จะทำข้าวเม่าอ่อนหรือ” ก้านถามด้วยสีหน้าดีใจ

“ใช่แล้วลูก แม่จะทำข้างเม่าอ่อนเตรียม ‘เอาบุญข้าว
ประดิบดิน’ วันพรุ่งนี้” แม่บอก

“แเฮ...ทำข้าวเม่าเอาบุญอีกแล้ว” ก้านร้องเสียงยาว

ปอยไหมได้ฟังพอจะเดาความรู้สึกน้องชายได้จึงเอ่ยว่า

“แม่ทำเข้าเม่าอ่อนทำบุญ ก็ต้องเหลือไว้ให้ก้านกินอยู่หรอกน่า”

(ม้อนน้อยที่รัก. 2556 : 300)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า คนในสังคมชนบทไทยมีค่านิยมที่ชอบทำบุญด้วยการให้ทาน
นั้นเป็นการยอมเสียสละสิ่งของที่เป็นของตน เพื่อแบ่งปันให้ผู้อื่นที่เดือดร้อนหรือจำเป็นต้องใช้มากกว่า
ไม่ว่าจะเป็นข้าวของเครื่องใช้หรือเงินทอง ก็ได้บุญทั้งสิ้น ซึ่งการให้ทานนั้นเป็นการช่วยลดความโลภ

และความตระหนี่ในจิตใจให้น้อยลง คนในสังคมชนบทส่วนใหญ่จะทำบุญโดยให้สิ่งของที่สามารถใช้งานได้และเป็นประโยชน์ต่อผู้รับ จึงจะทำให้ได้อานิสงส์อย่างเต็มที่

3.4.1.5 ความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย กล่าวถึงลอยเป็นคนทีเอื้อเฟื้อเกื้อกูล เมื่อเห็นหญิงชราชุดปูอยู่ ก็เอาข้าวกลางวันของตนเองให้หญิงชราทาน นอกจากนี้ ยังช่วยหญิงชราชุดปูจนถึงเวลาตอนเปิด ตอนควายกลับบ้าน ดังตัวอย่าง

“ยายได้กินข้าวเที่ยงหรือยัง” ลอยถามเพราะรู้สึกสงสาร
หญิงชรา ดูท่าทางแกล้งเหน็ดเหนื่อยสังเกตได้ยินเสียงหายใจของแก
หอบแรง

“ยัง เมื่อเข้านี้เหลือข้าวจากใส่บาตร กินแล้วหมดพอดี
ยายเลยไม่ได้ห่อข้าวมาด้วย”

“ลอยรีบแกะห่อข้าวที่เขามัดติดเอวมา เด็กน้อย
คลี่ผ้าขาวม้าออก ส่งห่อข้าวเหลือจากกินตอนเที่ยงให้หญิงชรา”

“ข้าวกับไข่ทอดอยู่ในห่อยายกินซะ ฉันทักบุดมจะชุดปู
ช่วย” ลอยบอกแล้วเอาเสียมกับแกเดินหารูปขนาดที่ต้องการ

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 53)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทอีสานมีค่านิยมที่เอื้อเฟื้อเกื้อกูล ช่วยเหลือคนอื่นเต็มที่ไม่เห็นแก่ตัว สังคมใดก็ตาม ถ้ามีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน ด้วยความหวังดีต่อกัน สังคมนั้นย่อมเต็มไปด้วยมิตรจิต มิตรภาพ มีความร่มเย็นเป็นสุขและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข จำเป็นจะต้องเป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มิไม่ตรีต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่ง เด็กมีนิสัยเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือเกื้อกูล ให้ความรักแก่ผู้อื่น และช่วยเหลืออย่างสุดความสามารถด้วยความจริงใจ ก็ย่อมเป็นคนที่มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลต่อคนอื่น

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงลุงเข็ดมาถึงบ้านของมโน แต่ที่บ้านไม่มีกับข้าวที่ดี รัชแขก แม่ของมโนจึงให้มโนช่วยจัดการไก่ตัวหนึ่งให้แม่เพื่อเลี้ยงแขก ดังตัวอย่าง

มโนเลี้ยงออกมาหาแม่ในครัว ยายกับลุงเข็ดยังคงนั่งคุย
กันอยู่ที่เดิม ตะวันเคลื่อนดวงลับยอดไม้ แดดเหลือแสง
กระทบใบไม้กอบหน้าบ้านสะท้อนสีเหลืองพราย ลมยามเย็นพัด
ใบไม้ไหวกรียวกราว ไก่แม่ลูกอ่อนก็ถูกเข้าไปกนอนใต้ถุนเรือน
ควายสองตัวยืนบดเอื้องอยู่ในคอก หลังจากเที่ยวเดินกินหญ้า
มาแล้วตลอดวัน

“โน ช่วยจัดการไ้ให้แม่สักตัวนะ เราไม่มีกับข้าวต้อนรับ
ลุงเลย” นางวันดีบอกกับลูกชาย

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 : 5)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทไทยมีค่านิยมการมีความเอื้อเพื่อเกื้อกูล
ต่อผู้อื่น แม้ว่าที่บ้านลำบากยากจนมาก ก็ยังพยายามเอาของดีที่สุดมาให้คนอื่น ไม่คิดเสียดายของ
สะท้อนให้เห็นว่าคนในสังคมชนบทไทยเอื้อเพื่อ รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อ
ทำประโยชน์แก่ผู้อื่น

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงผู้ใหญ่นบ้านมาถึงบ้านปอยไ้หม เห็นแม่ปอยไ้หม
เทดักแต่ไ้ให้ไ้ให้เปิดกิน แม่ปอยไ้หมก็ถามลุงผู้ใหญ่ว่าจะดักแต่ไ้บ้างไหม จะให้ปอยไ้หมใส่ตะกร้าน้อย
ถือสะดวก เอาไปให้ป้าค้วแห่งไ้กิน ดังตัวอย่าง

“ดักแต่ในหม้อนั้นจะเททิ้งหรือ แม่วันดี” เสียงถามดังขึ้น

“โอ...พ่อผู้ใหญ่นมาเมื่อไรไม่ทันรู้ตัวเลย มัวแต่ก้ม ๆ
เงย ๆ” แม่ส่งเสียงหัวเราะ

“ว่าจะเทไ้ให้ไ้ให้เปิดกิน” แม่พูดต่อมา

“ทำไมไม่ค้วแห่ง ๆ เก็บไ้กิน เทให้เปิด-ไ้กินน่าเสียดาย
เอ้อ...เดี๋ยไ้หมก็ติดคอมันหรือ” ผู้ใหญ่นบ้านวัยใกล้เกษียณว่า

“จะให้ปอยไ้หมเอาไ้เอ้อออกอยู่ ดักแต่ค้วแห่งกินทุกวันแล้ว
ช่วงที่สาวไ้หมมาเนี่ย...ก็พากันเปื้อ ๆ แหละ หรือว่าลุงผู้ใหญ่น
เอามั้ย จะให้ปอยไ้หมใส่ตะกร้าน้อยถือสะดวก เอาไปให้ป้าที่บ้าน
ค้วแห่งไ้กิน” ค้วดักแต่แห่งเป็นวิธีทำกินง่าย ๆ เพียงเอาดักแต่
ใส่หม้อตั้งไฟอ่อน เหยาะเกลือพอปะแล่ม ๆ ผานมะละกออ่อนลง
หม้อแล้วคนสักหน้อย ช่วยให้ดักแต่แห่งน่ารับประทาน

(ไ้หมน้อย. 2556 : 247)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทไทยเอื้อเพื่อเกื้อกูล ไม่เอาไร้ดเอาเปรียบ
ช่วยเหลือกัน มีสิ่งดี ๆ จะแบ่งปัน ไม่เห็นแก่ตัว คนในสังคมชนบทไทยมีน้ำใจไมตรีหรือมีความอารี
เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ แม้แต่กับคนแปลกหน้าที่ไม่รู้จักกัน คนชนบทมีความเอื้ออาหาร เอาใจใส่ ให้ความสนใจ
ในความต้องการ ความจำเป็น ความทุกข์สุขของผู้อื่นและพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล
กันและกัน

3.4.2 ขนบธรรมเนียมประเพณี

ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิมของไทยนั้นมียู่มากร ในนวนิยายของโชติ ศรีสสุวรรณได้
สะท้อนถึงหลาย ๆ ด้าน ซึ่งควรจะสืบทอดและธำรงรักษาไว้ให้คงอยู่ต่อไป ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี
จิตใจดีงาม มีความผูกพันกันนในสังคม

3.4.2.1 ประเพณีการแต่งงาน

นวนิยายเรื่อง น้ำหาบเดียว กล่าวถึงฝอยทองกับทิดบุญเกิดเรื่องไม่ตีไม่ฆาม ขึ้น ฝอยทองหอบผ้าผ่อนหนีตามหนุ่มบ้านเดียวกันทั้งสองฉวยโอกาสตอนออกไปตักน้ำบ่อแต่เช้ามืด แล้วพากันหนีไป แต่ผู้ใหญ่อยากให้เรื่องเป็นไปทางดี ให้แต่งงานถูกต้องตามประเพณี ดังตัวอย่าง

“ถ้าอยากให้เรื่องเป็นไปทางดี เขาก็จัดการเฒ่าแก่มา
พูดมาคุยตกลงกัน คนบ้านหนึ่งเมืองเดียวกันคงพูดกันรู้เรื่อง ”
พ่อออกความเห็นในตอนท้าย

จริงอย่างพ่อพูดไว้ อีกสองวันต่อมา พ่อแม่ทิดบุญลือ
พร้อมด้วยเฒ่าแก่ที่เป็นญาติผู้ใหญ่ได้มาพูดคุย เรื่องจะนำ
หนุ่มสาวมาขอขมาพ่อแม่ พร้อมพิธีหมั้นหมายและกำหนด
วันแต่งงานกัน

“มันได้ผิดกันแล้ว ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร มาทำพิธีขอขมา
ตกลงแต่งงานให้ถูกต้องตามประเพณีอย่างนี้ก็ดีแล้ว ” พ่อในฐานะ
ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงพูดกับพ่อฝ่ายชายวันนั้นซึ่งโดยส่วนตัวก็
รู้จักกันดี

(น้ำหาบเดียว. 2533 : 64)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ประเพณีการแต่งงานถือว่ามีสำคัญมากสำหรับคนในสังคมชนบทไทย ก่อนแต่งงานต้องให้เฒ่าแก่มาพูดมาคุยตกลงกัน และทำพิธีแต่งงาน และพิธีขอขมากรรมต่อพ่อแม่ พิธีขอขมาเป็นเพียงการขอขมาให้ความผิดที่เราได้เคยกระทำต่อท่านเท่านั้น ดังนั้น หากต้องการตอบแทนพ่อแม่จริง ๆ เพียงปฏิบัติตนเป็นลูกที่ดี กตัญญูต่อท่าน ย่อมเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในความรู้สึกของพ่อแม่แล้ว

3.4.2.2 ประเพณีการบวช

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงหลวงพ่อบุญกับพ่อแม่ของคำปล้อง จะให้คำปล้องไปบวช หลวงพ่อตรวจดวงชะตาราศีของเขาแล้วจะมีชื่อเสียงทางศาสนา คำปล้องก็ปรารถนอยากบวชเณร พ่อแม่ของคำปล้องก็ตัดสินใจให้ลูกไปบวช ดังตัวอย่าง

ครั้งหลังหลวงพ่อเลยตัดสินใจพูดกับพ่อแม่ว่า

“โยมเอ๋ย คำปล้องนี้อาตมาขอไว้เสียเถอะนะ หลวงพ่อ
ตรวจดวงชะตาราศีของเขาแล้วจะมีชื่อเสียงทางพระทางเจ้า ดวง
เขาเด่นทางนี้จริง ๆ อาตมาขอเถอะ ตอนนี้ก็ปรารถนอยากบวชเณร
แล้ว อนุญาตให้เขาบวชชะน้อ ” หลวงพ่อพูดใบน้าระบายยิ้ม
อิมเอิบ

พ่อหันไปปรึกษาแม่อยู่ครู่หนึ่งตกลงกันได้แล้วก็หันไป
กราบนมัสการท่านว่า
“ถ้าหลวงพ่อกับแม่เห็นว่าดีและจะเป็นประโยชน์ในภายภาค
หน้าของลูก พ่อแม่ก็ยินดีด้วย”

(ไหมน้อย. 2533 : 130-131)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้ชายทุกคนเมื่ออายุครบแล้วจะต้องบวช การบวชถือว่าเป็น
การอบรมบ่มนิสัยให้ศีลธรรม และเป็นการตอบแทนบุญคุณของบิดามารดา ผู้ให้กำเนิด ดังนั้น
การบวชจึงถือว่าเป็นประเพณีที่จำเป็นสำหรับลูกผู้ชายทุกคน คนที่ยังไม่ได้บวชเรียน ถือว่าเป็นคนที่
ไม่บรรลุนิติภาวะ เป็นผู้ที่ยังไม่ควรแก่การครองเรือน

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงคนที่ซื้อช้างเจ้ามะเต๋อไป ไม่ได้เลี้ยงดูมัน
ด้วยความรัก เพียงคิดเอาประโยชน์จากเจ้ามะเต๋อ มองมันเป็นตัวเงินตัวทอง สุดท้ายรถลอบบี้ล้อคว่ำทับ
เจ้ามะเต๋อตาย มโน เถิน มิตรทั้งสามคนจึงตัดสินใจไปบวชเณรอุทิศบุญกุศลให้เจ้ามะเต๋อ ดังตัวอย่าง

“พวกเขาไม่ได้เลี้ยงดูมันด้วยความรักอย่างเรา เขาเพียง
คิดเอาประโยชน์จากเจ้ามะเต๋อ เพราะเขามองมันเป็น
ตัวเงินตัวทองเท่านั้น” ลุงคำมายเสียงสั่นเครือ มิตรพูดอะไร
ไม่ออก หลายครั้งที่เขายกมือปาดน้ำตาที่ซึมออกมาอย่างไม่รู้ตัว
เถินร่วมเสียใจอยู่ที่บ้านของมิตรด้วย

“เจ้ามะเต๋อไม่น่าด่วนมาตายเร็วอย่างนี้เลย ข้าอุตส่าห์
เก็บสะสมเงินไว้เป็นค่ารถจะไปในเมืองเพื่อเยี่ยมมันสักครั้ง แต่มัน
ก็มาตายเสียก่อน” มิตรรำพึงรำพัน พลอยทำให้บรรยากาศ
ซึมเศร้าลงไปอีก

“ลุงครับ ให้ผมไปบวชเณรอุทิศบุญกุศลให้เจ้ามะเต๋อได้ไหม
ครับ” มโนตัดสินใจถามลุงคำมาย

“ถ้าลูกหลานคิดได้เช่นนี้ยิ่งเป็นการดี” ลุงคำมายพูด

“ผมก็จะบวชครับลุง เราจะบวชเณรทั้งสามคนเลย”

เถินบอก

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 : 159)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ประเพณีของคนในสังคมชนบทไทย ที่นับถือพระพุทธศาสนา
ส่วนมากนิยมให้ลูกหลานบรรพชาอุปสมบท เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ถึงแม้ว่า จะดำรงภาวะ
ของความเป็นนักบวช เพียงชั่วระยะเวลาอันเล็กน้อย ก็ยังมีความพอใจในภาวะเช่นนั้น มนุษย์บวช
อุทิศให้สัตว์ก็ถือว่ากตัญญูสัตว์ เพราะสัตว์เคยช่วยมนุษย์เราทำงานหารายได้ เมื่อสัตว์สิ้นชีวิตแล้ว

อยากให้อาการของเรามีความสุขสงบ สะท้อนให้เห็นคนในสังคมชนบทไทยรู้จักตอบแทน มีค่านิยมที่กตัญญูและมีจิตตางาม

3.4.2.3 ประเพณีการเรียกขวัญ

การเรียกขวัญเกิดขึ้นมาเนื่องจากคนเรามีขวัญ เมื่อขวัญหายไปทำให้เกิดอาการเจ็บป่วย จึงต้องมีการเรียกขวัญ การเรียกขวัญเพื่อให้เกิดความสุขสบายทั้งกายและใจ รวมทั้งเพื่อให้หายอาการเจ็บป่วย

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย กล่าวถึงอุตมโดนโจรผู้ร้ายจับไป เมื่อโจรผู้ร้ายกลุ่มนี้ถูกจับทั้งหมดและอุตมได้กลับมาอย่างปลอดภัย ผู้ใหญ่บ้านได้ทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ ผูกข้อมือเรียกขวัญให้เรียกขวัญให้อุตม ดังตัวอย่าง

ผู้ใหญ่บ้านได้ทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ ผูกข้อมือเรียกขวัญให้อุตม และมอบรางวัลความกล้าหาญให้กับลอย ส่วนชุนั้นก็ได้รับรางวัลเช่นเดียวกัน

พิธีทำบายศรีสู่ขวัญและมอบรางวัลนั้นได้ทำกันในตอนเย็นวันหนึ่ง ที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน ท่านนายอำเภอได้ให้เกียรติมาเป็นประธานในพิธีด้วย

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 93-94)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ประเพณีการเรียกขวัญเป็นความเชื่อประเภทหนึ่งของคนชนบท และประเพณีการเรียกขวัญมีความสำคัญสำหรับคนในสังคมชนบทไทย มีความเชื่อกันว่าเมื่อเจอสิ่งที่ทำให้ตกใจ ขวัญจะหายไปจะตัวเรา จึงจำเป็นต้องทำพิธีเรียกขวัญให้กลับมาอยู่กับเนื้อกับตัวของเรา การเรียกขวัญเป็นความเชื่อและประเพณีบายศรีที่ทำต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ แสดงให้เห็นคนชนบทยังรักษาความเชื่อแบบดั้งเดิมของไทย

3.4.2.4 ประเพณีเข้าพรรษา

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงพ่อเล่าให้ก้านฟังวันเข้าพรรษาอยู่หลังวันอาสาฬหบูชาหนึ่งวัน คือวันแรมหนึ่งค่ำเดือนแปด สาเหตุที่พระภิกษุในพุทธศาสนาต้องเข้าพรรษา ชาวบ้านตีเทียนพระเหยียบข้าวกล้าและพืชผักที่ชาวบ้านชาวไร่ชาวนาปลูกไว้ พระพุทธเจ้าทรงได้ยินคำกล่าวตีเทียนของชาวบ้าน จึงทรงบัญญัติให้ภิกษุอยู่จำพรรษาตลอดสามเดือนในฤดูฝน ดังตัวอย่าง

“วันเข้าพรรษาอยู่หลังวันอาสาฬหบูชาหนึ่งวัน คือวันแรมหนึ่งค่ำเดือนแปด สาเหตุที่พระภิกษุในพุทธศาสนาต้องเข้าพรรษา...” พ่อหยุดสุดหายใจเข้าปอด รับเอากลิ่นดอกกราดรีที่ปลูกไว้ชุ่มใหญ่เชิงบันไดบ้านหอมเย็นมาตามลม

“ก่อนนั้นยังไม่มีพุทธบัญญัติให้พระภิกษุในพุทธศาสนาที่จะรอนแรมท่องเที่ยวไปในที่ต่าง ๆ ในช่วงฤดูฝน ทำให้เหยียบข้าวกล้าและพืชผักที่ชาวบ้านชาวไร่ชาวนาปลูกไว้ ทำให้ชาวไร่ชาวนากล่าวติเตียนว่าทำไมหน้าฝนพระภิกษุพุทธบริษัทจึงไม่หยุดเที่ยวจาริกบ้าง แม้แต่บิณฑบาตสร้างรังเลี้ยงลูกเล็ก ๆ ในฤดูฝน พระพุทธเจ้าทรงได้ยินคำกล่าว ติเตียนของชาวบ้าน จึงทรงบัญญัติให้ภิกษุอยู่จำพรรษาตลอดสามเดือนในฤดูฝน และระหว่างจำพรรษาในอาราม (วัด) จะรอนแรมไปค้างคืนที่อื่นไม่ได้ ถ้าฝ่าฝืนจะผิดกฎอาบัติ ยกเว้นในกรณีจำเป็น เช่นว่าโยมพ่อแม่ของพระภิกษุป่วย ก็ให้ทำสัตหกรณ์เยะเสียก่อน คือการแสดงตนต่อหมู่สงฆ์ เพื่อการไปค้างแรมคืนที่อื่นได้เป็นเวลาไม่เกินเจ็ดคืน”

(มือน้อยที่รัก. 2556 : 257)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า วันเข้าพรรษาเป็นวันสำคัญวันหนึ่งในทางพระพุทธศาสนา ในวันเข้าพรรษาผู้ใหญ่จะมีโอกาสสอนบุตรหลานของตน เป็นธรรมดาที่ชาวบ้านจะถือเอาฤดูฝนเป็นเวลาสั่งสอนบุตรหลานของตน เนื่องจากไม่ได้เดินทางไปไหน ๆ พ่อแม่จะถ่ายทอดให้แก่ลูกหลานตอนหน้าฝน เพราะมีเวลาสอนอย่างใกล้ชิดให้ทั้งความรู้ทางทฤษฎีและการปฏิบัติจริง รวมทั้งข้อปฏิบัติทางจริยธรรมและศีลธรรมด้วย

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภูมิจำพรรษาได้กล่าวให้นักเรียนฟังว่า วันเข้าพรรษาเป็นวันสำคัญของชาติและของศาสนา ในวันสำคัญเช่นนี้ ชาวบ้านจะหยุดทำงาน เข้าวัดทำบุญรักษาศีล ดังตัวอย่าง

“นักเรียนทุกคน วันนี้เราถือเป็นวันสำคัญทั้งของชาติและของศาสนา คือเป็นวันเข้าพรรษาของพระสงฆ์ในพุทธศาสนา และเป็นวันปลูกต้นไม้แห่งชาติ” เสียงครูใหญ่ให้โอวาทนักเรียนดังขึ้น

“ช่วงหน้าฝน การเดินทางของพระสงฆ์เพื่อเที่ยวจาริกไปเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นไปด้วยความลำบาก พระพุทธองค์จึงบัญญัติให้พระภิกษุสงฆ์จำพรรษาเป็นเวลาสามเดือน ดังที่ถือปฏิบัติกันมาแต่ครั้งพุทธกาล ในวันสำคัญเช่นนี้ พวกเราชาวพุทธจะหยุดงาน เข้าวัดทำบุญรักษาศีล...”

(ดอกไม้บานที่เชิงภู. 2556 : 228-229)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า วันเข้าพรรษาเป็นวันสำคัญของพุทธศาสนา เนื่องจากศาสนาพุทธมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อคนในสังคมชนบทไทย เทศกาลเกี่ยวกับศาสนาพุทธก็เป็นวันที่สำคัญสำหรับคนในสังคมชนบทไทย พระพุทธศาสนามีความสำคัญมากมายหลายประเด็นมีหลักคำสอนสำหรับพัฒนาบุคคลให้บรรลุจุดหมายสูงสุดแห่งชีวิตบนพื้นฐานของเหตุผลและความถูกต้อง

3.4.3 ความเชื่อ

ในระบบความเชื่อของคนในสังคมชนบทไทย จะมีมากหรือน้อย ย่อมขึ้นอยู่กับความเคร่งครัดของแต่ละกลุ่ม ซึ่งอาจแตกต่างกันออกไป โดยมีผลมาจากอิทธิพลในด้านอื่น ๆ ประกอบด้วยชาวชนบทไทยจำนวนไม่น้อยที่ยังเชื่อว่าสิ่งที่ตนเองปฏิบัติตามความเชื่อนั้น ๆ อาจให้คุณประโยชน์บันดาลให้รอบครัวและสังคมมีความสุขได้ ระบบความเชื่อของชาวชนบทอีสานโดยทั่วไปจะมีพื้นฐานของความเชื่อหลาย ๆ อย่างคละกันไป สรุปได้ว่า พื้นฐานความเชื่อที่สำคัญคือ ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อบุญ-กรรม และความเชื่อไสยศาสตร์ โดยแยกกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

3.4.3.1 สิ่งศักดิ์สิทธิ์

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย กล่าวถึงเมื่อรู้อุดมถูกผู้โจรร้ายจับไป ทุกคนเป็นห่วงอุดม แต่ละคนทำหน้าที่ของตน พยายามยื่นมือขึ้นพนมปากก็บนบานถึงพระและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้คุ้มครองอุดมและทุกคนปลอดภัยจากโจรร้าย ดังตัวอย่าง

“ทำไมอุดมถึงโชคร้ายอย่างนี้” พี่จำป๋องขึ้น พลากร่งให้
ลอยไปแจ้งผู้ใหญ่บ้าน พอติชูกับคำวิงหน้าตื่นมาหาพี่จำป๋อง
บอกว่า

“เร็วเข้าชูไปเป็นเพื่อนลอย อย่าด่วนไปบอกน้ำบัวผันนะ
เดี๋ยวแกลจะเป็นลม ดាំมาอยู่เป็นเพื่อนพี่” พี่จำป๋องสั่ง

เธอปากคอสั้นทำอะไรไม่ถูก ได้แต่มองตามหลังลอยซึ่งมี
ชูวิ่งตามหลังไปติด ๆ สลับกับมองไปทางที่พ่อกำลังมุ่งหน้าไป
ที่สาวของลอยยกมือขึ้นพนมปากก็บนบานถึงพระและสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ให้คุ้มครองอุดมและทุกคนปลอดภัยจากโจรร้าย

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 86)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทไทยมีความเชื่อและเคารพนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ยังมีทุกข์หลายคนจะนึกถึงวัด นึกถึงคุณพระคุณเจ้า หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อหาทางปลดปล่อยทุกข์ และหาวิธีการสู่ความสุขสงบทางใจ การขอพรให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์อำนวยการให้ ขอไม่เกิดอุปสรรคติดขัด ย่อมเกิดผลสำเร็จมากกว่า การที่จะไปขอให้ท่านช่วยให้ได้ผลดี

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงลุงโมกเอาสิ่งของที่เตรียมไว้เพื่อเช่นผีนางไม้ตามความเชื่อ โดยจุดเทียนและไหว้ต้นไม้แก่เชื่อว่ามิผีนางไม้สิงอยู่แม้กับสัตว์ที่ไม่ใช่มนุษย์ กลับตาพนมมือพิมพ์ว่า ดังตัวอย่าง

“มนต์เก็บดอกไม้ขาวให้พ่อสักคู่สิ” ลุงโมกบอกลูกชาย
 มนต์มองหาอยู่ครู่หนึ่งก็เห็นดอกไม้ป่าชนิดหนึ่งมีดอก
 สีขาวขึ้นอยู่ไม่ไกลนัก เขาเดินเข้าไปเด็ดมาสองช่อพวงส่งให้พ่อ
 ลุงโมกกล้วงเอาข้าวของในยามถือเป็นสิ่งของที่เตรียมไว้
 เช่นเจ้าที่นางไม้ตามความเชื่อ จุดเทียนและรูปอย่างละหนึ่งดอก
 ขณะที่วันธูปลอยอ้อยอิงส่งกลิ่นหอมจาง ๆ ปกคลุมทั่วบริเวณ
 ลุงโมกหลับตาพนมมือพิมพ์าคู่หนึ่งจึงลืมหันตาคืน แกว่งดอกไม้
 ธูปเทียนไว้ที่โคนต้นยางใหญ่ มองซ้ายมองขวาก่อนจะไล่สายตา
 ขึ้นไปตามลำต้นยางใหญ่ขนาดหลายคนโอบแผ่กิ่งก้านสาขาคว้าฟ้า
 สูงจนต้องแหงนคอตั้งบ่า นัยน์ตาลุงโมกมองรังผึ้งหลวงอย่างผู้มี
 ประสบการณ์

(ดอกไม้บ้านที่เชิงภู. 2556 : 164-165)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทไทยมีความเชื่อไสยศาสตร์ของตน นับถือ
 สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไม้เอาข้าว ดอกไม้ขาวและจุดเทียนมาไหว้ผีนางไม้ สะท้อนให้เห็นการเช่นผีนางไม้เป็น
 ความเชื่ออย่างหนึ่งของคนในสังคมชนบทไทย และมีอิทธิพลสำคัญต่อความคิดและชีวิตความเป็นอยู่
 ของคนในสังคมชนบทไทยคนชนบทเชื่อว่า ผีนางไม้สามารถคุ้มครองมนุษย์เราให้ห่างจากทุกข์ภัยและ
 ให้มนุษย์ได้สมหวัง จึงทำให้คนชนบทนิยมเช่นผีนางไม้เป็นพิเศษเพื่อมีชีวิตปลอดภัย ไม่มีทุกข์ภัย
 ต่าง ๆ จึงแสดงให้เห็นคนชนบทนับถือและพึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้ตนและลูกหลานมีชีวิตและหน้าที่
 การงานที่ดี

3.4.3.2 บุญ-กรรม

นวนิยายเรื่อง ป่าไผ่ชายทุ่ง กล่าวถึงเด็ก ๆ ตกลงกันจะไม่พรากลูกนกเอี้ยงจากอกแม่
 ของมัน พ่อแม่อินตาเคยบอกว่า การพรากลูกนกจากอกพ่อแม่ของมันเป็นบาป จ່อยคิดว่าชาติก่อน
 เขาคงเคยพรากนกจากรังจึงทำให้เขากับน้องเป็นกำพร้าพ่อตายแต่ยังเล็ก ๆ ดังตัวอย่าง

นอกจากนั้นทุกคนยังตกลงกันว่าจะไม่พรากลูกนกเอี้ยง
 จากอกแม่ของมัน

“ชาติใจที่พวกเอ็งไม่คิดอยากเอาลูกนกเอี้ยงไปเลี้ยง
 พ่อแม่เคยบอกข้าว่าการพรากลูกนกจากอกพ่อแม่ของมันเป็นบาป
 เราปล่อยให้พ่อนกแม่นกเลี้ยงลูกของมันเองเถอะ” อินตาพูดให้
 ข้อคิดกับเพื่อน ๆ

“ชาติก่อนข้าคงเคยพรากพ่อนกจากรังจึงทำให้ข้ากับน้อง
 เป็นกำพร้าพ่อตายแต่ยังเล็ก ๆ” จ່อยพูดเสียงเครือ

(ป่าไผ่ชายทุ่ง. 2535 : 45)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทไทยมีความเชื่อเรื่องบุญกรรม อดีตชาติ ของทุกคนมีมากมายนัก จึงได้ทำกรรมกันไว้มากมายนัก กุศลกรรมบ้าง อกุศลกรรมบ้าง ชีวิตในปัจจุบันจึงมีดีบ้าง ไม่ดีบ้าง สุขบ้าง ทุกข์บ้าง ทุกคนมีชีวิตที่มีได้ราบรื่นเสมอไป ไม่มีสุขตลอดชีวิต ไม่มีทุกข์ตลอดชีวิต ไม่พบแต่สิ่งดีงามตลอดชีวิต ไม่พบแต่สิ่งชั่วร้ายตลอดชีวิต แต่ละคนพบอะไร ๆ ทั้งที่ดีทั้งร้าย หนักบ้างเบาบ้าง

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงพ่อทงนางอธิบายให้ทงนางฟังเรื่องเกี่ยวกับบุญบาป สักสองลูกต้องเป็นคนที่ทำให้จะได้ไม่ต้องหวาดคนอื่นมาว่าเราทำอะไรไม่ดี และเป็นคนที่ทำให้เกิดประโยชน์ตนเองและคนอื่น อาจองและป้อมเป็นคนที่ทำร้ายไหมน้อย จึงทำให้เกิดโรค ดังตัวอย่าง

“พ่อว่าบุญบาปนี้มีจริงมัย” ทงนางถามพลางประสานตาพ่อ
รอคำตอบ

“มีสิลูก บาปบุญก็อยู่ที่การทำดีทำชั่วของคนเรานี้แหละ”
ผู้ใหญ่บ้านตอบอย่างไม่เสียเวลาคิด และพูดต่อไปอีกว่า

“บุญก็คือกรรมที่เราทำแล้วสบายใจ เกิดประโยชน์ต่อ
ตนเองและผู้อื่น ไม่หวาดระแวงว่าใครจะรู้ว่าเราทำไม่ดี ไม่ต้อง
กลัวว่าคนอื่นจะว่าเราได้ทำอะไรลงไป ส่วนบาปก็ตรงกันข้าม คือ
ทำแล้วเกิดไม่สบายใจ”

“จริงอย่างพ่อว่า อาจองตั้งแต่ลงทำไป เขานอนไม่หลับ
เดือดเนื้อร้อนใจจนซุบผอม ชะงักการซ้อมบอลส่วนป้อมลูกสาว
ครูใหญ่ก็เกิดโรคผดผื่นขึ้นเต็มตัว”

(ไหมน้อย. 2533 : 141-142)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทไทยมีความเชื่อในเรื่องกรรมดีกรรมชั่ว เป็นอิทธิพลที่สืบเนื่องมาจากหลักธรรมคำสอนในศาสนาพุทธ ที่ชาวชนบทอีสานนับถือมาช้านาน ความเชื่อเรื่องกรรมดีกรรมชั่วมีอิทธิพลต่อคนในสังคมชนบทไทยในการควบคุมความประพฤติให้ กระทำและปฏิบัติของผู้คนในสังคมได้อย่างดี

3.4.3.3 ไสยศาสตร์

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงชาวบ้านไปไหว้ผีปูดซึ่งเป็นผีเจ้าที่เจ้าทาง ผู้ในหมู่บ้านเชื่อว่าเป็นผีปูดเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ช่วยคุ้มครองผู้คนที่หมู่บ้าน แม้กระทั่งสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ ผีปูดจะคุ้มครองทุกคนทุกสิ่งให้อยู่เย็นเป็นสุข ดังตัวอย่าง

เมื่อทุกคนพร้อมแล้ว พ่อเฒ่าแพ่งผู้ได้รับมอบหมายให้
เป็น “เฒ่าจ้ำ” ในพิธีเลี้ยงปูดาก็เดินนำหน้าทุกคนตรงไปยังดอนปู่
ตาซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน “เฒ่าจ้ำ” คือชายชรา

ภายในหมู่บ้าน และพิธีเลี้ยงปูตานี้จะขาดเดมาจำไม่ได้ เพราะเป็นผู้ที่สามารถสื่อหรือติดต่อกับผีปูตาทางจิตวิญญาณสิ่งที่นำไปเลี้ยงปูตานี้มีข้าวสุก ไก่ต้มหนึ่งตัว เหล้าขาวสี่สิบดริกรหนึ่งขวด มักจะเรียกว่า “เหล้าไหไก่ตัว” พร้อมดอกไม้ธูปเทียน

“ปูตา” หรือ “ผีปูตา” หมายถึงผีเจ้าที่เจ้าทางซึ่งผู้ในหมู่บ้านเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ช่วยคุ้มครองผู้คนทั้งหมู่บ้าน แม้กระทั่งสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ ผีปูตาจะคุ้มครองทุกคนทุกสิ่งให้อยู่เย็นเป็นสุข ดังนั้น แต่ละหมู่บ้านในภาคอีสานจึงมี “ศาลปูตา” ปลุกสร้างไว้ได้ร่มไม้ใหญ่ นอกหมู่บ้าน ภายในศาลมีอาวุธต่าง ๆ ที่ทำขึ้นจากไม้ คือปืน ดาบ หน้าไม้ และมีตุ๊กตาช่าง-ม้าซึ่งเป็นพาหนะของปูตา มักตั้งอยู่ในบริเวณป่าละเมาะที่รกรกริมด้วยต้นไม้ใหญ่ที่มีเถาวัลย์พันระโยงระยาง เพราะป่าละเมาะหรือดอนปูตาจะไม่มีใครกล้าล่วงเกินไปตัดต้นไม้เล็ก ๆ สักต้นก็มักจะเกิดเหตุเภทภัยกับคนผู้นั้นได้

(ม่อนน้อยที่รัก. 2556 : 121)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทไทยมีความเชื่อเรื่องผี เชื่อว่าผีสามารถช่วยคุ้มครองผู้คนทั้งหมู่บ้าน แม้กระทั่งสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ คุ้มครองทุกคนทุกสิ่งให้อยู่เย็นเป็นสุข สะท้อนให้เห็นสังคมชนบทไทยยังไม่พัฒนา ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์

จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า นวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณได้สะท้อนวัฒนธรรมสังคมชนบทไทยหลาย ๆ ด้าน แม้ว่าระเบียบปฏิบัติอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามภาวะการณ์ของสังคมและฐานะความเป็นอยู่ของผู้ปฏิบัติ แต่คนในสังคมชนบทไทยได้รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไทยและความเชื่อไว้ นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นคนในสังคมชนบทไทยมีค่านิยมที่พึ่งพาอาศัยกันความร่วมมือร่วมใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3.5 ภาพสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างคนในชนบทไทย

3.5.1 ครอบครัวของคนในชนบท

ครอบครัวเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดในสังคมที่มีส่วนเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นกับบุคคล ถ้าสมาชิกในครอบครัวมีความรักความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความเอื้ออาทรและห่วงใยดูแลกัน ก็จะส่งผลให้ครอบครัวมีความสุขและยังได้ปลูกฝังบุคลิกภาพที่ดีให้แก่สมาชิกในครอบครัวด้วย

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย ได้กล่าวถึงพ่อสั่งสอนที่จำปีและลอยว่าถ้าขยันขันแข็งทำงาน ไม่มีวันอดตายเมื่อสองพี่น้องบ่นเหนื่อย ทำให้สองพี่น้องทำเป็นนิสัย ดังตัวอย่าง

“ทำไปเถอะ...ลูกเอ๋ย ทำงานทำไปแล้วผลมันย่อมได้
ไม่ได้มากก็ได้หน่อย ไม่มีวันอดตายถ้าเราขยันขันแข็ง เมื่อเหนื่อย
เราก็หยุดพัก เรี่ยวแรงมันก็กลับคืนมาอย่างเก่า เมื่อเรามีอยู่มิเกิน”
พ่อจะพูดอย่างนี้กับพี่จำปีและลอย เมื่อเราคนใดคนหนึ่ง
บ่นว่าเหนื่อย

“มันเหนื่อยก็พัก เมื่อหิวก็กิน อิ่มแล้วหายเหนื่อยทำต่อ”
พ่ออย่างนี้จนเราสองพี่น้องทำเป็นนิสัย

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 24)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า แม้ว่าพ่อเป็นคนที่ไม่ค่อยมีความรู้ ไม่ได้เรียนหนังสือ ทำไร่นา
ทุกวัน แต่พ่อมีวิธีการที่ดีสอนลูก ทำให้ลูกเป็นคนที่ยังทำงาน แสดงให้เห็นถึงบทบาทการเป็นพ่อ
ในฐานะเป็นผู้นำและเป็นตัวอย่างของลูก

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย ได้กล่าวถึงไหมน้อยได้ช่วยแม่เลี้ยงไหม ทำงานบ้าน เลี้ยงสัตว์และ
ดูแลน้องชาย พี่พุดซ้อนและพี่คำปล้องได้ช่วยพ่อแม่ทำไร่นา เป็นเด็กดีที่รู้หน้าที่ของตนเองและ
เชื่อฟังพ่อแม่ ดังตัวอย่าง

ขุนหมูและโปรยข้าวให้ไก่แล้ว ไหมน้อยพาบ่อดินเข้าไป
ในสวนต้นหม่อนผลิบาเขียวช่อ หม่อนป่านี่ปลูกเมื่อต้นฝน
ปีที่แล้วนี้เอง พ่อกับพี่คำปล้องช่วยกันไถพรวนดินสองเที่ยว
จึงคราดเก็บหญ้าออก

แม่ พี่พุดซ้อน และไหมน้อยช่วยกันหาบปุ๋ยจากคอกควาย
ได้ถุนบ้านไปกองไว้เป็นระยะ ๆ เช้าวันต่อมาพ่อใช้จอบเกลี่ยให้
กระจายไปทั่ว และบางส่วนก็ใส่ลงในหลุมที่ขุดไว้ห่างกันเมตร
เศษ ๆ พ่อเตรียมหลุมไว้ปลูกหม่อนให้แม่ พ่อคลุกดินกับปุ๋ยคอก
ให้ เข้ากันดีแล้วทิ้งตากแดดไว้อีกสองวันเต็ม ๆ

(ไหมน้อย. 2533 : 22)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ชาวสังคมชนบทอีสานช่วยเหลือสมาชิกครอบครัวซึ่งกันและกัน
ช่วยกันทำงาน ช่วยกันทำมาหากิน แสดงให้เห็นสมาชิกในครอบครัวมีความรักความเข้าใจกัน

นวนิยายเรื่อง น้ำหาบเดียว ได้กล่าวถึง คำพันสงสารน้องสาวไปตักน้ำที่ห่างไกลจากหมู่บ้าน
เกือบห้ากิโลเมตร จึงขันอาสาจะไปตักน้ำกับน้องสาว ดังตัวอย่าง

ตอนบ่ายคำพันเอาวัวมาผูกกินหญ้าที่กองไว้ในสวน
เด็กหนุ่มรู้สึกสงสารน้องสาวจึงขันอาสาจะไปตักน้ำซิมที่บ่อนา
ป่าสำลี เนื่องจากอยู่ไกลจากหมู่บ้านเกือบห้ากิโลเมตร คำพัน

จึงไม่อยากให้น้องสาวไปกันตามลำพังกับบัวผัน แต่บ้ายนี้ฝอยทอง
พี่สาวบัวผันก็มาตักน้ำด้วยจึงรวมเป็นสี่คน ทุกคนต่างมีถึงตักน้ำ
คนละหาบเดินออกจากหมู่บ้านมุ่งหน้าไปยังบ่อน้ำขี้มกลางนา
ป่าสำลีที่มองเห็นอยู่ลิบ ๆ

(น้ำหยาบเดียว. 2533 : 42)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า สมาชิกครอบครัวในสังคมชนบทอีสานมีความรัก ความเข้าใจ
ซึ่งกันและกัน มีความเอื้ออาทรและห่วงใยดูแลซึ่งกันและกัน คนในสังคมชนบทอีสานทำได้ทุกอย่าง
เพื่อสมาชิกครอบครัว แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในครอบครัวและความกล้าหาญของ
เด็กในสังคมชนบทอีสาน

จะการวิเคราะห์ตัวอย่างสรุปได้ว่า พ่อแม่หรือหัวหน้าครอบครัวต้องทำตนเป็นแบบอย่าง
ในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรม อบรมเลี้ยงดูและสมาชิกครอบครัวให้เป็นคนดีและทำตนให้มีประโยชน์
ต่อสังคม นอกจากนี้ควรถ่ายทอดการเรียนรู้และภูมิปัญญาแก่สมาชิก ส่งเสริมให้ได้รับการศึกษา
พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และรู้จักใช้เหตุผลในฐานะเป็นลูก ก็ต้องรู้หน้าที่
ของลูก เชื่อฟังพ่อแม่ กตัญญูผู้ใหญ่และเคารพผู้ใหญ่ ช่วยเหลือสมาชิกครอบครัว

3.5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับคนอื่นในสังคมชนบทไทย

1) เด็กกับเด็ก

เด็กมีความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและคนอื่น เด็กไม่เพียงเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว
แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็กจะไม่เหมือนผู้ใหญ่กับผู้ใหญ่ซึ่งซับซ้อน
และเข้าใจยาก แต่ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็กเป็นสิ่งที่บริสุทธิ์ มีไมตรีและเรียบง่าย

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย ได้กล่าวถึงเพื่อน ๆ ของอุดมจะทอดแหเอาปลาไป
ฝากแม่เอ็ง อยากให้น้าบัวผันได้กินข้าวอร่อย อุดมรู้สึกซาบซึ้งน้ำใจเพื่อน ๆ ดังตัวอย่าง

“นี่พวกเราจะทอดแหเอาปลาไปฝากแม่เอ็งด้วย
นะ” ชูพูดขึ้นมาจากทางหัวเรือ

“นั่นสิ บางทีน้าบัวผันจะกินข้าวอร่อยกว่ากินบั้งกึ่งก่า
ก็ได้ล่ะ” ลอยพูด

อุดมรู้สึกซาบซึ้งน้ำใจเพื่อน ๆ วันที่แม่ไม่สบายมาก ๆ
ลอย ชูและคำก็ไปนอนเป็นเพื่อนทั้งคืน พ่อแม่ของลอยก็ให้ลอย
เอาข้าวสารไปให้ เมื่อเช้านี้พี่จำปีก็แวะไปถามข่าวอาการไข้ของแม่
ก่อนจะเตลิดไปนา

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 73)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า เด็กของสังคมชนบทไทยมีน้ำใจช่วยเหลือคนอื่น ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็กเป็นมิตร ถ้าเพื่อนมีปัญหา จะพยายามช่วยกันแก้ไขปัญหา เด็กกับเด็กเอาใจใส่กัน และให้ความสนใจในความต้องการ ห่วงใยความทุกข์ของเพื่อน ๆ ยินดีความสุขของเพื่อน ๆ และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน ความคิดของเด็ก ๆ ที่สังคมชนบทไทยไม่มีสิ่งซับซ้อนแทรกเข้าไป

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงพี่ชายไหมน้อยเอาม้ามาให้พ่อแม่ช่วยเลี้ยง วันแรกม้าก็วิ่งหนี ไหมน้อยก็ถูกเชือกบาดมือเป็นแผล ลูกชายของผู้ใหญ่บ้านเห็นไหมน้อยลำบาก ก็เลยช่วยไหมน้อยซื้อผ้าพันแผลและดูแลม้าให้ด้วย ดังตัวอย่าง

“พี่เห็นมันกินหญ้าอยู่ริมบึงแถวหน้าโรงเรียนกับม้าอีกสองตัว คิดว่ายังไงมันคงหลุดมาแน่ ๆ เดินเข้าไปดูเห็นเชือกติดอยู่เลยจับขึ้นมา เออพรุ่งนี้พี่จะขี่ไปโรงเรียน ไปล่อมให้มันกินหญ้าปล้องริมบึง ไหมน้อยจะได้ไม่ต้องกังวลกับมัน คิดว่าแม่ของไหมน้อยคงไม่ว่าอะไร” ทะนงบอกอย่างมีน้ำใจ

“จะไม่ลำบากพี่ทะนงหรือ ไหนจะต้องเรียนหนังสือ”

ไหมน้อยพูดอย่างเกรงใจ

(ไหมน้อย. 2533 : 111)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กเป็นความผูกพันที่บริสุทธิ์ยั่งยืน ไม่มีสิ่งซับซ้อนแทรกเข้าไป เป็นความสัมพันธ์แบบตรงไปตรงมา เป็นมิตรภาพระหว่างสองคนที่น่าเชื่อถือ เวลาที่เพื่อนมีความทุกข์ยากลำบาก ก็จะพยายามช่วยเหลือกัน เอาใจใส่กัน และให้ความสนใจในความต้องการ มีน้ำใจซึ่งกันและกัน

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงพรตกับเพื่อนสองคนทะเลาะวิวาทกัน เพราะเพื่อนสองคนนี้ชอบดูพรตร้องไห้ และยั่วเย้าเขา ทำให้พรตรู้สึกอายและไม่พอใจการกระทำของเพื่อน ๆ และทะเลาะกัน ดังตัวอย่าง

“ไอ้มี! ไอ้เฮ! มึงถือดียังไงดูกูร้องไห้” พรตถามขึ้นด้วยสีหน้าบึ้งตึง

“กูอยากดูคนร้องไห้ มันจะเป็นไร” เจ้าเขตอบด้วยมदनักเลงเต็มตัว สายตาที่เหล่เอียงกับจมูกที่เขตรันบอกลักษณะไม่ยอมใคร ๆ

“ไซ้ โตจนอนอยู่ชั้น ป.4 ยังยืนร้องไห้เป็นเด็ก ๆ ตลกดี”
เจ้ามีเสริมพลางทำหน้าที่ตาท่าทางยั่วยวนไม่แพ้เจ้าเขเพื่อนคู่หู

“กูไม่ชอบ ทีหลังอย่าเสือก”

ไม่พูดเปล่า พรตถลันร่างเข้าหาพร้อมง้างหมัดปล่อยเข้า
 ครึ่งปากครึ่งจุมูกเจ้าเขเป็นคนแรก เจ้าเขไม่ทันระวังตัวล้มกัน
 กระแทก เจ้ามีเห็นดั่งนั้นจึงโยนยามหนังสือไว้ข้างทางทะยานเข้า
 ถีบพรตพลวัน แแรงถีบทำให้พรตผงะเสียวหลักแทบล้มแต่พอทรงตัว
 ได้ เจ้ามีตามเข้ามาอย่างย่ำใจ.....

(ดอกไม้บานที่เชิงภู. 2556 : 59-60)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็กนอกจากเป็นมิตรแล้ว ยังมี
 ความขัดแย้งด้วย เด็ก ๆ เมื่อไม่พอใจก็แสดงออกมา ไม่สามารถพิจารณาว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควร
 ทำ ใช้แต่อารมณ์ ไม่สามารถปรับอารมณ์ของตนเอง แต่มีข้อดีคือ เด็ก ๆ ไม่พยายาม ให้อภัยกันง่าย
 ลืมสิ่งที่ไม่พอใจได้ง่าย

2) เด็กกับผู้ใหญ่

แม้ว่าอายุและหน้าที่ของเด็กกับผู้ใหญ่จะแตกต่างกัน ผู้ใหญ่เป็นคนที่มียุมากกว่า
 มีประสบการณ์มากกว่า มีบทบาทผู้สั่งสอนเด็ก ๆ แต่ผู้ใหญกับเด็ก ๆ ควรอยู่ในฐานะเท่าเทียมกัน
 ผู้ใหญ่ต้องเอาใจใส่เด็ก ๆ ให้เด็ก ๆ เป็นคนดี

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย กล่าวถึงลอยเป็นเด็กที่มีน้ำใจ เห็นหญิงชราขุดปูอยู่
 ก็เอาข้าวกลางวันของตนเองให้หญิงชราทาน นอกจากนี้ ยังช่วยหญิงชราขุดปูจนถึงเวลาตอนเปิด
 ต้อนควายกลับบ้าน ดังตัวอย่าง

“ยายได้กินข้าวเที่ยงหรือยัง” ลอยถามเพราะรู้สึกสงสาร
 หญิงชรา ดูท่าทางแกล้งเหน็ดเหนื่อยสังเกตได้ยินเสียงหายใจของแก
 หอบแรง

“ยัง เมื่อเข้านี้เหลือข้าวจากใส่บาตร กินแล้วหมดพอดี
 ยายเลยไม่ได้ห่อข้าวมาด้วย”

“ลอยรีบแกะห่อข้าวที่เขามัดติดเอวมา เด็กน้อย
 คลี่ผ้าขาวม้าออก ส่งห่อข้าวเหลือจากกินตอนเที่ยงให้หญิงชรา”

“ข้าวกับไข่ทอดอยู่ในห่อยายกินซะ ฉันทกับอุดมจะขุดปู
 ช่วย” ลอยบอกแล้วเอาเสียมกับแกเดินหารูปขนาดที่ต้องการ

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 53)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า เด็กกับผู้ใหญ่มีความสัมพันธ์ที่ช่วยเหลือกัน เด็กของสังคม
 ชนบทไทยมีน้ำใจมาก ช่วยเหลือคนอื่นเต็มที่ไม่เห็นแก่ตัว ทำให้สังคมชนบทไทยเต็มไปด้วยไมตรีจิต
 มิตรภาพ มีความร่มเย็นเป็นสุข ผู้ใหญ่มีประสบการณ์มากกว่าเด็ก ผู้ใหญ่ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีของเด็ก
 ทำให้เด็ก ๆ มีคุณธรรมที่องงามต่อคนอื่น

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงพี่คำปล้องปรึกษากับแม่ จะไปอยู่กับหลวงพ่ที่วัด ทำให้แม่คิดหนักและตัดสินใจไม่ได้ เพราะที่บ้านต้องการคำปล้องให้ช่วยทำมาหากิน กำลังต้องการคนทำงาน ถ้าไปอยู่ที่วัดจะไม่มีใครช่วยทำงาน ดังตัวอย่าง

“แม่ ฉันจะไปอยู่กับหลวงพ่ที่วัดนะ” คำปล้องพูดคล้าย
จะปรึกษาแม่

“คำปล้องไปบวช ใครจะเลี้ยงควายให้พ่อแม่ล่ะลูก” แม่
พูดเสียงอ่อน

คำปล้องก้มหน้านิ่ง คล้ายคนกำลังใช้ความคิดอยู่ครู่หนึ่ง
จึงพูดว่า

“หลวงพ่เคยบอกว่าดวงฉันบวชเรียนจะได้ดิบได้ดี แม่ก็
น่าจะอนุญาตให้ฉันบวชเรียน”

(ไหมน้อย. 2533 : 111)

จากตัวอย่างจะได้เห็นว่า ผู้ใหญ่เป็นกลุ่มคนที่มีอายุและมีประสบการณ์มากกว่าเด็ก เป็นผู้อาวุโสและผู้นำทางของเด็ก เป็นตัวอย่างของเด็ก ผู้ใหญ่ทำเรื่องอะไรจะส่งผลกระทบต่อเด็ก แล้วเด็ก ๆ มีเรื่องอะไรต้องปรึกษากับผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ก็ควรฟังความคิดเห็นของเด็ก ๆ เข้าใจความคิดของเด็ก ๆ และให้ทำปรึกษาในฐานะที่เท่าเทียมกัน ไม่บังคับเด็ก ๆ

นวนิยายเรื่อง น้ำหีบเดียว กล่าวถึงกำนันเคยลงโทษกาสิกับบัวผัน เพราะอากาศแห้งแล้งทำให้หมู่บ้านขาดแคลนน้ำใช้ สองคนไม่มีที่ตักน้ำก็ไปขโมยตักน้ำที่สระของกำนัน กำนันรู้ตัวเองทำผิด สุดท้ายกำนันก็ขอโทษกับเด็กสองคน ดังตัวอย่าง

“หนูสองคนนี่โช้ย ที่ถูกพ่กำนันลงโทษวันนั้น”
กำนันเอียงหน้าถาม เมื่อกาสิกับบัวผันไปสร้งน้ำกำนันที่
นั่งอยู่หัวแถว

“ใช่ค่ะ” กาสิตอบระบายยิ้ม ขณะใช้ช้อนตักพุดจุ่ม
น้ำอบไทยพรมลงปลายมือกำนัน

“หนูทั้งสองโกรธพ่กำนันรีเปล่า” กำนันขิงงหน้าเข้ามา
ถามเด็กหญิง

“วันนั้นโกรธค่ะ...แต่...” เด็กทั้งสองตอบพร้อมกันราวกับ
นัดกันไว้

“แต่อะไรล่ะ” กำนันถามเสียงนุ่ม

“แต่วันนี้พวกหนู ไมโครทพอกำนันแล้ว หนูต้องขอโทษ
พอกำนันด้วยทีไกรธ” กาสีประสานสายตาพุดกับกำนัน กำนันยิ้ม
พलयกมือลูบศีรษะเด็กทั้งสอง
“หนูทั้งสองเป็นเด็กดี พอกำนันต้องขอโทษพวกหนู
เหมือนกัน”

(น้ำหาบเดียว. 2533 : 78-79)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้ใหญ่กับเด็กต้องเข้าใจกันจะได้แก้ไขปัญหา ผู้ใหญ่เป็นคนที่
มีอายุมาก ประสบการณ์มาก ผู้ใหญ่ต้องชี้แนะแนวทางให้แก่เด็ก ๆ แต่ผู้ใหญ่ก็ควรฟังความคิดเห็น
ของเด็ก ๆ เข้าใจความคิดของเด็ก ๆ และพร้อมที่จะให้ทำปรีกษาเด็ก ๆ ในฐานะที่เท่าเทียมกัน
ไม่บังคับเด็ก ๆ ทั้งผู้ใหญ่และเด็กสองฝ่ายต้องเข้าใจซึ่งกันและกัน

3.5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมชนบทไทย

คนในชนบทมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น และส่วนใหญ่ยึดมั่นอยู่กับประเพณีเดิม
มีความเชื่อถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ระดับการศึกษาและเทคนิคในอาชีพต่ำ ทำให้มีระดับความคิดและ
ความเข้าใจคับแคบ มักมองอยู่แต่เฉพาะเรื่องใกล้ ๆ ตัว คนในชนบทอีสานส่วนใหญ่
ไม่เอาไรต์เอาเปรียบและไม่เบียดเบียนเพื่อนบ้าน

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย กล่าวถึงพ่อของลอยไม่เคยหวังมีเพื่อนบ้านมาขอปลูกผัก
ในแปลงนา อยากให้เพื่อนบ้านมาปลูกผักกันจะได้มีผักกินและมีผักขาย นอกจากนี้ยังบอกให้
เพื่อนบ้านไม่ต้องซื้อพันธุ์ผัก ให้คนอื่นมาแบ่งไปปลูก ดังตัวอย่าง

พ่ออยากให้น้ำบัวผันแม่ของอุดมมาปลูกผักขายด้วย
เหมือนกัน จึงบอกกับอุดมว่า

“คมบอกแม่มาปลูกผักกับลุงสิ ถ้าจะมาไม่ต้องไปซื้อพันธุ์
ผักหรอก ในแปลงเพราะของลุงมีมากมาย บอกให้แม่มาแบ่งไป
ปลูก” พ่อเคยบอกเวลาอุดมแวะมาตีมน้ำก่อนที่จะตามฝูงควาย
ซึ่งลิวขึ้นโคกไป

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 34)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทไทยมีนิสัยที่ใจดี เอื้อเฟื้อ ไม่เห็นแก่ตัว
คนในชนบทไทยมีน้ำใจและเป็นมิตรกับคนอื่น แม้ว่าตนเองไม่ร่ำรวย แต่ก็พยายามช่วยเพื่อนบ้านเท่าที่
ช่วยได้ สะท้อนให้เรามองเห็นด้านดีของสังคมชนบทไทยในด้านความสัมพันธ์ในชุมชน

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงตัวไหมของไหมน้อยถูกคนร้ายทำให้ตายหมด ชาวชนบท
ได้รับข่าวก็มาช่วยกันคิดวิธีการแก้ไขปัญหา ช่วยขุดหลุมฝังตัวไหมที่ตายของไหมน้อย
ดังตัวอย่าง

“ถ้าอยากให้ออกไปและเป็นประโยชน์ขึ้นบ้างก็ชุดหลุมฝัง
ใกล้ ๆ โคนต้นมะพร้าว ไม้ผลมันจะได้ออกลูกตก” ผู้ใหญ่บ้าน
บอก

เพื่อบ้านสี่ห้าคนกลับไปเอาจอบที่บ้านของตนมาช่วย
ชุดหลุมใต้ต้นมะพร้าวและต้นไม้ผลอื่น ๆ อย่างมีน้ำใจ
(ไหมน้อย. 2533 : 120)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในชนบทมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น คนในชนบทแม้ว่า
อยู่ในสังคมชนบทที่ไม่เจริญ ไม่ได้รับการศึกษาสูง แต่คนในชนบทมีน้ำใจและเป็นมิตรกับคนอื่น ทำดี
กับคนอื่น ช่วยเหลือคนอื่น แสดงให้เห็นชาวชนบทอีสานเป็นคนที่มีความน้ำใจช่วยเหลือกัน เป็นมิตรกับ
คนอื่นและมีความสามัคคีกัน

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงเวลาแม่ป๋วยไหมทำกะทิแต่งไทยแต่ละครั้ง แม่ให้
ตักแจกจ่ายไปตามบ้านญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านใกล้เคียง ดังตัวอย่าง

เวลาทำกะทิแต่งไทยแต่ละครั้ง แม่ให้ตักแจกจ่ายไปตาม
บ้านญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านใกล้เคียง แม่บอกว่า...เมื่อเราหยิบยื่น
ของอยู่ของกินแก่เพื่อนบ้าน เช่นเราให้กะทิแต่งไทยวันนี้ เราอาจ
ได้กินแกงปลาช่อน หรือต้มยำไก่ที่เป็นของตอบแทนจาก
เพื่อนบ้านกลับมาบ้างก็ได้ พ่อและแม่มักจะบอกลูก ๆ ว่า ‘อยาก
กินอะไรนาน ๆ อย่าแอบกินคนเดียว’

(ม้อนน้อยที่รัก. 2556 : 139)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทไทยมีน้ำใจแก่เพื่อนบ้าน มีความสัมพันธ์กันที่
ดีงาม ไม่เอารัดเอาเปรียบของเพื่อนบ้าน คนในสังคมชนบทไทยเป็นคนที่รู้จักแบ่งปัน อยากให้เพื่อน
บ้านมีความสุขเหมือนกัน คนในสังคมชนบทไทยพึ่งพาอาศัยกัน ส่วนใหญ่จะเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่มี
ครอบครัวจำนวนไม่มาก ทุกคนที่ชนบทซึ่งจะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จะการวิเคราะห์ตัวอย่างสรุปได้ว่า คนในสังคมชนบทไทยมีความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้น แม้ว่า
ครัวเรือนส่วนใหญ่จะพึ่งตนเองได้ในด้านผลผลิต แต่การช่วยเหลือคนอื่นด้วยการแบ่งปันก็เป็น
สิ่งสำคัญ อยู่ในชุมชนเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็ญาติหรือไม่ใช่ญาติก็ตาม ก็ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน
ช่วยเหลือกัน

3.6 ภาพสะท้อนด้านบุคลิกลักษณะนิสัยของคนในชนบทไทย

แม้ว่าอิทธิพลของเทคโนโลยีจากตะวันตกจะแพร่เข้ามาสู่ประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงใน
ชีวิตของคนไทยทำให้บางสิ่งบางอย่างเปลี่ยนแปลงบ้าง แต่คนไทยส่วนใหญ่ไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหลวง

หรือในชนบท ก็ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของตนเอาไว้เป็นนิสัยคือความประเพณีที่ปฏิบัติจนเคยชิน เป็นสิ่งที่สะสมไว้ในคน นิสัยของคนแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน อันมีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้เกิดความแตกต่าง ทั้งด้านสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิต ภาคอีสานมีสภาพแวดล้อมที่แห้งแล้ง ชาวอีสานชนบทต้องสู้กับภัยธรรมชาติ จึงมีนิสัยขยัน ประหยัด มีน้ำใจ กตัญญูและเป็นมิตรกับผู้อื่น

3.6.1 ความขยัน

ชาวชนบทอีสานส่วนมากมีนิสัยขยัน เพราะชาวชนบทอีสานที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา ต้องประสบปัญหาความอดอยากยากจน ภาคอีสานไม่เหมือนที่อื่นมีสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ ภาคอีสานมีสภาพแวดล้อมที่เป็นแห้งแล้ง ชาวอีสานชนบทต้องสู้กับภัยธรรมชาติ ต้องขยันทำไร่ทำนา จึงรอดชีวิตและเลี้ยงครอบครัวได้

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย กล่าวถึงพ่อของลอยเป็นชาวนาที่ขยันขันแข็ง ไม่เคยปล่อยเวลาในแต่ละช่วงฤดูให้ผ่านไปโดยไร้ประโยชน์ เกี่ยวข้าวเสร็จก็ปลูกผักต่าง ๆ เพื่อบริโภคเอง และที่เหลือได้เอาไปขาย ดังตัวอย่าง

ลอยภูมิใจในตัวพ่อยิ่งนัก พ่อเป็นชาวนาที่ขยันขันแข็ง ไม่เคยปล่อยเวลาในแต่ละช่วงฤดูให้ผ่านไปโดยไร้ประโยชน์ เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จพ่อจะพาพี่จำปี พี่สาวคนโต เตรียมร่องปลูกแตงกวา ถั่วฝักยาวและผักต่าง ๆ พ่อจะขุดร่องปลูกในบึงนา รอบ ๆ สระน้ำ พ่อขุดเป็นแปลงยาวขนานกันไป ห่างกันระหว่างแปลงประมาณ 2 เมตร

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 22)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ชาวชนบทต้องประสบอากาศแห้งแล้ง ทำให้คนอีสานส่วนใหญ่ มีนิสัยขยัน คนที่ขยันทำงานไม่ต้องห่วงอดตาย คนที่มีนิสัยขยันขันแข็งมักเป็นคนที่มีความเพียรพยายาม อีกทั้งยังเป็นคนที่ทำงานด้วยความสม่ำเสมอ แม้ว่าสภาพของชีวิตลำบากแค่ไหน ถ้าเราขยันขันแข็งจะไม่มีวันอดตาย

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงไหมน้อยเป็นเด็กที่ขยันทำงานบ้านงานเรือน ช่วยพ่อแม่ดูแลน้อง เลี้ยงไหม เลี้ยงหมู ไก่ หมา เพราะบ้านไหมน้อยยากจนลำบาก ทุกคนต้องสู้กับชีวิต ต้องช่วยกันทำมาหากิน ดังตัวอย่าง

แม่ถามทันทีเมื่อไหล่หน้าขึ้นบันไดบ้านมา ขณะนั้น ไหมน้อยกำลังเก็บกวาดบ้านอยู่ หลังจากกินข้าวเช้าแล้ว งานที่เธอ จะทำต่อไปคือ ซุนหมู โปรงข้าวให้ไก่กิน

(ไหมน้อย. 2533 : 19)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า เด็กที่เกิดในครอบครัวที่ยากจนลำบาก ต้องขยันทำงาน เมื่อเป็นเด็ก ๆ ก็ต้องทำงานทุกอย่างเพื่อแบ่งเบาภารกิจของพ่อแม่ ชาวชนบทขยันทำงานจนติดนิสัย อยู่ชนบทไทยแม้ว่ามีชีวิตยากจนและลำบากถึงแค่ไหน แต่เด็กและผู้ใหญ่ไม่ยอมแพ้ พวกเขาทำมาหากินด้วยความขยัน

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงปอยไหมบอกว่าไม่ได้เห็นหน้าฝ้ายเป็นเดือน เพราะฝ้ายต้องทำงานหลายอย่างเก็บใบหมอน เลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ ขยันทำงานแบบไม่หยุด ดังตัวอย่าง

“ฝ้าย! ฉันไม่เห็นหน้าเธอเป็นเดือนเชียวนะ ตั้งแต่ม้อนยังไม่สึก จนได้ส่งสาวไหมมองข้ามรั้วไปก็เห็นแต่บ้านเจียบ...”
ปอยไหมร้องขึ้น มือสาวไหมชะงักค้างบนดัก

“ฉันก็คิดถึงเธอเหมือนกัน ตัวไหมฉันตื่นนอนสาม แยกได้ตั้งสิบกระดิ่ง ฉันต้องหาบตะกร้าไปเก็บหมอน (ใบหมอน) จากสวนที่นำมาเลี้ยงม้อนสิบกระดิ่ง พอให้อาหารม้อนเสร็จก็ขุ่นหมู เป็ดไก่ แล้วก็ออกไปเก็บหมอนอีกเที่ยว มือฉันหนาเลยละ” (มือหนา หมายถึงมือคนขยันทำงานไม่หยุด) ทั้งสองหัวเราะพร้อมกัน

(ม้อนน้อยที่รัก. 2556 : 240)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทไทยไม่ใช่มีแต่ผู้ใหญ่ขยันทำงาน บุคลิกลักษณะนิสัยของผู้ใหญ่ก็ส่งผลกระทบต่อเด็ก ๆ ผู้ใหญ่เป็นตัวอย่างที่ดีของเด็ก ๆ ทำให้เด็ก ๆ ก็มีนิสัยที่ขยันทำมาหากิน เด็ก ๆ ช่วยพ่อแม่ทำงานได้หลายอย่างจนเป็นแรงงานสำคัญของครัวเรือน ตั้งแต่เด็ก ๆ ก็ช่วยพ่อแม่ทำงานเท่าที่วัยนั้นทำได้ ขยันแข่งแข่งจนติดนิสัย

3.6.2 ความประหยัด

ชาวชนบทอีสานมีชีวิตอย่างประหยัดมาก เพื่อเก็บเงินให้ลูกเรียนหรือปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น เลือกใช้เฉพาะสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงเมื่อพ่อแม่ขายหมูได้เงิน แม้ว่าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของลูก ๆ และของพ่อแม่เองก็มีเพียงปกปิดร่างกาย แต่เงินก้อนนี้ต้องใช้ที่ทางอื่นเดือดร้อนมากกว่า ไม่ได้ซื้อเสื้อผ้าใหม่ ดังตัวอย่าง

เมื่อขายเจ้าต่างและเจ้าดำให้เจ็กรับซื้อหมูไปแล้วเงินก้อนนั้นพ่อกับแม่แทบไม่ได้ใช้เพื่อสนองความต้องการของทุกคนในครอบครัวเลย ทั้งที่เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของลูก ๆ และของพ่อแม่เองก็มีเพียงปกปิดร่างกายไปวัน ๆ เท่านั้น เวลามีเงินก้อนอยู่ในมือเช่นนี้ พ่อคิดอยากจะซื้อเสื้อผ้าสวย ๆ ให้ลูกทุกคนได้ใส่

ในงานบุญเช่นคนอื่น ๆ เขาบ้าง แต่พ่อก็ต้องใช้เงินทางอื่นที่
เดือดร้อนมากกว่า

(ไหมน้อย. 2533 : 50)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้ใหญ่ของครอบครัวชนบทอีสานมีนิสัยประหยัดมาก เพราะที่ชนบท
หาเงินยาก ผลผลิตส่วนใหญ่แค่พอกินพอใช้ มีที่เหลือเอาไปขายก็ได้ราคาต่ำ ทำให้ครอบครัวยากจน
และลำบาก มีเงินก้อนหนึ่งต้องการใช้สำหรับสิ่งที่จำเป็น หากไม่ประหยัด ชีวิตความเป็นอยู่ของ
ชาวชนบทจะยิ่งลำบากมากขึ้น หัวหน้าครอบครัวชนบทอีสานต้องวางแผนให้ดี

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงครัวเรือนของปอยใหม่ได้ปลูกต้นไม้หลายอย่างไว้ที่
สวนใกล้ ๆ บ้านเพื่อไม่ต้องเสียเงินไปซื้อกิน ที่เหลือยังเอาไปขายได้เงินมาใช้จ่ายภายในครอบครัว
ดังตัวอย่าง

ต้นหม่อนที่มีปลูกอยู่ปลูกไว้ราวไร่เศษ ๆ ตอนนี้อยู่
ไม่เพียงพอเลี้ยงตัวใหม่ของแม่เสียแล้ว ฟากสวนด้านนั้นนอกจากมี
หม่อนแล้วยังปลูกกล้วยน้ำว้าและผลไม้จำพวกมะม่วง ขนุน
น้อยหน้าอย่างละหลายต้นไว้ให้ลูก ๆ เก็บผลโดยไม่ต้องซื้อกิน
ส่วนพื้นที่สวนใกล้เรือนปลูกผักสวนครัวจำพวกพริก มะเขือ
กระชาย ขิงข่า ตะไคร้ แมงลัก และผักอื่น ๆ ไว้ปรุงอาหาร
ถ้าหากกินไม่หมดยังเก็บล้างน้ำสะอาดแล้วมักเป็นกำ ๆ ขายได้เงิน
มาใช้จ่ายภายในครอบครัวอีกด้วย

(ม้อนน้อยที่รัก. 2556 : 16)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทไทยมีนิสัยที่ประหยัด ไม่เปลืองสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
ให้ทุกอย่างใช้มีประโยชน์ ผู้ใหญ่สั่งสอนลูกต้องประหยัดบ่อย ๆ ทำให้เด็ก ๆ ก็มีนิสัยประหยัดด้วย
หากผู้ใหญ่ประหยัด ลูกก็จะประหยัดตาม ปัญหาทางเศรษฐกิจของครอบครัวก็จะลดลง รายได้ของ
ครอบครัวก็จะดีขึ้น แต่หากผู้ใหญ่อยู่อย่างฟุ่มเฟือย ลูกก็จะฟุ่มเฟือยตาม การมีความประหยัดและ
อยู่อย่างพอเพียงนับเป็นคุณลักษณะสำคัญของคนในสังคมชนบทไทย

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงพ่อซื้อตุ๊กตาเด็กผู้หญิงให้พลอย เมื่อแม่รู้ชื่อมา
ตั้งหลายร้อย แม่รู้สึกเสียตายนเงินจำนวนนั้น แม่บ่นว่าหากซื้อข้าวหนึ่งกินก็ได้เป็นเดือน ดังตัวอย่าง

“เท่าไหรันนั่น ตัวโตเกือบเท่าเด็กจริง ๆ ราคาไม่เป็นร้อย
โน่นหรอก” แม่ถามตั้งแต่วันแรกที่พ่อเปิดกล่องให้ลูก ๆ ดู
“ขาดอยู่ไม่กี่บาทจะสามร้อย” พ่อบอกขณะมอง
ความร่าเริงของลูกสาวคนเล็ก พลอยนั้นทั้งตื่นเต้นและดีใจจนนั่ง
ไม่ติด

“ตายจริง! แพงอย่างนั้นทำไมกล้าซื้อมาให้ลูกเล่น”
 แม่อุทานอย่างรู้สึกเสียดายเงินจำนวนนั้น มันแพงเกือบเท่า
 ข้าวสารเหนียว 1 กระสอบ หากซื้อข้าวหนึ่งกึ่งก็ได้เป็นเดือน
 (ดอกไม้อันที่เชิงภู. 2556 : 156)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทไทยมีนิสัยที่ประหยัด คนในสังคมชนบทไทยต่างทำงานหนักเพื่อเลี้ยงตัวเองและครอบครัวและรู้จักประหยัดอดออมเพื่ออนาคตข้างหน้า ความยากลำบากทำให้คนในสังคมชนบทไทยต้องประหยัด ทุกอย่างซื้อามาเพื่อมีประโยชน์ต่อครอบครัว ไม่มีเงินเหลือซื้อสิ่งที่ไม่จำเป็น

3.6.3 มีน้ำใจ

คนในสังคมชนบทไทยมีความน้ำใจต่อกันเป็นอย่างดี คนในชนบทไม่คิดถึงแต่ตัวเอง ไม่เห็นแก่ตัว อยู่รู้จักเสียสละมีน้ำใจช่วยเหลือคนอื่น สังคมใดก็ตามถ้าทุกคนมีน้ำใจกัน สังคมจะเป็นที่น่าอยู่มี ความร่มเย็นเป็นสุข มีน้ำใจเป็นนิสัยของคนในสังคมชนบทไทยและเป็นนิสัยต้องสืบทอดต่อลูกหลาน

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย กล่าวถึงลอยเอาข้าวกลางวันของตนองให้หญิงชรา นอกจากนี้ ยังช่วยหญิงชราซุดปูจนถึงเวลาต้อนเปิด ต้อนควายกลับบ้าน ดังตัวอย่าง

“ยายได้กินข้าวเที่ยงหรือยัง” ลอยถามเพราะรู้สึกสงสาร
 หญิงชรา ดูท่าทางแกล้งเหน็ดเหนื่อยสังเกตได้ยินเสียงหายใจของแก
 หอบแรง

“ยัง เมื่อเข้านี้เหลือข้าวจากใส่บาตร กินแล้วหมดพอดี
 ยายเลยไม่ได้ห่อข้าวมาด้วย”

“ลอยรีบแกะห่อข้าวที่เรามัดติดเอวมา เด็กน้อย
 คลี่ผ้าขาวม้าออก ส่งห่อข้าวเหลือจากกินตอนเที่ยงให้หญิงชรา”

“ข้าวกับไข่ทอดอยู่ในห่อยายกินซะ ฉันทกับอุดมจะซุดปู
 ช่วย” ลอยบอกแล้วเอาเสียมกับแกเดินหารูปขนาดที่ต้องการ

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 53)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทอีสานมีนิสัยที่มีน้ำใจช่วยเหลือคนอื่น โดยเฉพาะเด็ก ๆ ช่วยเหลือคนอื่นอย่างไม่คิดว่าต้องได้ประโยชน์อะไร ไม่คิดว่าต้องให้คนอื่นตอบแทนตนเอง ช่วยเหลือคนอื่นแบบจริงใจจริงจัง ถ้ามนุษย์เรามีน้ำใจต่อคนอื่น มันจะทำให้คนอื่นมีความสุข และเราตนเองก็รู้สึกมีความสุขด้วย เพราะบางทีแค่สิ่งเล็ก ๆ ก็สามารถเปลี่ยนแปลงสภาพของคนอื่น สามารถแก้ไขปัญหาเดือดร้อนของคนอื่น

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงป้าบัวผันไปขายของที่ตลาด เพราะของน้อย ก็มาถามแม่ ไหมน้อยมีอะไรฝากขายไหม จะได้ช่วยขายด้วยกัน ดังตัวอย่าง

“ป้ามีอะไรฝากฉันชายไหมพรุ่งนี้เช้าฉันจะไปขายขนุนสุก
ของมันน้อยอยากได้ของเพิ่มพอให้เต็มหาบ”

(ไหมน้อย. 2533 : 20)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทอีสานมีนิสัยที่มีน้ำใจ ถึงแม้ประสพภัยธรรมชาติ หรืออุบัติเหตุ ยังมีน้ำใจต่อเพื่อนบ้านเสมอ ไม่ได้เป็นญาติพี่น้องยังช่วยเหลือเพื่อนบ้านตลอดเวลา โดยไม่ต้องการตอบแทน ทำให้คนอื่นรู้สึกอบอุ่น การอยู่ร่วมกันในสังคม ควรมีน้ำใจไมตรีที่ดีต่อกัน จึงจะอยู่กันได้อย่างสันติสุข ความมีน้ำใจเป็นนิสัยของคนในสังคมชนบทไทย ไม่ว่าจะผู้ใหญ่หรือเด็ก ๆ หากมีน้ำใจต่อกัน ชีวิตเราจะมีความสุขมากขึ้น

นวนิยายเรื่อง น้ำหาบเดียว กล่าวถึงที่วัดมีงานเผาศพของแม่กำนันเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง เพราะเป็นงานใหญ่ ชาวบ้านที่ไม่ได้รับเชิญก็มาช่วยงานจนมีดฟ้ามั่วดิน แต่ละคนกลับช่วยงานอย่างเต็มที่ ดังตัวอย่าง

ส่วนชาวบ้านพวกที่กำนันมอง เห็นเพียงแค่ส่วนเกิน ไม่ได้
รับเชิญเลย แต่ก็แห่กันมาช่วยงานจนมีดฟ้ามั่วดิน แต่ละคนกลับ
ช่วยงานอย่างเต็มที่ เพราะพ่อเป็นแกนนำชาวบ้าน ช่วยจนคนที่
กำนันจ้างไว้แทบไม่ได้ทำอะไร พวกที่ถูกจ้างมาช่วยก็ไม่ว่าอะไร
งานสบายยังแถมได้เงินใช้อีก

(น้ำหาบเดียว. 2533 : 69)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทไทยมีน้ำใจต่อคนอื่น การอยู่ร่วมกันในสังคม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความน้ำใจไมตรีที่ดีต่อกัน จึงจะอยู่กันได้อย่างสันติสุข ความมีน้ำใจเป็นเรื่องที่ทุกคนทำได้ โดยไม่ต้องใช้เงินทองมากมาย เพียงแต่แสดงความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ โดยการช่วยเหลือ เล็ก ๆ น้อย ๆ ก็เป็นการแสดงน้ำใจได้

นวนิยายเรื่อง ป่าไหวชายทุ่ง กล่าวถึงจ้อยกับเพื่อน ๆ ได้จับนกคุ้มตัวหนึ่ง แต่เห็นลูกนกวิ่งตามกันเป็นทางอย่างไร้เดียงสามทางที่อินตากับเพื่อน ๆ ยืนอยู่ เด็ก ๆ รู้สึกสงสารมัน ก็ตัดสินใจปล่อยนกคุ้ม ดังตัวอย่าง

“ปล่อยมันเถอะ สงสารลูกมัน” จ้อยจ้องหน้าเพื่อน
คนนั้นที่คนนี้ท้ออย่างขอความเห็น

“พวกเอ็งว่ายังไง ใจจ้อยมันคิดอยากปล่อย” อินตากลาม
เพื่อน ๆ ขณะมือยังยุ่งอยู่กับเส้นด้ายตาข่าย...

เมฆ หวอย แลมองสบตากันครู่หนึ่งก่อนจะหันไปมองลูก
นกคุ้มที่แตกกระเจิงหนีเข้าพุ่มหนาม

“ปล่อยให้มันได้เลี้ยงลูกของมันจนใหญ่ดีกว่านะ” อินตา
เปรยขึ้นอย่างมีความรู้สึกเอนเอียงมาทางจ้อย

“ข้าว่าปล่อยก็ดี ถ้ามันไม่มีลูกก็ไปอย่าง” หวอยเอ่ยเสียง
เรียบ

“ดีเหมือนกัน ปล่อยมันเถอะ” เมฆตัดสินใจก่อนจะพูด
ต่อว่า “ตัวอื่นยังมีให้เราตัดเอาไปปิ้ง”

“งั้นข้าปล่อยละนะ” อินตาว่าพลางก้มลงปล่อยร่างอ่อน ๆ
ที่ต้นคุดคิกสั้นระรวยอยู่ในมือ การเดินของมันทำให้ขนนุ่มของมัน
หลุดไปหลายอัน

“ไปซะ...ไปเลี้ยงลูกของเจ้า...” อินตาพูดก่อนจะปล่อยแม่
นกคุ้มจากมือไป

(ป่าไผ่ชายทุ่ง. 2535 : 16)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนที่มีน้ำใจไม่ใช่แค่ให้น้ำใจกับมนุษย์คน ต้องมีน้ำใจกับ
ทุกสิ่งทุกอย่าง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีน้ำใจไมตรีที่ดีต่อกัน จึงจะอยู่กันได้อย่างสันติสุข ให้ความรัก
แก่คนอื่น ๆ และให้ความร่วมมือเมื่อเขาขอร้องหรือรู้ว่าเขากำลังลำบากต้องการความช่วยเหลือ
หากเรามีน้ำใจทำให้เรารู้เอาใจเขามาใส่ใจเรา คิดถึงหัวอกของคนอื่น ทำให้เราจิตใจที่ติงาม
เบิกบานแจ่มใส

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงลุงเชิดพามโนไปหมู่บ้านเองช่วยเหลือข้าง ระหว่าง
การเดินทางแวะขอน้ำดื่มที่หมู่บ้านชายป่า เจ้าของบ้านมีน้ำใจ นอกจากให้น้ำกินยังให้มะม่วงสุกมา
ด้วย 5-6 ลูก ดังตัวอย่าง

เลยเพลมาจนตะวันตรงหัว ไร่แฉดกลางทุ่งมองเห็นเป็น
ประกายร้อนเด่นระริกอยู่เบื้องหน้า ลุงเชิดพามโนแวะขอน้ำดื่มที่
หมู่บ้านชายป่า เจ้าของบ้านใจดียังให้มะม่วงสุกมาด้วย 5-6 ลูก
แล้วจึงแวะกินข้าวกลางวันได้ร่มไม้ข้างทางใกล้ป่าที่จะเดินผ่าน

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 : 9)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ชาวบ้านสังคมชนบทไทยยังดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย มีน้ำใจต่อผู้อื่น
ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อเพื่อนบ้าน แม้ว่าเป็นคนที่แปลกหน้าไม่รู้จักกันยังให้น้ำใจแก่คนอื่น คนในสังคม
ชนบทไทยไม่คิดร้ายกับคนอื่น ไว้ใจกับคนอื่น เห็นคนอื่นลำบากก็พยายามช่วยเหลือ

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงปอยใหม่เป็นคนที่มีน้ำใจเมตตา เวลาเข้าไปสวนเธอ
มักจะมีปลายข้าวติดตะกร้ามาโปรยให้นกเล็ก ๆ กินบ่อย ๆ ทำให้พวกนกพากันบินมาคอยกินที่
สวนหม่อน ดังตัวอย่าง

น้ำเสียงเด็กสาวไพเราะจนใครผ่านมาได้ยินก็หยุดฟัง
ไม่เว้นแม้บรรดานกในสวนที่คุ้นเคยกับน้ำเสียงหวานหูนี้อยู่ทุกวี่วัน
พวกมันคงรับรู้ได้ว่าเธอไม่เป็นพิษภัยสำหรับพวกมันแต่อย่างใด
ปอยไหมยังเป็นผู้มีน้ำใจและเมตตา เวลาเข้าไปสวนเธอมักจะมี
มีปลายข้าวติดตะกร้ามาโปรยให้นักเล็ก ๆ กินบ่อย ๆ จน
พวกนกปรอด นกกาจเขน และนกอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในสวน
สวนหม่อนพากันบินมาคอยกินเมล็ดข้าวหักจากปอยไหม

(มือน้อยที่รัก. 2556 : 192)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทไทยมีน้ำใจมาก ไม่เพียงแต่น้ำใจเมตตาต่อกับคน
ยังมีน้ำใจเมตตาต่อกับสิ่งที่อยู่ใกล้ ๆ ตัวเรา นี่เป็นนิสัยที่ประกอบในเลือดของคนในสังคมชนบทไทยแล้ว
คนในสังคมชนบทไทยแม้ว่ายากจนลำบาก แต่ก็มีความใจแบ่งปันสิ่งต่าง ๆ กับคนอื่น โดยเฉพาะคนที่มี
สภาพความเป็นอยู่ที่ต่ำกว่าเรา ทำให้คนอื่นรู้สึกอบอุ่นและไว้ใจเราได้ ความมีน้ำใจเป็นเรื่องที่ทุกคน
ทำได้ โดยไม่ต้องใช้เงินทองมากมาย เพียงแต่แสดงความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงคนค้ายขวนเพื่อน ๆ ไปเที่ยวนาของพ่อ เมื่อกินข้าว
อิ่มแล้ว เพื่อน ๆ ขวนกันไปช่วยแม่ของค้ายขวนล่าอ้อย ปายนั่น เพื่อน ๆ ได้ช่วยกันทำงานอยู่จน
ตะวันค้ำยอดภูจึงพากันกลับเข้าหมู่บ้าน

“พวกเมานั่งคุยกันมานานแล้ว ลงไปช่วยแม่ขนล่าอ้อยดี
ไหม” ตอนท้ายพงศ์ขวนเพื่อน ๆ

“กำลังคิดจะขวนอยู่พอดี เรามานาคมค้ายทั้งที ควรจะได้
ทำงานช่วยบ้าง” บุญสินว่า

ปายนั่น เด็ก ๆ ช่วยกันทำงานอยู่จนตะวันค้ำยอดภูจึง
พากันกลับเข้าหมู่บ้าน

(ดอกไม้บานที่เชิงภู. 2556 : 69)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนที่อยู่ในสังคมชนบทไทยมีน้ำใจแก่คนอื่น ไม่เอารัดเอาเปรียบ
คนอื่นคนที่มีน้ำใจทำได้ทุกที่ทุกเวลาโดยไม่ต้องใช้เงินทองมากมาย ไม่คิดคนอื่นจะตอบแทนหรือ
ไม่ เพียงแต่แสดงความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ เป็นคนที่มีน้ำใจโดยการช่วยเหลือคนอื่น
เล็ก ๆ น้อย ๆ นอกจากจะทำให้เราจิตใจที่ตึงามเบิกบานแจ่มใส ยังทำให้มิตรสหายมาก ก็เป็น
การแสดงน้ำใจได้

จากการวิเคราะห์ตัวอย่างสรุปได้ว่า คนในสังคมชนบทไทยมีน้ำใจและมีความจริงใจที่
ไม่เห็นแก่เพียงตัวเองหรือเรื่องของตัวเอง แต่เห็นอกเห็นใจ เห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ มีความเอื้ออาทร
เอาใจใส่ ให้ความสนใจในความต้องการ ความจำเป็น ความทุกข์สุขของผู้อื่นและพร้อมที่จะ

ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน ผู้ที่มีน้ำใจเป็นผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่น เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติการ เพื่อบรรเทาปัญหาหรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

3.6.4 เป็นมิตรกับผู้อื่น

แม้ว่าคนชนบทอีสานมีสภาพความเป็นอยู่ลำบากยากจน แต่คนชนบทอีสานก็มีนิสัยเป็นมิตรกับคนอื่น ไม่ทะเลาะกับเพื่อนบ้าน ไม่เอาไรต์เอาเปรียบกับเพื่อนบ้าน บ้านไหนมีงานอะไรจะพยายามไปช่วยงานโดยไม่ต้องชวนไป

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงไหมน้อยกับลูกสาวของครูใหญ่สองคนเป็นเพื่อนชั้นเดียวกัน แต่ไหมน้อยเป็นคนที่เรียนเก่ง ลูกสาวของครูใหญ่ก็อิจฉาเขา จึงสั่งคนอื่นมาช่วยกันทำร้ายไหมน้อย แต่สุดท้ายไหมน้อยก็ให้อภัยกับลูกสาวครูใหญ่กลับเป็นเพื่อนกัน ดังตัวอย่าง

“พูดถึงความเสียหายแล้ว หนูเสียใจที่สุดในชีวิตที่ทุกคน
กล้าทำกับหนูได้ลงคอ เพราะบ้อมและตุ๊กก็เคยเป็นเพื่อนนักเรียน
ร่วมชั้นกันสมัยเรียนระดับประถม ส่วนพี่อาจหนูนับถือเหมือนเป็น
พี่ชายคนหนึ่ง เมื่อได้ยินพ่อกับแม่พูดเช่นนี้ หนูก็จะหักห้ามใจ
ตัวเองคือไมโกรธ ไม่เกลียด ไม่พยายามปกป้องร้ายใคร หนูขอเพียง
ให้ทุกคนสารภาพยอมรับผิด และจะไม่คิดทำกับหนูอีกเท่านั้นก็
พอ” ไหมน้อยพูดชัดถ้อยชัดคำ

(ไหมน้อย. 2533 : 148)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทอีสานมีนิสัยเป็นมิตรกับคนอื่น แม้ว่าคนอื่นเคยทำร้ายเรา ถ้าคนนั้นกลับมาเป็นคนดี เป็นมิตรกับเรา เราก็ต้องให้อภัยกับคนอื่น ไม่ควรเกลียดคนอื่น ไม่ควรโกรธคนอื่น ไม่พยายามทำกับคนอื่น เป็นมิตรกับคนอื่นเป็นนิสัยที่ยกย่องในสังคมมนุษย์เรา

นวนิยายเรื่อง น้ำหอบเดียว กล่าวถึงอากาศแห้งแล้งทำให้ชนบทขาดแคลนน้ำ กาสีกับบัวผันสองคนก็ไปขโมยตักน้ำที่สระของกำนัน กำนันลงโทษทั้งสองคน แต่สุดท้ายกำนันรู้สึกตนเองทำผิดก็ขอโทษกับเด็กสองคน ดังตัวอย่าง

“หนูสองคนนี่ไข่ม้อย ที่ถูกพ่อกำนันลงโทษวันนั้น”
กำนันเอียงหน้าถาม เมื่อกาสีกับบัวผันไปส่งน้ำกำนันที่
นั่งอยู่หัวแถว
“ใช่ค่ะ” กาสีตอบระบายยิ้ม ขณะใช้ช้อนตักพุดจุ่มน้ำอ้อ
ไทยพรมลงปลายมือกำนัน
“หนูทั้งสองโกรธพ่อกำนันรีเปล่า”

กำนันชงโกหน้าเข้ามาถามเด็กหญิง

“วันนี้โกรธค่ะ...แต่...” เด็กทั้งสองตอบพร้อมกันราวกับ
นัดกันไว้

“แต่อะไรล่ะ” กำนันถามเสียงนุ่ม

“แต่วันนี้พวกหนู ไม่โกรธพ่อกำนันแล้ว หนูต้องขอโทษ
พ่อกำนันด้วยที่โกรธ” กาสีประสานสายตาพูดกับกำนัน กำนัน
ยิ้มพลาถยมือลูบศีรษะเด็กทั้งสอง

“หนูทั้งสองเป็นเด็กดี พ่อกำนันต้องขอโทษพวกหนู
เหมือนกัน”

(น้ำหอบเดียว. 2533 : 78-79)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คนในสังคมชนบทไทยมีนิสัยที่เป็นมิตรกับคนอื่น ผู้ใหญ่กับเด็ก ๆ ก็
เหมือนกัน เมื่อมีปัญหากัน ต้องหาวิธีทำให้เข้าใจกันจึงได้แก้ไขปัญหา เพราะเป็นมิตรกับคนอื่นเป็น
นิสัยของคนสังคมชนบทแล้ว

จะการวิเคราะห์ตัวอย่างสรุปได้ว่า วรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกกันไม่ออก
เรื่องราวหรือเนื้อหาของวรรณกรรมมาจากประสบการณ์ทางสังคมที่นักประพันธ์ได้ประสบทั้งโดยตรง
และโดยอ้อม วรรณกรรมกับสังคมเป็นสิ่งที่ผูกพันกัน วรรณกรรมเกิดจากสังคม สังคมเป็นบ่อเกิดของ
วรรณกรรม นักประพันธ์ได้แทรกความคิดต่าง ๆ อยู่ในวรรณกรรม สะท้อนให้เห็นสภาพของสังคม
ชนบทไทยมีชีวิตยากจนลำบาก มีความสัมพันธ์ที่เป็นอย่างมนุษย์แยกกันไม่ได้ คนในสังคมชนบทไทยมี
นิสัยที่ดี จิตใจสวยงาม

บทที่ 4

อิทธิพลในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ ที่มีต่อผู้อ่าน

นวนิยายเป็นผลผลิตของนักประพันธ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและสังคมมีอิทธิพลต่อผู้อ่าน นวนิยายทั้งด้านเนื้อหาหรือแนวความคิดโดยผ่านนักประพันธ์ นวนิยายจึงมีบทบาทสำคัญและมีอิทธิพลต่อผู้อ่านและสังคม นวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณมีอิทธิพลต่อผู้อ่านหลายด้าน แบ่งเป็นหัวข้อ ดังนี้

- 4.1 กระตุ้นจิตสำนึกของมนุษย์ให้รักธรรมชาติและหวงแหนธรรมชาติ
- 4.2 เรียกร้องให้มนุษย์รู้จักความสำคัญของการศึกษา
- 4.3 ส่งเสริมความเข้าใจอันดีของสมาชิกในสถาบันครอบครัว
- 4.4 ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม
 - 4.4.1 ความขยัน
 - 4.4.2 การมีจิตใจดีงาม
 - 4.4.3 ความกตัญญูกตเวทิต
 - 4.4.4 การมีน้ำใจ
 - 4.4.5 ความประหยัด
 - 4.4.6 ความซื่อสัตย์สุจริต
- 4.5 ให้แง่คิดเกี่ยวกับศาสนา
 - 4.5.1 ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
 - 4.5.2 ประเพณีการบวช

4.1 กระตุ้นจิตสำนึกของมนุษย์ให้รักธรรมชาติและหวงแหนธรรมชาติ

นวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสังคมชนบทไทย เพื่อต้องการเสนอให้ผู้อ่านทุกคนใกล้ชิดธรรมชาติ รักธรรมชาติและหวงแหนธรรมชาติ ถ้าทำลายธรรมชาติ จะเกิดภัยจากธรรมชาติ และได้แสดงให้เห็นความสวยงามของธรรมชาติและประโยชน์ที่มนุษย์ได้จากธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติใกล้ชิดและแยกออกไม่ได้ โดยเฉพาะชาวสังคมชนบทไทยอาศัยอยู่กับธรรมชาติ ต้องการเข้ามาหากินจากธรรมชาติ ความสวยงามและความดีของธรรมชาติทำให้ชาวชนบทมีชีวิตอย่างเรียบง่ายและมีความสุขสบายใจของจิตใจ

นวนิยายเรื่อง หมายน้อย กล่าวถึงหมายน้อยทำแต่งงานบ้านทุกวัน ไม่มีโอกาสออกไปที่ทุ่งที่ป่า วันหนึ่งได้ไปเก็บเห็ดกับพี่พุดซ้อนที่ป่า มาเห็นทุ่งเห็นป่า ทำให้หมายน้อยรู้สึกสดชื่นและปลอดโปร่งใจ ดังตัวอย่าง

น้ำล้นปรี่คันทนา เสียงไหลชุ่มช้ำจ๊อกแจ๊กดังมาตลอดเวลา
 ใหม่น้อยรู้สึกสดชื่นและปลอดโปร่งใจ กลิ่นใบข้าวหอมลอยตามลม
 ไม่ขาดระยะ

(ใหม่น้อย.2533 :92)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้พาจิตใจผู้อ่านไปสัมผัสกับธรรมชาติที่ทุ่งนาที่ป่าแห่งนั้น สบายงามและสร้างความสดชื่นให้กับชีวิตเรา ชาวชนบทมีความสงบร่มเย็นกับธรรมชาติ ธรรมชาติที่ สบายงามนั้นทำให้จิตใจมนุษย์เบิกบานและมีความสุขได้ แม้ว่าคนในสังคมชนบทมีชีวิตยากลำบากและ พบกับอุปสรรคหลาย ๆ อย่างในชีวิต แต่คนในสังคมชนบทจะมีความสัมพันธ์ที่ดีและสนิทสนมกับ ธรรมชาติ ผู้เขียนจึงกระตุ้นจิตสำนึกของผู้อ่านโดยการแนะนำให้มนุษย์ช่วยกันรักธรรมชาติ เพื่อให้ มนุษย์ได้ประโยชน์จากธรรมชาติตลอดเวลา

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงกำนันจรัลอยากให้ถ่านส่งเนื้อป่าให้เขาทุกวัน แต่ถ่าน ไม่กล้ารับปาก นอกจากสัตว์ป่าน้อยลง ยังมีเจ้าหน้าที่หน่วยอนุรักษ์ป่ากวัดขันมากขึ้นทำให้ถ่านรู้สึก ลำบาก ดังตัวอย่าง

“เออ ถ่าน ระยะเวลาอยากให้ส่งเนื้อทุกวันจะได้มั๊ย ” กำนัน
 จรัลเอ่ยชื่อพลางจ้องตารอคำตอบ

ถ่านรู้สึกลำบากที่จะให้คำตอบยืนยัน เพียงตอบเสียง ๆ ว่า

“ผมไม่กล้ารับปาก สัตว์มันหายากขึ้น ทั้งเจ้าหน้าที่หน่วย
 อนุรักษ์ป่าก็กวัดขันมากขึ้น หากเป็นเดือนละครั้งสองครั้งอย่างที่
 ทำอยู่ที่นี่ ผมพอจะยืนยันว่าได้แน่นอน ”

(ดอกไม้บานที่เชิงภู. 2556 : 35)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้ใช้บทสนทนาระหว่างตัวละครสองคน ทำให้ผู้อ่านมองเห็น มนุษย์เรากำลังทำลายธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติลดลงอย่างรวดเร็ว ผู้เขียนจึงเตือนมนุษย์ว่า การทำลายทรัพยากรธรรมชาตินั้น ไม่ว่าจะเป็ทรัพยากรใดก็ตามล้วนทำให้ระบบนิเวศทางธรรมชาติ แปรเปลี่ยนไปได้ทั้งนั้น เช่น การตัดไม้ทำลายป่าซึ่งทำให้ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล อากาศแห้งแล้ง การล่าสัตว์ซึ่งทำให้สัตว์น้อยลงและเกิดปัญหาต่าง ๆ ผู้เขียนจึงกระตุ้นจิตสำนึกมนุษย์ให้เห็นคุณค่า และความสำคัญของทรัพยากรทางธรรมชาติว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีความหมายสำหรับชีวิตมนุษย์ จึงควรช่วยกันรักษาธรรมชาติและหวงแหนธรรมชาติ

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงครูอุชัยเล่าเรื่องให้นักเรียนฟัง พรานยิงแม่ชะนีตาย และหล่นลงมา แต่มีอัยโอบลูกแบนบอกแนน ทำให้นักเรียนรู้สึกซึ่งใจจึงมีความคิดอยากชักชวนทุกคน รักป่าและรักสัตว์ป่า ดังตัวอย่าง

“เคยมีพวกนายพรานยิงแม่ชะนีบนยอดไม้ มันขาดใจตาย
และหล่นลงมา มือของมันยังโอบลูกแนบอกแน่น” ครูอุชัยเล่าต่อ

“น่าสงสารนะครับครู ผมอยากให้ป่าภูเขียวมีสัตว์ป่า
มาก ๆ ให้พวกมันอยู่อย่างสุขสบายในป่าที่เป็นบ้านของมัน
คนทำลายป่าก็เท่ากับทำลายบ้านของสัตว์” พงศ์พุด

“ผมอยากให้ทุกหนทุกแห่งเต็มไปด้วยป่า ให้ทุกคนรักป่า
และรักสัตว์ป่า” บุญสินพุดเสริมขึ้น

(ดอกไม้บ้านที่เชิงภู. 2556 : 179)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้ใช้บทสนทนาระหว่างเด็กกับครู ได้เล่าเรื่องที่มนุษย์ทำลาย
สัตว์ป่าให้ผู้อ่านเข้าใจว่ามนุษย์ทำลายสัตว์ป่าเป็นเรื่องที่ไม่ควรทำ มนุษย์ผูกพันและใกล้ชิดกับ
ธรรมชาติ มนุษย์เราสามารถใช้อะไรจะธรรมชาติได้ แต่ไม่ใช่การทำลายธรรมชาติ ชีวิตมนุษย์ที่มี
ความสุขอยู่ได้โดยอาศัยธรรมชาติเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจและร่างกาย แต่มนุษย์เรากำลังทำลาย
ทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติน้อยลง ผู้เขียนจึงกระตุ้นจิตสำนึกมนุษย์เราให้รักและ
หวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อคนรุ่นนี้และคนรุ่นถัดไปจะได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติต่อไป

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงผู้ใหญ่บ้านเวลาประชุมกับลูกบ้าน เตือนชาวบ้านต้อง
ช่วยกันดูแลป่าชุมชน ไม่ให้ตัดไม้ทำลายป่า ห้ามรุกรานป่า อยากรให้ทุกคนเห็นถึงคุณค่าและ
คุณประโยชน์ ดังตัวอย่าง

พ่อผู้ใหญ่บุญชู ผู้ใหญ่บ้านวัยใกล้เกษียณ เวลาประชุม
ลูกบ้านของตนมักจะย้ำเตือนเรื่องการช่วยกันดูแลป่าชุมชน ไม่ให้
ตัดไม้ทำลายป่า ห้ามรุกรานป่า และช่วยกันดูแลไม่ปล่อยให้ไฟ
ลุกลามเผาป่าในช่วงหน้าแล้ง พ่อผู้ใหญ่จะย้ำให้ผู้คนในหมู่บ้าน
เห็นคุณประโยชน์ของป่าและต้นไม้ ป่าไม้ชุ่มฉ่ำทำให้ฝนตก
มีผักหญ้า อาหารป่า มีเห็ดกินได้หลากหลายชนิดให้เก็บไป
ทำกับข้าวต้มแกง แม้เวลานั้นจะยังไม่ใช่วัฒนรงค์ก็ให้ผู้คนอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมหรือป่าไม้

(ม้อนน้อยที่รัก. 2556 : 45)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้เล่าเรื่องที่บุคคลธรรมดาที่มีความคิดที่รักษาธรรมชาติและ
ชักชวนคนอื่นมารักษาธรรมชาติ จึงเสนอให้มนุษย์ผูกพันและใกล้ชิดกับธรรมชาติเพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกรักและ
หวงแหนสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่อยู่รอบตัวมนุษย์เรา ผู้เขียนได้กล่าวถึงความสัมพันธ์มนุษย์กับ
สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและคุณประโยชน์ของธรรมชาติโดยตรงและโดยอ้อม บอกถึงภัยธรรมชาติเกิดจาก
การกระทำของมนุษย์เราเอง เพราะมนุษย์ทำลายธรรมชาติ อากาศแห้งแล้งของป่าหายไป สัตว์ป่า

น้อยลง ต้นไม้โดนตัด เรื่องเหล่านี้ทำให้ความสวยงามของธรรมชาติหายไป ผู้เขียนจึงกระตุ้นจิตสำนึกมนุษย์เราให้รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ

จากการวิเคราะห์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ธรรมชาติกับมนุษย์มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น และพึ่งพากันมาโดยตลอด มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติตั้งแต่มนุษย์แรกปรากฏขึ้นมาบนพื้นโลก มนุษย์อาศัยธรรมชาติเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต ธรรมชาติจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ แต่มนุษย์ในปัจจุบันนอกจากจะทำตัวแปลกแยกไปจากธรรมชาติแล้ว ยังเป็นตัวการทำลายสภาพแวดล้อมอย่างมาก ทำให้ธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไปอย่างรุนแรง ส่งผลกระทบต่อชีวิตของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ อย่างรุนแรง นวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณจึงมีอิทธิพลต่อผู้อ่าน กระตุ้นให้ผู้อ่านรักธรรมชาติและหวงแหนธรรมชาติ เห็นคุณค่าประโยชน์ของธรรมชาติ ใช้วิถีทางการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืน อนุรักษ์ธรรมชาติและให้ลูกหลานได้อยู่กับธรรมชาติอย่างมีความสุขสงบ

4.2 เรียกร้องให้มนุษย์รู้จักความสำคัญของการศึกษา

โชติ ศรีสุวรรณ ได้เรียกร้องให้มนุษย์แต่ละคนมองเห็นความสำคัญของการศึกษา ถ้าหากมนุษย์ใดไม่รู้จักความสำคัญของการศึกษา อาจจะมีผลต่อชีวิตอื่น ๆ ในสังคม การศึกษาทำให้มนุษย์เรามีความสามารถในการหารายได้เลี้ยงชีวิตและการศึกษาเป็นช่องทางของการพัฒนาตนเองจนถึงพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ผู้เขียนจึงเรียกร้องให้มนุษย์เข้าใจและรู้จักการศึกษาต้องศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาพัฒนาสังคมมนุษย์เรา

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงมโนเรียนจบ ป.6 ก็ไม่ได้เรียนต่อมัธยม แต่เขาเป็นคนที่ชอบเรียน หนังสือเรียนเก่า ๆ ที่เคยเรียนก็อ่านมาหลาย ๆ ครั้งแล้ว ไปไหนมาไหนก็เอาใส่ย่าม ดังตัวอย่าง

“เอาหนังสือใส่ย่ามไปด้วยหรือโน” ลุงเชิดถามเมื่อ
เงยหน้าขึ้นจากการผูกเชือกหวายเข้ากับแห่อย่างแน่นหนาจน
แน่ใจ

“ครับลุง...เผื่อว่าง ๆ ไม่มีอะไรจะทำ จะได้อ่าน” มโน
บอกหนังสือที่มโนมักจะเอาใส่ย่ามไปไหน ๆ ด้วยเป็นหนังสือเรียน
เก่า ๆ ที่เคยเรียนมาแล้ว เขาห่อปกรักษาไว้เป็นอย่างดี มโนเรียน
หนังสือเก่ง ลุงเชิดก็รู้ ปีที่เรียนจบ ป.6 ครูที่สอนบ่นเสียดายที่มโน
ไม่ได้เรียนต่อ ยายของมโนเล่าลุงเชิดฟังเช่นนั้น

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 : 66)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้สร้างภาพให้ผู้อ่านมองเห็นเด็กชนบทที่เกิดในครอบครัวที่ยากจนลำบาก ไม่ได้เรียนต่อที่โรงเรียน แต่ไม่เคยท้อแท้ พยายามแสวงหาความรู้เอง ผู้เขียนอยาก

เตือนให้มนุษย์มองเห็นความสำคัญของการศึกษา แม้แต่เป็นเด็กก็สามารถมองเห็นความสำคัญของการศึกษา มนุษย์เรามีโอกาสและบรรยากาศเรียนที่ดีควรตั้งใจเรียนและในขณะเดียวกันก็ต้องให้ความรู้แก่ผู้ที่ได้รับการเลี้ยงดูนั้นให้เป็นผู้ที่สามารถช่วยเหลือตนเองเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ให้ความรู้เพื่อสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงครูเป็นอาชีพที่มีหน้ามีตา สร้างฐานะได้ ทุกคนต้องนับถือ ลูกของกำนันมีแต่เรียนสูง ๆ และทุกคนมีหน้ามีตา ลูกสาวของกำนันก็เป็นครูสอนอยู่โรงเรียนมัธยมประจำจังหวัด นาน ๆ จะได้กลับมาเยี่ยมบ้านสักครั้ง ดังตัวอย่าง

*มโนนำพลาญทองคำเทียบศาลา บนหลังช้างของเขามิเมีย
กำนันอุ้มผ้าไตรนั่งเคียงคู่กับลูกสาวที่เป็นครู ปรากฏทองกับบิดยา
นั่งช้างเคียงมาด้วย ปรากฏทองเคยบอกมโนว่า พี่สาวที่เป็นครูของ
เธอสอนอยู่โรงเรียนมัธยมประจำจังหวัด นาน ๆ จะกลับมา
เยี่ยมบ้านสักครั้ง ลูกหลานกำนันล้วนแต่เรียนสูง ๆ ได้ทำงานเป็น
ข้าราชการมีหน้ามีตาทุกคน มโนได้แต่ชื่นชมความเป็นอยู่ของ
ปรากฏทองกับพี่น้องของเธอพ่อเคยบอกว่าการได้เรียนสูงๆ ทำให้
คนมีปัญหาทำงานดีๆ มีคนนับหน้าถือตา มโนตั้งความหวังว่า
บางทีเขาอาจจะได้เรียนสูง ๆ บ้าง*

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 : 84)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนโดยเสนอตัวละครที่ได้ประสบความสำเร็จโดยมีการศึกษาระดับสูง ทำให้ผู้อ่านมองเห็นความสำคัญและคุณประโยชน์ของการศึกษา เพื่อเรียกร้องมนุษย์เราแสวงหาความรู้และใช้ความรู้ยกระดับคุณภาพของชีวิต ให้มองเห็นไกล ๆ ชาวบ้านที่สังคมชนบทไทยไม่ให้ลูกเรียนถึงระดับสูง เพราะครอบครัวยากจนลำบาก ไม่มีเงินส่งไปเรียน ผู้เขียนเสนอว่า ไม่ว่าที่บ้านลำบากมากนัก ก็ต้องพยายามหาวิธีการแก้ไขปัญหา มีวิธีอันหนึ่งที่ดีก็คือโดยใช้การศึกษา ดังนั้นมนุษย์เราควรมองเห็นความสำคัญของการศึกษา

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงกำนันมองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา กำนันไม่ชอบไปโรงเรียน ถ้าวันไหนได้ไปนากับพ่อแม่ นับเป็นความสุขมากนัก กำนันคิดว่าอยู่ที่ทุ่งนาอิสระกว่าอยู่ที่โรงเรียน ดังตัวอย่าง

*กำนารู้สึกเริงร่า การได้ขี่ล้อหรือขี่เกวียนไปนากับพ่อแม่
นับเป็นความสุขเหนือสิ่งใดสำหรับกำน เด็กน้อยภาวนาอยากให้อถึง
วันเสาร์-อาทิตย์บ่อย ๆ กำนารู้สึกเป็นอิสระกว่าอยู่โรงเรียนได้จับ
กบจับเขียด หาเหยื่อปักเบ็ดได้ปลาช่อนตัวโต หรือเตรียมหนังสือ
ไว้อ่านที่บึงมากินลูกตะขบ*

(ม้อนน้อยที่รัก. 2556 : 200)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนโดยยกตัวอย่างที่เด็กในสังคมชนบทไทยมองไม่เห็น ความสำคัญของการศึกษา ไม่ได้ตั้งใจเรียน คิดแต่ไปเที่ยวที่ทุ่งนา ให้ผู้อ่านเกิดความคิดที่ว่าผู้ใหญ่ควรเป็น แบบอย่างที่ดีของเด็ก สั่งสอนเด็ก ๆ ควรตั้งใจเรียน ปลุกความคิดที่การศึกษาทำให้มนุษย์เรา ได้ เจริญเติบโตสมบูรณ์เต็มที่ ได้พัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองให้มากที่สุดเท่าที่สามารถกระทำได้ และการศึกษาสามารถยกระดับชีวิตของมนุษย์เรา คนรุ่นใหม่หรือรุ่นถัดไปควรเป็นคนที่ใช้ความรู้ การศึกษามาเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิต ไม่ใช่คนที่เหมือนรุ่นเก่าทำไร่นานา ชีวิตยากจนลำบากเสมอ เวลา

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงก้านเป็นคนที่ไม่ชอบเรียน แต่พี่สมานต่างจากก้าน พี่สมานเป็นคนขยันเรียนและขยันช่วยพ่อแม่ทำงาน ไม่มีเวลาไม่เท่าไร พี่สมานก็พยายามหาเวลา อ่านหนังสือ เช่น ตอนเย็นกินข้าวเสร็จแล้วก็รีบไปอ่านหนังสือที่ห้องเอง หนังสือเก่าก็อ่านแล้วอ่านอีก ถ้ามีหนังสือที่ใหม่น้อยยืมมา ถือเป็นเรื่องมีความสุขมาก ดังตัวอย่าง

*นั่นคือเสียงที่ก้านชอบนัก ซึ่งต่างจากสมาน...รายนี้ให้แต่
อิม้ข้าวมือค้ำ ล้างมือไม่ทันแห้งก็หายเสียบเข้าห้อง จุดตะเกียงนอน
อ่านหนังสือ...ซึ่งมีอยู่ไม่กี่เล่ม อ่านจบแล้วก็กลับไปอ่านอีกเล่มละ
หลายเที่ยว ไม่เว้นแม้แต่หนังสือเรียนเล่มเก่า ๆ วันไหนบอยใหม่ไป
ยืมหนังสืออารีวรรณลูกสาวครูใหญ่มาให้ เป็นวันที่สมานมีความสุข
กับการอ่านมากที่สุด*

(ม้อนน้อยที่รัก. 2556 : 177)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนโดยสร้างภาพที่เด็กชนบทไทยตั้งใจและขยันเรียน ทำให้ผู้อ่าน มองเห็นคุณประโยชน์ของการศึกษาและสงสารเด็กที่ด้อยโอกาสเรียน ในสังคมมนุษย์เรานี้ บางคนมี โอกาสเรียนแต่ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา เสียเวลาไร้ประโยชน์ โดยเฉพาะเด็กในเมืองที่มีโอกาส เรียนดีกว่าเด็กในชนบทหลายเท่า เด็กในเมืองไม่ต้องช่วยพ่อแม่ทำงาน แต่ก็ไม่ตั้งใจเรียน ไม่เห็น ความสำคัญของการศึกษา ผู้เขียนจึงเตือนมนุษย์เราที่มีชีวิตที่อยู่เย็นเป็นสุขแล้ว แต่ก็ต้องพยายาม แสวงหาความรู้ ไม่ควรให้เวลาเสียไร้ประโยชน์ มีเวลาก็อ่านหนังสือบ้าง ทำให้ตนเองมีความรู้เยอะเยอะ และเมื่อวันหลังต้องกันใช้

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงโรงเรียนที่ชนบทมีโต๊ะเก้าอี้ไม่เท่าไร ส่วนที่มีก็เก่าโทรม มีรอยซ่อมรอยปะด้วยไม้ นอกจากอุปกรณ์การเรียนการสอนเก่าแก่มากและไม่พอเพียง ครูก็ไม่พอเพียง ทั้งโรงเรียนมีแค่ครูสองคน เมื่อครูใหญ่ไปประชุมที่อำเภอ พ่อใหญ่ครูจึงต้องสอนทั้งสี่ชั้นที่โรงเรียน ดังตัวอย่าง

*พอสิ้นคำพ่อใหญ่ครูอึ้ง พวกเด็ก ๆ ส่งเสียงเฮอย่างขบใจ
ชั้น ป.3 - ป.4 นั้นดีหน่อยเพราะได้นั่งโต๊ะเรียน กระนั้นโต๊ะเก้าอี้*

แต่ละชุดก็เก่าโทรม มีรอยซ่อมรอยปะด้วยไม้ให้แข็งแรงพอ
รับน้ำหนักเด็กชอบนั่งโยกโดยไม้หกล้มลงมา พวกนักเรียนรุ่นพี่
เก็บโต๊ะเรียนซิดฟาแล้วยกเก้าอี้วางซ้อนอีกที พอชั้นของตนเสร็จก็
พากันเดินเข้ามาช่วยชั้นน้อง ป. 1-ป. 2 เก็บบ้าง... ไม่นานโต๊ะ
เรียนของแต่ละชั้นก็เข้าที่ วันนี้พ่อใหญ่ครูอึ้งอยู่โรงเรียนตามลำพัง
เพราะครูใหญ่ไปราชการที่อำเภอพ่อใหญ่ครูอึ้งจึงหมุนเวียนสอน
คนเดียวทั้งสี่ชั้นเรียน แต่สอนได้เพียงวิชาเลขคณิต ภาคบ่ายให้
นักเรียนอ่านออกเสียงแล้วกลับไปคัดเป็นการบ้าน

(มือน้อยที่รัก. 2556 : 294-295)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนเสนอภาพว่าชีวิตของคนในสังคมชนบทลำบากจน
ไม่สามารถสนับสนุนโรงเรียนให้เด็กมีสิ่งแวดล้อมที่ดีมาเรียนหนังสือ เด็กที่ชนบทไม่มีอุปกรณ์การเรียน
การสอนที่พอเพียง แม้กระทั่งไม่มีโต๊ะเก้าอี้ที่แข็งแรง ครูก็แค่มีหนึ่งคนสองคน ไม่ว่าชีวิตลำบากหรือไม่มี
อุปกรณ์การเรียนการสอนที่พอเพียงและด้อยโอกาสเรียน เด็กที่ชนบทก็ไม่ท้อแท้ ไม่ยอมแพ้ พยายาม
ต่อสู้กับชีวิต บรรณานาอนาคตที่มีโอกาสเปลี่ยนสภาพความยากจนและมีชีวิตดีขึ้น ผู้เขียนจึงสนับสนุน
ให้มนุษยมองเห็นและรู้จักความสำคัญกับการศึกษา เพื่อที่เป็นผลประโยชน์ทั้งส่วนตัวและส่วนร่วม
ให้สังคมชนบทพัฒนาไปถึงอีกขั้นหนึ่ง และชาวบ้านมีการศึกษาสูง

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงพยอมมาชวนจำเรียงไปโรงเรียน ไปถึงบ้านเขาเห็น
จำเรียงก้มหน้าร้องไห้อยู่ แม่ของจำเรียงเป็นคนที่ไม่มีการศึกษาเท่าไร ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา
ห้ามจำเรียงไปโรงเรียน บ่นว่าทุกวันอ้างแต่ไปโรงเรียน ไม่ได้ช่วยพ่อแม่ทำงาน แม่ต้องให้จำเรียง
เก็บเห็ดไปขาย ส่งข้าวให้พ่อ เลี้ยงควายและงานต่าง ๆ ดังตัวอย่าง

“จำเรียง จำเรียง ไปโรงเรียนเถอะ”

พยอมไม่รู้จำเรียงมีเรื่องซัดใจกับแม่ กำลังก้มหน้านั่ง
ร้องไห้ร้องไห้อยู่ในห้องนอน สักครูหนึ่งได้ยินเสียงน้ำแหวด แม่ของ
จำเรียงตะโกนออกมาว่า

“อีลูกไม่รักดี ภูบอกว่าจะพาไปเก็บเห็ดมาขาย เออะอะก็
อ้างแต่ครูแต่โรงเรียน ปากท้องมีงไม่กินรีไร วันปิดก็ไม่หยุด
เสาร์อาทิตย์ก็ไม่เว้น เวลาไหนก็มีแต่จะไปโรงเรียน วันไปเรียน
ห้าโมงหกโมงเย็นยังไม่ถึงบ้าน มันทำอะไรของมันนักหนา เมื่อไร
เอ็งจะออกมาปล่อยควายแล้วไปส่งข้าวพ่อ” ทนรออยู่ครู่หนึ่ง
ไม่เห็นลูกสาวโผล่หน้าออกมา ผู้เป็นแม่เดินออกจากครัว ยำพั้น
เรือนตึง ๆ เข้าไปชะโงกหน้ามองลูกสาวหน้าห้องนอน

(ดอกไม้บานที่เชิงภู. 2556 : 224)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนเสนอให้เห็นความคิดที่ล้ำสมัยของชาวชนบท ในสมัยก่อน ชาวชนบทคิดว่าทำไรทำนาเป็นเรื่องสำคัญกว่าการศึกษาหรือเรื่องอื่น ๆ มนุษย์เราต้องเลี้ยงชีวิตได้รอดก่อน แต่การพัฒนาของสังคมเร็วมากนัก ไม่เหมือนสมัยก่อนแล้ว ทำให้มนุษย์เราต้องเปลี่ยนความคิด ตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงได้เป็นคนที่มีฐานะ ชีวิตจะไม่ลำบาก ไม่ต้องทำงานหนักมากก็พอกินพอใช้ ผู้เขียนจึงเตือนให้ผู้อ่านมองเห็นและรู้จักเปลี่ยนแปลงความคิดตามความต้องการของสังคม ถ้าหากใครไม่เปลี่ยน คนนั้นก็จะเป็นคนที่อยู่ชั้นรากหญ้าตลอดเวลา คุณภาพชีวิตก็ไม่มีโอกาสยกระดับให้ดีขึ้น

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงคนในชนบทยากจนลำบาก เนื่องจากไม่ว่าเด็กยังอยู่วัยเรียน ผู้ใหญ่ก็ไม่ให้ไปเรียน ต้องอยู่ที่บ้านช่วยทำมาหากิน แม่ของเขเป็นคนที่ไม่มีความรู้ ไม่ให้เขาไปโรงเรียน แต่ขออยากไปเรียน แม่ก็ตะโกนตามหลังมาถึงโรงเรียน ไม่เกรงใจใครได้ยิน ดังตัวอย่าง

“มึงหยุดเดี๋ยวนี้ละ! ไ้ลูกไม่รักดี ชี้เกียจสันหลังยาว
ใช้ทำอะไรก็อ้างแต่โรงเรียน ไม่รู้โรงเรียนอะไร ไม่มีวันปิด
วันหยุด...” เสียงนางผู้เป็นแม่ตะโกนตามหลังอย่างไม่นึกเกรงใจว่า
ครูจะได้ยิน ยิ่งตอนท้าย ๆ ดูเหมือนจะเน้นให้ครูที่มองได้ยินชัด ๆ
(ดอกไม้บานที่เชิงภู. 2556 : 232)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนเสนอแนะให้ความคิดคนที่ไม่เข้าใจความสำคัญของการศึกษา แม้ว่าเด็กไปโรงเรียนเพราะมีเพื่อนเรียนด้วยกัน เล่นด้วยกัน ไม่ต้องทำงานบ้าน แต่เด็ก ๆ กำลังอยู่ในวัยที่ต้องการรับการศึกษา ครูที่โรงเรียนสามารถสอนความรู้ที่มีคุณประโยชน์ให้เด็ก ๆ และความรู้นี้คือพ่อแม่ไม่สามารถสอนให้ นอกจากนี้ ความรู้ที่ครูสอนอาจจะทำให้ชีวิตเราเปลี่ยนแปลงได้นัก เพราะการศึกษานั้น สร้างอนาคตที่ดีแก่มนุษย์เราได้ ทำให้สังคมมนุษย์เราได้พัฒนาเจริญขึ้น และส่งผลดีต่อมนุษย์ที่รอบเรา ผู้เขียนจึงเรียกร้องมนุษย์ไม่ว่าชีวิตยากจนลำบาก ถ้าเรากล้าต่อสู้กับชีวิต สภาพชีวิตจะเปลี่ยนแปลงไปทางดี

จากการวิเคราะห์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การศึกษามีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก การศึกษาคือชีวิต และชีวิตคือการศึกษา ชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิในครรภ์มารดาเริ่มมีการศึกษา บ้างแล้ว การศึกษาของมนุษย์จะเริ่มอย่างจริงจังก็ต่อเมื่อชีวิตได้เริ่มสัมผัสตามดูโลก และจะต้องศึกษาอยู่ตลอดไปจนกว่าชีวิตจะจากโลกนี้ไป นวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณจึงมีอิทธิพลต่อผู้อ่าน เรียกร้องให้มนุษย์รู้จักความสำคัญของการศึกษา การศึกษามีความสำคัญต่อบุคคล สังคม ประเทศชาติ และต่อโลก เป็นอย่างยิ่ง มนุษย์ที่อาศัยโลกอยู่จะต้องอาศัยกระบวนการทางการศึกษาสำหรับการพัฒนาตน มนุษย์ได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพแล้ว สังคมและประเทศชาติรวมทั้งโลกด้วยก็จะได้รับการพัฒนาต่อไปด้วย

4.3 ส่งเสริมความเข้าใจอันดีของสมาชิกในสถาบันครอบครัว

สถาบันครอบครัวเป็นการรวมตัวของบุคคลที่มีความรัก ความผูกพันกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สถาบันขั้นมูลฐานที่เป็นจุดเริ่มต้นของสถาบันทั้งหลาย ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานสังคมที่เล็กที่สุดแต่เป็นสถาบันที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นหน่วยสังคมแรกที่หล่อหลอมชีวิตของคนในครอบครัวให้การเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน ครอบครัวเป็นแหล่งผลิตคนเข้าสู่สังคม สังคมจะดี มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่ทำให้การอบรมสั่งสอน หล่อหลอม พฤติกรรม การกระทำ ความคิด ความรู้สึก เรียกโดยรวมว่า ช่วยหล่อหลอมบุคลิกภาพของมนุษย์ สร้างและพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ในสังคม และมีความสำคัญยิ่งของสังคม ความเข้าใจอันดีของ สมาชิกในสถาบันครอบครัวทำให้สมาชิกในครอบครัวดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข เขาก็จะก้าวออกมา สร้างสรรค์ส่วนประกอบอื่น ๆ ของสังคมอย่างเป็นสุขและอาจช่วยแก้ไขให้สังคมส่วนรวมให้สงบและ งดงามขึ้นได้

นวนิยายเรื่อง น้ำหอบเดียว กล่าวถึงเด็กหนุ่มสงสารน้องสาวไปตักน้ำที่บ่อนา แต่บ่อนาอยู่ ห่างไกลจากหมู่บ้าน เด็กหนุ่มก็เลยอาสาไปตักน้ำด้วยกันเพื่อแบ่งเบาหน้าที่ของน้องสาว แสดงให้เห็น หากสมาชิกครอบครัวช่วยเหลือกันจะทำให้เรามีความสุขและรู้สึกอบอุ่นได้ ดังตัวอย่าง

*ตอนบ่ายคำพันเอาแว้วมาผูกกินหญ้าที่กองไว้ในสวน
เด็กหนุ่มรู้สึกสงสารน้องสาวจึงขันอาสาจะไปตักน้ำชิมที่บ่อนา
ป่าสำลี เนื่องจากอยู่ไกลจากหมู่บ้านเกือบห้ากิโลเมตร คำพันจึง
ไม่ยอมให้น้องสาวไปกันตามลำพังกับบัวผัน แต่บ่ายนี้ฝอยทอง
ที่สาวบัวผันก็มาตักน้ำด้วยจึงรวมเป็นสี่คน ทุกคนต่างมีถังตักน้ำ
คนละหอบเดินออกจากหมู่บ้านมุ่งหน้าไปยังบ่อน้ำชิมกลางนาป่า
สำลีที่มองเห็นอยู่ลิบ ๆ*

(น้ำหอบเดียว. 2533 : 42)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้สร้างภาพที่สมาชิกครอบครัวที่ช่วยเหลือกัน ห่วงใยกัน ทำให้ผู้อ่านรู้สึกซึ้งซาบและอบอุ่น เพราะความสุข ความรักความเข้าใจและความปลอดภัยเป็นสิ่ง ที่สำคัญที่สุดของสมาชิกครอบครัวทุกคนควรจะมี แม้ว่าครอบครัวยากจนลำบาก แต่สมาชิกครอบครัวก็ อยู่กันด้วยความรักและความเข้าใจ ผู้เขียนจึงส่งเสริมให้ผู้อ่านมองเห็นความสำคัญของความเข้าใจอันดี ของสมาชิกในสถาบันครอบครัว และสร้างความรักระหว่างสมาชิกครอบครัวยิ่งขึ้น สมาชิกครอบครัวจะ มีความสุขมากขึ้น สังคมก็จะพัฒนามาอยู่และอบอุ่นมากยิ่งขึ้น

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงความขัดแย้งกันระหว่างสมาชิกครอบครัว ช่างมะเดื่อเป็นสัตว์ที่มีตรัสเลี้ยงทุกวันอยู่และเป็นเพื่อนดีของมิตร แต่ภาวะหนี้สินของครอบครัวทำให้

พ่อต้องขายเจ้ามะเดื่อเพื่อใช้หนี้ และขายเจ้ามะเดื่อเป็นวิธีเดียวที่สามารถกู้สถานการณ์อันเลวร้ายของครอบครัวได้ แต่ความไม่เข้าใจกันทำให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างลูกกับพ่อแม่ ดังตัวอย่าง

“ผมไม่ขาย...ผมไม่ขายเจ้ามะเดื่อ มันเป็นข้างของผม...”
 มิตรลุกขึ้นและพูดต่อมาว่า “ถ้าพ่อกับแม่ขายเจ้ามะเดื่อ ผมจะไม่อยู่บ้านนี้” พุดจบมิตรผลุนผลันลงจากบ้านหายไปในความมืด
 “มิตร...มิตร นั่นเอ็งจะไปไหน กลับมาพูดกับแม่ก่อน” บ้า
 นิมตะโกนตามหลังด้วยความเป็นห่วง มีดคำแล้วแต่มิตรหาได้สนใจ
 ความเป็นห่วงเป็นใยของแม่ไม่ ลุงคำมายสายหน้าด้วยความรู้สึก
 ไม่สบายใจ แต่แกไม่มีทางเลือกอีกแล้ว เจ้ามะเดื่อเป็นสมบัติ
 ขึ้นสุดท้ายที่จะกู้สถานการณ์อันเลวร้ายของครอบครัวได้

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 :95)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนเล่าเรื่องราวความขัดแย้งระหว่างลูกกับพ่อแม่ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความสำคัญของความเข้าใจอันดีของสมาชิกในสถาบันครอบครัว ความขัดแย้งทำให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ผู้เขียนจึงชี้ทางให้แก่ไขปัญหา ถ้าทุกครอบครัวมีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้น ไม่ควรปล่อยไว้ให้หมักหมมนานวัน ควรหันหน้าเข้าพูดจากัน หาวิธีแก้ไขปัญหาร่วมกัน ไม่ผลักระยะความรับผิดชอบให้ฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบ สื่อสารด้วยวาจาสุภาพอ่อนโยน ไม่ใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหา แล้วความขัดแย้งต่าง ๆ จะคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น อันจะเป็นผลให้ครอบครัวมีความสุขสมบูรณ์ตลอดไป

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงปอยไหมเป็นเด็กที่ขยันทำงาน พ่อแม่ก็รู้สึกชอบใหญ่หนาหนักเกินแรงร่างบอบบางของปอยไหม จึงไม่ให้ปอยไหมไปทำงานในนา หน้าที่ของปอยไหมก็คือเฝ้าบ้าน ภูบ้าน และเลี้ยงหมู ไก่ และสัตว์ต่าง ๆ ที่บ้าน งานที่บ้านทำให้ปอยไหมไม่มีเวลาว่างเปล่า พ่อแม่ก็สงสารลูก พยายามทำงานที่หนาหนักจึงไม่จำเป็นปอยไหมช่วยทำงานหนัก ดังตัวอย่าง

ปอยไหมสวมหมวกสานใบตาลปีกกว้างกันแดด แบกจอบ
 ที่เหมาะกับการดายหญ้าเกสียดิน เพราะน้ำหนักเบากว่าจอบ
 ขุดดินใหม่ ๆ ที่เพิ่งไ้ใช้งาน ใบจอบใหญ่หนาหนักเกินแรงร่าง
 บอบบางของปอยไหมจะรับไหว พ่อกับแม่จึงไม่ให้ปอยไหม
 ช่วยงานในนา เฉพาะงานบ้านที่ต้องทำตลอดวันก็หนักเอาการอยู่
 แล้ว ยิ่งฤดูที่พ่อแม่ลงนา หน้าที่อยู่เฝ้าบ้านก็เป็นหน้าที่หลักของ
 ปอยไหมตลอดมานับแต่ออกจากโรงเรียนเมื่อหลายปีก่อน

(ม้อนน้อยที่รัก. 2556 : 42)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนแนะนำว่าถ้าหากสมาชิกในครอบครัวมีความเข้าใจอันดี ชีวิตของสมาชิกครอบครัวจะมีความสุขมากขึ้น บรรยากาศที่ดีของครอบครัวจะส่งผลกระทบต่อสมาชิกทุกคนในครอบครัว ทำให้สมาชิกครอบครัวรักกัน ช่วยเหลือกัน ทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน แก้ไขปัญหาที่ปรากฏในชีวิตประจำวันของสมาชิกครอบครัว เพียงเท่านั้นความสุขและความสบายใจของคนในครอบครัวก็จะมีขึ้นได้ พ่อแม่เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญสำหรับสมาชิกครอบครัว เพราะคำพูดการกระทำของพ่อแม่จะส่งผลกระทบต่อลูก ถ้าพ่อแม่เป็นคนที่มีคุณธรรม ลูกส่วนใหญ่ก็จะเป็นที่มีคุณธรรม

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงสมานเป็นคนที่ทำมากกว่าพูด เขาคิดว่าตนเองอายุเสียดายเวลา ควรไปบวชเรียนหนังสือ เมื่อเขามีความคิดนี้ เขาไม่ได้ไปปรึกษากับพ่อแม่ แต่มาคุยกับน้องสาว ปอยไหมก็เห็นด้วยที่พี่สมานมีความคิดดีจะไปบวชเรียน แต่ในขณะที่ที่บ้านต้องการพี่สมานช่วยทำงาน ปอยไหมก็พยายามปลอบใจพี่ชาย ทำให้เห็นความเข้าใจกันและเชื่อกันของสองพี่น้องดังตัวอย่าง

สมานส่ายหน้าช้า ๆ ก่อนบอกว่า “พี่อยากบวชเรียนหนังสือตั้งแต่อายุยังน้อย ปีนี้พี่อายุสิบหกแล้ว รออายุครบบวชพระอายุก็มากแล้ว เสียเวลาเรียนไปตั้งหลายปี...น่าเสียดาย”

“ไหมก็เห็นดีด้วย พี่เป็นผู้ชายควรจะได้เรียนสูง ๆ เพื่อวงศ์ตระกูลของเรา ไหมคงจะสืบต่ออาชีพเลี้ยงไหมทอผ้าไหมตามหน้าที่ลูกผู้หญิง ปีนี้พี่ก็ทำนาช่วยพ่อแม่ไปก่อนเถอะนะ ปีหน้าถ้าอยากบวชเรียนจริง ๆ ไหมจะช่วยพูดกับพ่อแม่ให้ดีไหม...”
ตอนท้ายปอยไหมพูดปลอบใจพี่ชาย

(ม้อนน้อยที่รัก. 2556 : 160)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้สร้างได้สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นระหว่างสมาชิกครอบครัว ทำให้ผู้อ่านมองเห็นความเข้าใจกันมีบทบาทสำคัญ นอกจากนี้ ผู้เขียนยังเตือนพ่อแม่ทุกคนควรพยายามคุยกันกับลูก ถามความต้องการของลูก ตัวละครในนวนิยายอยากให้น้องสาวไปคุยกับพ่อแม่ ไม่คุยกับพ่อแม่ตรง ๆ ก็เพราะพ่อแม่ไม่รับผิดชอบ มองไม่เห็นความคิดในใจของลูก ไม่สื่อสารกันกับลูก พ่อแม่เป็นคนที่กำหนดบทบาทของคนในครอบครัวให้ดำเนินชีวิตไปตามขอบเขต เลี้ยงดูอบรมบุตรธิดาให้มีความเจริญสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เมื่อมีความขัดแย้งกับลูก ต้องคุยกันกับลูก ให้ลูกเข้าใจและรับรู้เหตุผล ครอบครัวจะได้ดีขึ้น จะได้สร้างครอบครัวให้มีความสุขสมบูรณ์มากขึ้น

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงพี่สมานกับปอยไหมช่วยกันทำงาน ไม่จำเป็นต้องพูดมากก็เข้าใจกัน พี่สมานช่วยน้องสาวตำข้าวทุกครั้ง แต่ปอยไหมบอกไว้ก่อนว่าพรุ่งนี้จะตำข้าว พี่สมานก็ตื่นมาช่วยปอยไหมตำข้าว ดังตัวอย่าง

ถึงคราวตำข้าวทุกครั้ง พี่สมาณก็จะลุกขึ้นมาตำช่วย
น้องสาว เพียงแค่ปอยใหม่บอกไว้ก่อนที่เขาจะเข้านอนว่า
“พี่สมาณพรงนี้ใหม่จะตำข้าวนะ” รุ่งเช้าสมาณก็จะตื่นมาช่วย
เพราะปกติสมาณตื่นแต่เช้าครู่อยู่แล้ว กระทั่งฝ่ายคำเคยเอ่ยชม
สมาณกับปอยใหม่ว่า

“เธอโชคดีนะใหม่ที่มีพี่เอางานเอาการ ทำงานช่วย
น้องสาวทุกอย่าง ไม่ว่าตักน้ำ ตำข้าว ฉันทอยากมีพี่ชายดี ๆ อย่าง
เธอบ้างจังเลย”

(มือน้อยที่รัก. 2556 : 187)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้บรรยายที่พี่น้องสองคนช่วยกันทำงาน เพราะไม่ยอมให้
น้องสาวทำคนเดียว ทำให้ผู้อ่านเห็นความจิตใจดีงาม ความรักกัน ความช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิก
ครอบครัว ผู้เขียนจึงได้กระตุ้นจิตสำนึกถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกครอบครัว
ความช่วยเหลือกันทำให้ชีวิตของมนุษย์เรามีความสุข ความเข้าใจกันระหว่างสมาชิกครอบครัวทำให้เรา
มีกำลังใจสู้กับความยากจนลำบากหรือปัญหาที่เกิดในชีวิตประจำวัน

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงพ่อเป็นคนที่ไม่สำนึกผิดมาขายให้คนอื่น เพราะสัตว์ป่า
เป็นสัตว์ที่ต้องอนุรักษ์ไม่ให้ทำลายและหวงห้าม เมื่อพงศ์ถามถึงเรื่องนี้พ่อก็แสดงอารมณ์ไม่ดีออกมา
ทำให้พงศ์ไม่กล้าถามมาก แต่พรดกับพ่อถูกคอกัน คุยกันได้นาน พ่อไม่ค่อยโกรธพรด ทำให้พงศ์รู้สึก
น้อยใจและไม่สบายใจ ดังตัวอย่าง

ในบทเรียน ในหนังสือ หรือเวลาครูสอน สัตว์ป่าที่พรด
เอ่ยถึง ล้วนแต่เป็นสัตว์ป่าหวงห้าม ต้องอนุรักษ์ไม่ให้ทำลาย
นี่กรรมังที่ทำให้พ่อไม่ค่อยอยากจะพูดถึง แต่พรดกับพ่อคุยจะพูดกัน
ได้แม้จะเป็นเรื่องที่พ่อฝืนใจ

แม่พูดกับพงศ์ว่า “พรดมันลูกพ่อ พูดกันรู้เรื่อง ถูกคอกันดี
โป่งเป้งใจร้อนเหมือนกัน”

พงศ์คิดว่าเป็นอย่างแม่พูดจริง ๆ พรดกับพ่อคุยกัน
ได้นาน ต่างจากพงศ์ที่คุยกับพ่อไม่ทันไรก็มีเรื่องขัดใจกันแล้ว

(ดอกไม้บานที่เชิงภู. 2556 : 13)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนโดยเปรียบเทียบความแตกต่างลูกสองคนในใจของพ่อ ทำให้
ผู้อ่านไม่พอใจพ่อเป็นคนที่ไม่ดีของครอบครัว แต่มีการกระทำที่ไม่ยุติธรรม ลูกทั้งสองคนเป็นลูกแท้ ๆ
ของพ่อ ต้องให้ความรักเท่าเทียมกัน แม้ว่าเด็ก ๆ อายุยังไม่มาก แต่การกระทำของพ่อแม่จะส่งผล
กระทบต่อลูก ความไม่ยุติธรรมจะทำให้ลูกเกิดความรู้สึกน้อยใจ และความยุติธรรมของพ่อจะ

ทำรายร่างกายและจิตใจของลูก ผู้เขียนจึงเตือนมนุษย์ว่า มนุษย์ทุกคนต้องการความยุติธรรม ความรักและความเข้าใจจากบุคคลในครอบครัว โดยเฉพาะเด็ก ๆ จึงส่งเสริมให้ผู้อ่านสร้างความเข้าใจ อันดีให้แก่สมาชิกในครอบครัว ทำให้ครอบครัวมีความสุขและอบอุ่น

จากการวิเคราะห์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคม สถาบันครอบครัวมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับพัฒนาการที่ดงามของมนุษย์ เราควรช่วยกันรักษาให้คงอยู่ตลอดไป พลังแห่งครอบครัวสามารถสร้างสรรค์ให้มีสิ่งดี ๆ เกิดขึ้นได้มากมาย พ่อแม่ควรเลี้ยงดูบุตรที่เกิดมาให้ความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อให้บุตรของตนเติบโตขึ้นมาอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไป ความเข้าใจอันดีของสมาชิกในสถาบันครอบครัว ทำให้เรามีความรัก ความอบอุ่น นวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณจึงมีอิทธิพลต่อผู้อ่าน ส่งเสริมความเข้าใจอันดีของสมาชิกในสถาบันครอบครัว ให้สมาชิกภายในครอบครัวมีความรักความผูกพันซึ่งกันและกัน ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ให้ครอบครัวของเราเต็มเปี่ยมไปด้วยความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจและนำไปสู่ครอบครัวที่อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

4.4 ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม

แม้ว่าคนในสังคมชนบทอยู่ห่างไกลจากเมืองและดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย แต่คนในสังคมชนบทมีคุณธรรมจริยธรรมที่ควรยกย่อง เช่น ขยัน มีจิตใจดีงาม กตัญญูกตเวที ความเอื้อเฟื้อ และเชื่อฟังผู้ใหญ่ เป็นต้น เมื่อคนในชนบทเห็นใครต้องการความช่วยเหลือ ก็จะไปช่วยด้วยความสมัครใจ ไม่ว่าจะเป็นคนที่รู้จักหรือคนที่ไม่รู้จักก็ตาม ชาวชนบทจะพยายามช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ด้วยวิธีของเขาเอง แม้ว่าส่วนใหญ่เป็นชาวนามีชีวิตอย่างยากจน และมีความเป็นอยู่อย่างลำบาก แต่คนในสังคมชนบทก็มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี ดังที่นวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณได้เล่าถึงคุณธรรมของชาวชนบทไว้ดังนี้ ย่อมได้ยกย่อง เรียนรู้ปฏิบัติตามและปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้อ่าน

4.4.1 ความขยัน

สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันนี้สังคมไทยมุ่งความสำเร็จทางวัตถุ คนในสังคมแสวงหาความสำเร็จในชีวิตทางด้านเศรษฐกิจ บ้างก็แสวงหาอำนาจ บ้างก็แสวงหาผลประโยชน์ จนหลายคนมองเห็นตรงกันว่าปัจจุบันสังคมไทยเริ่มอ่อนแอลงเรื่อย ๆ และกำลังเผชิญกับภาวะวิกฤติหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่พึงวิตกกังวลยิ่งนั้นคือ คุณธรรมจริยธรรม คนไทยส่วนใหญ่เป็นคนที่ขยันน้อยและอดทนต่ำ ผู้เขียนโชติ ศรีสุวรรณจึงปลุกฝังความขยันแก่มนุษย ความขยันเป็นคุณธรรมที่ดี ไม่ว่าจะสังคมในยุคใดก็ตาม ต้องการความขยันตลอดไป

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย กล่าวถึงพ่อของลอยเป็นชาวนาที่ขยันขันแข็ง ไม่เคยปล่อยเวลาในแต่ละช่วงฤดูให้ผ่านไปโดยไร้ประโยชน์ เกียวข้าวเสร็จก็ปลูกผักต่าง ๆ เพื่อบริโภคเองและที่เหลือได้เอาไปขาย ดังตัวอย่าง

ลอยภูมิใจในตัวพ่อยิ่งนัก พ่อเป็นชาวนาที่ขยันขันแข็ง ไม่เคยปล่อยให้เวลาในแต่ละช่วงฤดูให้ผ่านไปโดยไร้ประโยชน์ เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จพ่อจะพาพี่จำปี พี่สาวคนโต เตรียมร่องปลูกแดงกว่า ถั่วฝักยาวและผักต่าง ๆ พ่อจะขุดร่องปลูกในบึงนา รอบๆ สระน้ำ พ่อขุดเป็นแปลงยาวขนานกันไป ห่างกันระหว่างแปลงประมาณ 2 เมตร

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 22)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนบรรยายถึงชาวชนบทที่ขยันทำมาหากิน ซึ่งเป็นคนที่มีคุณธรรมที่ขยัน พ่อแม่ของทุกสถาบันครอบครัวต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้ลูกเห็นเป็นตัวอย่างและยึดเป็นแบบอย่างให้ได้ คนที่มีคุณธรรมที่ขยันขันแข็งมักเป็นคนที่มีความเพียรพยายาม ยังเป็นคนทำงานด้วยความสม่ำเสมอ ขยันขันแข็งจะไม่มีวันอดตาย ผู้เขียนใช้วิธีการให้ผู้อ่านเข้าใจว่าการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เป็นภารกิจของทุกคนและเป็นพันธกิจของสถาบันครอบครัว เป็นหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ที่ต้องเข้ามาร่วมกันรับผิดชอบ ไม่ปล่อยให้เป็นที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การเอาจริงจังของสังคมในการให้ความสำคัญและเห็นความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม จะเป็นตัวช่วยผลักดันให้สังคม ตระหนักและหันมาสนับสนุนส่งเสริมความเจริญงอกงามของมนุษย์เรา

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงแต่ก่อนพี่สาวังคังไม่ได้ทำงาน ทำให้พี่คำตันต้องทำมาหากินคนเดียวและเลี้ยงภรรยาและลูก ไม่ว่าพ่อแม่ส่งเขาไปเรียนใช้เงินไปเยอะมากก็ไม่เห็นส่งเงินมาให้พ่อแม่ใช้หนี้บ้าง แต่ปัจจุบันนี้ทั้งสองคนได้ส่งเงินมาให้พ่อแม่ เพราะทั้งสองคนขยันทำงาน ไม่ให้มีว่างเปล่า จึงได้เก็บเงินมาให้พ่อแม่ใช้หนี้และเก็บไว้ใช้ที่อื่น ดังตัวอย่าง

“ให้พ่อกะแม่ไว้หมื่นห้า” พี่สาวังคังของบรรจุนบัตร์
ใบละร้อยให้พ่อ

“หากันได้มาอย่างไรลูก ให้พ่อไว้มากขนาดนั้นพวกแก
จะได้ไหนไซ้” พ่อประสานตากับลูกสะใภ้ด้วยสายตาเป็นห่วงแถม
ปีติยินดี

“ระยะนี้หนูพอลูกช่วยพี่คำตันได้ ขายขนมข้าวแกงให้
นักเรียนก็ได้กำไรวันละร้อยสองร้อยกว่าบาทก็เก็บไว้ พี่คำตันเคย
พูดให้ฟังว่า พ่อแม่มยังมีหนี้สินอยู่”

(ไหมน้อย. 2533:155)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนเสนอแนะว่า ความขยันเป็นสิ่งที่มีมนุษย์เราขาดไม่ได้ ถ้าไม่ขยันทำงานก็ไม่มีชีวิตที่สุขสบาย ความขยันทำให้ชีวิตของมนุษย์เราเปลี่ยนแปลงได้ ทำให้เศรษฐกิจและฐานะของมนุษย์เราดีขึ้น ผู้เขียนได้ปลูกฝังให้มนุษย์เข้าใจว่า ความขยันมีความสำคัญต่อชีวิตเรา สังคมนี้

มีวัยรุ่นและเยาวชนจำนวนมากที่เลิกทำงาน ถ้าหากต้องใช้เงินก็ไปขอพ่อแม่ คนเหล่านี้ควรสั่งสอนให้รู้ความสำคัญของความขยัน

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงมโนเป็นเด็กที่ขยัน ที่ไหนก็มีเด็กคนชอบและชื่นชม ช่างที่มโนเลี้ยงดูหนีไปกินข้าวโพดของลุงประสิทธิ์ ลุงประสิทธิ์ก็ให้มโนและช่างช่วยทำงานที่บ้านเขา เพื่อชดใช้ค่าเสียหาย มโนช่วยทำงานทุกอย่าง ความขยันของมโนทำให้ทุกคนให้ความสนทนสนม จึงให้มโนเกิดรู้สึกอบอุ่นใจ ดังตัวอย่าง

*ขณะอยู่บ้านลุงประสิทธิ์ มโนช่วยเจ้าของบ้านทำงาน
ทุกอย่าง แม้แต่ดายหญ้า ข้าวโพด ตัดไม้ เลื่อยไม้ มโนทำโดย
ไม่เกียจจน ‘อยู่บ้านท่านอย่าอยู่หนึ่งดูตาย บั้นวัวบั้นควายให้ลูก
ท่านเล่น’ ประโยคที่มโนจำมาจากครูที่โรงเรียนสมัยครั้งเรียน ป. 6
ยังนำมาใช้ได้เสมอ แรงงานที่มโนและเจ้าพลายทองคำช่วยกันทำ
หากคิดเป็นค่าน้ำเงินเกินกว่าหนึ่งพันบาท ซึ่งมากกว่าที่ลุงประสิทธิ์
เรียกค่าเสียหายด้วยซ้ำ ตลอดระยะที่มโนเหมือนสมาชิกร่วม
ครอบครัวคนหนึ่ง ทุกคนให้ความสนทนสนมจนมโนรู้สึกอบอุ่นใจ
“เด็กคนนี้น่ารักมากนะแก ข้ามีลูกชายขยันแข็งยังสู้สักคน
คงจะดี” ป้าแก้วพูดกับลุงประสิทธิ์ในตอนเย็นวันหนึ่ง*

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 :125)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนเสนอว่า ถ้าเราเป็นคนขยัน ก็มีแต่คนชอบและยกย่อง ความขยันเป็นคุณธรรมที่ทุกคนต้องการ เพราะความขยันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลมีความเจริญก้าวหน้าและประสบความสำเร็จในชีวิต คนขยันหมั่นเพียรยอมฟุ้งตนเองและครองตนได้ คนที่ขยันมีความเอาใจใส่และตั้งใจทำงาน มีความอดทน หนักแน่น หนักเอาเบาสู้ ไม่ท้อแท้ ท้อถอย ความขยันจึงเป็นพื้นฐานของความรับผิดชอบและเป็นจุดเริ่มต้นของความสำเร็จ ผู้เขียนจึงปลูกฝังความขยันแก่ผู้อ่านต้องมีความขยันเพื่อให้ชีวิตของมนุษย์เราอยู่ได้อย่างสงบสุข

นวนิยายเรื่อง มื้อน้อยที่รัก กล่าวถึงพ่อแม่ของปอยไหมเป็นคนขยันทำงานเพื่อเลี้ยงครอบครัวให้อยู่ได้ พ่อแม่ไม่เคยปล่อยเวลาผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ หน้าฝนทำอะไรทำนา หน้าแล้งก็หางานอื่น ๆ ทำ แม้ว่าชีวิตลำบากยากจน แต่คนในสังคมชนบทไทยก็ขยันทำมาหากิน ดังตัวอย่าง

*ระหว่างรอตัวไหมสุก พ่อกับแม่ก็ปักดำข้าวในนาจน
เสร็จสิ้น หลังจากนั้นแต่ละเช้าแม่จึงไม่รีบร้อนต้องไปส่งข้าวพ่อ
เหมือนก่อน แต่สมานยังลงมาเหมือนเคย ส่วนพ่อก็ไม่ปล่อยเวลา
ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ หลังดำนาเสร็จพอมองหางานอื่น
ทำต่อไป อย่างหน้าแล้งที่ผ่านมา พ่อเกี่ยวข้าวหญ้าคามัดไว้เป็น*

ฟอน ๆ เก็บไว้ที่โรงเรือนเล็ก ๆ ที่ยกพื้นให้เก็บห่างจากพื้นดิน
สองสามเมตรกันปลวกและเห็บหมัดที่มากับหญ้าคาแห้ง พ่อจึงเตรียมไฟหญ้า
หรือกรองหญ้าไว้ซ่อมแซมหลังคาบ้านที่มุงด้วยหญ้ามามากแล้ว
แล้ว ทำให้หลังคารั่วไหล เมื่อไฟหญ้าเหลือจากซ่อมแซมหลังคา
บ้านและมุงเรือนครัวแล้วจะแบ่งไปมุงกระท่อมที่นาด้วย

(มือน้อยที่รัก. 2556 : 216)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้แสดงถึงชีวิตที่ยากลำบากของคนในสังคมชนบทไทย
ต้องขยันทำงานจึงชีวิตอยู่รอดได้ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่า มนุษย์เราทุกคนต้องขยันทำงาน คุณภาพของ
ชีวิตจะดีขึ้น คนที่ขยันทำงานไม่มีวันอดตาย คนที่ขยันกล้าต่อสู้กับปัญหาอย่างไม่ย่อท้อ มนุษย์ก็
สามารถชนะปัญหาทุกอย่างได้ ผู้เขียนจึงปลูกฝังให้มนุษย์เราสร้างนิสัยที่ขยัน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจผู้ที่
ตั้งใจทำอะไรจริงจังต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกที่ควรเป็นคนสู้งาน มีความขยันและความพยายาม ไม่ท้อถอย
กล้าเผชิญอุปสรรค รักรงานที่ทำ ตั้งใจทำอะไรจริงจัง แล้วความสำเร็จก็จะตามมาเอง

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงแม้ว่าคนในสังคมชนบทไทยส่วนใหญ่จะเป็นคนที่มี
นิสัยขยัน แต่ก็มีคนส่วนน้อยเห็นแก่ตัวและขี้เกียจ ไม่คิดจะช่วยพ่อแม่ทำมาหากิน พรตเป็นคนขี้เกียจ
มาก หน้าที่ทำงานของเขาไม่ได้ทำ หาข้ออ้างต่าง ๆ เพื่อเลี่ยงงาน บางทีก็ยกงานให้พี่ชายทำ ไม่ว่า
พี่ชายมีงานของตนเองต้องทำ แม้กระทั่งแม่เรียกไปทำงานก็ไม่ทำ ให้เห็นว่าพรตเป็นคนที่ไม่รับผิดชอบ
และขี้เกียจ ดังตัวอย่าง

“เอ็งจะหาทางเลี่ยงงานนะสิ รตนน้ำผักขี้ ” แม่ถาม
เสียงเข้มก่อนจะเดินเข้าไปเตรียมหุงข้าวในครัว

“ยัง” พรตตอบสั้น ๆ

“ถ้างั้นก็รีบไปรด เอาขี้ไก่ไปใส่แปลงหอมที่แม่พรวนไว้
เมื่อเช้าด้วย” แม่สั่ง

“กว่าจะรดเสร็จมันก็ค่ำนะสิ” พรตอดออด ปั่นสีหน้าเป็น
ทุกข์ขึ้นมาทันที

“มันจะทันค่าอะไร ขี้ไก่ได้เล่าแม่อีกก็กวาดกองไว้แล้ว หิ้วใส่
ถังไปเต็ม ๆ” แม่ร้องบอกมาจากในครัว

(ดอกไม้บานที่เชิงภู. 2556 : 124)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนยกตัวอย่างที่คนขี้เกียจทำให้ผู้อ่านมองเห็นว่าคนที่
ไม่รับผิดชอบและขี้เกียจจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัวมีปัญหาต่าง ๆ
และสร้างปัญหาให้แก่ชีวิตร่วมกันในครอบครัว ความขยันทำงานไม่ใช่หน้าที่ของคนใดคนหนึ่ง สมาชิก

ครอบครัวทุกคนต้องรู้หน้าที่ของตนเองและช่วยกันทำมาหากิน ชีวิตของทุกคนจะได้ยกระดับขึ้น ชีวิตของครอบครัวดีขึ้น สังคมมนุษย์เราจะได้มีความสุขสงบ

4.4.2 การมีจิตใจดีงาม

การมีจิตใจดีงามเป็นคุณสมบัติที่มนุษย์เราขาดไม่ได้ คนที่มีจิตใจดีงามจะแสดงออกให้เห็นจากพฤติกรรมงาม มักจะเป็นการกระทำที่ดี ซึ่งจะได้รับคามนิยมนยกย่องจากคนอื่นและยังทำให้อยู่ร่วมกับคนอื่นได้ คนที่มีจิตใจดีงาม มีน้ำใจที่ดี มีความเสียสละ คิดถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง มีจิตใจกว้างและยินดีที่จะช่วยเหลือคนอื่น

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย กล่าวถึงยายบัวอาศัยอยู่ในกระท่อมเล็ก ๆ ของหมู่บ้าน ยายบัวเป็นคนที่เข้มแข็ง พยายามเลี้ยงชีวิตตนเองและไม่รบกวนคนอื่น ยายบัวมีนิสัยที่ขยัน รับผิดชอบคนอื่นและมีจิตใจดีงาม เมื่อคนอื่นพบความยากลำบาก ยายบัวจะพยายามช่วยคนอื่นเท่าที่ เขาทำได้ ทำให้ทุกคนรักและชอบพอยายบัว ดังตัวอย่าง

ยายบัวที่เด็กทั้งสองพูดถึง เป็นคนในหมู่บ้านนั่นเอง แยกอาศัยอยู่ในกระท่อมเล็ก ๆ ทำหมู่บ้าน หาเก็บของทุ่ง ของป่า ขาย ถึงหน้านาก็รับจ้างถอนกล้า ดำนา เกี่ยวข้าว เลี้ยงชีวิตตัวเอง บางบ้านสงสารก็ให้ข้าว พริก เกลือ แก้วกิน ยายบัวเป็นคนขยัน มีน้ำใจกับคนในหมู่บ้าน อย่างเวลาฤดูทำนา บ้านใดยาก ลูกอ่อนแกชั้นอาสาเลี้ยงลูกอ่อนให้พ่อแม่ของเด็กมีเวลาทำงาน ในนา คนในหมู่บ้านรักและชอบพอกับแก ชักชวนไปอยู่ด้วย แต่ ยายบัวยอมรับปากว่าจะไม่ไปอยู่กับใคร แกบอกว่าไม่อยากรบกวนใคร ที่ชาวบ้านช่วยเหลือให้ข้าวกินก็เป็นบุญคุณล้นเหลือแล้ว แม้จะอายุมากแล้วยายบัวก็แข็งแรงช่วยตนเองได้ แกจึงสมัครใจอยู่คนเดียวในกระท่อมนั้น

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 51-52)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนสนับสนุนให้ผู้อ่านที่ปรารถนามีชีวิตอย่างเป็นสุขในสังคมที่ดี งามคนที่มีจิตใจดีงามทำให้ชีวิตมีคุณค่าและความหมายต่อผู้อื่น ผู้เขียนจึงให้ผู้เฒ่าแก่เป็นตัวละครนี้เป็นตัวแทนของผู้ที่มีจิตใจดีงาม ทำดีกับคนอื่น พยายามเลี้ยงตนเองเพื่อเป็นมนุษย์มีคุณค่าโดย ทำประโยชน์ต่อคนอื่น ผู้เขียนเสนอแนวคิดในเรื่องการมีจิตใจดีงามของมนุษย์เราที่จะดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุขในสังคม พึงทำตนเป็นคนดีโดยเฉพาะในด้านจิตใจทั้งต่อตนเองและผู้อื่นเพื่อสังคมอันดีงาม ที่มนุษย์จะดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข แม้ว่าสิ่งที่เสนอนี้เป็นสิ่งที่กระทำได้อย่าง

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย ได้กล่าวถึง เมื่อตัวไหมของไหมน้อยโดนผู้ร้ายทำลาย ทำให้ตัวไหม ตายหมด เพื่อนบ้านก็พากันมาช่วยเสนอความคิดเห็นและช่วยขุดหลุมใต้ต้นมะพร้าวและต้นไม้ผลอื่น ๆ อย่างมีน้ำใจ ดังตัวอย่าง

“ถ้าอยากให้อายุยืนและเป็นประโยชน์ขึ้นบ้างก็ขุดหลุมฝัง
ใกล้ ๆ โคนต้นมะพร้าว ไม้ผลมันจะได้ออกลูกตก” ผู้ใหญ่บ้านบอก
เพื่อบ้านสี่ห้าคนกลับไปเอาจอบที่บ้านของตนมาช่วย
ขุดหลุมใต้ต้นมะพร้าวและต้นไม้ผลอื่น ๆ อย่างมีน้ำใจ

(ไหมน้อย. 2533 : 120)

จากตัวอย่างทำให้เข้าใจว่า ไม่ว่าจะอยู่ในสังคมใดก็ตาม คนที่ได้รับความรักใคร่และได้รับความ
ความเคารพยกย่องส่วนใหญ่จะเป็นคนที่มีจิตใจดีงาม ดังเช่นเพื่อนบ้านที่เป็นคนที่มีจิตใจดีงาม แม้จะ
รู้ว่าสังคมชนบทจะไม่เจริญ มีชีวิตอยู่อย่างลำบาก แต่ก็มีจิตใจดีงาม พยายามช่วยเหลือคนอื่นเสมอ
ผู้เขียนอยากให้ผู้อ่านทุกคนรับรู้ แม้ว่าสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แต่ละคนหาเอาแต่
ประโยชน์ของตน คนที่มีจิตใจดีงามก็น้อยลง ผู้เขียนจึงปลุกฝังการมีจิตใจดีงามให้กับมนุษย์เรา
ต้องเป็นคนที่มีจิตใจดีงาม ชีวิตจะได้มีความสุขและสังคมจะได้อยู่อย่างมีความสุขสงบ

นวนิยายเรื่อง น้ำหาบเดียว กล่าวถึงที่ชาวบ้านมีจิตใจดีงาม ไม่พยายาทกับคนอื่น วัดมีงาน
เผาศพของแม่กำนันเสียชีวิตด้วยโรคชรา นี่เป็นงานใหญ่ กำนันจ้างคนมาช่วยงาน ไม่ได้รับเชิญชาวบ้าน
บางคน แต่ชาวบ้านที่ไม่ได้รับเชิญก็มาช่วยงานจนมีดีฟ้ามีดิน แต่ละคนกลับช่วยงานอย่างเต็มที่
ดังตัวอย่าง

ส่วนชาวบ้าน พวกที่กำนันมอง เห็นเพียงแค่ส่วนเกิน
ไม่ได้รับเชิญเลย แต่ก็แห่กันมาช่วยงานจนมีดีฟ้ามีดิน แต่ละคน
กลับช่วยงานอย่างเต็มที่ เพราะพ่อเป็นแกนนำชาวบ้าน ช่วยจนคน
ที่กำนันจ้างไว้แทบไม่ได้ทำอะไร พวกที่ถูกจ้างมาช่วยก็ไม่ว่าอะไร
งานสบายยังแถมได้เงินใช้อีก

(น้ำหาบเดียว. 2533 : 69)

จากตัวอย่างจะได้เห็นว่า ผู้เขียนได้บรรยายเรื่องคนในสังคมชนบทไทยที่มีจิตใจดีงามต่อคนอื่น
มนุษย์เรายู่ร่วมกันในสังคม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความใจไมตรีที่ดีต่อกัน จึงจะอยู่กันอย่างสันติสุข
การมีจิตใจดีงามเป็นเรื่องที่ทุกคนทำได้ โดยไม่ต้องใช้เงินทองมากมาย เพียงแต่แสดงความเมตตา
กรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ โดยการช่วยเหลือเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็แสดงว่าเป็นคนที่มีจิตใจดีงามแล้ว

นวนิยายเรื่อง ป่าไผ่ชายทุ่ง กล่าวถึงเด็ก ๆ ที่ชนบทเป็นเด็กที่มีจิตใจดี ช่วยเหลือคนอื่นอย่าง
ไม่คิดตอบแทน เด็ก ๆ เลี้ยงควายที่นา มีควายหนึ่งตัวหนีจากหมู่บ้านอื่นมา เด็ก ๆ ก็ช่วยจับไว้ เจ้าของ
ควายเพื่อตอบแทนเด็ก ๆ จะให้เด็ก ๆ เงิน แต่เด็ก ๆ ไม่ยอมรับเงิน

“ถ้าเงินก็แบ่งกันสองคนที่จับไว้ให้คนละ 40 บาท ที่เหลือ

คนละ 20 บาท” ชายเจ้าของควายบอก

“พวกผมไม่รับหรอกครับ ที่จับไว้ก็เกรงมันจะหนีหายไปไกล” แลบอกเสียงหนักแน่น

“เอาซี...ลุงให้ พวกเอ็งทำความดีก็ควรได้รับของตอบแทน” ชายเจ้าของควายยืนธนบัตรใบแดง ๆ ให้ แต่แลเขียนกรานปฏิเสธ แม้ชายเจ้าของควายจะคะยั้นคะยอให้ แต่แลกับจ๋อยก็ไม่รับเงินจำนวนนั้น

“พวกผมจับไว้ไม่ลำบากอะไร ปล่อยให้กินหญ้ากับฝูงก็แทบไม่ต้องไถมัน” แลบอก

(ป่าไผ่ชายทุ่ง. 2535 : 26)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้บรรยายเรื่องที่เกิดการกระทำดีของเด็ก ๆ มนุษย์เราถ้าหากมีการกระทำที่ดี ก็จะสามารถได้รับการยอมรับและทำให้ชีวิตของตนเอง และผู้อื่นมีความสุข ได้รับการชื่นชมสรรเสริญจากผู้คนในสังคม สังคมมนุษย์เราก็จะมีความสุขและปลอดภัย ผู้เขียนใช้วิธีการสร้างตัวละครเป็นเด็ก ๆ ที่ทำความดีเพื่อทำให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นคุณค่าของการทำความดีเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับสังคมส่วนรวม และเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม ซึ่งผู้เขียนได้ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่จิตใจดีงามเพื่อให้มนุษย์ทุกคนเกิดความสุขที่แท้จริง เพราะมนุษย์ทุกคนต้องการชีวิตที่ดีงามและมีความสุขที่แท้จริง ถ้ามนุษย์เรามีความสุขแล้ว สังคมมนุษย์เราก็จะมีสงบสุขด้วย

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงมโนเอาช่างไปแสดง ได้เงินมาให้ลุงเชิด ลุงเชิดจะแบ่งเงินที่ได้รับมาให้มโน แต่มโนคิดว่าอยู่กับลุงกับป้าก็สิ้นเปลืองแล้ว และป้ากับลุงยังมีบุญกับเขา แม้ว่าลุงเชิดเป็นคนที่ไม่ชอบมโนมาช่วยเลี้ยงช้าง แต่มโนคิดว่าไม่ควรเอาเงินของลุงเชิด ดังตัวอย่าง

“ลุงเก็บไว้เถอะครับ ผมไม่ได้ใช้อะไรหรอก” มโนบอกเสียงหนักแน่น เขายังไม่ยอมรับเงินที่ลุงเชิดยื่นให้

“เอาไปเก็บไว้ สักวันหนึ่งอาจจะได้ใช้ นี่ลุงยังแบ่งส่วนที่จ้างช่างให้ด้วย มันควรเป็นของโนด้วย” ลุงเชิดบอก มโนอึ้งอยู่ครู่หนึ่งจึงบอกกับลุงว่า “ผมรับแต่ส่วนแบ่งการแสดงเจ้ามะเดื่อก็พอ อีกส่วนหนึ่งลุงเก็บไว้ทั้งหมดเถอะครับ ผมอยู่กับลุงกับป้าก็สิ้นเปลืองมากอยู่แล้ว” มโนบอกอย่างสำนึกถึงบุญคุณที่คนทั้งสองให้ความอุปการะ แม้ลุงจะไปขอเขากับแม่เพื่อให้มาช่วยเลี้ยงช้างก็ตาม แต่ลุงกับป้าก็ยังมีบุญคุณกับเขาอยู่ดีนั่นเอง

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 : 90)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า มนุษย์เราต้องรู้ตอบแทนคนอื่นและทำดีกับคนอื่น บุญคุณที่คนอื่นให้มาต้องจำไว้ ไม่ควรลืมไป เจอโอกาสที่สามารถตอบแทนคนอื่นต้องทำดีกับคนอื่น ไม่ว่าจะคนอื่นต้องการ

หรือไม่ต้องการ มนุษย์เราถ้ามีการกระทำที่ดี พยายามช่วยเหลือคนอื่นและมีจิตใจดีงามให้กับคนอื่น สามารถทำให้ตนเองและผู้อื่นได้เกิดความสุขและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ ผู้เขียนจึงปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้ผู้อ่านต้องมีจิตใจดีงาม ช่วยกันสร้างชีวิตที่อยู่เย็นเป็นสุข

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงแม่เป็นคนที่ชอบทำดีต่อผู้อื่น มีมะละกอลูกใหญ่ก็ให้ปอยไหมเอาไปถวายหลวงพ่ที่วัด นอกจากนี้ มะละกอบ้านยังเอาไปฝากญาติพี่น้องที่อยู่บ้านใกล้เคียงไกล ทำให้คนอื่นก็ได้ปลูกด้วย ดังตัวอย่าง

*เมื่อผลมะละกอรุ่นแรก ๆ ททยอยสุกแต่ลูกใหญ่อวบ
แม่ของปอยไหมเก็บไปถวายหลวงพ่ที่วัด หลวงพ่ชอบรสชาติ
หวานกรอบของมะละกอดันนี้มากจึงเพาะเมล็ดปลูกอ้อมคูสระวัด
เอาไว้ พอถึงหน้าแล้งก็คอยกำชับให้เฒ่ารดน้ำจากสระขึ้นรด
ทุกวัน นอกจากนี้มะละกอลูกของบ้านปอยไหมยังกลายเป็นของ
เยี่ยมของฝากญาติพี่น้องทั้งบ้านใกล้เคียงไกล ทำให้มันขยายพันธุ์
ไปได้อีกมากมายทีเดียว*

(ม้อนน้อยที่รัก. 2556 : 274)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า มนุษย์เราถ้าหากมีจิตใจดีงาม แบ่งสิ่งที่มีคุณค่าและประโยชน์กับคนอื่น ถือว่าเป็นการกระทำที่ดีที่สื่อทอดความสุขให้คนอื่น การกระทำที่ดีนอกจากให้คนอื่นมีความสุขแล้ว ตนเองก็จะเป็นคนที่มีจิตใจดีงาม ถ้าเราเป็นคนที่มีจิตใจดีงาม ใคร ๆ ก็จะชอบและยกย่อง ผู้เขียนจึงอยากให้ผู้อ่านทุกคนรับรู้ความสำคัญของการมีจิตใจดีงาม และอยากให้ทุกคนมีการกระทำต่อคนอื่น สังคมมนุษย์เราจะได้เป็นสังคมที่ดีและมีความสุข

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงพรตเป็นเด็กที่ซนมาก และให้พ่อเอาสัตว์ป่าต่าง ๆ มาให้เลี้ยงที่บ้าน ตอนนีพรตได้เป็นนักอนุรักษ์แล้ว ได้รู้ว่าทำความดียากกว่าทำความชั่ว แต่ความดีได้ส่งผลทำให้มนุษย์เรามีความสุขสบายใจ ดังตัวอย่าง

“เป็นนักอนุรักษ์นี่ยากจริง ๆ แะ” เลิศแกล้งบ่น

*“ครูว่า การทำความดียากกว่าทำความชั่ว เห็นจะจริง
นะ” ณรงค์เสริมคำพูดของเลิศ*

*“ใช่...ความดีทำยาก แต่ส่งผลทำให้เรามีความสุขและ
สบายใจ” พรตว่า*

(ดอกไม้บานที่เชิงภู. 2556 : 360)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้บรรยายถึงการเลือกระหว่างทำความดีและความชั่ว มนุษย์เราทำความดียากกว่าทำความชั่วหลายเท่า บางครั้งแม้แต่เราเคยทำผิดเรื่องต่าง ๆ และได้กระทำสิ่งที่ไม่ดี กับผู้อื่น ถ้าเขากลับมาเป็นคนดี มีการกระทำที่ดี ทุกคนควรให้อภัยและมองเห็น

ความดีของคนนั้น ไม่ใช่จำได้แต่เรื่องไม่ดีที่เขาเคยทำ ทุกคนมีโอกาสกลับมาเป็นคนดี ควรมองเห็นคุณค่าของเขา ผู้เขียนจึงปลุกฝังให้มนุษย์ต้องมีจิตใจดีงาม ทำความดี ไม่ทำความชั่ว คนที่มีจิตใจดีงามจะเป็นคนที่ให้ตนเองและคนอื่นมีความสุข จะเป็นคนที่มีประโยชน์ต่อสังคม

4.4.3 ความกตัญญูทเวที

ความกตัญญูทเวที หมายถึง คุณธรรมที่เป็นพื้นฐานของมนุษย์ ในสังคมมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสิ่งอื่น จิตใจมนุษย์ได้รับการปลุกฝังอบรมคุณลักษณะคุณค่าทางจิตใจจากบุคคลอื่น ให้มีทัศนคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม อันเป็นหลักสำคัญในการดำเนินชีวิตให้มีความเจริญรุ่งเรือง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของมนุษย์ ความกตัญญูทเวทีเป็นการกระทำความดีอย่างหนึ่งที่พึงปรารถนาของทุกคน ที่มีความกตัญญูทเวที ย่อมจะทำให้ตนเองมีความสุขและทำให้ผู้อื่นมีความสุขด้วย

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย กล่าวถึงยายบัวมีลูกหลายคน แต่ละคนมีครอบครัวแล้ว และอยู่จังหวัดไกลด้วย แต่ละคนยากจนลำบาก เหลือยายบัวคนเดียวอยู่ที่บ้าน ไม่มีใครมาเลี้ยงดูแลยายบัว ทำให้ยายบัวชีวิตยากจนลำบาก ดังตัวอย่าง

“ทำไมลูกหลานไม่มารับเอาแกลไปอยู่ด้วยนะ” ลอย
ปรารภขึ้น

“แม่เคยพูดให้ฟังว่า ยายบัวมีลูก 3 คน เป็นหญิง 2
ชายหนึ่ง ทุกคนมีครอบครัวแล้วและอยู่จังหวัดไกล ๆ แต่ละคน
ยากจนเราคิดว่าความยากจนนี้แหละทำให้พวกลูก ๆ ของแกลไม่มี
เวลาไปมาหาสู่แม่” อุดมเล่าเรื่องเกี่ยวกับยายบัวให้ลอยฟังเท่าที่
แม่ของเขาเคยเล่าให้ฟัง

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 53)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้สร้างบรรยากาศให้เห็นหญิงชราที่มีชีวิตยากจนลำบากและไม่ว่าอายุมากแล้วก็ต้องทำงานช่วยเลี้ยงตนเอง หญิงชราขาดการดูแลจากลูกหลาน ต้องอาศัยอยู่คนเดียว ลูกหลานไม่เคยกลับเยี่ยมหญิงชรา ให้ผู้อ่านเห็นภาพที่น่าสงสาร ผู้เขียนจึงปลุกฝังให้ผู้อ่านควรมีความกตัญญูทเวทีต่อบิดามารดา หากขาดการดูแลของลูกหลาน บิดามารดาจะใช้ชีวิตยากลำบาก ลูกหลานต้องรู้ทำหน้าที่ของตน

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย กล่าวถึงอุดมได้บั้งกิ่งกำสุกเหลืองหอมกรุ่นไปฝากแม่ และดีใจที่เห็นแม่กินข้าวได้หมดจาน อุดมอยากดูแลแม่ในตอนกลางวัน แต่ภาระเลี้ยงควายทำให้เขาทำเช่นนั้นไม่ได้ ดังตัวอย่าง

อุดมดีใจที่เห็นแม่กินข้าวได้หมดจาน แม่จะเป็นข้าวเพียง
ทัพพีก็ยังนับว่ามากกว่าทุกวันที่แม่ของเขากินได้ เมื่อวานเขา

บั้งกิ่งกำสุกเหลืองหอมกรุ่นไปฝาก ทำให้แม่มีกับข้าวกินแทน
ข้าวคลุกเกลือหรือพริกป่น ตามที่จริงนั้นอุดมอยากอยู่ดูแลแม่ใน
ตอนกลางวัน แต่เขาก็ทำเช่นนั้นไม่ได้ คว้าผู้ใหญ่บ้านที่เขา
รับผิดชอบทุกวันนี้ ทำให้เขาและแม่มีข้าวหุง และมีเงินพอเจียด
ไปซื้อยาให้แม่กินแก้ไข

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 69-70)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้บรรยายถึงเรื่องที่ถูกที่เกิดในครอบครัวที่ยากจน เมื่อเห็น
แม่ร่างกายแข็งแรง กินข้าวได้ ลูกตนเองก็รู้สึกมีความสุขมากแล้ว ดูแลพ่อแม่เป็นหน้าที่ของลูกทุกคนที่
ควรกระทำ ผู้เขียนจึงปลุกฝังให้มนุษย์ต้องมีความกตัญญูกตเวทิต์ พ่อแม่นั้นเป็นผู้ที่ให้กำเนิดชีวิตและ
สั่งสอนลูกด้วยเจตนาที่จะให้ลูกได้รู้วิธีการดำเนินชีวิตที่ดี เพื่อเป็นการตอบแทนพ่อแม่ที่ได้ให้กำเนิด
และอบรมเลี้ยงดูจนเติบโต มนุษย์เราทุกคนต้องหวังโยทุกสุขของพ่อแม่ แบ่งเบาภาระของพ่อแม่
ทำให้พ่อแม่มีความสุข

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงแม่บ่นพี่คำตันเห็นแก่ตัว พ่อแม่พยายามให้เขาเรียนถึง
ระดับสูงและได้เป็นครู แต่เขานาน ๆ ไม่กลับมาสักครั้ง เงินทองก็ไม่เห็นส่งมาให้พ่อแม่ ยังเอาม้ามาให้
พ่อแม่ช่วยเลี้ยงกัน ทำให้ชีวิตของพ่อแม่ยิ่งลำบาก ดังตัวอย่าง

“ใครจะมีเวลาเลี้ยงดูให้ ไ้อเลี้ยงม้านี้ก็ไม่รู้ว่าเขาเลี้ยงกัน
ยังไง เกิดมาพ่อแม่ก็ไม่เคยเลี้ยงสักที ถ้าเป็นวัวควายค้ำปล้องมันยัง
พอจะเลี้ยงให้ได้ ตามันไม่ดูหรือไง พ่อแม่น้อง ๆ ยากจนทำงานกัน
สายตัวแทบจะขาด แต่ละคนแทบไม่มีเวลาได้นั่ง ยังหาเรื่องยุ่งยาก
มาให้อีก เมื่อไม่มีเวลาเลี้ยงให้เขาก็ไม่รู้รับมาให้ยากทำไม” แม่บ่น

(ไหมน้อย. 2533 : 103-104)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้เสนอแนะว่าความกตัญญูเป็นคุณธรรมที่ทุกคนต้องมี
และควรสืบทอดต่อลูกหลาน เพราะในสมัยนี้ลูกหลานไม่รู้ความสำคัญของกตัญญูพ่อแม่ ไม่รู้ตอบแทน
พ่อแม่ ผู้เขียนสนับสนุนให้ผู้อ่านเห็นว่าพ่อแม่เป็นคนที่ให้กำเนิดและเลี้ยงเราเติบโต เป็นผู้ที่มีพระคุณ
อย่างยิ่งใหญ่ของลูก ๆ เลี้ยงลูกด้วยความรัก ด้วยเมตตาและกรุณาธรรม มีแต่ความปรารถนาจะให้ลูก
รักมีความสุขและความเจริญ เมื่อพ่อแม่ต้องการเราเลี้ยงดูแล ลูกต้องรู้ทำหน้าที่ของตน ทำให้พ่อแม่มี
ความสุข ไม่ใช่ทำให้พ่อแม่ลำบากมากขึ้น

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงมโนไปช่วยลุงเจ็ดเลี้ยงช้างที่หมู่บ้านอื่น ไม่ได้อยู่กับ
แม่กับยาย มโนคิดถึงแม่กับยายอยู่ด้วยกันสองคนและยายเลี้ยงเขาเติบโต ดังตัวอย่าง

“ดีเหมือนกัน นี่ตะวันก็บ่ายแล้ว” เณรพูดพลางแหงนมอง
ตะวัน เสียงนกโพระดกเกาะยอดไม้สูงร้องโฮกปึก...โฮกปึก... ดังมา

ไม่ไกลนัก เมื่อได้ยินนกโพระดกร้องทำให้มนคิดถึงบ้าน แม่คงไม่ต้องมาเหน็ดเหนื่อยในเรื่องนี้ เวลาที่แม่ตอนควายเข้าคอก ยายคงหุงหาอาหารไว้คอย ตอนเย็นก็นั่งกินข้าวด้วยกันสองคน มโนรักรยายมากเพราะยายเลี้ยงดูเขามาตั้งแต่เล็กครั้งนอนแบบเบาๆ มโนจึงผูกพันกับยายมาก

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 : 74)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้บรรยายถึงตัวละครสำนักถึงแม่กับยายเป็นคนที่เลี้ยงเขาเติบโต เฉพาะยาย เขารักยายมาก แม้ว่าตอนนี้ไม่ได้อยู่กับแม่และยาย ไม่ได้ช่วยแม่กับยายทำงาน แต่เขายังคิดถึงยายกับแม่ เพราะยายกับแม่เป็นคนที่มีความสำคัญต่อเขา เขาไม่เคยลืมบุญคุณของยายและแม่ ผู้เขียนจึงปลูกฝังให้มนุษย์เราต้องมีความกตัญญูและรู้ตอบแทนคนที่เลี้ยงดูเราจนเติบโต ต้องสำนึกบุญคุณของคนอื่น

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงมโนอยากมีวานติ ๆ เพื่อเลี้ยงแม่กับยาย นอกจากนี้เขายังอยากกลางานบวชเพื่อทดแทนบุญคุณและค่าน้ำนมของแม่ เป็นเด็กมีความกตัญญู ดังตัวอย่าง

“ข้าไม่มีอะไร กำลังฟังเพลงเจ้านาคลาบวช โตขึ้นข้าอยากจะมีงานดี ๆ เหมือนลูกหลานกำนัน จะได้มีเงินเดือนมาเลี้ยงแม่กับยาย แล้วข้าจะกลางานบวชเพื่อทดแทนบุญคุณและค่าน้ำนมของแม่อย่างนี้ ข้าอยากจะได้เรียนสูง ๆ อย่างที่พ่อเคยตั้งความหวังไว้กับข้า ถ้าพ่อไม่ตายข้าคงได้เรียนสูงกว่านี้ พ่อบอกว่ายากดีมีเงินอย่างไรจะพยายามหาเงินส่งข้าเรียนให้ได้ ข้าเสียตายที่พ่อด่วนมาจากไปไวเกินไป...” เสียงของมโนแผ่วหายลงไปในลำคอ นัยน์ตาสีเหล็กของเขามองตรงไปข้างหน้า

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 : 74)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้บรรยายถึงตัวละครสำนักถึงความปรารถนาที่อยากกตัญญูต่อแม่ เพราะแม่เป็นผู้ให้กำเนิด ผู้ให้ชีวิตและผู้ให้บารุงเลี้ยง แม่นี้มีความสำคัญต่อทุกชีวิตบนโลก เพราะว่าแม่คือผู้ให้กำเนิดชีวิตอีกชีวิตหนึ่งขึ้นมา และเมื่อให้กำเนิดแล้ว แม่ก็ยังคอยเลี้ยงดูจนเติบโตด้วย ความรักบริสุทธิ์ของแม่นี้เองที่เป็นสาเหตุให้มนุษย์ชาติดำรงอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้ นวนิยายจึงปลูกฝังให้มนุษย์รู้จักกตัญญู ไม่ควรลืมบุญคุณและค่าน้ำนมของแม่ จึงทำให้ความกตัญญูเป็นคุณธรรมที่มนุษย์เราควรให้ความยกย่องเชิดชูเป็นอย่างมาก

4.4.4 การมีน้ำใจ

การมีน้ำใจหมายถึงความจริงใจที่ไม่เห็นแก่เพียงตัวเองหรือเรื่องของตัวเอง แต่เห็นอกเห็นใจเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ มีความเอื้ออาทร เอาใจใส่ ให้ความสนใจในความต้องการ ความจำเป็น

ความทุกข์สุขของผู้อื่นและพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน ผู้ที่มีน้ำใจรู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่น เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือ สังคมด้วยแรงกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติการ เพื่อบรรเทาปัญหาหรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้น ในสังคม

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย กล่าวถึงนาของพ่อสามารถปลูกผักได้ พ่อเลยบอกให้อูดม ให้แม่มาปลูกโดยไม่ต้องไปซื้อพันธุ์ผัก แค่มารดน้ำก็พอ ดังตัวอย่าง

พ่ออยากให้น้ำบังฝนแม่ของอูดมมาปลูกผักด้วยเหมือนกัน

จึงบอกกับอูดมว่า

“คมบอกแม่มาปลูกผักกับลุงสิ ถ้าจะมาไม่ต้องไปซื้อพันธุ์ ผักหรอก ในแปลงเพาะของลุงมีมากมาย บอกให้แม่มาแบ่งไป ปลูก” พ่อเคยบอกเวลาอูดมแวะมาตักน้ำก่อนที่จะตามฝูงควาย ซึ่งลิวขึ้นโคไป

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 34)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้ใช้การสนทนาทำให้ผู้อ่านมองเห็นคนในสังคมชนบทไทยมีน้ำใจเพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่คิดผู้อื่นจะตอบแทนหรือไม่ ทำให้ผู้อ่านรู้สึกซาบซึ้ง ผู้เขียนจึงปลูกฝังให้ผู้อ่านได้มองเห็นความสำคัญของการมีน้ำใจ การมีน้ำใจสามารถช่วยผู้อื่น แก้ไขปัญหาและความเดือดร้อน การมีน้ำใจนอกจากทำให้ผู้อื่นมีความสุขแล้ว เราตนเองก็มีความสุขเหมือนกัน มนุษย์เรามีความสุข สังคมมนุษย์เราจะได้มีความสุขสงบสุข ความปลอดภัย และการพัฒนา

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงแม่ของไหมน้อยหลุดไปกินหญ้าที่แถวโรงเรียน พอตีพีทะนงไปมองเห็นก็จับขีไปบ้านไหมน้อย บอกให้ไหมน้อยจะช่วยเลี้ยงม้า พีทะนงอยากให้ไหมน้อยไม่กังวลเรื่องนี้ ดังตัวอย่าง

“พีเห็นมันกินหญ้าอยู่ริมบึงแถวหน้าโรงเรียนกับม้า อีกสองตัว คิดว่ายังไงมันคงหลุดมาแม่ ๆ เดินเข้าไปดูเห็นเชือกติด อยู่เลยจับขีมานี้ เออพรงนี้พีจะขีไปโรงเรียน ไปล่ามให้มันกินหญ้า ปล้องริมบึงไหมน้อยจะได้ไม่ต้องกังวลกับมัน คิดว่าแม่ของ ไหมน้อยคงไม่ว่าอะไร” ทะนงบอกอย่างมีน้ำใจ

(ไหมน้อย. 2533 :111)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้ใช้คำพูดของตัวละครทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่าคนในสังคมชนบทไทยมีน้ำใจ มีจิตใจดีงาม พยายามช่วยเหลือผู้อื่นเท่าที่ช่วยได้ หวงแหนเอ็นดูคนที่อ่อนแอกว่าเรา ทำให้ผู้อ่านมองเห็นและเข้าใจคุณค่าของการมีน้ำใจต่อผู้อื่น ผู้เขียนจึงได้ปลูกฝังคุณธรรมแก่มนุษย์เรา มนุษย์เราอยู่ที่สังคมเดียวกัน ไม่ว่าจะป็นญาติพี่น้องหรือคนที่ไม่รู้จักกัน ถ้าคนอื่นต้องการความช่วยเหลือ

ของเรา เราควรพยายามให้ความช่วยเหลือ ถ้าคิดว่าเรื่องของคนอื่นไม่เกี่ยวกับเรา สังคมเราอาจจะเกิดความไม่ปลอดภัยและเกิดปัญหาต่าง ๆ ชีวิตเราก็ต้องลำบากเหมือนกัน

นวนิยายเรื่อง น้ำหาบเดียว กล่าวถึงยายของบัวผันเป็นคนที่ชอบทำความดีแก่ผู้อื่น เพราะบ้านของยายอยู่ใกล้ ๆ ตลาด มีคนเยอะมากผ่านหน้าบ้านทุกวัน ยายก็เลยเอาโอ่งเก็บน้ำวางที่หน้าบ้านให้คนที่ผ่านหน้าบ้านได้ตักน้ำบ้าง ดังตัวอย่าง

“ยายฉันก็เคยบอกอย่างนี้เหมือนกัน หน้าบ้านยายจะมี
โอ่งดินเผาใส่น้ำเย็น ๆ มีฝาปิดมิดชิด ตั้งไว้ให้คนเดินผ่านไปมาตักน้ำ
บ้านยายอยู่ใกล้ตลาด มีคนเดินผ่านไปมาตลอดวัน” บัวผันพูดถึง
ยายของตนบ้าง

(น้ำหาบเดียว. 2533 : 13)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้แทรกความคิดที่การมีน้ำใจในการบพสนทนาของเด็กสองคน ทำให้ผู้อ่านได้รับรู้การมีน้ำใจทำโดยไม่คิดค่าไม่คิดแรง ทุกอย่างทำเพื่อความสุขของผู้อื่น ถ้าเราได้ทำให้ชีวิตของผู้อื่นดีขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงความยากลำบากบ้างก็ถือว่าเราเป็นคนที่มีน้ำใจ ผู้เขียนจึงได้ปลูกฝังคุณธรรมที่มีน้ำใจควรสืบทอดรุ่นต่อรุ่น ในสมัยนี้ต่างจากสมัยก่อนแล้ว เพราะความอยากของมนุษย์มากขึ้น ความกดดันของชีวิตประจำวันทำให้คนที่มีน้ำใจน้อยลง

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงปรางค์ได้ข่าวว่ามนโไปบวชเณร ก็รีบเอาหนังสือมาให้มน เพราะเขารู้มนชอบอ่านหนังสือ อ่านก็ครั้งก็ไม่เบื่อ นอกจากนี้ ปรางค์ยังแสดงความเสียใจกับความตายของเจ้ามะเตื่อ ดังตัวอย่าง

“ได้ข่าวว่าบวช เลยเอาหนังสือมาให้” ปรางค์มองเอ่ย
เธอวางหนังสือไว้บนม้านิมนอ่อน แล้วยืนสำรวจอยู่ด้านหนึ่ง

“บวชได้สองวันแล้ว ขอบใจที่เอาหนังสือมาให้” เณรมโน
พูดด้วยอาการสำรวจ

“เสียใจกับเณรทั้งสามด้วยที่เจ้ามะเตื่อมีอันเป็นไป มัน
ไม่น่าจะอายุสั้นเลย” ปรางค์ทองพูดเสียงพ้อไต่ฮิน

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 :162)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้สร้างการสนทนาที่เพื่อนสนิทสองคน ทำให้ผู้อ่านมองเห็นการมีน้ำใจเอื้อเฟื้อและรู้ใจของเพื่อนสนิทกัน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่า ไม่ว่าเรายากจนลำบากหรือร่ำรวยแต่ก็มีเพื่อนที่ติดอยู่รอบตัวเราและเข้าใจความต้องการของเรา นวนิยายจึงปลูกฝังให้มนุษย์เราต้องมีน้ำใจต่อผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น เพราะมันทำให้ผู้อื่นมีความสุข ถ้ามนุษย์เราทุกคนมีน้ำใจ ทุกคนได้ช่วยเหลือกัน สังคมมนุษย์เราก็จะอยู่เย็นเป็นสุขและได้พัฒนา

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงปอยไหมเห็นน้องชายกับเพื่อนกำลังใช้ดอกหญ้า เล่นแมลงตัวหนึ่ง ทำให้แมลงทรมานมาก ปอยไหมก็สังนอยชายรีบปล่อยแมลงและบอกให้สองคน ทำเรื่องไม่ดีจะเป็นบาป ดังตัวอย่าง

“ก้านทำไมเล่นทรมานสัตว์อย่างนั้น หยุด!...หยุด เล่นเดี๋ยวนี้เลย...ทั้งสองคนนั่นแหละ ทรมานสัตว์อย่างนี้เป็นบาป นะ รั้มัยแมลงปอมีประโยชน์ต่อพวกเรา มันช่วยกินยุงกินริ้นที่ รบกวนเรา เอกดอกหญ้าออกจากกันแล้วปล่อยมันไป” เด็กทั้งสอง แม้จะไม่เต็มใจนัก แต่ต่างทำตามคำสั่งของพี่ปอยไหมแล้วรีบวิ่ง ออกจากสวนไป...

(ม้อนน้อยที่รัก. 2556 : 298)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้บรรยายว่าตัวละครเป็นคนที่เมตตามีน้ำใจ แม้ว่าเป็นสัตว์ ตัวเล็ก ๆ ก็ไม่คิดจะทำลายมัน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่า การมีน้ำใจไม่มีจำกัด ไม่ว่าจะเป็นคนหรือเป็นสัตว์ เราควรให้น้ำใจเหมือนกัน ช่วยเหลือเหมือนกัน ผู้เขียนได้ปลูกฝังคุณธรรมให้ผู้อ่านที่ทุกคนควรมีน้ำใจ นอกจากมีน้ำใจต่อคน ก็ต้องมีน้ำใจต่อสิ่งอื่น ๆ ด้วย เพราะการที่เราอยู่รวมกันเป็นสิ่งที่ดีนั้น สิ่งที่สำคัญก็คือมีน้ำใจที่มีแก่กันนั้นจะช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจของเราได้อย่างแน่นแฟ้นมากขึ้น คนในสังคมต้องมีความช่วยเหลือกันและกัน โดยมีน้ำใจช่วยเหลือเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขของคนในสังคมทั้งหมด

4.4.5 ความประหยัด

ประหยัดเป็นคุณธรรมที่สำคัญมาก คนที่ประหยัดรู้จักเก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สิน สิ่งของให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ ดำเนินชีวิตเรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ คนที่รู้ประหยัดจะได้รวย จะได้มีชีวิตเป็นสุข ความประหยัดเป็นทางของการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง คนเราจึงควรมีคุณธรรมในด้านนี้ เพื่อไปสู่ความสุขของชีวิต

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงเมื่อพ่อแม่ขายหมูได้เงิน แม้ว่าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของลูก ๆ และของพ่อแม่เองก็มีเพียงปกปิดร่างกาย แต่เงินก้อนนี้ต้องใช้ที่ทางอื่นเดือดร้อนมากกว่า ไม่ได้ซื้อเสื้อผ้าใหม่ให้ทุกคน ดังตัวอย่าง

เมื่อขายเจ้าต่างและเจ้าดำให้เจ้ารับซื้อหมูไปแล้ว เงินก้อนนั้นพ่อกับแม่แทบไม่ได้ใช้เพื่อสนองความต้องการของทุกคนในครอบครัวเลย ทั้งที่เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของลูก ๆ และของพ่อแม่เองก็มีเพียงปกปิดร่างกายไปวัน ๆ เท่านั้น เวลามีเงินก้อน อยู่ในมือเช่นนี้ พ่อคิดอยากจะซื้อเสื้อผ้าสวย ๆ ให้ลูกทุกคนได้ใส่ ในงานบุญเช่นคนอื่น ๆ เขาบ้าง แต่พ่อก็ต้องใช้เงินทางอื่นที่ เดือดร้อนมากกว่า

(ไหมน้อย. 2533 : 50)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้บรรยายเรื่องคนชนบทอีสานมีนิสัยที่ประหยัดมาก เนื่องจากชนบทหาเงินยาก ผลผลิตส่วนใหญ่แค่พอกินพอใช้ มีที่เหลือนิดหน่อยก็เอาไปขาย แต่ได้ราคาต่ำ จึงทำให้ชีวิตของคนชนบทยากจนลำบาก มีเงินก้อนหนึ่งต้องการใช้สำหรับสิ่งที่จำเป็น หากไม่ประหยัด ชีวิตจะยิ่งลำบากมากขึ้น จึงปลูกฝังคุณธรรมให้ผู้อ่าน มนุษย์เราจะต้องสร้างนิสัยที่ประหยัด เพราะทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ เราหาได้ด้วยความยากลำบาก จึงต้องใช้อย่างประหยัดและรู้คุณค่า และหัวหน้าครอบครัวต้องวางแผนให้ดี

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึง แม่ของไหมน้อยเอาผ้าที่เย็บไว้ปิดกระดองตัวไหมได้จากผ้าชิ้นผ้าโสร่งและผ้าขาวม้าเก่า ๆ ของทุกคนในครอบครัว หลังจากเลิกใช้แล้ว แม่จะเอามาตัดเย็บต่อกันด้วยมือ แสดงให้เห็นว่าแม่ไหมน้อยเป็นที่ประหยัด รู้ใช้สิ่งของให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ดังตัวอย่าง

การดัดผ้าปิดกระดองตัวไหมให้ดั่ง จะต้องผูกชายทั้งสองข้างให้เป็นปมคลุมกระดองลงไปแล้วดั่ง ปมที่ผูกขมวดจะยึดของกระดองไว้ไม่ให้เลื่อนไหลการผูกมุมผ้าให้เป็นปมใหญ่เท่าไรยิ่งดีจะช่วยปิดกระดองง่ายขึ้น การเลี้ยงตัวไหมสมัยใหม่นิยมทำห้องมุ้งลวด แต่ก็ทำได้สำหรับคนมีทุนมาก ๆ เท่านั้น

ผ้าที่แม่เย็บไว้ปิดกระดองตัวไหมก็ได้จากผ้าชิ้น ผ้าโสร่งและผ้าขาวม้าเก่า ๆ ของทุกคนในครอบครัว หลังจากเลิกใช้แล้วแม่จะเอามาตัดเย็บต่อกันด้วยมือ จนเป็นผืนสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ถ้าขาดหรือชำรุดตรงไหน แม่จะชุนไว้จนบางผืนกลายเป็นผ้าสารพัดสี

(ไหมน้อย. 2533 : 73)

จากตัวอย่างจะทำให้ผู้อ่านได้แกงคิดว่า ผู้เขียนพยายามสร้างภาพสังคมชนบทให้เห็นชีวิตของสังคมชนบทยากจนและลำบาก ทุกคนต้องรู้ประหยัด ต้องดำเนินชีวิตเรียบง่าย ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ แต่ในสมัยนี้ มนุษย์ไม่ได้ประหยัด โดยเฉพาะคนที่อาศัยอยู่ในเมือง ยิ่งไม่รู้ว่าประหยัดใช้สิ่งต่าง ๆ ผู้เขียนจึงอยากเตือนให้มนุษย์เข้าใจและปฏิบัติความประหยัด โลกนี้จะได้ไม่มีวันหมดสิ้น ชีวิตของมนุษย์จะได้ดีขึ้น จะได้อยู่เย็นเป็นสุข

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงครวเรือนของปอยไหมได้ปลูกต้นผลไม้หลายอย่างไว้ที่สวนใกล้ ๆ บ้านเพื่อไม่ต้องเสียเงินไปซื้อกิน ที่เหลือยังเอาไปขายได้เงินมาใช้จ่ายภายในครอบครัว คนในสังคมชนบทไทยมีนิสัยที่ประหยัด ทุกอย่างใช้อย่างมีประโยชน์ ไม่ให้เสียเปล่า ดังตัวอย่าง

ต้นหม่อนที่มีปลูกอยู่ปลูกไว้ราวไร่เศษ ๆ ตอนนี้อย่างน้อยก็พอเลี้ยงตัวไหมของแม่เสียแล้ว ฟากสวนด้านนั้นนอกจากมีหม่อนแล้วยังปลูกกล้วยน้ำว้าและผลไม้จำพวกมะม่วง ขนุน น้อยหน่าอย่างละหลายต้นไว้ให้ลูก ๆ เก็บผลโดยไม่ต้องซื้อกิน

ส่วนพื้นที่สวนใกล้เรือนปลูกผักสวนครัวจำพวกพริก มะเขือ
กระชาย ขิงข่า ตะไคร้ แมงลัก และผัก อื่น ๆ ไว้ปรุงอาหาร
ถ้าหากกินไม่หมดยังเก็บล้างน้ำสะอาดแล้วมักเป็นก่ำ ๆ ขายได้เงิน
มาใช้จ่ายภายในครอบครัวอีกด้วย

(มือน้อยที่รัก. 2556 : 16)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้แสดงถึงวิถีชีวิตที่คนในสังคมชนบทไทยที่ใช้ชีวิตอย่าง
ประหยัด ไม่เปลืองสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ใช้ให้ทุกอย่างมีประโยชน์ หากเราเป็นคนที่ไม่ประหยัด ไม่ว่าจะชีวิต
ยากลำบากถึงแค่ไหน สุดท้ายต้องได้ประสบความสำเร็จ ผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีของลูกหลาน
ควรสั่งสอนลูกต้องประหยัด ทำให้ความประหยัดได้สืบทอดต่อลูกหลาน ปัญหาทางเศรษฐกิจของ
ครอบครัวก็จะลดลง รายได้ของครอบครัวก็จะดีขึ้น ผู้เขียนจึงปลูกฝังคุณธรรมให้ผู้อ่านทุกคน ทุกคน
ควรใช้ชีวิตอย่างประหยัด ไม่อยู่อย่างฟุ่มเฟือย ใช้ทุกอย่างให้มีคุณค่าและประโยชน์ การมี
ความประหยัดและอยู่อย่างพอเพียงนับเป็นคุณลักษณะสำคัญของคนในสังคมชนบทไทย

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงพ่อซื้อตุ๊กตาเด็กผู้หญิงให้พลอย เมื่อแม่รู้ซื้อมาตั้ง
หลายร้อย แม่รู้สึกเสียดายเงินจำนวนนั้น แม่บ่นว่าหากซื้อข้าวหนึ่งกิโลก็ได้เป็นเดือน พ่อกับแม่มีนิสัยที่
ต่างกัน พ่อเป็นคนที่ยากให้ลูกมีความสุข แต่แม่เป็นคนที่ใช้ชีวิตอย่างประหยัด ดังตัวอย่าง

“เท่าไรนั่น ตัวโตเกือบเท่าเด็กจริง ๆ ราคาไม่เป็นร้อย
โน่นหรอก” แม่ถามตั้งแต่วันแรกที่พ่อเปิดกล่องให้ลูก ๆ ดู
“ขาดอยู่ไม่กี่บาทจะสามร้อย” พ่อบอกขณะมอง
ความร่าเริงของลูกสาวคนเล็ก พลอยนั้นทั้งตื่นเต้นและดีใจจนนั่ง
ไม่ติด

“ตายจริง! แพงอย่างนั้นทำไมกล้าซื้อมาให้ลูกเล่น” แม่
อุทานอย่างรู้สึกเสียดายเงินจำนวนนั้น มันแพงเกือบเท่าข้าวสาร
เหนียว 1 กระสอบ หากซื้อข้าวหนึ่งกิโลก็ได้เป็นเดือน

(ดอกไม้บานที่เชิงภู. 2556 : 156)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้สร้างการสนทนาระหว่างพ่อกับแม่ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่า
ความยากจนลำบากทำให้คนในสังคมชนบทไทยต้องรู้ประหยัด ทุกอย่างซื้อมาเพื่อมีประโยชน์ต่อ
ครอบครัว ไม่มีเงินเหลือซื้อสิ่งที่ไม่จำเป็นและไร้ประโยชน์ คนในสังคมชนบทไทยต่างทำงานหนักเพื่อ
เลี้ยงตัวเองและครอบครัว จึงปลูกฝังให้มนุษย์สร้างนิสัยที่ประหยัดและรู้จักประหยัดอดออมเพื่ออนาคต
ข้างหน้า

4.4.6 ความซื่อสัตย์สุจริต

ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณธรรมที่ดี ไม่ว่าจะสังคมยุคใดสมัยใดก็ตาม ต้องการคุณธรรมชนิดนี้ ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐานของความดีทุกอย่าง ความซื่อสัตย์สุจริตต้องมีความจริงใจ ไม่มี ความลำเอียง ไม่ทุจริตคดโกง ไม่ลัทธิขโมย ทั้งทางตรงและทางอ้อม รู้หน้าที่การงานของตนเอง ปฏิบัติ เต็มกำลังความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณธรรมที่สังคมมนุษย์เราขาดไม่ได้ มนุษย์จึงต้องฝึกฝนอบรมให้เกิดมีขึ้นในตนเอง เพื่อจักได้เป็นคนดีมีประโยชน์ และมีชีวิตที่สะอาดที่ เจริญมั่นคงเพื่อสร้างสังคมที่สงบสุข

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย กล่าวถึงลอยมัวแต่เล่นกับเพื่อน ๆ ไม่เห็นหมากัดเปิด ทำให้เปิดเลี้ยงไม่รอด แต่ลอยยอมรับความผิดของตนเอง ไม่หลอกลวงพอกับพี่ ลอยเป็นคน ที่ซื่อสัตย์สุจริต ดังตัวอย่าง

“มัวแต่เล่นอยู่ละซี ให้หมากัดเปิดได้” พี่ขึ้นเสียงแถม

ทำสายตาดูลอยด้วย

พอยังไม่พูดว่าอะไร แต่ยื่นมือมาจับเอาเปิดกับลอย

ยกปีกของมันขึ้นดู

“แปลได้ปีกเหวอะหวะเลย คงเลี้ยงไม่รอด” พ่พูด

เหมือนรำพึง

“เป็นความผิดของตนเอง ฉันมัวแต่เล่นกับเพื่อน ๆ” ลอย

สารภาพเสียงสั้นเครือ

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 29)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้บรรยายเรื่องที่ทำให้ครอบครัวเกิดสูญเสียหาย แต่คนที่ ทำผิดไม่ได้หาข้ออ้างหรือหลอกลวงผู้ใหญ่ นี่ถือว่าเป็นพฤติกรรมที่ซื่อสัตย์สุจริต ทำให้ผู้อ่านเห็น ความสำคัญของความซื่อสัตย์สุจริต ผู้เขียนจึงได้ปลูกฝังคุณธรรมให้ผู้อ่านต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต เมื่อทำผิดเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ต้องกล้ารับผิดชอบ ต้องพูดความจริง ไม่หลอกลวงผู้อื่น ไม่หาข้ออ้าง ทุกคน ทำได้อย่างนี้ สังคมมนุษย์เราจะได้เป็นสังคมที่สงบสุขและบริสุทธิ์

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึงทงงอยากให้อาจงพูดความจริงออกมา เพราะเรื่องโกหก ทำให้อาจงไม่สบายใจ กินไม่ลงนอนไม่หลับ ทงงก็พยายามบอกให้เขา ความจริงเป็นสิ่งที่ไม่ตาย ถ้าเราไม่พูดความจริง ความทุกข์จะอยู่ในใจของเราตลอดเวลา ดังตัวอย่าง

“นายกำลังโกหกตัวเอง มันกำลังตอบสนองนายคือความ

ทุกข์ใจ เพราะตอนนี้ทั้งหมู่บ้านกำลังพูดถึงเรื่องนี้จนแซ่

พูดความจริงกับเราสิ อาจพูดให้สมกับที่เราได้เรียนวิชาลูกเสือ

เรียน ร.ด. มาแล้ว ความจริงเป็นสิ่งที่ไม่ตาย ลูกผู้ชายไม่ควรจะมา
 ฝึงความทุกข์ด้วยเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น” ทนงพุดยี่ดียว
 (ไหมน้อย. 2533 : 138)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้บรรยายถึงตัวละครไม่กล้าพูดเรื่องความจริงออกมา ทำให้
 ตัวละครฝึงความทุกข์ในใจตลอดเวลา ทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่าถ้าเราเคยทำผิดหรือเคยทำสิ่งที่ไม่ดีต่อผู้อื่น
 ถ้าเรารู้จักความผิดแล้ว ควรพูดความจริงออกมา ไม่ใช่เก็บไว้ในใจ ทำให้ตนเองลำบากและทรมาน
 เพราะความซื่อสัตย์สุจริตเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการเป็นผู้ที่น่าไว้วางใจหรือน่าเชื่อถือ ความซื่อสัตย์
 สุจริตนี้ส่งผลต่อชีวิตทุกด้าน ส่งผลต่อคุณโดยส่วนตัว ส่งผลต่ออาชีพ ต่อชีวิตทางสังคม และทาง
 วิญญาณ ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นสิ่งที่สำคัญทำให้ชีวิตเราได้ประสบความสำเร็จ

นวนิยายเรื่อง ป่าไผ่ชายทุ่ง กล่าวถึงจ้อยอยากให้น้องกินข้าวที่อร่อย ๆ บ้าง ก็ไปขโมยของ
 เพื่อน ๆ เรื่องที่ขโมยของทำให้เพื่อน ๆ โมโหจ้อยมาก เพื่อน ๆ รู้สึกจ้อยเป็นคนที่ไม่ซื่อสัตย์สุจริต
 แต่สุดท้ายก็ให้จ้อยโอกาสพูดเหตุผลทำไมถึงมาขโมย ดังตัวอย่าง

“เอ็งว่าไม่เอา แต่มาขโมยหวังเอาคนเดียวใช้มั๊ย” หวอย
 โมโหจนระงับอารมณ์ไม่อยู่ ร่างที่สูงใหญ่กว่าก้าวเข้าไปกระชาก
 คอเสื้อเหวี่ยงร่างจ้อยจนล้มกลิ้ง จ้อยน้ำตาร่วงพรู ปากสั่นพูดอะไร
 ไม่ออก หวอยสืบเท้าก้าวเข้าหาอีก แต่อินตาริร้องห้ามไว้เสียก่อน
 กำปั้นที่ชูหุรา จึงยังไม่ได้กระทบส่วนใดของจ้อย หวอยทำท่าฮึดฮัด
 อย่างขัดใจ ผลักจ้อยเต็มแรงจนร่างมอม ๆ นั้นล้มลง

(ป่าไผ่ชายทุ่ง. 2535 : 43)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้กล่าวถึงพฤติกรรมขโมยไม่ควรเกิดขึ้น โดยเฉพาะระหว่าง
 เพื่อน บางทีแค่สิ่งเล็ก ๆ ก็ทำให้เพื่อนเปลี่ยนเป็นศัตรูแล้ว ทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่าพฤติกรรมที่ขโมยเป็น
 สิ่งที่ไม่ดี เป็นเพื่อนกันก็ต้องพูดความจริงกัน และถ้ามีความยากลำบาก เพื่อน ๆ จะได้ช่วยเหลือกัน
 ไม่ควรหลอกลวงหรือไปขโมย นี่เป็นพฤติกรรมไม่ซื่อสัตย์สุจริต ผู้เขียนจึงได้ปลูกฝังคุณธรรมให้ผู้อ่าน
 ต้องรู้ความสำคัญของความซื่อสัตย์สุจริต นอกจากรับรู้และเข้าใจแล้ว ต้องไปปฏิบัติ พยายามเป็นคน
 ซื่อสัตย์สุจริตและไม่ขโมย ไม่หลอกลวงผู้อื่น

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงมโนส่งเงินให้ลุงเชิดมากกว่าที่กำนันว่าจ้างไป ทำให้
 ลุงเชิดงม มโนก็เล่ารายละเอียดที่เงินได้มายังไงให้ลุงเชิดฟัง มโนเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต ไม่โกหก
 ดังตัวอย่าง

ก่อนนอนคืนนั้น ลุงเชิดถามมโนว่า “อ้าว โน เงินที่ให้ลุง
 เมื่อกกลางวันทำไมมากกว่าที่กำนันว่าจ้างไปแท้ตั้งสองร้อยเจ็ดสิบ”

“เป็นเงินส่วนแบ่งจากการแสดงของเจ้ามะเดื่อนะครับ”
 มโนบอกพร้อมกับเล่ารายละเอียดให้ผู้เป็นลุงฟัง “กำนันเมตตามัน
 เลยให้รางวัลเป็นเงิน รวมกับของชาวบ้านได้อีกแปดร้อยสิบบาท
 แบ่งกันแล้วได้คนละสองร้อยเจ็ดสิบ” มโนบอก

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 : 89)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้สอดแทรกเรื่องคุณธรรมในทางด้านความซื่อสัตย์สุจริตให้
 เห็นว่าคนในสังคมชนบทมีคุณธรรมซื่อสัตย์สุจริต ผ่านบทบาทของตัวละครที่เป็นเด็กที่มีการกระทำที่
 ซื่อสัตย์สุจริต ไม่โกหก เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจว่าความสำคัญของความซื่อสัตย์สุจริต ความซื่อสัตย์สุจริต
 ทำให้เราเป็นคนที่มีผู้อื่นยกย่องและนับถือได้ ผู้เขียนจึงได้ปลูกฝังคุณธรรมให้มนุษย์ ถ้าทุกคนมี
 การกระทำซื่อสัตย์สุจริต ในสังคมมนุษย์เราทุกคนก็จะอยู่ด้วยกันได้อย่างสันติสุข

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงพ่อมิตรไม่ยอมขายเจ้ามะเดื่อให้ผู้เป็นหลานของ
 อาโก แต่อาโกบอกหลานว่าถึงไม่ยอมขายก็ต้องขายให้อาโก เพราะอาโกจะหาทางบังคับ จะใช้วิธี
 ไม่ซื่อสัตย์สุจริตเพื่อได้สิ่งที่อยากได้ แม้ว่าอาโกเป็นคนที่มีเงินในอำเภอนี้ แต่เป็นคนที่ไม่ซื่อสัตย์สุจริต
 ดังตัวอย่าง

“ถึงไม่ยอมขายก็ต้องขายให้อาโกวันยังค่ำ เพียงอาโก
 ยื่นไม้ตายเรื่องไร่นาที่ตาข่ายมาจำนองไว้ จะหลุดจำนองอยู่แล้ว
 อาโกยื่นไม้ตายเท่านั้นก็ตื่นแล้ว เชื้อผีมืออาโกก็แล้วกัน...”
 ถ้าแก่สู้จนจบลงด้วยเสียงหัวเราะโชว์ฟันเหลี่ยมทองพราวทั้งปาก

“ทั้งในอำเภอนี้อาโกยิ่งใหญ่จริง ๆ นะครับ” ผู้เป็นหลาน
 เยินยอพร้อมหัวเราะประสานเสียงไปด้วย

“คนมีเงินก็หยิ่งแหละ ไม่ขายให้ก็หาทางบีบเอาจนได้
 อาโกยื่นคำขาดไว้แล้ว”

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 : 105)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้ใช้การสนทนาทำให้เห็นในสังคมนี้มีคนส่วนหนึ่งโดยใช้
 วิธีการทำมาหากินแบบไม่ซื่อสัตย์สุจริต ทำให้ตนเองร่ำรวย และคนอื่นลำบาก ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพ
 ที่คนรวยใช้วิธีบีบบังคับคนจน ทำให้ความแตกต่างระหว่างคนรวยกับคนจนยิ่งมาก ผู้เขียนจึงได้ปลูกฝัง
 คุณธรรมให้มนุษย์เราไม่ควรมีพฤติกรรมที่ไม่ซื่อสัตย์สุจริต เพราะไม่ซื่อสัตย์สุจริตจะทำให้สังคมมนุษย์
 เราไม่ก้าวหน้าไม่พัฒนา ถ้าอยากให้สังคมพัฒนา ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อผู้ที่อยู่ในสังคมมนุษย์
 ร่วมกัน ทุกคนที่อยู่ในสังคมมนุษย์เราจะได้อยู่อย่างสงบสุข

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงณรงค์อยากได้รื่องแทนนักเรียนใหม่ แต่พ่อชี้เหนียว
 ไม่ยอมซื้อให้ณรงค์ จึงทำให้ณรงค์ขโมยลูกนกแก้วของพ่อไปขายที่ตลาด ดังตัวอย่าง

“เอ็งขโมยลูกนกแก้วพ่อไปขายเถอะ” พรตถามจีใจดำจน
ณรงค์หน้าเจื่อนลง ยิ้มกร้อย ๆ

“ก็ไม่ได้ขโมยหรอก พ่อเผลอก็จับใส่ถุงมานี้แหละ กูอยาก
ได้รองเท่านั้นนักเรียนสักคู่ บอกพ่อให้ซื้อก็ไม่ยอมซื้อ พ่อกูยิ่ง
ซีเหี้ยม” ณรงค์ต่อว่าพ่อ

(ดอกไม้บานที่เชิงภู. 2556 : 310)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้สร้างการสนทนาทำให้ผู้อ่านเห็นเหตุผลที่ทำให้เด็กมีการกระทำที่ขโมยคือพ่อแม่ผู้ใหญ่ พ่อแม่เป็นแบบอย่างของลูกและเป็นคนที่สั่งสอนลูก ถ้าพฤติกรรมของพ่อแม่ไม่เหมาะสม ก็จะทำให้ลูกมีพฤติกรรมที่ไม่ซื่อสัตย์สุจริต ผู้เขียนจึงได้ปลูกฝังคุณธรรมให้มนุษย์เราต้องทำสิ่งที่ถูกต้องและรู้ความสำคัญของความซื่อสัตย์สุจริต การกระทำที่ขโมยหรือปัญหาต่าง ๆ จะได้นั่งลง ชีวิตของมนุษย์เราจะได้มีความสงบสุข

จากตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์เรา เป็นสิ่งที่สังคมขาดไม่ได้ คุณธรรมจริยธรรมทำให้มนุษย์เรามีจิตใจดีงาม และทำให้สังคมสงบสุขและมั่นคง สังคมได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็วเพราะสมาชิกทุกคนต่างกระทำหน้าที่ของตนอย่างเต็ม คุณธรรมจริยธรรม ซึ่งมนุษย์เราควรส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกในด้านคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้เกิดคุณภาพประโยชน์ต่อมนุษย์และสังคม นวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณจึงมีอิทธิพลต่อผู้อ่าน ปลูกฝังให้ผู้อ่านมีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อที่สร้างความสุขของมนุษย์ คุณภาพของชีวิตและความก้าวหน้าของสังคม

4.5 ให้แง่คิดเกี่ยวกับศาสนา

พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศ ประชากรในประเทศไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันศาสนาพุทธในประเทศไทยได้ผสมผสานเข้ากับความเชื่อพื้นบ้าน ศาสนามีความสำคัญมากสำหรับคนไทย ไม่ว่าจะคนที่อยู่ในเมืองหรือคนที่อยู่ในชนบท ศาสนาพุทธส่งเสริมสนับสนุนให้มวลสมาชิกรักษาศีลและปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสริมสร้างความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่น เผยแพร่หลักธรรมอันบริสุทธิ์ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก่อตั้งและดำเนินกิจกรรมทั้งหลายอันเป็นประโยชน์ในด้านสังคม การศึกษา วัฒนธรรม และมนุษยธรรม ดำเนินการเพื่อเสริม สร้างสันติภาพและความกลมเกลียวกันในหมู่มนุษย์และความผาสุกให้แก่มวลชนตลอดจนให้ความร่วมมือกับองค์การอื่น ๆ

4.5.1 ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

การมีกิเลสก่อให้เกิดการกระทำและการกระทำก่อให้เกิดผลของการกระทำ และผลของกรรมจะเปลี่ยนสภาพกลายเป็นกิเลสตัวใหม่ให้เกิดการกระทำที่ก่อให้เกิดผลของกรรมใหม่ต่อไปไม่มีสิ้นสุด ภาษานี้เรียกว่า กฎแห่งกรรม หรือ วงเวียนกรรม การกระทำจะดีหรือชั่วย่อมมาจากแรงจูงใจที่เป็น

กิเลสที่มากกระทบจิตใจขณะกระทำว่าเป็นสาเหตุที่ดีหรือชั่ว ถ้ากระทำด้วยสาเหตุที่ดีก็จะส่งผลที่ดีตามมา ดีด้วย แต่ถ้าสาเหตุแห่งการทำให้ไม่ดีหรือเกิดจากกิเลสชั่ว ผลที่ตามมาก็ชั่วด้วย

นวนิยายเรื่อง ความภูมิใจของลอย กล่าวถึงพวกเด็ก ๆ ช่วยกันให้เจ้าหน้าที่ตำรวจได้จับพวกโจรทั้งหมดที่ขโมยวัวควายของชาวบ้าน พวกโจรนี้ทำให้ชาวบ้านหวงใยและนอนตาไม่หลับ ต่อไปชีวิตของชาวบ้านได้อยู่อย่างสงบสุข เพราะเด็ก ๆ ได้ทำความดีแก่ชาวบ้าน จึงได้คำชมเชยจากเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ดังตัวอย่าง

ผู้ใหญ่และพวกเด็ก ๆ ได้รับคำชมเชยจากเจ้าหน้าที่บ้านเมือง เพราะเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ให้กับชาติบ้านเมืองจนสามารถจับโจรผู้ร้ายที่สร้างความเดือดร้อนให้ประชาชนในเขตอำเภอนี้ โจรพวกนี้จะออกปล้นไม่เว้นแต่ละวัน ยามค่ำคืนก็ออกเที่ยวขโมยวัวควาย จนพวกชาวบ้านนอนตาไม่หลับ แต่จะไปพวกชาวบ้านจะได้อยู่กันอย่างสงบสุข เพราะโจรผู้ร้ายกลุ่มนี้ถูกจับทั้งหมด

(ความภูมิใจของลอย. 2532 : 92)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้บรรยายเรื่องที่เด็ก ๆ ทำความดีแก่ชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านมีความสุข ไม่ต้องห่วงพวกโจรมาขโมยของ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่าพวกคนร้ายทำสิ่งที่ไม่ดีต่อผู้อื่นสุดท้ายก็โดนลงโทษ ไม่ว่าใครก็หนีเงี่ยงไม่ได้ พวกคนดีทำดีต่อคนอื่น ความดีก็จะเกิดขึ้นกับผู้อื่นและตนเองได้ เพราะเราเชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ผู้เขียนจึงได้เรียกร่องมนุษย์เราทำความดี และเข้าใจความสำคัญของความดี เพราะทำดีได้ดี ทำชั่วยอมไม่ได้ชั่ว ไม่มีเป็นอื่นไปได้ และความดีทำให้ชีวิตของมนุษย์เรามีความสุข

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึง เพ็ญศิริตั้งใจทำลายไหมน้อย เอาเงินจ้างเพื่อนไปทำให้ตัวไหมของไหมน้อยตายหมด เพราะเพ็ญศิริไม่ยอมให้ไหมน้อยได้รางวัล อัจฉาไหมน้อย สุดท้ายเพ็ญศิริก็ได้โรคผิวหนัง ดังตัวอย่าง

เพ็ญศิริกลับจากกรุงเทพฯ แล้วอาการผดผื่นคันตามผิวหนังของเธอไม่มีทีท่าจะทุเลาเลย ทั้ง ๆ ที่พี่ชายคนโตก็พาไปให้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางโรคผิวหนังตามโรงพยาบาลใหญ่ ๆ ตรวจรักษาอาการของโรคผิวหนังทำให้เธอเหมือนคนเป็นโรคหิวหนาดาลีอ พ่อแม่และพี่ชายก็พากันเป็นทุกข์วิตกกังวล เพราะยิ่งทายากินยาเหมือนกับยิ่งเพิ่มอาการผื่นผดตามผิวหนังนั้นให้เป็นอย่างมากขึ้น เพ็ญศิริกลายเป็นคนซีมเศร้าจางร่างกายซูบผอมกินไม่ได้นอนไม่ค่อยหลับ ผิงผุดผ่องซึ่งเจ้าตัวภูมิใจในความสวยงาม

บัดนี้ไม่มีหลงเหลืออยู่เลย ส่งกระจกเห็นเงาตนเองครึ่งใด เพ็ญศิริก็
ต้องนั่งร้องไห้เสียใจ

(ไหมน้อย. 2533 : 151)

จากตัวอย่างจะทำให้เห็นว่า ผู้เขียนอยากบอกให้ มนุษย์เรามีกรรมเป็นของตน ไม่สามารถ
ทำแทนกันหรือฝากกันทำได้ นี่เป็นเรื่องของเหตุและผล ถ้าคนพิจารณาให้ดีย่อมรู้ว่าเหตุก่อให้เกิดผล
และผลก็ย่อมมาจากเหตุ หรือผลของเหตุตัวก่อนอาจเปลี่ยนสภาพเป็นเหตุเพื่อจะก่อให้เกิดผลตัวใหม่
ตามมาอีก ร้อย่างนี้แล้วก็ใช้ปัญญา พิจารณา ใคร่ครวญดูว่าจะเลือกทำสิ่งใดระหว่างความดีและ
ความชั่วดี ผู้เขียนจึงได้เรียกร้องมนุษย์ทำความดีกัน

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงแม่ชอบสั่งสอนลูกบ่อย ๆ เราต้องทำความดีแก่คนอื่น
คนอื่นก็จะทำความดีตอบสนองเรา เช่น แม่ทำกะทิแกงไทยก็เอาไปแจกจ่ายให้เพื่อนบ้านญาติพี่น้อง
ให้กินกัน เพื่อนบ้านญาติพี่น้องก็เอาของอื่นมาให้ นี่เป็นทำดีได้ดี ดังตัวอย่าง

เวลาทำกะทิแกงไทยแต่ละครั้ง แม่ให้ตักแจกจ่ายไปตาม
บ้านญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านใกล้เคียง แม่บอกว่า...เมื่อเรา
หยิบยื่นของอยู่ของกินแก่เพื่อนบ้าน เช่นเราให้กะทิแกงไทยวันนี้
เราอาจได้กินแกงปลาช่อน หรือต้มยำไก่ที่เป็นของตอบแทนจาก
เพื่อนบ้านกลับมาบ้างก็ได้ พ่อและแม่มักจะบอกลูก ๆ ว่า

‘อยากกินอะไรนาน ๆ อย่าแอบกินคนเดียว’

(ม้อนน้อยที่รัก. 2556 : 139)

จากตัวอย่างจะทำให้เห็นว่า ผู้เขียนได้สร้างภาพที่ชาวบ้านทำความดีกัน แบ่งปันสิ่งต่าง ๆ ใน
ชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้อ่านเห็นความจิตใจดีงามของชาวบ้าน ผู้เขียนจึงได้ชักชวนมนุษย์ทุกคนพยายาม
ทำความดีแก่คนอื่น เพราะทำความดีสามารถทำให้ผู้อื่นมีความสุขและตนเองได้ความดี ความช่วยเหลือ
จากผู้อื่น หากมนุษย์เราโดยทั่วทำความดีเยอะขึ้น ก็จะทำให้ชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้น หากมนุษย์เรา
ทำชั่วน้อยลง ก็จะทำให้สังคมมนุษย์เราได้ดีขึ้น มีความก้าวหน้าและได้พัฒนาอย่างรวดเร็ว

นวนิยายเรื่อง ดอกไม้บานที่เชิงภู กล่าวถึงกำนันเป็นคนที่ทำลายป่า และทำการค้าขายสัตว์ป่า
ทำให้สิ่งแวดล้อมธรรมชาติโดนทำลาย สุดท้ายก็โดนเจ้าหน้าที่ตำรวจจับไป ดังตัวอย่าง

“ไอ้ถัน! มึงทรยศกู! ไอ้คนเนรคุณ!” กำนันจรัลโกรธจัดจน
ตัวสั่น

“ผมไม่ได้ทรยศกำนัน ผมทำเพื่อชาติบ้านเมือง กำนันก็
เห็นอยู่แล้ว เด็กตัวเท่านี้เขายังทำดีเพื่อส่วนรวม พวกเราผู้ใหญ่ยัง
คิดแต่จะทำลาย ไม่อายเด็กมันหรือ” พุดเท่านั้นถันก็ถอยออกจาก
ที่นั่น ปล่อยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทำหน้าที่ต่อไป

(ดอกไม้บานที่เชิงภู. 2556 : 371)

จากตัวอย่างจะทำให้เห็นว่า ผู้เขียนได้ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพที่ตัวละครไปทำลายธรรมชาติเพื่อหาประโยชน์ของส่วนตัว ไม่คิดทำดีเพื่อส่วนรวม เนื่องจากทำลายธรรมชาติผิดกฎหมาย จึงได้รับลงโทษจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ให้ผู้อ่านเข้าใจ การทำความดีสามารถทำให้เราได้รับความดี การทำชั่วสามารถทำให้เราได้รับความชั่ว ผู้เขียนจึงปลูกฝังให้ผู้อ่านเชื่อว่า หากเราทุกคนทำความดีเสมอ สังคมที่มนุษย์เราอยู่ด้วยกันก็จะได้มีความสุขและสวยงาม

4.5.2 ประเพณีการบวช

ในอดีตธรรมเนียมถือว่าผู้ชายที่นับถือพุทธศาสนา เมื่ออายุครบ 20 ปี จะต้องบวชก่อนที่จะมีครอบครัว หรือได้ใช้ชีวิตในสมณเพศสักครั้งหนึ่งในชีวิตเป็นเวลาอย่างน้อย 3 เดือน แต่ปัจจุบันธรรมเนียมนี้เลือนหายไปมาก หลายคนแม้จะบวช ก็บวชแค่ 15 วัน หรือน้อยกว่านั้น ขณะที่ผู้ที่บวชนาน 3 เดือนมีน้อยลง แม้กระทั่งในชนบท เพราะครอบครัวมีลูกน้อยลง จึงต้องการแรงงานไปช่วยในไร่นาไม่สามารถให้ลูกบวชพระได้นาน

นวนิยายเรื่อง ไหมน้อย กล่าวถึง คำปล้องไปบวชที่วัดอยู่กับหลวงพ่อกับแม่คิดว่าคำปล้องยังเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงอยากให้คำปล้องช่วยทำไร่นาและทำมาหากิน ช่วยทำนาพอมดหนี้สินก่อนหลังจะนั้นจะไปบวช ดังตัวอย่าง

*คำปล้องออกจากบ้านไปอยู่วัดอย่างที่บอกแม่ไว้แต่แรก
พ่อกับแม่ปรึกษาหารือกัน มีความเห็นพ้องกันว่าคำปล้องยังเป็น
หัวเรี่ยวหัวแรงในการทำไร่นาและทำมาหากิน ช่วยพ่อแม่ได้เป็น
อย่างดี พ่อเกี้ยวว่าขอให้ช่วยทำนาพอมดหนี้สินก่อนเขาเสียก่อน
หลังจะนั้นจะไปบวชก็ไม่ว่า แต่พ่อแม่ก็คิดหวังถึงสองครั้งสองครา
เพราะคำปล้องไม่ยอมกลับบ้านทำเดี๋ยวนั้น*

(ไหมน้อย. 2533 : 130)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้ให้ผู้อ่านแง่คิดว่า ความเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งที่กำลังเกิดขึ้นในเมืองไทย คือปัจจุบันผู้ชายมีการบวชน้อยลง แม้กระทั่งในชนบท ต้องการแรงงานไปช่วยในไร่นา ไม่สามารถให้ลูกบวชพระได้นาน แม้ว่าสังคมเจริญอย่างไร คนไทยไม่ควรลืมประเพณีต่าง ๆ ที่มีตั้งแต่สมัยโบราณ มนุษย์ต้องรู้จักวัฒนธรรมของเรา

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงมโนฟังเพลงเจ้านาจลาบวช ทำให้เขาอยากได้มีเงินเดือนมาเลี้ยงแม่กับยาย แล้วอยากบวชเพื่อทดแทนบุญคุณและค่าน้ำนมของแม่ ดังตัวอย่าง

*“ข้าไม่มีอะไร กำลังฟังเพลงเจ้านาจลาบวช โด่ขึ้นข้า
อยากจะมีงานดี ๆ เหมือนลูกหลานกำนัน จะได้มีเงินเดือนมาเลี้ยง
แม่กับยาย แล้วข้าจะลางานบวชเพื่อทดแทนบุญคุณและค่าน้ำนม
ของแม่อย่างนี้ ข้าอยากจะได้เรียนสูง ๆ อย่างที่พ่อเคยตั้งความหวังไว้*

กับข้า ถ้าพ่อไม่ตายข้าคงได้เรียนสูงกว่านี้ พ่อบอกว่ายากดีมีเงิน
อย่างไรจะพยายามหาเงินส่งข้าเรียนให้ได้ ข้าเสียตายที่พ่อด้วนมา
จากไปไวเกินไป...” เสียงของมโนแผ่วหายลงไปในลำคอ นัยน์ตา
สีเหล็กของเขามองตรงไปข้างหน้า

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 : 74)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้บรรยายให้เห็นตัวละครเป็นคนที่มีความกตัญญู เข้าใจ
ความยากลำบากของแม่ เพราะแม่เป็นคนที่กำเนิดชีวิตและเลี้ยงเติบโตเรา ตัวละครจึงอยากบวชให้แม่
เพื่อตอบแทนบุญคุณของแม่ ผู้เขียนจึงให้แง่คิดว่า ความสุขจากการบวชเป็นความสุขที่มากมายยิ่งนัก
การบวชในร่มเงาของศาสนาพุทธ และให้พ่อแม่ปู่ย่าตายายได้ประโยชน์ คุณค่า และความสุข การบวช
ต้องไม่มีเงื่อนไขใด ๆ เหมือนกับความรักของพ่อแม่ปู่ย่าตายายที่ไม่เคยมีเงื่อนไขใด ๆ ในความรักที่มีต่อ
ลูกหลาน

นวนิยายเรื่อง ม้อนน้อยที่รัก กล่าวถึงปอยไหมถามพี่ทำไมอยากบวช และทำไมไม่รออายุครบ
บวชพระ พี่สมานบอกว่าเขาอยากบวชเรียนหนังสือ ไม่อยากเสียเวลาหลายปี ดังตัวอย่าง

สองพี่น้องเจียบกันไปครู่หนึ่ง ปอยไหมเป็นฝ่ายเอ่ยถาม
ต่อว่า “ทำไมพี่สมานจึงอยากบวช เอาไว้อายุครบบวชพระก่อนดี
ไหม พ่อแม่คงไม่ห้ามหรอก เพราะใคร ๆ ก็อยากให้ลูกของตัวเอง
บวชพระทั้งนั้นแหละ”

สมานส่ายหน้าช้า ๆ ก่อนบอกว่า “พี่อยากบวชเรียน
หนังสือตั้งแต่อายุน้อย ปีนี้พี่อายุสิบหกแล้ว รออายุครบบวช
พระอายุก็มากแล้ว เสียเวลาเรียนตั้งหลายปี...น่าเสียดาย”

(ม้อนน้อยที่รัก. 2556 : 159-160)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้ใช้การสนทนาทำให้เห็นตัวละครเป็นคนที่อยากบวช
อยากได้ความรู้ ผู้ชายทุกคนเมื่ออายุครบแล้วจะต้องบวช การบวชถือว่าเป็นการอบรมบ่มนิสัยให้ดีมี
ศีลธรรมและเป็นการตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาผู้ให้กำเนิด ผู้เขียนจึงให้แง่คิดแก่ผู้อ่านทุกคนว่า
การบวช เป็นประเพณีที่จำเป็นสำหรับลูกผู้ชายทุกคน ไม่ว่าจะยากจนลำบากหรือร่ำรวยก็ควรไปบวช
เพราะการบวชทำให้มีโอกาสได้ซึมซับคำสอนมากขึ้นและได้ตอบแทนบุญคุณของบิดามารดา

นวนิยายเรื่อง พระจันทร์ทรงกลด กล่าวถึงคนที่ซื้อช้างเจ้ามะเต๋อไป ไม่ได้เลี้ยงดูมันด้วยความ
รัก เพียงคิดเอาประโยชน์จากเจ้ามะเต๋อ มองมันเป็นตัวเงินตัวเอง สุดท้ายรถลื้อล้อกว่าทับเจ้า
มะเต๋อตาย มโน เถิน มิตรทั้งสามคนจึงตัดสินใจไปบวชเนรอุทิศบุญกุศลให้เจ้ามะเต๋อ ดังตัวอย่าง

“พวกเขาไม่ได้เลี้ยงดูมันด้วยความรักอย่างเรา เขาเพียง
คิดเอาประโยชน์จากเจ้ามะเต๋อ เพราะเขามองมันเป็น

ตัวเงินตัวทองเท่านั้น” ลุงคำมายเสียงสั่นเครือ มิตรพูดอะไรไม่ออก
หลายครั้งที่เขายกมือปาดน้ำตาที่ซึมออกมาอย่างไม่รู้ตัว เถินร่วม
เสียใจอยู่ที่บ้านของมิตรด้วย

“เจ้ามะเตื่อไม่น่าด่วนมาตายเร็วอย่างนี้เลย ข้าอุตส่าห์
เก็บสะสมเงินไว้เป็นค่ารถจะไปในเมืองเพื่อเยี่ยมมันสักครั้ง แต่มัน
ก็มาตายเสียก่อน” มิตรรำพึงรำพัน พลอยทำให้บรรยากาศ
ซึมเศร้าลงไปอีก

“ลุงครับ ให้ผมไปบวชเณรอุทิศกุศลให้เจ้ามะเตื่อได้ไหม
ครับ” มโนต์ตัดสินใจถามลุงคำมาย

“ถ้าลูกหลานคิดได้เช่นนี้ยิ่งเป็นการดี” ลุงคำมายพูด

“ผมก็จะบวชครับลุง เราจะบวชเณรทั้งสามคนเลย” เถิน

บอก

(พระจันทร์ทรงกลด. 2540 : 159)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้เล่าเรื่องที่เจ้ามะเตื่อตายและเด็กสามคนจะไปบวชทำให้
ผู้อ่านเข้าใจว่า มนุษย์สามารถบวชอุทิศบุญกุศลให้สัตว์ได้ นี่ก็ถือว่าเป็นกตัญญูสัตว์ เพราะสัตว์เคยช่วย
มนุษย์เราทำงานหารายได้ เมื่อสัตว์สิ้นชีวิตแล้ว อยากให้วิญญาณของมันมีความสุขสงบ ผู้เขียนจึงให้
มนุษย์แง่คิดว่า คนไทยนับถือพระพุทธศาสนา ส่วนมากนิยมให้ลูกหลานได้เข้าสู่อุปสมบท
เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา การบวชมีหลายประเภท นอกจากบวชให้บิดามารดาเพื่อตอบแทน
บุญคุณ ยังสามารถบวชให้คนที่เคยทำดีแก่เราหรือสัตว์ที่เคยช่วยเหลือเรา

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ และเพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณที่มีต่อผู้อ่าน โดยศึกษาวิจัยจากเนื้อเรื่องนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมชนบทไทย จำนวน 7 เรื่อง นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ มีผลการวิจัยซึ่งสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ สรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

5.1.1 ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ

ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยที่ปรากฏในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณมี 6 ประการ ได้แก่ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชนบทไทย ภาพสะท้อนด้านการศึกษาในชนบทไทย ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจคนในชนบทไทย ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรมในชนบทไทย ภาพสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างคนในชนบทไทย ภาพสะท้อนด้านบุคลิกลักษณะนิสัยของคนในชนบทไทย สรุปได้ดังนี้

1) สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชนบทไทย ชาวชนบทอีสานโดยทั่วไปส่วนใหญ่อยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ต้องการธรรมชาติที่เอื้ออำนวย ต้องการดิน น้ำที่อุดมสมบูรณ์ แต่สภาพภูมิศาสตร์ของภาคอีสานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อผลผลิต ชาวชนบทอีสานต้องประสบกับปัญหาภัยแล้ง ทำให้การทำมาหากินฝืดเคือง ชาวชนบทอีสานส่วนมากมีชีวิตอันยากจนและยากลำบาก ชาวชนบทส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร และบางส่วนมีอาชีพเป็นครู ตำรวจ ทหาร พราณ และค้าขาย คนที่อาศัยอยู่ในชนบทอีสาน ต่างคนต่างก็มีวิธีการของตนในการทำมาหากิน เพื่อจะได้มีชีวิตอยู่รอดต่อไป

2) ภาพสะท้อนด้านการศึกษาในสังคมชนบทไทย การศึกษาที่สังคมชนบทไทยยังอยู่ในระดับต่ำ เด็ก ๆ ขาดโอกาสทางการศึกษา ชาวชนบทส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย เนื่องจากชนบทอยู่ห่างไกลจากศูนย์การปกครอง ทำให้ขาดแคลนสถานศึกษา ครูผู้สอน และอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในสภาพยากจน จึงไม่มีเงินส่งลูกให้ศึกษาเล่าเรียนในระดับสูงได้ การประกอบอาชีพก็ทำได้แค่เลี้ยงตนเองและครอบครัวเท่านั้น เพราะไม่สามารถนำความรู้จากการศึกษามาพัฒนาการประกอบอาชีพได้ นอกจากนี้ ปัญหาของผู้ใหญ่ก็เป็นเหตุผลส่วนหนึ่งที่ทำให้การศึกษาของ

สังคมชนบทไทยอยู่ที่ระดับต่ำ ผู้ใหญ่ขาดความรู้และการศึกษา ไม่รู้ความสำคัญของการศึกษา เด็ก ๆ ในชนบทได้รับผลกระทบจากผู้ใหญ่

3) ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจคนในชนบทไทย สภาพเศรษฐกิจของชาวอีสานมีปัญหา มากกว่าภาคอื่นของประเทศไทย เพราะภาคอีสานมีอากาศแห้งแล้ง ทำให้ผลผลิตของชาวอีสานน้อย และราคาต่ำ นอกจากนี้ ชาวชนบทอีสานไม่มีความเชี่ยวชาญที่ทำการค้าขาย ทุกวันมีแต่ทำไร่ทำนา จึงทำให้ปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น โดยเฉพาะครอบครัวที่มีลูกหลายคน ชาวชนบทอีสานเพื่อความอยู่รอด ของครอบครัวทำให้ต้องกู้หนี้ยืมสินมาใช้จ่ายเพื่อบริโภค ค่าเรียนของลูก เงินแต่งงานของลูก ในขณะที่ ต้องทำไร่ทำนา รอผลผลิตออกมาขาย ได้เงินมาก็ใช้เจ้าหน้าที่ สะท้อนให้เห็นชาวชนบทอีสานชีวิต ลำบากและยากจน แม้ว่าชาวชนบทอีสานประสบกับความยากจน แต่ชาวชนบทอีสานไม่ถอยหลังและ พยายามหาวิธีต่อสู้กับชีวิต

4) ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรมในชนบทไทย นวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณได้สะท้อน วัฒนธรรมสังคมชนบทไทยหลาย ๆ ด้าน มีด้านค่านิยม คนในชนบทไทยมีค่านิยมที่ความเอื้อเพื่อ เกื้อกูลกันด้วยความมุ่งมั่นเจริญต่อกัน สังคมชนบทเต็มไปด้วยไมตรีจิต มิตรภาพ อยู่ร่วมกันในสังคม อย่างสงบสุข ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ขนบธรรมเนียมประเพณีได้สืบทอดและธำรงรักษาไว้ให้อยู่ ต่อไป การบวชถือว่าเป็นประเพณีที่สำคัญมากสำหรับผู้ชายคนไทย คนชนบทไทยได้รักษา ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ด้านความเชื่อ คนชนบทไทยยังรักษาความเชื่อดั้งเดิม เช่น ความเชื่อ เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อบุญ-กรรม และความเชื่อไสยศาสตร์ สะท้อนให้เห็นคนในสังคมชนบท ไทยยังดำรงรักษาค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อแบบดั้งเดิมของไทย

5) ภาพสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างคนในชนบทไทย คนในชนบทมีความสัมพันธ์กัน อย่างแน่นแฟ้น ส่วนใหญ่ไม่เอาใจเอาเปรียบและไม่เบียดเบียนเพื่อนบ้าน ครอบครัวเป็นหน่วยที่เล็ก ที่สุดในสังคมที่มีส่วนเสริมสร้างมนุษย์สัมพันธ์ให้เกิดขึ้นกับบุคคล ถ้าสมาชิกในครอบครัวมีความรัก ความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความเอื้ออาทรและห่วงใยดูแลซึ่งกันและกัน ก็จะส่งผลให้ครอบครัวมี ความสุขและยังได้ปลูกฝังบุคลิกภาพที่ดีให้แก่สมาชิกในครอบครัวด้วย ลูกต้องรู้หน้าที่ของตน เชื่อฟัง พ่อแม่ กตัญญูผู้ใหญ่และเคารพผู้ใหญ่ ช่วยเหลือสมาชิกครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็ก เป็นสิ่งที่บริสุทธิ์ มีไมตรีและเรียบง่าย แม้ว่าอายุและหน้าที่ของเด็กกับผู้ใหญ่จะแตกต่างกัน ผู้ใหญ่เป็น คนที่มีอายุมากกว่า มีประสบการณ์มากกว่า ต้องชี้แนะแนวทางให้เด็ก ๆ แต่ผู้ใหญ่ก็ควรฟัง ความคิดเห็นของเด็ก ๆ เข้าใจความคิดของเด็ก ๆ และพร้อมที่จะให้ทำปรีक्षाเด็ก ๆ ในฐานะที่ เท่าเทียมกัน

6) ภาพสะท้อนด้านบุคลิกลักษณะนิสัยของคนในชนบทไทย นิสัยคือความประพฤติที่ ปฏิบัติจนเคยชิน เป็นสิ่งที่สะสมไว้ในคน นิสัยของคนแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน อันมีปัจจัย หลายอย่างที่ทำให้เกิดความแตกต่าง ทั้งด้านสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิต ภาคอีสานมีสภาพแวดล้อมที่

แห่งแล้ง ชาวอีสานชนบทต้องสู้กับภัยธรรมชาติ จึงมีนิสัยขยัน ชาวชนบทอีสานเก็บเงินให้ลูกเรียนเพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น เลือกใช้เฉพาะสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น จึงมีชีวิตอย่างประหยัดมาก คนในสังคมชนบทไทยมีความน้ำใจต่อกันเป็นอย่างดี ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักเสียสละมีน้ำใจช่วยเหลือคนอื่น สังคมใดก็ตามถ้าทุกคนมีน้ำใจกัน สังคมจะเป็นที่น่าอยู่มีความร่มเย็นเป็นสุข มีน้ำใจเป็นนิสัยของคนในสังคมชนบทไทยและเป็นนิสัยต้องสืบทอดต่อลูกหลาน แม้ว่าคนชนบทอีสานมีสภาพความเป็นอยู่ยากจนและลำบาก แต่คนชนบทอีสานยังมีนิสัยเป็นมิตรกับคนอื่น ไม่ทะเลาะกับเพื่อนบ้าน ไม่เอาไรต์เอาเปรียบกับเพื่อนบ้าน

5.1.2 อิทธิพลในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณที่มีต่อผู้อ่าน

อิทธิพลของนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณที่มีต่อผู้อ่านมี 5 ประการ ได้แก่ กระตุ้นจิตสำนึกของมนุษย์ให้รักธรรมชาติและหวงแหนธรรมชาติ เรียกร้องให้มนุษย์รู้จักความสำคัญของการศึกษา ส่งเสริมความเข้าใจอันดีของสมาชิกในสถาบันครอบครัว ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม ให้แง่คิดเกี่ยวกับศาสนา โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1) กระตุ้นจิตสำนึกของมนุษย์ให้รักธรรมชาติและหวงแหนธรรมชาติ นวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับสังคมชนบทไทย ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ รักธรรมชาติและหวงแหนธรรมชาติ ถ้าทำลายธรรมชาติ จะเกิดภัยจากธรรมชาติ และได้แสดงให้เห็นความสวยงามของธรรมชาติและประโยชน์ที่มนุษย์ได้จากธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติใกล้ชิดและแยกออกไม่ได้ โดยเฉพาะชาวสังคมชนบทไทยอาศัยอยู่กับธรรมชาติ ต้องการเข้ามาหากินจากธรรมชาติ ความสวยงามและความดีของธรรมชาติทำให้ชาวชนบทมีชีวิตอย่างเรียบง่ายและมีความสุขใจของจิตใจ ผู้เขียนโดยเล่าถึงพฤติกรรมของตัวละครที่ชาวบ้านทำลายสิ่งแวดล้อมทำให้ผู้อ่านเข้าใจความสำคัญและคุณค่าของธรรมชาติ กระตุ้นจิตสำนึกมนุษย์เราให้รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อคนรุ่นนี้และคนรุ่นถัดไปจะได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติต่อไป ทำให้ผู้อ่านเกิดความคิดที่รักและหวงแหนธรรมชาติ มองเห็นคุณค่าประโยชน์ของธรรมชาติและเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต

2) เรียกร้องให้มนุษย์รู้จักความสำคัญของการศึกษา การศึกษาทำให้มนุษย์เรามีความสามารถในการหารายได้เลี้ยงชีวิตและการศึกษาเป็นช่องทางของการพัฒนาตนเองจนถึงพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ผู้เขียนโดยเสนอตัวละครที่ได้ประสบความสำเร็จโดยใช้การศึกษาและสร้างภาพที่เด็กชนบทไทยตั้งใจและขยันเรียน ทำให้ผู้อ่านมองเห็นความสำคัญและคุณค่าประโยชน์ของการศึกษา เพื่อเรียกร้องมนุษย์เราแสวงหาความรู้และใช้ความรู้ยกระดับคุณภาพของชีวิต มนุษย์เราต้องศึกษาตลอดชีวิตและใช้ความรู้การศึกษาพัฒนาสังคมมนุษย์เรา

3) ส่งเสริมความเข้าใจอันดีของสมาชิกในสถาบันครอบครัว ผู้เขียนเสนอว่าถ้าหากสมาชิกในครอบครัวมีความเข้าใจอันดี ชีวิตของสมาชิกครอบครัวจะมีความสุขมากขึ้น บรรยากาศที่ดีของครอบครัวจะส่งผลกระทบต่อสมาชิกทุกคนในครอบครัว ทำให้สมาชิกครอบครัวรักกัน

ช่วยเหลือกัน ทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน แก้ไขปัญหาที่ปรากฏในชีวิตประจำวันของสมาชิกครอบครัว เพียงเท่านั้นความสุขและความสบายใจของคนในครอบครัวก็จะมีขึ้นได้ ผู้เขียนใช้ชีวิตเล่าเรื่อง สร้างภาพที่เต็มไปด้วยความอบอุ่นของครอบครัวหรือความขัดแย้งระหว่างสมาชิกครอบครัวทำให้ผู้อ่านเข้าใจ ความสำคัญของความเข้าใจกันของสมาชิกในสถาบันครอบครัว และก่อให้เกิดความเข้าใจในสถาบัน ครอบครัว

4) ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม นวนิยายได้ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมหลายประการ ได้แก่ ด้านความขยัน นวนิยายปลุกฝังให้เป็นผู้มีความขยัน ความขยันเป็นพื้นฐานของความรับผิดชอบ และเป็นจุดเริ่มต้นของความสำเร็จ ให้ชีวิตของมนุษย์เราอยู่ได้อย่างสงบสุข ด้านการมีจิตใจดีงาม การมีจิตใจดีงามเป็นคุณสมบัติของมนุษย์ ทำให้ชีวิตของตนเองและผู้อื่นมีความสุขได้ ด้านความกตัญญูกตเวทิตะ ความกตัญญูกตเวทิตะเป็นคุณสมบัติของมนุษย์ที่สามารถติดตัวไปได้ทุกที่ มนุษย์ เราต้องรู้ความกตัญญูกตเวทิตะ ด้านการมีน้ำใจ ผู้เขียนโดยเล่าเรื่องที่ชาวชนบทมีจิตใจดีงาม ได้ปลุกฝังให้ มนุษย์เราต้องมีน้ำใจ ช่วยเหลือผู้อื่น สังคมมนุษย์เราจะได้อยู่เย็นเป็นสุขและพัฒนาก้าวหน้า ด้าน ความประหยัด ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถ้าเป็นคนที่ประหยัด ไม่อยู่อย่างฟุ่มเฟือย ใช้ทุกอย่างให้มี คุณค่าและประโยชน์ นับเป็นคุณลักษณะสำคัญของมนุษย์ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความซื่อสัตย์สุจริต เป็น สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการเป็นผู้ที่นำไว้วางใจหรือน่าเชื่อถือ ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นสิ่งที่สำคัญ ทำให้ชีวิตเราได้ประสบความสำเร็จ

5) ให้แง่คิดเกี่ยวกับศาสนา ศาสนามีความสำคัญมากสำหรับคนไทย ไม่ว่าจะคนที่อยู่ใน เมืองหรือคนที่อยู่ในชนบทก็นับถือศาสนา ผู้เขียนได้เล่าเรื่องที่เด็ก ๆ ทำความดีแก่ชาวบ้าน สร้างภาพที่ ชาวบ้านทำความดีกัน แบ่งปันสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ทำให้ชาวบ้านมีความสุข ทำให้ผู้อ่าน เข้าใจว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ผู้เขียนจึงได้เรียกร้องมนุษย์เราทำความดี และเข้าใจความสำคัญของ ทำความดี ความดีทำให้ชีวิตของมนุษย์เรามีความสุข ชักชวนมนุษย์ทุกคนพยายามทำความดีแก่คนอื่น เพราะทำความดีสามารถทำให้ผู้อื่นมีความสุขและตนเองได้ ผู้เขียนยังได้บรรยายให้เห็นตัวละครเป็น คนที่มีความกตัญญู เข้าใจความยากลำบากของแม่ แม่เป็นคนที่กำเนิดชีวิตและเลี้ยงเติบโตเรา ตัวละคร จึงอยากบวชให้แม่เพื่อตอบแทนบุญคุณของแม่ ผู้เขียนจึงให้แง่คิดว่า ความสุขจากการบวชเป็นความสุข ที่มากมายยิ่งนัก การบวชในร่มเงาของศาสนาพุทธ และให้พ่อแม่ปู่ย่าตายายได้ประโยชน์ คุณค่า และความสุข การบวชต้องไม่มีเงื่อนไขใด ๆ เหมือนกับความรักของพ่อแม่ปู่ย่าตายายที่ไม่เคยมีเงื่อนไข ใด ๆ ในความรักที่มีต่อเรา

5.2 อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ มีประเด็นที่ นำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

5.2.1 นวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณได้สะท้อนสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชนบทไทย ชาวชนบทอีสานโดยทั่วไปส่วนใหญ่อยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ต้องการธรรมชาติที่เอื้ออำนวย ต้องการดิน น้ำที่อุดมสมบูรณ์ แต่สภาพภูมิศาสตร์ของภาคอีสานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อผลผลิต ชาวชนบทอีสานต้องประสบกับปัญหาภัยแล้ง ทำให้การทำมาหากินฝืดเคือง ชาวชนบทอีสานส่วนมาก มีชีวิตอันยากจนและยากลำบาก ชาวชนบทส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร พราน และค้าขาย คนที่อาศัยอยู่ในชนบทอีสาน ต่างคนต่างก็มีวิธีการของตนในการทำมาหากิน เพื่อจะได้มีชีวิตอยู่รอดต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานข้อที่ 1 ภาพสะท้อนของสังคมชนบทไทยที่ปรากฏในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ ได้สะท้อนสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมชนบทไทย คนในสังคมชนบทไทยมี ชีวิตลำบากยากจนและขาดโอกาสเรียน คนในสังคมชนบทไทยเป็นมิตรกับคนอื่น มีนิสัยขยัน ประหยัด อดทนและกตัญญู ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอิงอร สุพันธุ์วิช (2552 : คำนำ) กล่าวว่า วรรณกรรมกับสังคมนั้นแยกจากกันไม่ออกสมัยหนึ่ง ๆ สังคมเป็นอย่างไรวรรณกรรมก็จะสะท้อนออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน วรรณกรรมกับสังคมเป็นสิ่งที่ผูกพันกัน แล้ววรรณกรรมจะสะท้อนทั้งความคิด ความเชื่อ และความเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดยั้ง และสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์ดา เขียวแก้ว (2547) ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิถีชีวิตของสังคมชนบทไทยในบทเพลงลูกทุ่ง” พบว่า ในการก่อตั้งครอบครัว จะมีคติในการเลือกคู่ครองที่เหมาะสมกับงานอาชีพของท้องถิ่น มีความขยัน อดทนของชาวชนบทจะมีความรักความผูกพันกันในระดับสูง มีการช่วยเหลือกันทำมาหากิน ปัญหาทางด้านครอบครัวที่พบคือ ครอบครัวชนบทมีฐานะยากจน มีหนี้สิน ด้านวิถีชีวิตที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และอาหารการกิน พบว่าชาวชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทาง การเกษตร มีการทำนา ทำสวน ทำไร่ นอกจากนี้ยังมีอาชีพอื่น ๆ เช่น เลี้ยงสัตว์

5.2.2 นวนิยายที่สะท้อนภาพสังคมชนบทไทยที่มีอิทธิพลต่อผู้อ่านในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมทั้งในด้านความขยัน การมีจิตใจดีงาม ความกตัญญูกตเวที การมีน้ำใจ ความประหยัด ความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานข้อที่ 2 คือ นวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณมีอิทธิพลต่อผู้อ่านในด้านกระตุ้นจิตสำนึกของมนุษย์ให้รักธรรมชาติและหวงแหนธรรมชาติ เรียกร้องให้มนุษย์รู้จัก ความสำคัญของการศึกษา ส่งเสริมความเข้าใจอันดีของสมาชิกในสถาบันครอบครัว ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่คิดเกี่ยวกับศาสนาแก่ผู้อ่าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุชาติ สวัสดิ์ศรี (2530 : บทนำ) ที่อธิบายว่า วรรณกรรมเป็นกระจกเงาสะท้อนภาพทางสังคมเป็นดัชนีชี้กระบวนการทางวัฒนธรรม ตลอดจนเสนอให้เห็นการยึดถือคุณค่าของสังคมในแต่ละยุคสมัย ความเป็นไปทางการเมือง ความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ และระดับการศึกษา ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่านวนิยายเป็นวรรณกรรมอีกประเภทหนึ่งที่มีคุณค่าต่อชีวิตของผู้อ่านเป็นอย่างมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของลลิตา ศุภธนสินเขม (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเยาวชนที่ได้รับรางวัล แวนแก้วปี พ.ศ. 2544-2547 พบว่า คุณค่าทางคุณธรรมจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับ

เยาวชนเหล่านี้ มีคุณค่าด้านต่าง ๆ คือ เรื่องความเมตตากรุณา ความมีน้ำใจ ความอดุสาหะ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความสามัคคี การประหยัด ความกตัญญู ความใฝ่รู้ ความขยัน ความอดทน ความพอเพียง คุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่ดีงามที่ผู้อ่านควรยึดถือและปฏิบัติ ผู้เขียนเน้นเรื่องความเมตตาเพราะเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องปลูกฝังให้เกิดในใจของเยาวชน

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายของผู้เขียนคนอื่น เช่น ลาว คำหอม
2. ควรศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ ในด้านกลวิธีการแต่ง

บรรณานุกรม

- กาญจนาวิद्याปกรณ. (2534) **เอกสารประกอบการสอนการอ่าน**. พิษณุโลก : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เกศรินทร์ คันธมาลา. (2552) **การศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคม วรรณคดีเรื่องพระสี่เสา์กลอนสวด**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาภาษาไทย) พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- โกศลวงศ์สุวรรณ. (2543) **ปัญหาสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทรวมสาส์น (1977) จำกัด.
- โฆสิตปั้นเปี่ยมราษฎร์. (2524) **ทรัพยากรธรรมชาติกับการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- จันทร์ดา เขียวแก้ว. (2547) **วิถีชีวิตของสังคมชนบทไทยในบทเพลงลูกทุ่ง**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- จุไรรัตน์ โสพัฒน์. (2548) **ภาพสะท้อนชีวิตชาวอีสานในบ้านเกิดของลาว คำหอม**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาภาษาไทย) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- โชติ ศรีสุวรรณ. (2532) **ความภูมิใจของลอย**. กรุงเทพมหานคร : ต้นอ้อ.
- _____. (2533) **ไผ่น้อย**. กรุงเทพมหานคร : หมักจิ้น.
- _____. (2533) **น้ำหอบเดียว**. กรุงเทพมหานคร : หมักจิ้น.
- _____. (2535) **ป่าไผ่ชายทุ่ง**. กรุงเทพมหานคร : ปลาตะเพียน.
- _____. (2540) **พระจันทร์ทรงกลด**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ต้นอ้อ แกรมมี่ จำกัด.
- _____. (2556) **มือน้อยที่รัก**. กรุงเทพมหานคร : มติชน.
- _____. (2556) **ดอกไม้บานที่เชิงภู**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : บางหลวง.
- ณรรฐวรตจันทนะโสถ์. (2545) **การศึกษาวิเคราะห์เชิงสังคมในนวนิยายเรื่องสายโลหิตและญาติกา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาไทยศึกษา) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิตฐิตานาคเกษม. (2545) **การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของประภัสสรเสวีกุล**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาไทยศึกษา) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ตรีศิลป์บุญขจร. (2547) **นวนิยายกับสังคมไทย (2475 - 2500)**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- นิจนรินทร์แจ่มสมบูรณ์. (2546) **วิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมในวรรณกรรมนิราศของสุนทรภู่**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สาขาวิชาภาษาไทย) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์. (2543) **วิเคราะห์ปัญหาสำคัญในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปิ่นอนงค์ อ่ำปะละ. (2548) **ภาพสะท้อนสังคมในนวนิยายของโศตัมตามแนวทฤษฎีวิเคราะห์**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สาขาวิชาการสอนภาษาไทย) เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิทยาสาหยุด. (2544) **กลไกของสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชัยศรีภูไฟ. (2542) **วรรณคดีสังคมและการเมือง**. อุบลราชธานี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- พิมลรัตน์ บังศรี. (2552) **วิเคราะห์นวนิยายของกึ่งฉัตร**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาภาษาไทย) มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พงษ์ศักดิ์ กุลชาติ. (2544) **วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 ถึง พ.ศ. 2543**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาภาษาไทย) พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พลศักดิ์จิระไกรศิริ. (2522) **วรรณกรรมการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : การพิเคราะห์.
- ไพรัตน์เดชะรินทร์. (2544) **นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนา ปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภารพิมพ์.
- รัตนาสิริหาญอุดม. (2547) **การศึกษานวนิยายของมานพนอมศรี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาภาษาไทย) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554) **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชั่น.
- รุ่งตะวันอ่วมอินทร์. (2548) **ความเปลี่ยนแปลงของชนบทในสังคมไทยภาคกลางในวรรณกรรมของวัฒน์วรรลยางกูร**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลลิตา ศุภธนสินเชชม. (2551) **การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเยาวชนที่ได้รับรางวัลแว่นแก้วปี พ.ศ. 2544-2547**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม (สาขาวิชาไทยศึกษา) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วนิดา บำรุงไทย. (2544) **ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย**. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2541) **วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : ธรรมชาติ.
- วิภาภกษณันท์. (2540) **กำเนิดนวนิยายในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : ดอกหญ้า.
- วิภาปานประชา. (2549) **การศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของ สลา คุณวุฒิ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาไทยศึกษา) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สายทิพย์นุกุลกิจ. (2536) **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร : การพิมพ์พระนคร.
- สุชาติสวัสดีศรี. (2530) **บทกล่าวนำความเป็นมาและกลุ่มความคิดของเรื่องสั้นไทยสมัยใหม่ใน ถนนสายที่นำไปสู่ความตาย**. กรุงเทพมหานคร : ดวงกมล.
- สมพรมันตะสูตร. (2524) **วรรณกรรมสังคมและการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- อานนท์อาภาภิรม. (2521) **ลักษณะสังคมและปัญหาสังคมของไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- อิงอร สุพันธุ์วณิช. (2552) **นวนิยายนิทัศน์**. กรุงเทพมหานคร : คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2552) **วรรณกรรมกับสังคมภาพสะท้อนจากนวนิยายปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร : คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อธิกมาส มากจ้อย. (2543) **การวิเคราะห์นวนิยายสังคมชนบทจากหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง 2533)**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาการสอนภาษาไทย) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาคผนวก

เอกสารรับรองคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

เอกสารรับรอง

(Certificate of Exemption)

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วันที่ 4 ธันวาคม 2557

ชื่อเรื่อง ภาพสะท้อนสังคมชนบทไทยในนวนิยายของโชติ ศรีสุวรรณ
 ชื่อนักวิจัย/หัวหน้าโครงการ Miss Chang Xiaoqu
 คณะวิชา/หลักสูตร หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)
 คณะศิลปศาสตร์
 มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ขอรับรองว่า งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นได้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบโดยสอดคล้องกับประกาศ
 เสนอชิงกิ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ลงนาม

(รองศาสตราจารย์ ดร.จรรยาวัตร คมพัยค์ม์)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วันที่รับรอง

วันที่ 4 ธันวาคม 2557

เลขที่รับรอง

อ.267/2557

วันที่ให้การรับรอง: 4 ธันวาคม 2557

วันหมดอายุใบรับรอง: 3 ธันวาคม 2559

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล	MISS CHANG XIAOQU (บัว)
วัน เดือน ปีเกิด	1 มิถุนายน 2533
ที่อยู่ปัจจุบัน	225/9 ลาดพร้าว ซอย 1 ถนนลาดพร้าว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	คณะภาษาและวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ มหาวิทยาลัยชนชาติยูนนาน ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ประวัติการทำงาน	ล่ามภาษาจีน บริษัท ไทย ซิน หยวน จำกัด ประเทศไทย เลขา บริษัท เทวนต์วันเหย์-ห้วเป่ย ร่วมทุน จำกัด ประเทศไทย